

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

โดย

นางสาวอทิตติยา วินิจฉัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

โดย

นางสาวอติตติยา วินิจฉัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

LEGAL MEASURES ON THE PROTECTION OF BRYDE'S WHALE

BY

MISS ATIDTIYA VINIJCHAI

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS

FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENTAL LAW

FACULTY OF LAW

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2017

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวทิตติยา วินิจฉัย

เรื่อง

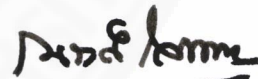
มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

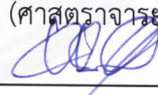
เมื่อ วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2561

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

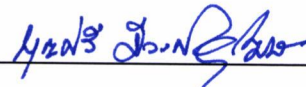
(ศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ วงศ์บัณฑิต)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

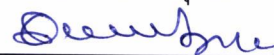
(ศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร.วศิน ยุวณะเตมีย์)

คณบดี

(ศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองวาฬบรูด้า
ชื่อผู้เขียน	นางสาวอติติยา วินิจฉัย
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	กฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ วงศ์บัณฑิต
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

วาฬบรูด้าถูกยกให้เป็นสัตว์ประจำถิ่นของอ่าวไทยตอนบน โดยวาฬบรูด้าเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทางทะเลที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และประเทศไทยยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวาฬบรูด้าแหล่งใหญ่ที่สุดในทวีปเอเชียด้วย วาฬบรูด้าได้ถูกกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าสงวนลำดับที่ 16 ของประเทศไทยแล้ว แต่ในปัจจุบันวาฬบรูด้ากำลังตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ เนื่องจากมีวาฬบรูด้าเกยตื้นตายและลอยตายเพิ่มขึ้นในหลายพื้นที่ ซึ่งสาเหตุที่ทำให้วาฬบรูด้าลดจำนวนลงนั้น มีหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการทำประมง การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ขยะ และมลพิษในทะเล อุบัติเหตุทางทะเล เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีแผนแม่บทหรือแผนปฏิบัติการอนุรักษ์ที่ใช้เป็นหลักในการจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์หรือคุ้มครองวาฬบรูด้าโดยตรงในทุกด้านแต่ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าที่ใช้บังคับอยู่ ได้แก่ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พุทธศักราช 2535 ในฐานะที่วาฬบรูด้าเป็นสัตว์ป่าสงวน แต่จากข้อเท็จจริงพระราชบัญญัตินี้ ยังมีปัญหาที่เป็นข้อบกพร่องในทางกฎหมายอยู่หลายประการ โดยพระราชบัญญัตินี้ไม่มีหลักเกณฑ์การจำแนกที่ชัดเจนว่าเหตุใดสัตว์ชนิดต่างๆ จึงถูกกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง และยิ่งไปกว่านั้นในมาตรการคุ้มครองสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง จากการควบคุมการค้า การเพาะพันธุ์ การครอบครอง การค้าสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าและการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน มีการกำหนดความผิดที่เกิดขึ้นในกรณีของทั้งสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองไว้โดยเท่ากัน รวมทั้งยังใช้บทกำหนดโทษและบทลงโทษในมาตราเดียวกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้น แม้วาฬบรูด้าจะถูกกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าสงวนแล้ว แต่ก็ยังไม่ได้รับความคุ้มครองที่มากขึ้นกว่าตอนที่เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองอยู่ดี

โดยปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่บัญญัติใช้เพื่อควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวาฬบรูด้าโดยตรงแต่อย่างใด ซึ่งปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวล่องเรือชมวาฬบรูด้า กำลังเป็นที่นิยมและแพร่หลายเป็นอย่างมาก ซึ่งในอนาคตอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกมาก หากไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่ครอบคลุมชัดเจนไว้เพื่อใช้ในกรณีดังกล่าว

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงขอเสนอแนะให้มีการกำหนดนโยบายหรือแผนการจัดการที่เกี่ยวข้องกับวาฬบรูด้าโดยตรง และปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าให้ครอบคลุม เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัย การคุ้มครองชนิดพันธุ์ รวมไปถึงการควบคุมการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า อีกทั้ง การบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐอย่างเคร่งครัดจริงจังโดยการกำหนดบทลงโทษให้เหมาะสมกับยุคสมัยและสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อให้ทุกคนได้ตระหนักและมีจิตสำนึกร่วมกันในการเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์และคุ้มครองวาฬบรูด้า ซึ่งถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใกล้สูญพันธุ์ให้คงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: วาฬบรูด้า, สัตว์ป่าสงวน, พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พุทธศักราช 2535

Thesis Title	LEGAL MEASURES ON THE PROTECTION OF BRYDE'S WHALE
Author	Miss Atidtiya Vinijchai
Degree	Master of Laws
Major Field/Faculty/University	Natural Resources and Environmental Law Law Thammasat University
Thesis Advisor	Professor Amnart Wongbundit, Ph.D
Academic Years	2017

ABSTRACT

Bryde's whale, the largest marine mammal in Thailand, is considered a local species of the Northern part of the Gulf of Thailand. Moreover, Thailand is known as the biggest habitat of Bryde's whale and is where the biggest Bryde's whale research center in Asia situated. Although the whale has been designated as the 16th reserved species in Thailand, the whale is endangered to extinction by various causes, for instance, fisheries, tourism activities, sea garbage and maritime accidents.

The study reveals that Thailand, at present, does not have a plan which directly aims at managing and protecting Bryde's whales. Although Bryde's whale, as a reserved species, is protected by Wild Animal Reservation and Protection Act B.E 2535, the law itself has several legal problems. For instance, the law does not explicitly state the rules for the classification between reserved wild species and protected wild species. Furthermore, in terms of measures protecting wild species from hunting, possessing, trading and trafficking, the wrongdoers are subject to the same penalty for exploiting reserved wild species and protected wild species since the Act does not provide separate provisions for reserved wild species and protected wild species, which is not in compliance with the legislative intent.

Thus, despite being categorized as a reserved wild species, the Bryde's whale is not being more protected by law than when it was a protected wild species.

Another crucial issue is that Thailand does not have any legal authority that directly controls Bryde's whale related tourism activities, such as whalewatching, which has exponentially become popular among tourists. Such activity will put the Bryde's whale in danger if legal measure controlling Bryde's whale tourism activities is not being regulated.

This thesis suggests that there should be a policy or a plan established for Bryde's whale protection. Moreover, the law for Bryde's whale conservation and protection should be amended so that it is more suitable, comprehensive, and efficient in all aspects, including the protection of habitat and species, the control of any activity concerning Bryde's whale, and the enforcement of law to be more ascertic by providing appropriate punishment, in order to raise awareness and promote the value of Bryde's whale conservation and protection to allow the species to live, and to preserve the existence of this endangered species for the next generation.

Keywords: Bryde's whale, Wildlife reserve, Wild Animal Reservation and Protection Act, B.E. 2535

กิตติกรรมประกาศ

ด้วยความตั้งใจจริงของผู้เขียนที่ต้องการจะศึกษาและเผยแพร่ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับสัตว์โลกซึ่งในปัจจุบันถือว่าสถานการณ์มีความรุนแรงยิ่งขึ้นจนเป็นเหตุให้สัตว์หลายชนิดต้องเผชิญกับภาวะใกล้สูญพันธุ์ โดยสาเหตุหลายประการล้วนเกิดจากมนุษย์แทบทั้งสิ้น จึงทำให้ผู้เขียนมีความมุ่งมั่นที่จะขอเป็นส่วนหนึ่งเพื่อร่วมผลักดันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว จนเกิดเป็นวิทยานิพนธ์เล่มนี้ขึ้น ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะมีส่วนทำให้ทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญของสัตว์ทั้งหลายในฐานะเพื่อนร่วมโลกที่จะไม่ทำร้ายและทำลายกันให้สูญสิ้นไปอีกด้วย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสำเร็จล่วงไปด้วยดีไม่ได้ หากขาดความเมตตาจากท่านอาจารย์ทุกท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. อำนาจ วงศ์บัณฑิต ที่ได้กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ และได้สละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา ความรู้ต่างๆ ตลอดจนข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่ได้มอบให้กับผู้เขียนเสมอมา ขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ ที่ได้กรุณาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ท่านศาสตราจารย์ ดร. บุญศรี มีวงศ์โสม และท่านอาจารย์ ดร.วศิน ยูวะนะเตมีย์ ที่ได้กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ได้ช่วยให้คำแนะนำจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์และสำเร็จล่วง มา ณ ที่นี้

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณบรรดา นักวิจัย นักวิชาการ นักกฎหมายทั้งหลาย ซึ่งเป็นเจ้าของตำราและแหล่งค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ที่ผู้เขียนได้นำมาศึกษาและปรับใช้กับวิทยานิพนธ์เล่มนี้จนสำเร็จล่วง และขอขอบพระคุณบรรดาเพื่อนพ้อง พี่น้องร่วมสาขากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รุ่น 57 ทุกคน รวมถึงเพื่อนสนิทมิตรสหายในสถานที่ทำงานของผู้เขียนก่อนจะสำเร็จเป็นมหาบัณฑิต ทั้งที่ทำเนียบรัฐบาล และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ สำหรับความช่วยเหลือ ความเข้าใจ และกำลังใจที่มีให้กันเสมอมา

ที่สำคัญที่สุดและจะขาดเสียมิได้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณครอบครัวของผู้เขียน ครอบครัววินิจฉัย ทั้งบิดา มารดา ปู่ ย่า ลุง ป้า และน้องทั้งสองคน สำหรับแรงสนับสนุน ความเข้าใจ และกำลังใจที่สำคัญในทุกช่วงชีวิต จนทำให้ผู้เขียนประสบความสำเร็จมาจนถึงทุกวันนี้

สุดท้ายนี้หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จะมีคุณประโยชน์กับผู้สนใจเพื่อศึกษามากหรือน้อยประการใด ผู้เขียนขอยกความดีความชอบทั้งหมดให้แก่บุคคลที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผิดพลาดหรือบกพร่องแต่ประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้และขอภัยมา ณ โอกาสนี้

นางสาวอติตติยา วินิจฉัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(13)
สารบัญภาพประกอบ	(14)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 ขอบเขตการศึกษา	6
1.4 สมมติฐานการศึกษา	6
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา	7
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของวาฬบรูด้า	8
2.1 ข้อมูลทางชีววิทยาของวาฬบรูด้า	9
2.1.1 ชนิดพันธุ์	9
2.1.2 ลักษณะทั่วไป	10
2.1.3 แหล่งที่อยู่อาศัย	11
2.1.4 อาหารและพฤติกรรมการกิน	12
2.1.5 พฤติกรรมทั่วไป	13

2.2	ประโยชน์ของวาฬบรูด้า	16
2.2.1	ประโยชน์ต่อระบบนิเวศวิทยา	16
2.2.2	ประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย	16
2.2.3	ประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว	17
2.3	สภาพปัญหาที่ส่งผลให้เกิดการลดลงของวาฬบรูด้า	20
2.3.1	การทำประมง	23
2.3.2	การท่องเที่ยว	23
2.3.3	ภาวะมลพิษ	24
2.3.4	อุบัติเหตุทางทะเล	25
2.3.5	การบุกรุกพื้นที่ธรรมชาติ	25
2.3.6	ปัจจัยทางธรรมชาติ	26
บทที่ 3	ข้อความคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	27
3.1	ปรัชญาและเหตุผลในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	27
3.2	แนวความคิดเรื่องการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล	29
3.3	แนวความคิดเรื่องการอนุรักษ์และการสงวนทรัพยากรธรรมชาติ	30
3.3.1	ความหมายของการอนุรักษ์และการสงวน	30
3.3.2	หลักการสำคัญของการอนุรักษ์และการสงวน	32
3.3.3	หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	33
3.4	แนวความคิดตามหลักการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	34
3.4.1	หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน	34
3.4.1.1	สาระสำคัญ	34
3.4.1.2	หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	35
3.4.2	หลักการบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศ	36
3.4.2.1	สาระสำคัญ	36
3.4.2.2	หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	36
3.4.3	หลักการระวังไว้ก่อน	37
3.4.3.1	สาระสำคัญ	37

3.4.3.2	หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	38
3.4.4	หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายและผู้ได้รับผลประโยชน์เป็นผู้จ่าย	38
3.4.4.1	สาระสำคัญ	38
3.4.4.2	หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	39
3.4.5	หลักความเป็นหุ้นส่วนของรัฐและเอกชน	39
3.4.5.1	สาระสำคัญ	39
3.4.5.2	หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	39
3.4.6	หลักการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ	40
3.4.6.1	สาระสำคัญ	40
3.4.6.2	หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	40
3.5	แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	40
3.5.1	หลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	40
3.5.2	หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	42
3.6	แนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน	43
3.6.1	หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน	43
3.6.2	หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	46
3.7	แนวคิดเรื่องอำนาจรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	47
3.8	นโยบายและแผนของรัฐที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	47
3.8.1	แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ	48
3.8.2	นโยบายสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	49
3.8.3	นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	50
3.8.4	แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม	51
3.8.5	แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	53
บทที่ 4	มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย ต่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	55
4.1	มาตรการทางกฎหมายไทยในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	55
4.1.1	มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดประเภทและสถานะของสัตว์ป่า ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย	55

4.1.1.1 ประเภทของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย	56
(1) สัตว์ป่าสงวน	56
(2) สัตว์ป่าคุ้มครอง	56
(3) สัตว์ป่าอื่นๆ	56
4.1.1.2 สถานะทางกฎหมายของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย	58
4.1.2 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า	59
4.1.2.1 เขตอุทยานแห่งชาติ	60
4.1.2.2 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า	63
(1) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	63
(2) เขตห้ามล่าสัตว์ป่า	66
4.1.2.3 เขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ	67
4.1.2.4 เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม	68
4.1.2.5 เขตพื้นที่ซึ่งใช้มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม	70
4.1.2.6 เขตพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	71
4.1.3 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองชนิดพันธุ์วาฬบรูด้า	73
4.1.3.1 การห้ามล่า	74
4.1.3.2 การห้ามเพาะพันธุ์	75
4.1.3.3 การห้ามครอบครอง	76
4.1.3.4 การควบคุมการค้าภายในประเทศ	77
4.1.3.5 การควบคุมการค้าระหว่างประเทศ	78
4.1.4 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการทำประมงที่มีผลกระทบต่อวาฬบรูด้า	80
4.1.4.1 การห้ามมิให้ทำประมงผิดวิธี	80
4.1.4.2 การควบคุมเครื่องมือการทำประมง	81
4.1.4.3 การกำหนดระยะเวลาการทำประมง และการกำหนด การทำประมงในแหล่งหากินของวาฬบรูด้า	83
4.1.5 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและควบคุมมลพิษ ที่ส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า	86
4.1.6 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่ส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า	89

	(10)
4.1.7 มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	91
4.2 มาตรการทางกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ป่า	96
4.2.1 Nature Conservation Act ประเทศออสเตรเลีย	96
4.2.1.1 การกำหนดสถานะและประเภทของสัตว์ป่าที่ได้รับ ความคุ้มครองตามกฎหมาย	97
(1) การกำหนดสถานะของสัตว์ป่า	97
(2) การกำหนดประเภทของสัตว์ป่า	97
4.2.1.2 มาตรการกำหนดพื้นที่คุ้มครอง	99
4.2.1.3 มาตรการคุ้มครองและการกำหนดโทษในการคุ้มครองสัตว์ป่า	100
4.2.2 Wildlife Conservation Act ประเทศมาเลเซีย	102
4.2.2.1 การกำหนดสถานะและประเภทของสัตว์ป่า ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย	102
4.2.2.2 มาตรการกำหนดพื้นที่คุ้มครอง	103
4.2.2.3 มาตรการคุ้มครองและการกำหนดโทษในการคุ้มครองสัตว์ป่า	103
4.2.3 The National Marine Sanctuaries Act ประเทศสหรัฐอเมริกา	106
4.2.3.1 การกำหนดสถานะและประเภทของสัตว์ป่า ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย	106
(1) การกำหนดสถานะของสัตว์ป่า	106
(2) การกำหนดประเภทของสัตว์ป่า	107
4.2.3.2 มาตรการกำหนดพื้นที่คุ้มครอง	107
4.2.3.3 มาตรการคุ้มครองและการกำหนดโทษในการดำเนินกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ ศึกษากรณี Whalewatching	108
4.3 กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า	111
4.3.1 อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ	111
4.3.2 อนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเล	112
4.3.3 อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่า และพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์	114
4.4 องค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการคุ้มครองวาฬบรูด้า	116
4.4.1 องค์กรภาครัฐ	116

4.4.1.1	กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	116
4.4.1.2	กรมประมง	118
4.4.1.3	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	120
4.4.1.4	กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	121
4.4.1.5	กรมควบคุมมลพิษ	122
4.4.1.6	กรมเจ้าท่า	123
4.4.1.7	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	124
4.4.1.8	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	125
	(1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด	126
	(2) องค์การบริหารส่วนตำบล	126
	(3) เทศบาล	127
4.4.2	องค์กรภาคเอกชน	127
4.4.2.1	องค์กรเอกชน	127
4.4.2.2	ภาคประชาชน	129
4.4.3	องค์การระหว่างประเทศ	129
4.4.3.1	สหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN)	129
4.4.3.2	องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF)	131
บทที่ 5 วิเคราะห์ปัญหามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า		132
5.1	ปัญหานโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า	133
5.2	ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการกำหนดประเภทและสถานะของสัตว์ป่าที่เกี่ยวข้องกับวาฬบรูด้า	135
5.3	ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า	137
5.4	ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองชนิดพันธุ์วาฬบรูด้า	140
5.5	ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการทำประมงที่มีผลกระทบต่อวาฬบรูด้า	143
5.6	ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและควบคุมมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า	144

	(12)
5.7 ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่ส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า	145
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	149
6.1 บทสรุป	149
6.2 ข้อเสนอแนะ	158
บรรณานุกรม	163
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก Nature Conservation Act 1992	173
ภาคผนวก ข Wildlife Conservation Act 2010	180
ภาคผนวก ค Whalewatching Guidelines Northeast Region including Stellwagen Bank	188
ประวัติผู้เขียน	191

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 รายชื่อวาฬบรูด้าในประเทศไทย	8
4.1 หลักการควบคุมทางการค้าที่สำคัญของอนุสัญญา CITES	115

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แผนภูมิแนวโน้มรับแจ้งการเกยตื้นตาย ปี 46 – 58	20
2.2 แผนภูมิสัดส่วนชนิดโลมาและวาฬเกยตื้น	21
2.3 แผนภูมิสาเหตุการเกยตื้นตายของโลมาวาฬและเต่าทะเล	21

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วาฬบรูด้า เป็นวาฬขนาดใหญ่ ที่จัดอยู่ในวงศ์ของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ (*Balaenopteridae*) ถูกพบแพร่กระจายอยู่ทั่วโลก โดยเฉพาะในเขตร้อน เขตกึ่งร้อนและเขตอบอุ่น ละติจูดที่ 40 องศาเหนือถึงใต้และไม่พบการอพยพย้ายถิ่นฐานเป็นระยะทางไกล แต่ในปัจจุบัน กลับมีรายงานจากทั่วโลกพบว่า วาฬบรูด้านั้นมีการปรากฏตัวน้อยลงเป็นอย่างมาก โดยสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature) หรือ IUCN ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศ ภายใต้องค์การสหประชาชาติ อันประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนกว่า 160 ประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย¹ ด้วย โดยเป็นองค์กรที่จัดทำบัญชีแดงแสดงดัชนีรายชื่อสถานภาพของสปีชีส์ พืชและสัตว์ต่างๆ (IUCN Red List of Threatened Species) เพื่อประเมินระดับความเสี่ยงในการสูญพันธุ์ โดยได้จัดวาฬบรูด้าไว้ในหมวด Data Deficient (DD)² กล่าวคือ เป็นสัตว์ที่มีข้อมูลไม่เพียงพอต่อการประเมินความเสี่ยง ยังไม่สามารถจัดระดับความเสี่ยงในการสูญพันธุ์ของวาฬบรูด้าได้ ถือเป็นสัตว์พันธุ์หายากและการแบ่งชนิดพันธุ์ไม่เสถียร แต่วาฬบรูด้าเป็นสัตว์ที่อยู่ในบัญชีที่ 1 (ชนิดพันธุ์ที่ใกล้สูญพันธุ์) ในอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES)³ ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสมาชิกด้วย

ในประเทศไทย เริ่มมีการศึกษาวิจัยและบันทึกข้อมูลของวาฬบรูด้าตามที่ได้พบเห็น ตั้งแต่ปี 2546 โดยศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนบน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ทช.) ได้ดำเนินการศึกษาจำแนกประชากรวาฬบรูด้า โดยการบันทึกภาพถ่าย (photo identification , Photo - ID) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 จนถึงปัจจุบัน สามารถจำแนกความแตกต่างของวาฬบรูด้า โดยอาศัยตำหนิบริเวณครีบหลัง เป็นจุดหลัก และตำหนิบริเวณต่าง ๆ ได้แก่ หัว ปาก

¹ IUCN, “The Union”, Retrieved on May 1, 2017, from <https://www.iucn.org/about/union>.

² IUCN, “IUCN Red List of Threatened Species : *Balaenoptera edeni*”, Retrieved on May 1, 2017, from <http://www.iucnredlist.org/details/2476/0>

³ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “วาฬบรูด้า” , สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale/#.WXr1LYTyjIU>

ซีกรอง และหาง ตามลำตัวเป็นจุดตรง วาฬบรูด้ามักปรากฏตัวอยู่ในบริเวณอ่าวไทยตอนบน หรืออ่าวไทยรูปตัว ก เกือบทุกจังหวัด โดยปรากฏในพื้นที่ชายทะเลของจังหวัดชลบุรี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดเพชรบุรี และยังพบเข้ามาหากินใกล้ฝั่งที่บ้านบ่อนอก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยสามารถพบวาฬบรูด้าได้ตลอดทั้งปีในพื้นที่อ่าวไทยตอนบน ส่วนช่วงเวลาที่ยับยั้งอยู่ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนกันยายนของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีปลากะตักและกุ้งเคยอุดมสมบูรณ์ ส่วนทางฝั่งอันดามันพบวาฬบรูด้าหากินในบางฤดู ได้แก่ บริเวณหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา และเคยพบวาฬบรูด้าที่ชายฝั่งเกาะพระทอง และนอกชายฝั่งทับละมุ จังหวัดพังงา และพบวาฬบรูด้าฝูงเล็กอีกประมาณ 3 - 4 ตัว ใกล้เกาะราชน้อย - ราชาน้อย จังหวัดภูเก็ต โดยปัจจุบันศูนย์วิจัยสามารถบันทึกภาพและทำการตั้งชื่อได้แล้วกว่า 60 ตัว⁴ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งยังได้ยกให้วาฬบรูด้าเป็นสัตว์ประจำถิ่นอ่าวไทยตอนบน หรืออ่าวไทยรูปตัว ก ซึ่งวาฬบรูด้า จัดเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทางทะเลที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และยิ่งไปกว่านั้น ประเทศไทยยังเป็นแหล่งอาศัยและศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวาฬบรูด้าแหล่งใหญ่ที่สุดในทวีปเอเชียอีกด้วย

เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2559 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) ได้อนุมัติหลักการในพระราชกฤษฎีกากำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าสงวน ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เสนอ โดยให้เพิ่มสัตว์ป่า 4 ชนิด เข้าเป็นสัตว์ป่าสงวน ประกอบด้วย วาฬบรูด้า วาฬโอมูระ ฉลามวาฬ และเต่ามะเฟือง ให้เป็นสัตว์สงวนลำดับที่ 16 - 19 ของประเทศไทย จากเดิมที่มีสัตว์สงวน 15 ชนิดโดยที่ประชุมคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ 2/2558 เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2558 มีมติเห็นชอบให้ วาฬบรูด้า วาฬโอมูระ เต่ามะเฟือง และฉลามวาฬ เข้าเป็นสัตว์ป่าสงวนอีก 4 ชนิดของประเทศไทย โดยวาฬบรูด้าเดิมเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครองท้ายกฎกระทรวงกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. 2546 แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พุทธศักราช 2535 แต่ด้วยการผลักดันให้วาฬบรูด้าเข้าเป็นสัตว์ป่าสงวนของนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม รวมถึงองค์กรในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และภาคประชาชนต่าง ๆ ที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของวาฬบรูด้าว่าเป็นสัตว์ที่มีจำนวนน้อยตามธรรมชาติ และยังเป็นชนิดพันธุ์ที่มีบทบาทและความสำคัญต่อระบบนิเวศทางทะเล เนื่องจากเป็นสัตว์ชนิดพันธุ์ที่อยู่ด้านบนของห่วงโซ่อาหาร ช่วยรักษาความสมดุล และเป็นตัวชี้วัดความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ อีกทั้ง มิได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเหมาะสมเท่าที่ควร

⁴ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “สถานภาพของวาฬบรูด้าในไทย”, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale06/#.WXrYMITyjiU>

โดยปัจจุบันประเทศไทย กำลังประสบปัญหาการเกยตื้นตายของสัตว์ทะเลหายากหลายชนิดและจากการรวบรวมสถิติ 13 ปี นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 - 2558 ของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในพื้นที่อ่าวไทยตอนบนพบว่า มีสัตว์ทะเลเกยตื้นตายกว่า 266 ตัว แบ่งเป็นโลมาและวาฬ 8 ชนิด กว่า 200 ตัว ซึ่งวาฬบรูด้าเป็นหนึ่งในชนิดพันธุ์ดังกล่าว⁵ โดยมีปัจจัยหลายประการ อาทิเช่น การทำประมงโดยใช้เครื่องมือที่เป็นอันตราย การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดขยะ และการปนเปื้อนของมลพิษในน้ำทะเลซึ่งทำให้น้ำไม่มีคุณภาพ เป็นต้น โดยในปี 2560 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้สรุปสถิติการตายของสัตว์ทะเลหายาก และพบว่าจนถึงปัจจุบัน มีสัตว์ทะเลหายากเกยตื้นตายเฉลี่ยปีละถึง 419 ตัว ซึ่งเป็นโลมาและวาฬถึงร้อยละ 38⁶ ซึ่งเป็นอัตราที่สูงขึ้นและมีแนวโน้มลดลงแต่อย่างใด โดยวาฬบรูด้ายังประสบปัญหาการเกยตื้นและลอยตายอยู่จนถึงปัจจุบัน และจากการรวบรวมสถิติการตายของวาฬบรูด้า ตั้งแต่ปี 2546 จนถึงปัจจุบันก็ยังพบว่า มีวาฬบรูด้าเกยตื้นและลอยตายเพิ่มขึ้นในหลายพื้นที่อีกด้วย ซึ่งสาเหตุก็มาจากปัจจัยหลายประการตามที่ได้กล่าวมาแล้ว อีกทั้ง ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันคือ การรบกวนแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า ซึ่งมาจากการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวในการนำนักท่องเที่ยวล่องเรือชมวาฬบรูด้าที่เป็น การรบกวนแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้าโดยตรง ที่นับวันจะยังมีผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งในอนาคตอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกมาก โดยอาจกล่าวได้ว่า บุคคลใดก็ตามที่นำเรือไปขึ้นทะเบียนสำหรับดำเนินกิจการท่องเที่ยวเกี่ยวกับกรมเจ้าท่าแล้วก็สามารถจะพานักท่องเที่ยวออกชมวาฬบรูด้าได้ โดยไม่จำเป็นต้องขอใบอนุญาตในการพาชมวาฬบรูด้าเพิ่มเติม เนื่องจากไม่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องขอ และแม้ว่าจะมีแนวปฏิบัติเรื่องระยะห่างและความเร็วเรือในการเข้าชมวาฬบรูด้าจากทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แต่ในทางปฏิบัติแล้วขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของผู้ขับเรือและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเอง โดยไม่มีบทกฎหมายที่ชัดเจนหรือการกำหนดบทลงโทษหากเกิดความเสียหาย ทั้งนี้ แม้วาฬบรูด้าจะได้ถูกกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าสงวนแล้ว แต่ทว่ามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองวาฬบรูด้าของประเทศไทยก็ยังมีปัญหาอยู่อีกหลายด้าน ประเทศไทยจึงควรที่จะมีมาตรการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพอย่างยิ่งในการแก้ปัญหา คุ้มครอง ไม่ให้เกิดการสูญเสียวาฬบรูด้าอีกต่อไป

⁵ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “สถิติการเกยตื้นของสัตว์ทะเลหายาก”, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinecenter.dmc.go.th/newDetail.php?WP=GQSG2rDqYyc4Uu6pPMgBKpjGQMg2rDqYyc4Uuw>

⁶ ข่าวไทยพีบีเอส, “ทช.สรุปสัตว์ทะเลหายากตายคงที่กว่า 400 ตัวต่อปี”, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2561, จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/268754>

สำหรับประเทศไทย อันเป็นประเทศกำลังพัฒนา ที่จะต้องผลักดันตนเองเพื่อแข่งขันกับประเทศอื่นๆ บนเวทีโลก อันจะสร้างความมั่นคงและเสถียรภาพให้ทัดเทียมนานาอารยประเทศ จึงทำให้เกิดการผลักดันการทำธุรกิจต่างๆ ในหลายภาคส่วน เพื่อให้เศรษฐกิจในประเทศเจริญเติบโตยิ่งขึ้น โดยในปัจจุบันประเทศไทยมีการทำอุตสาหกรรมด้านการประมงและการท่องเที่ยวในปริมาณที่สูงและกำลังตกเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างหนัก เนื่องจากอุตสาหกรรมด้านประมงและการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชากรสัตว์ทะเลอย่างมาก โดยในขณะที่การประมงและการท่องเที่ยวในประเทศไทยเจริญเติบโตขึ้น ความจำเป็นในการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติย่อมมากขึ้นตามไปด้วย จากการวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ การทำอุตสาหกรรมด้านการประมงและการท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่า บางครั้งเป็นการลงทุนและลงมือทำเพื่อผลประโยชน์ในทางธุรกิจแบบเกินกำลังการผลิตเพื่อทดแทนของธรรมชาติ ที่จะเอื้ออำนวยหรือทำการทดแทนได้ทัน เช่น การทำประมงที่มากเกินไปโดยมีการจับสัตว์น้ำที่ยังโตไม่เต็มวัย หรือการจับสัตว์น้ำที่อยู่ในระหว่างฤดูการแพร่พันธุ์ มีการพัฒนาวิธีการทำประมงให้มีประสิทธิภาพสูงเพื่อให้จับสัตว์น้ำให้ได้มากขึ้น หรือการใช้อุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มผลผลิต โดยการใช้ตาอวนที่มีขนาดเล็ก การใช้ไฟฟ้าในการจับสัตว์น้ำ โดยประเทศไทยเป็นประเทศในอันดับต้น ๆ ที่ส่งออกสินค้าประมง ส่วนในด้านธุรกิจการท่องเที่ยวมักประสบปัญหาการรุกล้ำพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเข้าไปสร้างประโยชน์ให้กับการท่องเที่ยวของตนเอง ตามที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อทุกแขนงให้ได้เห็นกันบ่อยครั้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม สัตว์ป่าตกอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์และสัตว์ทะเลหายากอย่างวาฬบรูด้า นั้นประสบปัญหาการเกยตื้นตายอีกด้วย

ด้วยเหตุดังที่ได้กล่าวมา ผู้เขียนเห็นว่า มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้า รวมไปถึงสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดอื่น ๆ จึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการที่จะคุ้มครองและป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตของวาฬบรูด้าและสัตว์ป่าชนิดอื่นๆ ไม่ให้ลดลงหรือสูญพันธุ์ไปจนหมดสิ้น เนื่องจากถ้ามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสัตว์ป่าทั้งหลายตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พุทธศักราช 2535 ของประเทศไทยยังไม่มีประสิทธิภาพและมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการทำประมง การทำกิจกรรมการท่องเที่ยว และอื่นๆ ยังไม่ได้ประสิทธิผลเท่าที่ควร ปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วจึงย่อมจะไม่มีทางสูญสิ้นไปอย่างแน่นอน และเพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญให้อยู่คู่ประเทศไทยตลอดไป รัฐจึงควรที่จะมีการกำหนดแนวทางในด้านต่างๆ นโยบาย แผนการดำเนินการ มาตรการทางกฎหมาย ซึ่งต้องอาศัยทั้งในการป้องกัน บำบัด ฟื้นฟู และอนุรักษ์สภาพแวดล้อมควบคู่ไปกับการใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีสภาพบังคับที่เข้มงวดเด็ดขาด การเพิ่มเติม ปรับปรุง และแก้ไข

กฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิม ซึ่งอาจไม่ทันสถานการณ์ ให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัย และสถานการณ์ในปัจจุบัน รวมไปถึงการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังของทุกภาคส่วนและเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจตราเฝ้าระวังบุคคลซึ่งกระทำผิดตามกฎหมาย ทั้งนี้ โดยการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา เปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข และปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นผลให้สามารถลดปัญหาการสูญเสียสัตว์ทะเลหายากอย่างเช่น วาฬบรูด้า ได้อีกทางหนึ่ง จึงเป็นการสมควรที่จะทำการศึกษาถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดมาตรการทางกฎหมายต่างๆ ซึ่งการศึกษากรณีวาฬบรูด้า ที่เป็นสัตว์ทะเลหายากที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในระบบนิเวศวิทยาและเป็นสัตว์ที่ปรากฏอยู่น้อยในประเทศอื่นทั่วโลกแต่กลับมีอยู่มากและสามารถสร้างรายได้ รวมทั้งสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไทย จะเป็นผลดีในการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงส่งเสริมให้ทุกคนร่วมมือและตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเทศให้คงอยู่สืบไปจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- (1) เพื่อศึกษาถึงสถานภาพของวาฬบรูด้าและสภาพปัญหาที่ส่งผลให้วาฬบรูด้าลดจำนวนลงในสภาวะการณ์ปัจจุบันของประเทศไทย
- (2) เพื่อศึกษาถึงข้อความคิดพื้นฐาน หลักการและแนวนโยบายต่างๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้า
- (3) เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองวาฬบรูด้า ในฐานะสัตว์ป่าสงวนลำดับที่ 16 ของประเทศไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบมาตรฐานทางกฎหมายของต่างประเทศ และมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและอนุรักษ์สัตว์ป่าสงวน
- (4) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงความเหมาะสม และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับมาตรการทางกฎหมาย อีกทั้งอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้า
- (5) เพื่อศึกษาถึงอำนาจหน้าที่ บทบาทขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้า
- (6) เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมถึงเสนอแนะข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของมาตรการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้า

1.3 ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนมุ่งศึกษาถึงแนวนโยบาย ข้อความคิดพื้นฐาน หลักการต่าง ๆ และมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้า รวมถึงหน่วยงานหรือองค์กรซึ่งมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย อีกทั้ง ศึกษาถึงแนวคิดและหลักกฎหมายในต่างประเทศที่สำคัญ เพื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าและสัตว์ป่าสงวน ซึ่งจะได้ดำเนินการศึกษาจากกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย มาเลเซีย สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

1.4 สมมติฐานการศึกษา

มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าที่สำคัญและใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พุทธศักราช 2535 ยังมีปัญหากฎหมายทั้งในส่วนที่ทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมาย ปัญหาการตีความ บทบัญญัติการลงโทษและความเหมาะสมต่อยุคสมัยของมาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ ซึ่งทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการลดลงของจำนวนสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองได้ เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ประกาศใช้มาอย่างยาวนานมาแล้ว และการมุ่งเน้นการคุ้มครองและอนุรักษ์ไปที่มาตรการ การห้ามล่า ห้ามครอบครอง หรือการค้าสัตว์ ทั้งนี้ ปัจจัยของการลดจำนวนลงของสัตว์นั้น อาจมาจากเหตุปัจจัยอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมา ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่เกิดจากการกระทำอื่นๆ เช่น การรุกรานถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์และการบุกรุกทำลายพื้นที่ธรรมชาติ การทำให้เกิดมลพิษของมนุษย์ การทำให้อาหารของสัตว์ลดลงจนกระทบกับระบบนิเวศ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่นๆ นอกเหนือจากกฎหมายนี้ ซึ่งยังไม่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพพอ ตลอดจนเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าอันจะส่งผลกระทบต่อและก่อให้เกิดปัญหาหากมิได้รับการแก้ไขให้เหมาะสม

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนใช้วิธีการศึกษา โดยการรวบรวมข้อมูลทางเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็น ตำรา งานวิจัย บทความ เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา วิทยานิพนธ์ และแหล่งสืบค้นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์หามาตรการที่เหมาะสม และนำไปใช้ต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

- (1) เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ปัญหาและปัจจัยที่ทำให้วาฬบรูด้าลดจำนวนลง
- (2) เพื่อให้ทราบถึงอุปสรรคและปัญหาจากข้อความคิดพื้นฐาน แนวนโยบาย หลักการต่างๆ และมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้า
- (3) เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาต่างๆ และหามาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย รวมทั้งการกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- (4) เพื่อให้ทราบถึงบทบาทการทำงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้า ในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อปรับปรุงการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- (5) เพื่อส่งเสริมให้ผู้คนมีความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้า รวมทั้งสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ให้คงอยู่สืบไป

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไปของวาฬบรูด้า

ในบทนี้ ผู้เขียนจะขอแนะนำเสนอข้อมูลทั่วไปของวาฬบรูด้าในประเทศไทย ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลทางชีววิทยา ประโยชน์ในแง่ต่างๆ ตลอดจนสภาพปัญหาที่ส่งผลให้เกิดการลดจำนวนลงของวาฬบรูด้า ในปัจจุบันประเทศไทย มีประชากรวาฬบรูด้าที่สามารถจำแนกโดยใช้ภาพถ่าย (Photo Identification) ที่อ่าวไทย ระหว่างปี 2553 – 2560 โดยบันทึกลักษณะความแตกต่างของวาฬบรูด้าแต่ละตัว และทำการตั้งชื่อได้จำนวน 61 ตัว ดังนี้

ตารางที่ 2.1 รายชื่อประชากรวาฬบรูด้าในประเทศไทย ¹

1. เจ้าบางแสน	2. เจ้าก้นยา	3. เจ้าสามมุก	4. เจ้าตริย	5. เจ้าสิงหา	6. แม่ตองอ่อน
7. เจ้าสมุทร	8. เจ้าบันเทิง	9. แม่สาคร	10. แม่สดใส	11. แม่วันดี	12. แม่สีคราม
13. เจ้าสีฟ้า	14. แม่ข้าวเหนียว	15. แม่เพชร	16. เจ้าธันวา	17. เจ้าชัดเจน	18. เจ้าน้ำโชค
19. แม่วันสุข	20. เจ้าสุขใจ	21. เจ้าเมษา	22. เจ้าท่าจีน	23. เจ้าส้มดำ	24. เจ้าแดงไทย
25. แม่พาฝัน	26. แม่สมหวัง	27. แม่จ๊ะเอ๋	28. แม่สายชล	29. เจ้ามารวย	30. เจ้าหรรษา
31. เจ้ามีนา	32. แม่แกร่ง	33. เจ้าแสนสุข	34. เจ้าสดชื่น	35. เจ้าบุญมา	36. เจ้าพัทยา

¹ สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเลและป่าชายเลน, “สมาชิกวาฬบรูด้าในอ่าวไทย”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale06/#.WX2QXYTjIV>

37. แม่กล้า	38. แม่ทองดี	39. เจ้าสายลม	40. เจ้าเอก น้อย	41. เจ้าใบตอง	42. เจ้าอ้อมเอม
43. เจ้าวันชัย	44. เจ้ามาลัย	45. เจ้าศรีสุข	46. เจ้าสาย สมุทร	47. เจ้าสม สมุทร	48. เจ้าตึก
49. เจ้าชาญ สมุทร	50. เจ้าส่อง สมุทร	51. เจ้าทอง สมุทร	52. เจ้าธาร สมุทร	53. เจ้าข้าม สมุทร	54. เจ้ามีสุข
55. เจ้าใบเตย	56. เจ้าพลอย	57. เจ้าสาย ธาร	58. เจ้าเก่ง	59. เจ้าตุลา	60. เจ้าวันใหม่
61. เจ้ายินดี					

2.1 ข้อมูลทางชีววิทยาของวาฬบรูด้า

2.1.1 ชนิดพันธุ์

วาฬบรูด้า เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ อยู่ในวงศ์ *Balaenopteridae* ซึ่งเป็นวงศ์วาฬชนิดไม่มีฟัน กลุ่ม Rorquals whale (ปลาวาฬที่มีมือเป็นร่องๆ) ลักษณะเด่นของวาฬวงศ์นี้คือ มีครีบหลังรูปสามเหลี่ยมอยู่ส่วนท้ายลำตัวและช่วงท้อง จากใต้คางลงไปมีลักษณะเป็นร่อง ๆ ยาวไปตามลำตัว 30 - 100 ร่อง เป็นวาฬที่มีขนาดใหญ่ โดยวาฬวงศ์นี้ทั่วโลกพบอยู่ 6 ชนิดใน 3 สกุล และนอกจากวาฬบรูด้าแล้ว ในประเทศไทยยังพบวาฬวงศ์นี้ อีก 4 ชนิด ได้แก่ วาฬฟิน วาฬโอมูรา วาฬหลังค่อม วาฬสีน้ำเงิน อีกด้วย²

² กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “ชนิดพันธุ์วาฬและโลมา”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/dolphins_doc03/#.WX2jsISLTIU

2.1.2 ลักษณะทั่วไป

ลักษณะภายนอกของวาฬบรูด้า มีลำตัวเรียว ผิวหนังเรียบ ครีบหลัง (Dorsal fin) มีขนาดเล็กอยู่ค่อนข้างไปทางส่วนหาง มีซี่กรอง (Baleen plates) ไว้สำหรับกรองอาหารอยู่บนขากรรไกรบน ตรงใต้คางมีร่อง (Throat grooves หรือ Ventral Pleats) ร่องใต้คางนี้จะขยายออกในขณะที่กำลังกินอาหารเพื่อเพิ่มพื้นที่ในการรับเหยื่อ ร่องใต้คางนี้จะยาวพาดไปจนถึงสะดือ (Navel) สะดือตั้งอยู่เกือบกึ่งกลางของความยาวลำตัว ครีบด้านข้างเรียกว่า Flipper ครีบหลัง แพนหางใหญ่ (Fluke) ส่วนตา (Eye) และหู (Ear) มีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับขนาดตัว หูอยู่บริเวณหลังลูกตา หูเป็นช่องเล็ก ๆ ซึ่งบางครั้งสังเกตเห็นได้ยาก มีช่องหายใจ 2 ช่อง (Double blow holes) และมีสันที่หัว 3 สัน ส่วนหัวเรียกว่า Rostrum ขากรรไกรล่าง (Lower jaws) มีลักษณะโค้งและยาว³

อวัยวะที่สำคัญของวาฬบรูด้า ซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นของวาฬในวงศ์นี้คือ ซี่กรอง (Baleen plates) หรือเรียกอีกอย่างว่า Whalebone ซี่กรองประกอบด้วยโปรตีนจำพวก Keratin โดยซี่กรองนี้มีการเจริญเติบโตจากส่วนฐานอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของปลาวาฬ แม้ว่าซี่กรองด้านบนจะมีช่องว่างเล็กๆ แต่ด้านในจะเป็นซี่กรองขนาดเล็กๆ จำนวนมาก ทำหน้าที่ปิดช่องว่างเพื่อกรองอาหารไว้ภายในและสามารถปล่อยน้ำทะเลให้ถูกขับออกจากปากไปตามช่องว่างที่มองเห็นจากภายนอก จากการศึกษาของศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนบนพบว่า ซี่กรองของวาฬบรูด้าสามารถงอกหรือทดแทนส่วนที่ขาดหายไปได้ อีกทั้ง ขนาด รูปร่าง และสีของซี่กรองสามารถใช้ในการจำแนกชนิดของปลาวาฬได้อีกด้วย⁴

ขนาดและรูปร่างของวาฬบรูด้า เมื่อโตเต็มที่จะมีลำตัวโตและมีความยาวได้ถึงประมาณ 15 เมตรหนักถึงประมาณ 12 - 20 ตัน มีลำตัวเพรียวยาว แต่ตัวเมียมีขนาดใหญ่กว่าตัวผู้เล็กน้อย ลูกแรกเกิดยาวประมาณ 4 เมตร โดยถือเป็นวาฬที่อยู่ใต้น้ำขนาดใหญ่⁵ โดยลักษณะโครงสร้างกระดูกของวาฬบรูด้า มีกระดูกส่วนหัวกะโหลกที่ใหญ่ หัวกะโหลกตัวเต็มวัยมีน้ำหนักประมาณ 200 กก. โดยมีส่วนประกอบที่สำคัญ ดังนี้

³ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “ลักษณะภายนอกของวาฬบรูด้า”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marineiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale02/#.WX2p5ISLTIU>

⁴ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “ซี่กรองของวาฬบรูด้า”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marineiscenter.dmcr.go.th/km/%E0%B8%8B%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%87/#.WX2qg4SLTIU>

⁵ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “วาฬบรูด้า”, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marineiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale/#.WXr1LYTjIU>

1) ส่วนหัวประกอบด้วย หัวกะโหลก (Cranium) และขากรรไกรล่าง (Mandibles หรือ Lower jaws) ตัวเต็มวัยส่วนหัวกะโหลกและขากรรไกรล่างนั้น มีความยาวประมาณ 2 เมตรเศษ มีลักษณะโค้งงอคล้ายงาช้าง

2) กระดูกสันหลัง (Vertebrae) มีทั้งหมด 51-53 ชิ้น ซึ่งประกอบด้วย กระดูกส่วนคอ (Cervical vertebrae) กระดูกส่วนลำตัว (Thoracic) กระดูกส่วนเอว (Lumbar) และกระดูกส่วนหาง (Caudal)

3) กระดูกซี่โครง จำนวน 13 คู่ กระดูกซี่โครงคู่แรกของวาฬบรูด้ามี 2 หัว (Double head rib)

4) กระดูกหัวไหล่ (Scapulas) มี 2 ชิ้น อยู่ทางด้านซ้ายและขวา

5) กระดูกครีบ (Flippers) ส่วนประกอบเหมือนแขนและมือของมนุษย์ ประกอบด้วยกระดูกแขนท่อนบน 1 ชิ้น (Humerus) กระดูกแขนท่อนล่าง 2 ชิ้น (Radius และ Ulna) กระดูกฝ่ามือ และกระดูกนิ้วจำนวน 4 นิ้ว

6) กระดูกส่วนอื่น ๆ ได้แก่ กระดูกหน้าอก (Sternum) กระดูกเชิงกราน (Pelvic bone)⁶

2.1.3 แหล่งที่อยู่อาศัย

แหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า มักพบในเขตร้อนถึงเขตอบอุ่นทั่วโลก ในส่วนของประเทศไทย พบหลักฐานว่า วาฬบรูด้าอาศัยหากินในน่านน้ำไทยมานานกว่าร้อยปีแล้ว ซึ่งหลักฐานหนึ่งที่สำคัญคือ โครงกระดูกวาฬบรูด้าที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ถูกเก็บรักษาไว้ ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2452 กว่าร้อยปีแล้ว และยังสามารถพบโครงกระดูกวาฬบรูด้าและวาฬโอมูรา จำนวนมากตามวัดหรือสถานศึกษาตลอดชายฝั่งทะเลทั้งฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน⁷ วาฬบรูด้ามักปรากฏตัวอยู่ในบริเวณอ่าวไทยตอนบน หรืออ่าวไทยรูปตัว ก เกือบทุกจังหวัด ชายทะเลของจังหวัดชลบุรี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดกรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี ส่วนทางฝั่งอันดามัน พบวาฬบรูด้าหากินในบางฤดู เช่น บริเวณหมู่เกาะสุรินทร์ ชายฝั่งเกาะพระทอง และนอกชายฝั่งทับละมุ จังหวัดพังงา และพบวาฬบรูด้าฝูงเล็ก ใกล้เกาะราชาน้อย - ราชายใหญ่ จังหวัดภูเก็ต อีกด้วย

⁶ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “โครงกระดูกของวาฬบรูด้า”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale05/#.WX2ziYSLTIU>

⁷ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “การแพร่กระจายของวาฬบรูด้า”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale07/#.WX38AYSLTIU>

แต่จากการแพร่กระจายของวาฬบรูด้า ระหว่างปี พ.ศ. 2546 - กรกฎาคม 2554 พบว่า ข้อมูลที่ได้รับแจ้งจากเครือข่ายมีความสอดคล้องกับข้อมูลการสำรวจส่วนใหญ่ ซึ่งพบวาฬบรูด้า อยู่บริเวณด้านตะวันตกของอ่าวไทยตอนบนหรืออ่าวไทยรูปตัว ก (จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม และเพชรบุรี) จากการสำรวจโดยทั่วไปพบวาฬบรูด้าครั้งละ 1 - 4 ตัว แต่เมื่อประมาณเดือนกันยายน 2553 พบวาฬบรูด้า เข้ามาหากินบริเวณอ่าวไทยตอนบนหรืออ่าวไทยรูปตัว ก มากเป็นพิเศษ จากการสำรวจใน 1 วัน พบสูงสุดมากถึง 18 ตัว ตัวอย่างการแพร่กระจายของวาฬบรูด้า 2 ตัว คือ “เจ้าบางแสน” และ “เจ้าสามมุข” จากข้อมูลการสำรวจระหว่างปี พ.ศ. 2551 - 2554 พบว่า ส่วนใหญ่จะพบวาฬทั้งสองตัวนี้บริเวณชายฝั่งด้านตะวันตกของอ่าวไทยตอนบนหรืออ่าวไทยรูปตัว ก มากกว่าด้านตะวันออก ซึ่งน่าจะมีผลมาจากการแพร่กระจายของแหล่งอาหาร⁸ โดยในส่วนของแหล่งที่จะสามารถเที่ยวชมวาฬบรูด้าได้นั้น จะได้นำเสนอรายละเอียดในหัวข้อ 2.2.3 ประโยชน์ของ วาฬบรูด้าต่อการท่องเที่ยวต่อไป

2.1.4 อาหารและพฤติกรรมการกิน

อาหารของวาฬบรูด้า มักเป็นปลาขนาดเล็ก วาฬบรูด้าจะกินปลาที่รวมกันเป็นฝูง แต่ว่ายน้ำไม่เร็วนัก เช่น ปลาเกะตัก ปลาอกกะแล้ ปลาอีโกย (ปลาหลังเขียวชนิดหนึ่ง) ปลาหูขนาดเล็ก วาฬบรูด้าจะกินปลาหูขนาดเล็ก เพราะปลาหูขนาดเล็กจะว่ายน้ำช้า ส่วนปลาหูที่มีขนาดใหญ่จะว่ายน้ำเร็วทำให้วาฬบรูด้าว่ายน้ำไล่กินไม่ทัน เช่นเดียวกับปลาอีโกย วาฬบรูด้าจะกินเฉพาะขนาดเล็ก (ขนาดความยาวประมาณ 10-12 ซม.) เมื่อปลาขนาดใหญ่ขึ้น (ขนาดความยาวมากกว่า 13-14 ซม.) วาฬบรูด้าจะไม่สามารถว่ายน้ำไล่กินปลาได้ทัน ส่วนปลากุเลา เป็นปลารวมฝูงเช่นกัน แต่ว่าเป็นปลาที่ว่ายน้ำเร็ว วาฬบรูด้าจึงไม่สามารถว่ายน้ำไล่กินได้ทัน นอกจากปลาเล็กที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีกุ้งเคย ในสกุล *Acetes* spp. จำพวก เคยโกร่ง เคยหยาบ เคยใหญ่ ที่เป็นอาหารของวาฬบรูด้าอีกด้วย ส่วนบริเวณที่พบวาฬบรูด้า จะพบฝูงปลาขนาดเล็กจำนวนมาก เช่น ปลาเกะตักแก้ว ปลาเกะตักควาย และปลาไส้ตัน ฝูงปลาเหล่านี้จะกระโดดขึ้นเหนือผิวน้ำ ในช่วงเวลาที่คลื่นสงบและมีฝูงปลาเหยื่อ จะมีโอกาสได้พบวาฬบรูด้าในช่วงเวลาหัวน้ำขึ้น (น้ำกำลังขึ้น) เพราะฝูงปลาขนาดเล็กจะรวมฝูงและลอยขึ้นหน้าน้ำ ซึ่งวาฬบรูด้าสามารถว่ายน้ำและต้อนกินได้โดยง่าย แต่ถ้าช่วงเวลาที่คลื่นลมแรง ปลาขนาดเล็กเหล่านี้จะไม่รวมฝูงกัน⁹

⁸ เพิ่งอ้าง.

⁹ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “อาหารของวาฬบรูด้า”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale08/#.WX3vBISLTIU>

โดยพฤติกรรมการกินของวาฬบรูด้า ซึ่งเป็นวาฬที่อยู่ในกลุ่ม Roquals whale (ปลาวาฬที่มีอกเป็นร่องๆ) จะกินอาหารแบบ Lunge feeding คือ พฤติกรรมที่พุ่งหรือใช้ส่วนหัวเสยขึ้นเหนือผิวน้ำเพื่อจับเหยื่อ โดยทั่วไปมีการเสยขึ้นกินหลายรูปแบบ สามารถแบ่งย่อยได้ ดังนี้

1) พุ่งส่วนหัวขึ้นมาเหนือผิวน้ำ แล้วทิ้งขากรรไกรลงที่ผิวน้ำ ปกติสูบหรือจับเหยื่อ 1 ครั้งแล้วจมตัวลงไป (ปล่อยให้หน้าไหลออกจากซีกรอง แล้วกลืนอาหารเข้าไปข้างใน) ต่อจากนั้นจะขึ้นมาหายใจ แต่บางครั้งพบมีการสูบเหยื่อติดต่อกันหลายๆ ครั้ง มากที่สุดที่เคยบันทึกไว้คือ 11 ครั้ง ได้แก่ วาฬบรูด้า ที่ชื่อ “เจ้าจ๊ะเอ๋”

2) อ้าปากเสยขึ้นมาจากใต้น้ำและอ้าปากค้างอยู่ที่ผิวน้ำประมาณ 5-10 วินาที ก่อนจะจับปาก แล้วจมตัวลง แล้วค่อยขึ้นหายใจ

3) การอ้าปากตะแคงกินด้านข้าง มักพบในบริเวณน้ำตื้น (ประมาณ 4-5 เมตร) มีการว่ายน้ำต้อนปลาแล้วอ้าปากเฉียงด้านข้างสูบเหยื่อ ส่วนใหญ่พบว่าตะแคงกินด้านขวา (ด้านขวาอยู่ข้างใต้)

4) การอ้าปากกินอาหารโดยว่ายน้ำไปข้างหน้า บางตัวมีพฤติกรรมว่ายน้ำต้อนปลาใกล้ผิวน้ำ โดยการใช้หางตีน้ำ (Tail-slapping หรือ Lobtailing) แล้วกลับตัวอย่างรวดเร็วแล้วว่ายน้ำในทิศทางตรงกันข้ามเพื่อสูบเหยื่อ

5) การกินอาหารใต้น้ำ บางครั้งจะสังเกตเห็นวาฬบรูด้ากินอาหารใต้น้ำข้าง ๆ เรือสำรวจ โดยการว่ายน้ำต้อนเหยื่อหรือการปล่อยฟองอากาศออกมาเพื่อต้อนให้ฝูงปลารวมกลุ่มกัน เรียกว่า Bubble net feeding¹⁰

2.1.5 พฤติกรรมทั่วไป

วาฬบรูด้า เป็นวาฬที่มีลักษณะเฉพาะในพฤติกรรมทั่วไป ไม่ว่าจะเป็น การนอน การมองเห็นสี การส่งเสียง การว่ายน้ำ การดำน้ำ การกระโดด และการผสมพันธุ์ ซึ่งเหล่านี้ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้เฝ้าติดตามและศึกษาพฤติกรรมของวาฬบรูด้ามาโดยตลอด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การนอน พบว่า การนอนหลับของพวกวาฬและโลมานั้น จะมีการเคลื่อนไหว น้อยมาก (Drifting) โดยมีการเคลื่อนไหวเฉพาะเวลาที่ต้องขึ้นมาหายใจเหนือผิวน้ำ วาฬและโลมาหลายชนิด นอนโดยที่ครีบก้น (Flippers) แนบกับลำตัว และนอนในลักษณะจับเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ

¹⁰ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “วาฬบรูด้า พฤติกรรม : การกินอาหาร” , สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale18/#.WX31aYSLTIV>

โดยผลัดพักสมองด้านซ้ายและด้านขวาที่ละข้าง (One brain hemisphere) ในขณะที่หลับจะลืมตาข้างหนึ่งอยู่ โดยมีสมองซีกที่ไม่หลับคอยระวังภัยหรือผู้ล่าในขณะที่จะขึ้นหายใจ และสมองสั่งการเรื่องการขึ้นหายใจ¹¹

2) การมองเห็นสี พบว่า พวกวาฬและโลมาสามารถมองเห็นทั้งในอากาศและในน้ำแต่การมองเห็นในอากาศนั้น จะเห็นภาพในลักษณะแบบคนสายตาสั้น (Myopia) และประสิทธิภาพในการมองเห็นจะน้อยกว่าการได้ยินมาก เป็นสัตว์ที่มีตาบอดสี (Color blindness, Monochromatic) ซึ่งจะมี cone cell ชนิดเดียว และไม่สามารถแยกความแตกต่างของสีได้¹²

3) การส่งเสียง พบว่า สัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำนั้น ประสาทรับรู้หลายอย่างถูกจำกัดด้วยน้ำ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่อาศัยอยู่ในทะเลอย่างพวกวาฬและโลมา จึงมีความสามารถในการใช้เสียงและการรับฟังเสียงดีเยี่ยมเมื่อเทียบกับสัตว์ชนิดอื่น โดยวาฬบรูด้าส่งเสียงร้องแบบ AM (Amplitude modulated) ซึ่งสัญญาณ AM คือ ความดังเปลี่ยนแปลงตามเวลา ซึ่งมีเสียงร้องคล้ายเสียงคำราม (Growl) วาฬบรูด้าผลิตเสียงร้องความถี่ต่ำระหว่าง 70-245 Hz นาน 0.2-1.5 วินาที เสียงมีความดัง 152-174 และยังผลิตเสียงที่เป็นจังหวะด้วยความถี่ 700-900 Hz บางตัวผลิตเสียงที่ความถี่ 45 Hz และส่งเสียงนาน 1-4 วินาทีและมีเสียงเสมือนการร้องประสานเสียง (Harmonics)¹³

4) การว่ายน้ำ พบว่า วาฬที่อยู่ในวงศ์ Balaenopteridae อย่างเช่นวาฬบรูด้า นั้น เป็นกลุ่มวาฬที่มีความเร็วในการว่ายน้ำสูงกว่าวาฬในวงศ์อื่นๆ เนื่องมาจากมีรูปร่างที่เพรียวกว่าชนิดอื่นๆ วาฬบรูด้า สามารถว่ายน้ำด้วยความเร็วประมาณ 7 - 30 กม./ชม. แต่ความเร็วของการว่ายน้ำขึ้นกับกิจกรรมในขณะนั้นด้วย วาฬจะว่ายน้ำด้วยความเร็วสูงเมื่อต้องการล่าเหยื่อหรือหลบหนีศัตรู แต่จะว่ายน้ำด้วยความเร็วต่ำในขณะที่กินอาหารหรือเดินทางไกล แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาเรื่องความเร็วของพวกวาฬและโลมาที่เป็นข้อมูลจากธรรมชาตินั้นมีน้อยมาก แม้จะมีการศึกษาโดยเรือเครื่องบิน หรือแม้แต่สังเกตจากชายฝั่ง แต่ก็ยังไม่ใช้ความเร็วที่แท้จริง เพราะ ขาดจุดอ้างอิงที่แน่นอน พร้อมทั้งยังมีปัจจัยอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น ความเร็วของกระแสน้ำ ความเร็วเรือ ความเที่ยงตรงของ

¹¹ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “วาฬบรูด้า พฤติกรรม : การนอน”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale15/#WX6fcYSLTIU>

¹² กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “วาฬบรูด้า พฤติกรรม : การมองเห็นสี”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale14/#.WX6ftoSLTIU>

¹³ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “วาฬบรูด้า พฤติกรรม : การส่งเสียง”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale13/#.WX6IM4SLTIU>

นาฬิกาจับเวลา แต่การศึกษาโดยการติดเครื่องหมายสัญญาณดาวเทียม (Satellite tag) ก็เป็นข้อมูลที่ได้รับยอมรับในระดับหนึ่ง¹⁴

5) การดำน้ำ พบว่า วาฬบรูด้าดำน้ำในขณะที่กินอาหารประมาณ 1-2 นาที แต่สามารถดำน้ำได้นานถึง 20 นาที โดยไม่พบความเชื่อมโยงกันระหว่างขนาดของวาฬกับระดับความลึกในการดำน้ำ¹⁵

6) การกระโดด พบว่า การพุ่งตัวกระโดดของวาฬ นั้น มี 2 แบบ ได้แก่ การพุ่งตัวขึ้นเหนือน้ำ (Leaping) ซึ่งสันนิษฐานว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความร่าเริงสนุกสนาน หรือการสื่อสารระหว่างกัน หรือบางครั้งอาจเกิดขึ้นในภาวะเครียดก็ได้ สำหรับปลาวาฬเรียกพฤติกรรมแบบนี้ว่า Breaching รูปแบบการพุ่งตัวแบบนี้ คือ การว่ายน้ำไปข้างหน้าอย่างรวดเร็วแล้วโคงตัวเพื่อให้พื้นผิวน้ำ บิดลำตัว และทิ้งตัวลง โดยเอาส่วนหัวหรือด้านข้างลำตัวลงก่อนแล้วด้านท้องหรือหลังจึงลงกระทบน้ำ

การพุ่งตัวอีกแบบคือ การขึ้นมาจากที่ลึก เวลาลงจะทำให้น้ำแตกกระจายเป็นฟอง (Splash) พร้อมทั้งเกิดเสียงดังทั้งในน้ำและอากาศ พฤติกรรมแบบนี้ใช้เวลาประมาณ 1-2 วินาทีต่อครั้ง เสียงที่เกิดขึ้นนั้น จะมีส่วนช่วยในการเตือนเหยื่อหรือทำให้เหยื่อตกใจด้วย¹⁶

7) การผสมพันธุ์ พบว่า วาฬบรูด้าเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์เมื่ออายุประมาณ 8-13 ปี วาฬบรูด้าตัวผู้จะว่ายน้ำไล่ต้อนวาฬตัวที่คาดว่าจะเป็นตัวเมีย หรือไล่ต้อนตัวเมียที่มีลูกอยู่ด้วย โดยว่ายน้ำไล่ต้อนด้วยความเร็วบ้างและช้าบ้าง และใช้หางตีน้ำให้กระจาย ตัวผู้จะว่ายน้ำตะแคงตัวเข้าประชิดตัวที่คาดว่าจะเป็นตัวเมีย หรือไล่ต้อนตัวเมียที่มีลูกอยู่ด้วย โดยว่ายน้ำไล่ต้อนด้วยความเร็วบ้างช้าบ้าง ใช้หางตีน้ำให้กระจายแล้วขึ้นหายใจแรง ซ้ำๆ หลาย ๆ ครั้งแต่ละครั้งใช้เวลานานประมาณ 1-2 ชั่วโมง ในขณะที่ผสมพันธุ์จะอยู่ในลักษณะเอาด้านท้องหันเข้าหากัน (Belly-to-belly position)

¹⁴ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “วาฬบรูด้า พฤติกรรม : ความเร็วการว่ายน้ำ”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก [http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydes whale11/#.WX6m_4SLTIU](http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydes%20whale11/#.WX6m_4SLTIU)

¹⁵ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “วาฬบรูด้า พฤติกรรม : การดำน้ำ”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale10/#.WX6rHoSLTIU>

¹⁶ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “วาฬบรูด้า พฤติกรรม : การกระโดด”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale12/#.WX6tw4SLTIU>

วาฬบรูด้า ตั้งท้องนานประมาณ 11-12 เดือน ออกลูกครั้งละ 1 ตัว ทุก ๆ 2 ปี และลูกวาฬบรูด้า จะหย่านมเมื่ออายุประมาณ 6 เดือน¹⁷

2.2 ประโยชน์ของวาฬบรูด้า

2.2.1 ประโยชน์ต่อระบบนิเวศวิทยา

วาฬบรูด้าเป็นสิ่งที่มีชีวิตที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศทางทะเลเป็นอย่างมาก เนื่องจาก วาฬบรูด้าเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ เป็นผู้กินที่อยู่บนสุดของห่วงโซ่อาหาร ช่วยรักษาความสมดุลให้ระบบนิเวศวิทยา และเป็นตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเลได้ จะเห็นได้ว่า บริเวณที่พบวาฬบรูด้า จะพบฝูงปลาขนาดเล็ก ซึ่งเป็นอาหารของวาฬบรูด้าจำนวนมาก อีกทั้ง ยังพบฝูงนกนางนวลบินตามกินปลาใกล้ๆ บ่งชี้ให้เห็นว่าระบบนิเวศวิทยาระบบนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นหากวาฬบรูด้าสูญพันธุ์ไป ย่อมส่งผลกระทบต่ออย่างใหญ่หลวงต่อระบบนิเวศวิทยาโดยรวมและส่งผลกระทบต่ออนาคตของท้องทะเลไทย ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อไปยังมนุษย์อีกด้วย

2.2.2 ประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทนำว่า จากรายงานการปรากฏตัวของวาฬบรูด้า ในทั่วโลกพบว่า วาฬบรูด้าปรากฏตัวน้อยลงเป็นอย่างมาก โดยสหภาพเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) ไม่สามารถจัดระดับความเสี่ยงในการสูญพันธุ์ของวาฬบรูด้าได้ เนื่องจากมีข้อมูลไม่เพียงพอต่อการประเมินความเสี่ยง ถือเป็นสัตว์พันธุ์หายากและการแบ่งชนิดพันธุ์ไม่เสถียร แต่อย่างไรก็ตาม ในประเทศไทยมีการพบวาฬบรูด้ากว่า 60 ตัว ซึ่งมากที่สุดในทวีปเอเชีย จึงทำให้ประเทศไทยเป็นแหล่งอาศัยและศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวาฬบรูด้าแหล่งใหญ่ที่สุดในทวีปเอเชีย จึงมีประโยชน์ต่อ การศึกษาวิจัยเป็นอย่างมาก ดังนั้น การเฝ้าติดตามและศึกษาพฤติกรรมประชากรวาฬบรูด้า ในด้านต่าง ๆ จึงถือเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องจะต้องศึกษาเพื่อหาแนวทางในการคุ้มครองและป้องกันไม่ให้วาฬบรูด้าต้องลดจำนวนลงจนสูญพันธุ์ไป ในที่สุด ซึ่งที่ผ่านมากรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้มีการดำเนินโครงการงานวิจัย โดยร่วมมือกับ นักวิจัยชาวญี่ปุ่น ในการทดลองศึกษาพฤติกรรม เรื่องเสียงของวาฬบรูด้า โดยใช้อุปกรณ์ Acoustic Suction Cup และโครงการที่จะศึกษาการอพยพเคลื่อนย้ายของวาฬบรูด้า โดยการติดเครื่องหมายส่ง

¹⁷ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “วาฬบรูด้า พฤติกรรม : การผสมพันธุ์”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale16/#.WX7XYISLTIU>

สัญญาณดาวเทียม (Satellite tag) เพื่อให้ทราบเส้นทางการอพยพและพื้นที่การแพร่กระจายที่ชัดเจน แต่จากผลการศึกษาในเรื่อง Acoustic Suction Cup นั้น สามารถใช้กับวาฬหลายชนิดแต่ไม่เหมาะกับวาฬบรูด้า เนื่องจากวาฬบรูด้ามีความว่องไวกว่าวาฬชนิดอื่น ดังนั้น ในอนาคตจะเปลี่ยนอุปกรณ์ในการติดเครื่องหมายส่งสัญญาณดาวเทียม เป็นอุปกรณ์ลักษณะคล้ายเข็มหรือหมุดแทน Suction Cup เพื่อศึกษาพฤติกรรมต่างๆ และการอพยพย้ายถิ่นของวาฬบรูด้าต่อไป¹⁸ อีกทั้ง การพัฒนา งานวิจัยของทีมวิจัยจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในการเก็บเนื้อเยื่อวาฬบรูด้าที่ ท้องทะเลอ่าวไทย เพื่อเตรียมตั้งธนาคารดีเอ็นเอวาฬบรูด้า โดยการเก็บดีเอ็นเอวาฬบรูด้าช่วยให้ รู้ว่าสายพันธุ์ประชากรวาฬบรูด้าในอ่าวไทยมีความแตกต่างทางพันธุกรรมกับวาฬบรูด้าจากท้องทะเล แห่งอื่นหรือไม่ รวมทั้งเส้นทางการเดินทาง การอพยพ และพฤติกรรมในเชิงลึก¹⁹

2.2.3 ประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวชมโลมาและวาฬมีอยู่ในหลายประเทศและสามารถพบได้ทั่วโลก ซึ่งปัจจุบันกำลังมีปริมาณมากขึ้น เนื่องจากเริ่มเป็นที่ตระหนักกันว่าการท่องเที่ยวชมโลมาและวาฬ ตามธรรมชาติ สร้างสำนึกที่ดีในแง่ของการไม่กักขังสัตว์ในกรงขังหรือสวนน้ำ ส่วนการท่องเที่ยวชม โลมาและวาฬตามธรรมชาติในประเทศไทยเพิ่งเริ่มมีได้ไม่นาน และริเริ่มดำเนินการโดยชุมชน ชาวประมงเพื่อหารายได้เสริมเป็นพิเศษ โดยดำเนินการนำเรือขึ้นทะเบียนเป็นเรือท่องเที่ยวและ นำเที่ยวได้ด้วยตนเอง การท่องเที่ยวชมวาฬบรูด้าบริเวณอ่าวไทยตอนบนนั้น มีจุดเริ่มต้นจาก คุณจำรูญ พงษ์พิทักษ์ เดิมประกอบอาชีพชาวประมงจับปลาทะเล บริเวณนอกทะเล อำเภอบางตะบูน จังหวัดเพชรบุรี รับนักท่องเที่ยวตกปลา และถ่ายภาพนกอพยพย้ายถิ่นตามสภาพอากาศที่อำนวยเป็น อาชีพเสริม โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยทรัพยากรทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนบน ว่าจ้างให้นำเรือออกสำรวจวาฬบรูด้าเป็นประจำ ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2548 และเมื่อมีรายงาน การพบเห็นทางวิชาการ โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโทรทัศน์ และสื่อสังคมออนไลน์บ่อยครั้งขึ้น ทำให้มีผู้สนใจทั่วไปอยากพบเห็นวาฬบรูด้ามากยิ่งขึ้น จึงทำให้ ความต้องการในการนั่งเรือชมวาฬบรูด้าเพิ่มมากขึ้น แต่ด้วยจำนวนชาวประมงที่สามารถนำเที่ยวได้ ไม่เพียงพอ จึงเกิดมีการชักชวนชาวประมงในชุมชนแหลมผักเบี้ย ตำบลบ้านแหลม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเพชรบุรี และในพื้นที่ใกล้เคียงดำเนินกิจกรรมดังกล่าวขึ้น จากนั้นได้เกิดบริษัทเอกชน

¹⁸ ไทยรัฐออนไลน์, “ไทยแหล่งข้อมูล ‘วาฬบรูด้า’ มากสุดในเอเชีย”, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.thairath.co.th/content/206629>

¹⁹ Nation TV, “ธนาคารดีเอ็นเอ วาฬบรูด้า อ่าวไทย”, สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.nationtv.tv/main/content/social/378462505/>

นำชมวาฬบรูด้าโดยเฉพาะ และขยายจุดนำเที่ยวไปยังบริเวณหาดเจ้าสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยได้รับการส่งเสริมจากเทศบาลตำบลหาดเจ้าสำราญ โดยพื้นที่อื่นที่เคยมีการให้บริการ แต่ได้ทำการยกเลิกไปแล้ว คือ ชายหาดอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด และร้านอาหารครัวชมวาฬหาดทุ่งวัวแล่น และชุมชนท่องเที่ยวใหญ่ จังหวัดชุมพร²⁰

โดยปัจจุบัน มีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวพาล่องเรือชมวาฬบรูด้าอยู่ในหลายพื้นที่ ตั้งแต่บริเวณปากอ่าวทางฝั่งมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ไล่ไปทางปากแม่น้ำแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ปากอ่าวบางตะบูน แหลมผักเบี้ย จนถึงหาดเจ้าสำราญ จังหวัดเพชรบุรี โดยการชมวาฬบรูด้า ผู้ประกอบการจะพานักท่องเที่ยวล่องเรือออกไปตามชายฝั่งทะเล ใช้เวลาในการล่องเรือประมาณ 3-5 ชั่วโมง หรือในบางรายผู้ประกอบการอาจพาล่องเรือตั้งแต่เช้าจนถึงเย็นเป็นเวลาประมาณ 6-8 ชั่วโมง เพราะ ในการจะพบวาฬบรูด้า จะต้องล่องเรือเพื่อตามหาฝูงวาฬบรูด้า ซึ่งไม่สามารถกำหนดได้ว่าพวกมันจะออกหากินกันตอนไหนและอยู่บริเวณใด ซึ่งการพบวาฬบรูด้าก็มักจะพบรวมกันเป็นกลุ่มแต่ในบางครั้งอาจพบเห็นเพียงตัวเดียวก็เป็นได้ โดยราคาของการเที่ยวชมวาฬบรูด้านั้น มีหลากหลายราคาขึ้นอยู่กับรูปแบบที่ผู้ประกอบการจัดทำให้ โดยผู้ประกอบการพาล่องเรือชมวาฬบรูด้านั้น มีหลายภาคส่วนตั้งแต่ภาคชุมชน โดยกลุ่มชาวประมงที่ร่วมกันจัดตั้งชมรม เช่น ชมรมวาฬบรูด้าแหลมผักเบี้ย ส่วนภาคเอกชนที่เข้าไปดำเนินธุรกิจ เช่น Wild Encounter Thailand และรวมไปถึงธุรกิจร้านอาหารที่มีบริการสำหรับล่องเรือชมวาฬ เช่น ร้านอาหารครัวบ้านประมง โดยผู้ประกอบการจะต้องนำเรือไปขึ้นทะเบียนเป็นเรือนำเที่ยว (เรือโดยสารท่องเที่ยว) กับกรมเจ้าท่า หน่วยงานผู้รับผิดชอบดูแลการบริการคมนาคมขนส่งทางน้ำเพื่อให้มีประสิทธิภาพและได้รับความปลอดภัย เสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินกิจการได้ อีกทั้ง ยังมีหน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนและกำกับดูแลกิจกรรม การท่องเที่ยวพาล่องเรือชมวาฬบรูด้า ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบลแหลมผักเบี้ย องค์การบริหารส่วนตำบลบางตะบูน เทศบาลตำบลหาดเจ้าสำราญ เทศบาลตำบลบางตะบูน เทศบาลตำบลบ้านแหลม และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเพชรบุรี เป็นผู้กำหนดข้อแนะนำและข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวและคนขับเรื่อนำชมวาฬบรูด้า ดังต่อไปนี้

²⁰ สุวัฒน์ จุฑาพฤทธิ, “การปรับเปลี่ยนความเป็นอยู่ของชาวประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวชมวาฬและโลมาในทะเลอ่าวไทย” ในการประชุมวิชาการการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 3 จัดโดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม, สาขาทรัพยากรประมง สุราษฎร์ธานี, น. 15-17.

- 1) ไม่ควรนำเรือเข้าใกล้วาฬมากกว่ารัศมี 300 เมตร
- 2) ถ้าวาฬบุรูด้าเข้ามาใกล้ควรดับเครื่องยนต์ ไม่เปลี่ยนทิศทาง และความเร็วเรือ
- 3) เมื่อมีโอกาสอยู่ใกล้วาฬบุรูด้า ควรชะลอหรือดับเครื่องยนต์ และห้ามกระโดดน้ำลงไปเพื่อถ่ายรูปกับวาฬบุรูด้า
- 4) เมื่อวาฬบุรูด้า ว่ายน้ำออกจากตำแหน่งที่เราสังเกตเห็น ไม่ควรเร่งเครื่องยนต์ไล่ตาม เพราะจะทำให้วาฬบุรูด้าตกใจและว่ายน้ำหนีไปได้
- 5) วาฬบุรูด้า จะใช้คลื่นเสียงในการสื่อสาร หาอาหารและเดินทาง ดังนั้นงดใช้เสียงหรือใช้เสียงให้น้อยที่สุด
- 6) หากนักท่องเที่ยวที่จะเหมาลำเครื่องบินมาควรวาฬบุรูด้า ควรอยู่ในระยะความสูงที่เหมาะสมคือ ระหว่าง 300–500 เมตร จากผิวน้ำ²¹

ทั้งนี้ ผู้ประกอบการที่นำเรือไปขึ้นทะเบียนเป็นเรือนำเที่ยวเกี่ยวกับกรมเจ้าท่าแล้วสามารถจะพานักท่องเที่ยวออกชมวาฬบุรูด้าได้ โดยไม่จำเป็นต้องขอใบอนุญาตในการพาชมวาฬบุรูด้าเพิ่มเติม ในส่วนของการกำกับดูแลผู้ประกอบการล่องเรือชมวาฬบุรูด้าของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นเพียงข้อเสนอแนะและข้อควรปฏิบัติ ซึ่งมีได้มีบทกฎหมายกำหนดให้ลงโทษหากเกิดความเสียหาย

โดยจะเห็นได้ว่า การดำรงชีวิตอยู่ของวาฬบุรูด้า นั้น เป็นความมหัศจรรย์ทางธรรมชาติอย่างหนึ่ง ซึ่งมีความน่าสนใจและเป็นสิ่งที่น่าค้นหา จึงทำให้เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวขึ้น เพราะนอกจากวาฬบุรูด้าจะมีประโยชน์ต่อระบบนิเวศวิทยาแล้ว ยังดึงดูดความสนใจของมนุษย์ที่จะได้พบเห็นเยี่ยมชมและศึกษาวิจัยในวิถีชีวิตของวาฬบุรูด้า วาฬบุรูด้าจึงเปรียบเสมือนผู้ให้ความรู้ทางธรรมชาติของมนุษย์ อันจะสร้างคุณประโยชน์มากมาย และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคตได้ อีกทั้งการมีอยู่ของวาฬบุรูด้า ยังนำมาซึ่งอาชีพให้กับชุมชนชาวประมง จึงมีส่วนช่วยสร้างรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง โดยการปรากฏตัวของวาฬบุรูด้าบ่อยครั้ง ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ Bryde's whale fever ขึ้น ตั้งแต่ช่วงประมาณ ปี 2553 เป็นต้นมา ที่ทำให้มีผู้คนหลั่งไหลกันไปชมวาฬบุรูด้ามากในแต่ละวัน โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดมีนักท่องเที่ยวนับพันคนลงเรือไปชมวาฬที่แหลมผักเบี้ย จังหวัดเพชรบุรี จำนวนเรือที่ออกไปทั้งวันประมาณ 20-30 ลำ ๆ ละ 2-4 เที่ยว²² ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ประเด็นนี้อาจเป็นปัจจัยเสี่ยงหนึ่งที่จะทำให้วาฬบุรูด้าเกิดอันตรายและลดจำนวนลงได้ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

²¹ อะเมสซิ่งไทยทัวร์, “ล่องเรือชมวาฬบุรูด้า ณ แหลมผักเบี้ย”, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560, จาก <http://www.amazingthaitour.com/>

²² กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 7*.

2.3 สภาพปัญหาที่ส่งผลให้เกิดการลดลงของวาฬบรูด้า

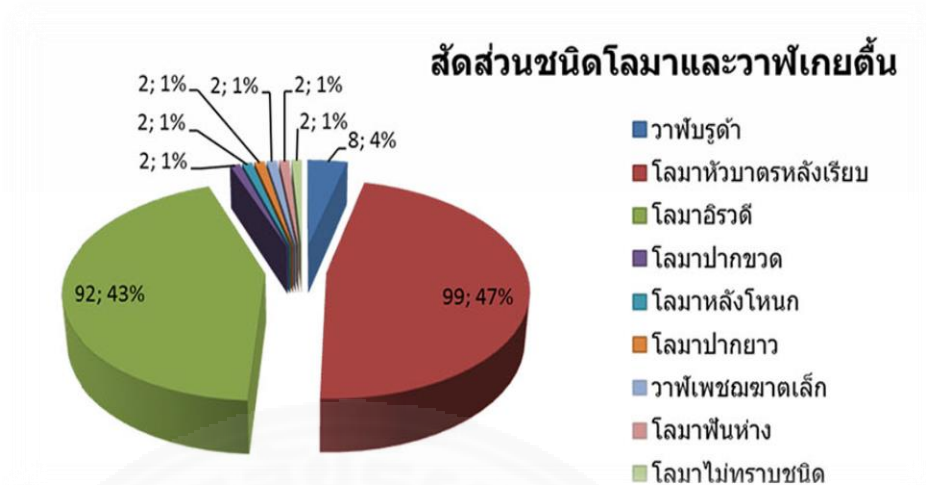
ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาการเกยตื้นตายของสัตว์ทะเลหายากหลายชนิด ไม่ว่าจะเป็น เต่าทะเล พะยูน โลมา และวาฬ รวมไปถึงวาฬบรูด้า ซึ่งจากการรวบรวมสถิติกว่า 13 ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 – 2558 ของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในพื้นที่อ่าวไทยตอนบน พบสัตว์ทะเลหายากกว่า 266 ตัว แบ่งเป็น เต่าทะเลประมาณ 55 ตัว คิดเป็น 21% โลมาและวาฬ 8 ชนิด รวมเป็น 211 ตัว คิดเป็น 79% ทั้งนี้ มีวาฬบรูด้าเกยตื้นตาย 8 ตัว คิดเป็น 4% ซึ่งมีแนวโน้มการเกยตื้นตายเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ ปี 2550 รายละเอียดดังภาพแผนภูมิต่อไปนี้

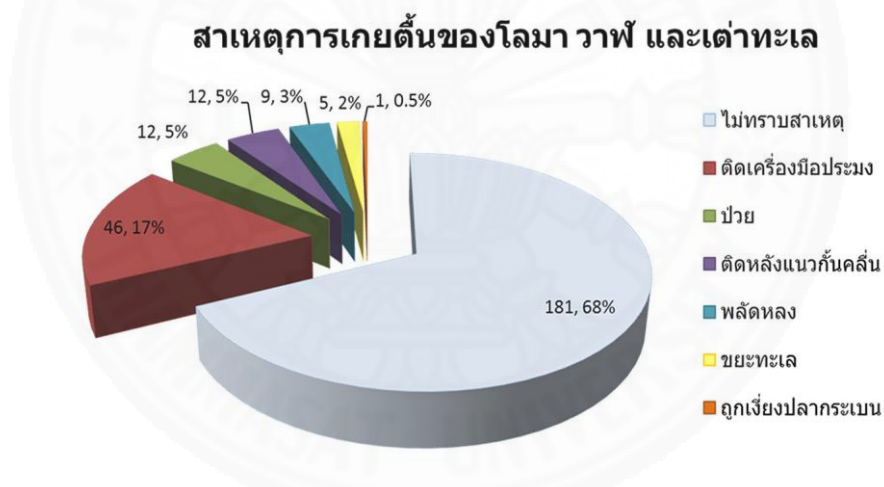
ภาพที่ 2.1 แผนภูมิแนวโน้มรับแจ้งการเกยตื้นตาย ปี 46 – 58²³

โดยสาเหตุการเกยตื้นตายของสัตว์ทะเลหายาก จากการรวบรวมสถิติของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในพื้นที่อ่าวไทยตอนบน พบถึง 68% หรือจำนวน 181 ตัว ของสัตว์ทะเลที่เกยตื้นตาย โดยเฉพาะพวกโลมาและวาฬ ไม่สามารถระบุสาเหตุการตายได้ รองลงมาอีก 17% หรือจำนวน 46 ตัว ติดเครื่องมือประมง นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุมาจากการป่วยหรืออยู่ในภาวะอ่อนแอ ติดหลังแนวกันคลื่น พัดหลงเขต ขยะทะเล เป็นต้น รายละเอียดดังภาพแผนภูมิต่อไปนี้

²³ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “สถิติการเกยตื้นของสัตว์ทะเลหายาก”, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2560, จาก <http://marinecenter.dmc.go.th/newDetail.php?WP=GQSGG2rDqYyc4Uu6pPMgBKpjGQMgG2rDqYyc4Uuw>

ภาพที่ 2.2 แผนภูมิสัดส่วนชนิดโลมาและวาฬเกยตื้น²⁴

ภาพที่ 2.3 แผนภูมิสาเหตุการเกยตื้นของโลมา วาฬ และเต่าทะเล²⁵

ในส่วนปี 2559 - 2561 พบว่า ยังมีวาฬบรูด้าเกยตื้นและลอยตายเพิ่มขึ้นในพื้นที่อื่นๆ อีกหลายตัว ปรากฏเป็นข่าว โดยเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2559 ศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลชายฝั่งอ่าวไทยตะวันออกจังหวัดชลบุรี ได้รับแจ้งว่า พบซากวาฬบรูด้าลอยตายอยู่ในทะเล

²⁴ เฟิงอ้าง.

²⁵ เฟิงอ้าง.

บริเวณท่าเรือแหลมฉบัง²⁶ และวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2560 ศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนกลาง ได้รับแจ้งว่าพบวาฬบรูด้าเกยชอกหินตาย บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์²⁷ และวันที่ 13 มีนาคม 2560 ศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนกลาง ได้รับแจ้งว่าพบซากวาฬขนาดใหญ่เกยตื้นตาย บริเวณหาดโคกตาหอม หมู่ 9 ตำบลธงชัย อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์²⁸ และวันที่ 25 มิถุนายน 2560 ศูนย์วิจัย ทช.ทะเลอันดามัน (ภูเก็ต) ได้รับแจ้งว่า พบซากวาฬบรูด้าเด็กเกยตื้นตาย บริเวณหาดกาสิง หมู่ 1 บ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอละมู จังหวัดสตูล²⁹ และวันที่ 1 มกราคม 2561 ศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนบน พบลูกวาฬบรูด้า เพศเมีย อายุประมาณ 4-6 เดือน มีความยาว 5.35 เมตร น้ำหนักประมาณ 1 ตัน ลอยตายเกยติดแปลงหอยแมลงภู่ ที่ตำบลบางแก้ว จังหวัดสมุทรสงคราม³⁰ และวันที่ 22 มีนาคม 2561 ชาวประมงพื้นบ้าน และเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล ได้พบซากวาฬบรูด้าเพศผู้ อายุประมาณ 6-10 ปี น้ำหนักประมาณ 1.5 ตัน ยาวประมาณ 6 เมตร ลอยตายอยู่กลางทะเลเกาะสุกร บริเวณร่องน้ำแหลมหยงสตาร์- เกาะสุกร จังหวัดตรัง³¹

²⁶ ผู้จัดการออนไลน์, “พบซาก “วาฬบรูด้า” ในท่าเรือแหลมฉบัง”, สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9590000117360>

²⁷ Nation TV, “พบซากวาฬบรูด้า เกยชอกหิน ทะเลประจวบฯ คาดป่วย-พลัดหลงกับแม่”, สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.nationtv.tv/main/content/social/378536231/>

²⁸ ข่าวไทยพีบีเอส, “ชั้นสูตรซาก “วาฬบรูด้า”ตายทะเลประจวบคีรีขันธ์ตัวที่ 2”, สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2560, จาก <http://news.thaipbs.or.th/content/260833>

²⁹ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “พบซากลูกวาฬบรูด้า เกยตื้นทะเลสตูล”, สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.dmcr.go.th/detailAll/15372/nws/22/>

³⁰ TNEWS, ““วาฬบรูด้า” สัตว์ทะเลหายาก ตายไร้สาเหตุ หลังลอยติดคอกหอยแมลงภู่ที่สมุทรสงคราม”, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2561, จาก <http://www.tnews.co.th/contents/396935>

³¹ ไทยรัฐ, “สุดสงสารวาฬบรูด้า ไบจักรเรือฟันลำตัวเป็นแผลลึกตายนองเลือดกลางทะเลตรัง”, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2561, จาก <https://www.thairath.co.th/content/1237149>

2.3.1 การทำประมง

ประเทศไทยจัดเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในด้านการพัฒนาการประมง จนสามารถติดอันดับหนึ่งในสิบของโลกที่มีผลผลิตทางทะเลสูงและยังติดอันดับต้น ๆ ของผู้ส่งออกสินค้าประมง ตั้งแต่ปี 2535³² การทำอุตสาหกรรมประมงในไทยมีทั้งขนาดเล็ก กล่าวคือ การประกอบอาชีพของชาวประมงไปจนถึงอุตสาหกรรมการส่งออกผลผลิตทางทะเลของผู้ประกอบการเอกชนขนาดใหญ่ที่สร้างรายได้มหาศาลให้กับประเทศ แต่ในอีกแง่หนึ่งการทำประมงนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติเช่นกัน โดยการทำประมงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้สัตว์ทะเลหายาก ไม่ว่าจะเป็น เต่าทะเล พะยูน โลมา และวาฬเกยตื้นตายบ่อยครั้ง โดยวาฬบรูด้าได้รับผลกระทบจากการทำประมง เนื่องจากการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำบางประเภทเป็นอันตราย เช่น การใช้อวนลาก อวนรุน อวนตาถี่ต่างๆ ซึ่งอาจทำให้วาฬบรูด้าว่ายน้ำเข้าไปติดอวนไม่สามารถออกได้ เพราะขนาดตัวที่ใหญ่เมื่อติดอวนแล้วดึง จะยิ่งทำให้อวนพันลำตัวหรือการเข้าไปติดเครื่องมือการทำประมงอื่นๆ เช่น ศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนบน พบลูกวาฬบรูด้า เพศเมีย อายุประมาณ 4-6 เดือน มีความยาว 5.35 เมตร น้ำหนักประมาณ 1 ตัน ลอยตายเกยตื้นแปลงหอยแมลงภู³³ อีกทั้ง การทำประมงในเขตที่เป็นแหล่งอาหารของวาฬบรูด้าและไม่มีมาตรการจำกัดฤดูกาลในการทำประมง ย่อมทำให้เหยื่อของวาฬบรูด้าลดลงจนขาดแหล่งอาหารตามธรรมชาติ เนื่องจากบริเวณที่พบวาฬบรูด้า จะพบฝูงปลาขนาดเล็ก กุ้งเคยอุดมสมบูรณ์ เพราะวาฬบรูด้าเป็นสัตว์ที่เคลื่อนย้ายตามแหล่งอาหาร

2.3.2 การท่องเที่ยว

การดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทย ถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างรายได้เข้าประเทศอย่างมหาศาล ไม่แพ้การทำอุตสาหกรรมประมงดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมากมาย โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็น แม่น้ำ ทะเล ภูเขา ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับในความสวยงามของผู้คนทั่วโลก ซึ่งส่งผลให้ประเทศไทยติดอันดับประเทศที่น่าท่องเที่ยวที่สุดประเทศหนึ่งในโลก นับได้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทยนั้น มีความสำคัญอย่างมากต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว สำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติจัดเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมากที่สุด จากการสรุปสถิตินักท่องเที่ยวเฉพาะในอุทยาน

³² สนิท อักษรแก้ว, ประชากรและทรัพยากรชายฝั่งทะเล, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2545.

³³ TNEWS, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 30.*

แห่งชาติ ย้อนหลัง 5 ปี นับตั้งแต่ ปี 2555 – 2559 พบว่า มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวในทุก ๆ ปี โดยสรุปสถิติในปี 2555 มีจำนวนนักท่องเที่ยว จำนวน 9,941,234 คน และเพิ่มมากขึ้นในปีต่อ ๆ มา โดยในปี 2559 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัว เป็น 16,688,999 คน³⁴ แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จของประเทศไทย มิได้มีแต่ข้อดีที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียว แต่กลับมีข้อเสียที่ได้รับด้วยนั่นคือ ความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติหรือการรบกวนและเป็นอันตรายต่อชีวิตของสัตว์ โดยในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อาจส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า ได้แก่ การล่องเรือชมวาฬบรูด้า ซึ่งในกรณีนี้ที่มากเกินไป เช่น ในช่วงวันหยุดที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากไปลงเรือชมวาฬบรูด้า ที่บ้านแหลมผัดเปีย และหาดเจ้าสำราญ โดยจำนวนเรือที่ออกไปตลอดทั้งวันประมาณ 20 - 30 ลำ มีเสียงเครื่องยนต์เรือรบกวนการดำรงชีวิตของวาฬบรูด้า อีกทั้ง อาจเกิดอุบัติเหตุและอาจมีนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมถ้าหากไม่มีมาตรการควบคุมหรือจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ

2.3.3 ภาวะมลพิษ

ภาวะมลพิษคือ สภาวะที่สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงหรือปนเปื้อนโดยมลพิษซึ่งทำให้คุณภาพของสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง เช่น มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษในดิน³⁵ โดยมลพิษทางน้ำก็ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สัตว์ทะเล รวมถึงวาฬบรูด้าลดจำนวนลง ไม่ว่าจะเป็นน้ำเสียจากแหล่งชุมชน แหล่งท่องเที่ยว โรงงานอุตสาหกรรม คราบน้ำมันจากเรือ ขยะทะเล เป็นต้น สำหรับประเทศไทยมีปัญหาขยะทะเลอยู่ในอันดับ 5 ของโลกที่เป็นประเทศที่ทิ้งขยะลงทะเลมากที่สุด ทั้งที่มีประชากรน้อยกว่าประเทศอื่นที่ประสบปัญหาเดียวกัน โดยมีปริมาณขยะในทะเลมากกว่า 1 ล้านตัน³⁶ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดสารพิษส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำที่ไม่เหมาะสมกับการอยู่อาศัยของสัตว์และการที่สัตว์น้ำเสียชีวิตจากการกินขยะทะเลอีกด้วย

2.3.4 อุบัติเหตุทางทะเล

ประเทศไทยยังไม่เคยมีการศึกษาเส้นทางเดินเรือในทะเล ที่จะกระทบต่อวิถีชีวิตของสัตว์น้ำ โดยเฉพาะสัตว์น้ำขนาดใหญ่อย่างวาฬ โลมา หรือเต่าทะเล ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้มีการสูญเสียสัตว์เหล่านี้ จากการเดินเรือมาแล้วจำนวนมาก โดยศูนย์วิจัยและพัฒนาทรัพยากรทาง

³⁴ สำนักอุทยานแห่งชาติ, “สถิตินักท่องเที่ยว ยานพาหนะ และเงินรายได้”, สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2560, จาก <http://portal.dnp.go.th/Content/nationalpark?contentId=3719>

³⁵ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535, มาตรา 4.

³⁶ ชาวไทยพีบีเอส, “สัตว์ทะเลหายาก วาฬ-เต่า ตายพุ่งเฉียด 300 ตัวต่อปีเหตุกินถุงพลาสติก”, สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2560, จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/260618>

ทะเลชายฝั่งอ่าวไทยตะวันออก จังหวัดชลบุรี ได้พิสูจน์ซากวาฬบรูด้า ซึ่งพบเป็นซากลอยตายอยู่ในทะเลบริเวณท่าเรือแหลมฉบัง ซึ่งจากการชันสูตรสันนิษฐานอาจเกิดจากการถูกเรือชน³⁷ และศูนย์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จังหวัดภูเก็ต ได้พิสูจน์ซากวาฬบรูด้าที่ชาวประมงพื้นบ้านและเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล ได้พบว่าลอยตายอยู่กลางทะเลเกาะสุกร บริเวณร่องน้ำแหลมหยงสตาร์ - เกาะสุกร จังหวัดตรัง และจากการชันสูตรตรวจสอบหาสาเหตุการตายพบว่าเกิดจากโดนใบพัดของเรือ เนื่องจากมีบาดแผลบริเวณลำตัวขนาดใหญ่และลึกพัดกระหน่ำที่ลำตัวจนทำให้เสียชีวิต³⁸ อุบัติเหตุทางทะเลนี้จึงเป็นปัญหาใหญ่อีกปัญหาหนึ่ง ซึ่งประเทศไทยควรริเริ่มการจัดระเบียบการจราจรทางน้ำ ในบริเวณที่มีเส้นทางสัญจรของเรือมากมาย เช่น ท่าเรือแหลมฉบัง เพื่อการจราจรทางน้ำจะมีระเบียบมากขึ้น และป้องกันการเกิดอุบัติเหตุได้ รวมถึงยังได้ประโยชน์ในแง่ความมั่นคงของประเทศอีกด้วย

2.3.5 การบุกรุกพื้นที่ธรรมชาติ

การบุกรุกหรือการรุกรานพื้นที่ธรรมชาติเกิดขึ้นบ่อยครั้งมากในปัจจุบัน เนื่องจากการขยายตัวและการเติบโตของธุรกิจและอุตสาหกรรมต่างๆ ที่ต้องแข่งขันกันของผู้ประกอบการภาคเอกชน เพื่อเข้าไปสร้างประโยชน์และแสวงหากำไรให้กับธุรกิจของตนเอง อาทิเช่น โรงงาน โรงแรมหรือรีสอร์ทที่รุกรานพื้นที่ธรรมชาติเข้าไป เช่น การสร้างสิ่งก่อสร้างรุกรานลงไปบนทะเล อันเป็นการสร้างจุดขายให้กับธุรกิจของตนเองและเมื่อมีการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติรอบๆ ให้กลายเป็นสิ่งปลูกสร้างหรือพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งให้มีบริเวณพื้นดินมากขึ้น โดยปัจจุบันแนวชายฝั่งทะเลของอ่าวไทยตอนบนฝั่งตะวันตก กำลังประสบปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งเกือบทุกพื้นที่ บางพื้นที่มีการกัดเซาะที่รุนแรงมาก (มากกว่า 10 เมตรต่อปี) การกัดเซาะชายฝั่งจึงเป็นการทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยบริเวณชายฝั่งทะเลของสัตว์น้ำต่าง ๆ โดยตรงทั้งในบริเวณที่เป็นหาดโคลนและป่าชายเลน ย่อมส่งผลให้เกิดภาวะการสูญเสียสมดุลตามธรรมชาติและสัตว์ทะเลประสบปัญหาการเกยตื้นตายอีกด้วย³⁹

³⁷ Matichon Online, ““ธรณ” ไม่เชื่อ ฉลามกัดวาฬบรูด้าตาย ผลชันสูตรชี้กระดูกหักจากแรงกระแทกและมีอาการป่วยก่อนตาย”, สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.matichon.co.th/news/372223>

³⁸ ไทยรัฐ, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 31*.

³⁹ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “ลุ่มน้ำอ่าวไทยตอนบนฝั่งตะวันตก”, สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2560, จาก http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/biodiversity_western-gulf-of-thailand-basin/#.WYsl41VJblU

2.3.6 ปัจจัยทางธรรมชาติ

สาเหตุการตายที่เกิดจากปัจจัยทางธรรมชาติมีหลายปัจจัยด้วยกัน อาทิเช่น สภาพภูมิอากาศ ภัยธรรมชาติ การเกิดคลื่นลมพายุ ทำให้วาฬบรูด้าไม่สามารถรักษาทิศทาง การเคลื่อนที่ได้ถูกคลื่นซัดเข้าฝั่งหรือลูกวาฬบรูด้าพลัดหลงจากแม่และฝูง ปัจจัยที่เกิดจากการเจ็บป่วยและโรคร้ายที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น ติดเชื้อไวรัส โรคพยาธิ และปัจจัยที่เกิดจากการหนีผู้ล่า ซึ่งฉลามวาฬถือเป็นสัตว์ผู้ล่าวาฬบรูด้าตามระบบนิเวศวิทยานั้นเองและยังมีปัจจัยทางชีววิทยาของวาฬบรูด้า ที่ไม่สามารถเพิ่มจำนวนได้เมื่อเทียบกับจำนวนที่สูญเสียไป เนื่องจากวาฬบรูด้า ตั้งท้องนานประมาณ 11-12 เดือน และออกลูกครั้งละ 1 ตัว ทุก 2 ปี เท่านั้น หรือปัจจัยที่เกิดจากการผสมพันธุ์สายเลือดชิดกล่าวคือ การผสมพันธุ์กันเองภายในฝูง ซึ่งจะทำให้ลูกวาฬบรูด้าที่ออกมาไม่แข็งแรงและมีลักษณะด้อย

ในบทนี้จะเห็นได้ว่า จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อให้เกิดการเกยตื้นตายของ สัตว์ทะเลหายากหลายชนิดซึ่งวาฬบรูด้าเป็นหนึ่งในชนิดพันธุ์ที่ลดจำนวนลงนั้น สรุปได้ว่า มาจากปัจจัยหลายประการที่ผู้เขียนได้นำเสนอไปแล้ว โดยส่วนหนึ่งของปัญหาเกิดขึ้นจากการที่ มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยมีปัญหาและยังไม่ได้รับการแก้ไข ไม่ว่าจะ เป็นปัญหา ความไม่ครอบคลุมของบทบัญญัติกฎหมาย ปัญหาความไม่ชัดเจนของมาตรการทางกฎหมาย ปัญหาในเรื่องการกำหนดโทษทางกฎหมาย และปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น ถ้าปัญหาเหล่านี้ ถูกปรับปรุงและแก้ไขให้ได้ประสิทธิภาพเพียงพอ ย่อมทำให้สภาพปัญหาที่ส่งผลให้เกิดการลดลง ของวาฬบรูด้า นั้นหมดไปได้ ซึ่งจะเป็นการดีต่อการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าตามหลักการ พัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคตข้างหน้า โดยผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาและกล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป

บทที่ 3

ข้อความคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

ข้อความคิดพื้นฐานกล่าวคือ แนวความคิดที่เกี่ยวข้องโดยทั่วไปในเบื้องต้นของสิ่งที่ทำการศึกษาวิจัย ซึ่งในเรื่องนี้ควรจะได้มีการทำความเข้าใจให้ถ่องแท้เสียก่อนที่จะได้กล่าวถึงมาตรการทางกฎหมาย เพื่อที่จะได้เข้าใจแนวความคิดในการพิจารณาความเหมาะสมในประเด็นกฎหมายต่างๆ ได้อย่างถูกต้องต่อไป

3.1 ปรัชญาและเหตุผลในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบันทุกคนกำลังประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันมากมายซึ่งสาเหตุต่างๆ ล้วนมาจากการขยายตัวหรือความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศทำให้ทรัพยากรตามธรรมชาติเริ่มมีปริมาณลดน้อยถอยลงเรื่อยๆ ดังนั้น จึงนำมาซึ่งสาเหตุหลักในการวิเคราะห์ที่ว่า ทำไมทุกคนจึงควรต้องรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ต่อไปได้ และทำอย่างไรจะรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไปได้ จึงจะขอกกล่าวถึงเหตุผลสำคัญ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 เพื่อประโยชน์ของผู้ดำเนินการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

โดยปรัชญาหรือแนวความคิดพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ที่เรามักได้ยินอยู่บ่อยครั้งกล่าวคือ ทำอย่างไรจึงจะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในโลกใบนี้ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์มากที่สุด โดยข้อคิดดังกล่าวก็สอดคล้องกับหลักความคิดในการบริหารจัดการธรรมชาติ โดยนักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ในโลกตะวันตกเชื่อว่า ระบบการค้าในตลาดเสรีจะช่วยให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและท้ายที่สุดจะช่วยในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม หากว่ามีการรวมต้นทุนภายนอกหรือต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมเข้าไปในระบบการคำนวณกำไรขาดทุนในการผลิตสินค้า¹ อาจกล่าวได้ว่า ผลประโยชน์ที่บุคคลจะได้รับนั้น จะมีส่วนทำให้บุคคลมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เนื่องจากหากไม่เข้าร่วมในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ย่อมจะส่งผลเสียและเกิดผลกระทบกับบุคคลเหล่านั้นเอง ยกตัวอย่างเช่น ชาวบ้านที่อยู่อาศัยและทำกินบริเวณภูเขาซึ่งเคยได้รับผลกระทบจากการถูกน้ำป่าไหลหลากเข้าท่วมหมู่บ้าน แผ่นดินถล่ม ย่อมมีความกระตือรือร้นร่วมกันที่จะหาวิธีจัดการไม่ให้น้ำท่วมหมู่บ้าน เช่น การสร้างฝายหรือการปลูกต้นไม้บนภูเขาเพื่อไว้

¹ อานาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2557), น. 43.

ชิมซึบน้ำมากกว่าชาวบ้านที่อยู่บริเวณเขตเมืองหรือชุมชนชาวประมงที่สามารถพบเห็นวาฬและโลมา จนก่อให้เกิดอาชีพในการนำเรือพานักท่องเที่ยวชมวาฬและโลมาเป็นรายได้เสริมอีกช่องทางหนึ่ง จึงต้องร่วมกันในการสอดส่องดูแลมิให้ผู้ใดทำร้ายหรือทำอันตรายวาฬหรือโลมาได้ เพราะ ถ้าวาฬหรือโลมาไม่สูญพันธุ์ไปและยังคงปรากฏตัวให้นักท่องเที่ยวได้เห็น ชาวประมงก็จะมีรายได้ที่ค่อนข้างมั่นคง และแน่นอนในอีกทางหนึ่งด้วย

ประการที่ 2 เพื่อความคงอยู่ของสรรพสิ่งในระบบนิเวศวิทยา

ซึ่งประการนี้ ถือเป็นทฤษฎีสำคัญอีกประการหนึ่ง ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้น ได้แก่ ความต้องการที่จะรักษาทุกสิ่งทุกอย่างในระบบนิเวศเอาไว้ โดยแนวความคิดนี้มาจากแนวความคิดทางนิเวศวิทยา ซึ่งเป็นฐานสำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดจากทฤษฎีสิ่งแวดล้อมโดยมีแนวคิดที่ว่า สรรพสิ่งต่างๆในโลกใบนี้ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งไม่มีชีวิตนั้นต่างอยู่ด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง หากมีการทำลายสิ่งหนึ่งแล้ว ย่อมมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสิ่งอื่นด้วย ดังนั้น จึงต้องมีการอนุรักษ์ทุกสิ่งทุกอย่างบนโลกใบนี้และนักปราชญ์ผู้นำเสนอแนวความคิดนี้ ได้แก่ อัลโด ลีโอโปลด์ นักกฎหมาย ซึ่งความคิดของเขามีอิทธิพลต่อการร่างกฎหมายสิ่งแวดล้อมในสหรัฐอเมริกาหลายฉบับ ซึ่งลีโอโปลด์ ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ในโลก ในรูปแบบของปิระมิด กล่าวคือ สิ่งที่อยู่ชั้นล่างสุด ได้แก่ พื้นดินซึ่งเป็นที่ตั้งและแหล่งอาหารของพืชซึ่งอยู่ชั้นถัดไป ต่อจากนั้นก็ไปชั้นของแมลง ถัดขึ้นไปอีกเป็นชั้นของนกและสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็ก และต่อจากนั้นก็จะมีชั้นของสัตว์อีกหลายชนิด สัตว์ขนาดใหญ่ สัตว์ผู้ล่าต่าง ๆ รวมถึงมนุษย์ด้วย ซึ่งพืชหรือสัตว์ที่อยู่ชั้นล่างก็จะเป็นอาหารของสัตว์ที่อยู่ชั้นสูงกว่า แสดงถึงวงจรของสิ่งต่าง ๆ บนผืนโลกที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน² โดยแนวความคิดนี้จะเห็นได้ว่า ถ้าเราไม่รักษาทุกสิ่งทุกอย่างในระบบนิเวศเอาไว้ แล้วมีสิ่งใดสูญหายหรือถูกทำลายไปนั้น ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ เราจึงควรต้องส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ได้ตลอดไป

ประการที่ 3 เพื่อประโยชน์ของคนรุ่นหลัง

อันเนื่องมาจากแนวความคิดที่ว่า ผลประโยชน์ที่บุคคลจะได้รับนั้น จะมีส่วนทำให้บุคคลมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมก็มีความสัมพันธ์กับแนวคิดในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้น ดำเนินไปเพื่อประโยชน์ของคนรุ่นหลังด้วย มิใช่เพื่อประโยชน์ของคนที่ดำเนินการก่อนเพียงอย่างเดียว³ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เป็นหลักศีลธรรมจริยธรรมด้วย เนื่องจาก ผู้คนในยุคหนึ่งย่อมเป็นบรรพบุรุษของคนอีกยุคหนึ่ง มีลูกหลานที่ต้องให้ความรักและ

² เฟิงอ้าง, น. 45.

³ เฟิงอ้าง, น. 46.

การดูแลเอาใจใส่ ซึ่งนำไปสู่การรักษาสิ่งดี ๆ ไว้ให้คนรุ่นหลังของตน เนื่องจากคงไม่มีใครต้องการให้ลูกหลานของตนอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี และยิ่งไปกว่านั้น เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมของคนทุกคน ไม่ว่าจะเป็นคนในยุคสมัยใดก็ตามมีสิทธิในการใช้และแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรด้วยกันทั้งนั้น ดังนั้น การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสร่วมใช้ทรัพยากรบนพื้นโลกนี้ด้วยจึงจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ในขณะที่เดียวกันอาจจะเป็นการไม่ยุติธรรมนักหากกำหนดให้คนรุ่นก่อนต้องรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมไว้เพื่อประโยชน์ของคนรุ่นหลังเพียงอย่างเดียว โดยคนรุ่นก่อนไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้นได้เลย⁴

3.2 แนวความคิดเรื่องการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล

แนวความคิดเรื่องการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล เริ่มมาจากการจัดทำอนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อการป้องกันภาวะมลพิษทางทะเลจากน้ำมัน ค.ศ. 1954 (International Convention for the Prevention of the Sea by Oil) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเลในระดับโลกมากขึ้น จนเป็นที่มาของอนุสัญญากรุงเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเลอีก 4 ฉบับ ใน ค.ศ. 1958 ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง (Convention on the Territorial Sea and the Contiguous Zone) อนุสัญญาว่าด้วยทะเลหลวง (Convention on the High Seas) อนุสัญญาว่าด้วยการประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรมีชีวิตในทะเลหลวง (Convention on Fishing and Conservation of Living Resources of the High Seas) และอนุสัญญาว่าด้วยไหล่ทวีป (Convention on the Continental Shelf) จากช่วงทศวรรษที่ 1960 มีอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเลออกมาอีกหลายฉบับ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยความรับผิดชอบของผู้ควบคุมเรือปรมาณู ค.ศ. 1962 (Convention on the Liability of Operators of Nuclear Ships) อนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการแทรกแซงในทะเลหลวงในกรณีความเสียหายจากภาวะมลพิษน้ำมัน ค.ศ. 1962 (International Convention Relating to Intervention on the High Seas In case of oil Pollution Casualties) ซึ่งจุดสูงสุดที่ประชาคมระหว่างประเทศเริ่มเอาใจจริงเอาใจกับการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเลคือ เมื่อสหประชาชาติโดยมติที่ประชุมของสมัชชาใหญ่ที่ 2398

⁴ Edith Brown Weiss, In Fairness to Future Generations: International Law Common Patrimony, and Intergenerational Equity, pp. 21-28 (1989)

ใน ค.ศ. 1968 เสนอให้มีการประชุมด้านสิ่งแวดล้อมที่กรุงสต็อกโฮล์ม ในวันที่ 5 มิถุนายน ถึง 16 มิถุนายน ค.ศ. 1972 ซึ่งในครั้งนั้นนับเป็นการประชุมครั้งยิ่งใหญ่ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยผลของการประชุมดังกล่าวก่อให้เกิดปฎิญาสาทคือ ปฎิญาสต็อกโฮล์มว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment)⁵

3.3 แนวความคิดเรื่องการอนุรักษ์และการสงวนทรัพยากรธรรมชาติ

ในการจะคุ้มครองวาพรด้า รวมถึงสัตว์ชนิดอื่นๆ ด้วยนั้น ในเบื้องต้นมีความจำเป็นจะต้องกล่าวถึงข้อความคิดที่สำคัญ 2 ประการ อันได้แก่ “การอนุรักษ์” และ “การสงวน” เป็นอันดับแรกก่อน เนื่องจากคนส่วนมากมักเข้าใจไปว่า การอนุรักษ์และการสงวน มีความหมายเหมือนกัน และสามารถใช้แทนกันได้ โดยแท้จริงแล้วสองคำนี้ มีความแตกต่างกันในข้อความคิดพื้นฐานบางส่วน⁶ ซึ่งควรจะทำให้ความเข้าใจในถ้อยคำทั้งสองให้ชัดเจนเสียก่อน อีกทั้ง การที่วาพรด้าถูกเพิ่มเข้าเป็นสัตว์ป่าสงวน ความหมายของคำว่า “สงวน” มีความหมายในแง่มุมใด อย่งไรบ้าง เพื่อจะได้สามารถวิเคราะห์ถึงหลักการและสาระสำคัญของแนวคิดที่เกี่ยวข้องต่อไป

3.3.1 ความหมายของการอนุรักษ์และการสงวน

คำว่า “อนุรักษ์” เมื่อพิจารณาความหมายตามบริบทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ อาจกล่าวได้ ดังนี้

1) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า อนุรักษ์ ว่า หมายถึง รักษาให้คงเดิม⁷

⁵ จุมพต สายสุนทร, การคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล, พิมพ์ครั้งที่3 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2560), น. 22-23.

⁶ สุรศักดิ์ บุญเรือง, เสนอต่อคณะกรรมการบริหารศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รายงานฉบับสมบูรณ์ “บทบาทของรัฐและประชาชนในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าในถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ”, กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มกราคม 2557. น. 10.

⁷ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, อ้างคำว่า “อนุรักษ์”, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>

2) ดร.นิวัติ เรืองพานิช อาจารย์ประจำภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ให้ความหมายของคำว่า อนุรักษ์ เอาไว้ว่า การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุดและใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุดและจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกันด้วย ฉะนั้นการอนุรักษ์ จึงไม่ได้หมายถึง การเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉย ๆ แต่ต้องนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามกาลเทศะอีกด้วย⁸

3) ดร.จิราภรณ์ คชเสนี นักนิเวศวิทยาและอดีตผู้อำนวยการบริหารกรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้ให้ความหมายของคำว่า อนุรักษ์ เอาไว้ว่า การนำทรัพยากรธรรมชาติออกมาใช้อย่างชาญฉลาด โดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ในอนาคตที่คงไว้ให้คนรุ่นต่อไป⁹

4) คำว่าอนุรักษ์ ในภาษาอังกฤษ คือ คำว่า Conservation โดย Oxford Dictionaries Online ได้ให้ความหมายไว้ว่า “Prevention of wasteful use of a resource” หมายถึง การป้องกันการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง¹⁰

ส่วนคำว่า “สงวน” เมื่อพิจารณาความหมายตามบริบทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ อาจกล่าวได้ดังนี้

1) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า สงวน ว่า หมายถึง ถนอมรักษาไว้ ที่รักษาหวงแหนไว้¹¹

2) ดร.นิวัติ เรืองพานิช ได้ให้ความหมายของคำว่า สงวน เอาไว้ว่า เก็บรักษาเอาไว้ โดยไม่ให้กิน ไม่ให้ใช้ ไม่ให้ล่า ส่วนใหญ่จะใช้กับทรัพยากรธรรมชาติที่ใกล้จะหมดหรือสูญพันธุ์สัตว์ป่าทั้งหลาย เพื่อที่จะรักษาให้คงอยู่ตลอดไปหรือจนกว่าจะพ้นจากสถานะภาพที่ใกล้สูญพันธุ์¹²

⁸ นิวัติ เรืองพานิช, การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546), น. 256.

⁹ จิราภรณ์ คชเสนี, มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), น.353.

¹⁰ Oxford Dictionaries Online, “Conservation” Retrieved on May 20, 2017, from <https://en.oxforddictionaries.com/definition/conservation>

¹¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, อ้างคำว่า “สงวน” สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>

3) ศศิณา ภารา ได้ให้ความหมายของคำว่า สงวน เอาไว้ว่า การเก็บรักษาไว้ให้คงเดิม เพื่อเป็นหลักประกันของความสืบเนื่องของการดำรงอยู่ โดยไม่สนใจว่าสิ่งนั้นจะมีคุณค่าต่อมนุษย์หรือไม่¹³

4) คำว่า สงวน ในภาษาอังกฤษ คือ คำว่า preservation โดย Oxford Dictionaries Online ได้ให้ความหมายไว้ว่า “The action of preserving something” หมายถึง การกระทำเพื่อรักษาไว้ซึ่งบางสิ่ง¹⁴

3.3.2 หลักการสำคัญของการอนุรักษ์และการสงวน

จากการศึกษาความหมายของคำว่า “อนุรักษ์” และ “สงวน” มาในข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่า คำทั้งสองแม้จะมีความหมายใกล้เคียงกันมาก แต่เมื่อพิจารณาให้ละเอียดแล้ว คำทั้งสองมีหลักการสำคัญที่แตกต่างกันอยู่ กล่าวคือ การอนุรักษ์ มิใช่การไม่ใช้ทรัพยากรและเก็บรักษาไว้เพียงอย่างเดียวแต่เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด เป็นการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติในอนาคต เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป และที่สำคัญจะต้องมีหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพควบคู่ไปด้วย ส่วนการสงวน เน้นการเก็บรักษาเพียงอย่างเดียว โดยจุดประสงค์หลักคือ ไม่ต้องการให้ถูกนำไปใช้ในประโยชน์ทางใดทางหนึ่งเลย เพราะ ถ้าปล่อยให้มีการใช้ประโยชน์ได้ ทรัพยากรธรรมชาติอาจถูกทำลาย ส่วนใหญ่คำว่า สงวน จะถูกใช้กับชนิดพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตใด ๆ ไม่ว่าจะเป็น พืช หรือสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ จึงต้องการให้คงอยู่สภาพเดิมตลอดไป¹⁵

¹² มุลนิธิสืบนาคะเสถียร, “ความหมายที่แตกต่างระหว่างการสงวนกับอนุรักษ์” สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2560, จาก http://www.seub.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=424:seub&catid=49:2009-11-03-07-41-25&Itemid=72

¹³ ศศิณา ภารา, ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : ส. เอเชียเพรส, 2550), น. 275.

¹⁴ Oxford Dictionaries Online, “Preservation” Retrieved on May 20, 2017, from <https://en.oxforddictionaries.com/definition/preservation>

¹⁵ DifferenceBetween.net, “Difference Between Conservation and Preservation” Retrieved on May 20, 2017, from <http://www.differencebetween.net/science/nature/difference-between-conservation-and-preservation/>

แนวคิดที่ว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า จึงเป็นแนวคิดที่ว่าด้วยการจัดการคุ้มครองและสงวนสัตว์ป่า ซึ่งสามารถแบ่งหลักการที่สำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่า ได้ดังนี้¹⁶

1) การป้องกัน เป็นหลักการเบื้องต้นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในส่วนของการป้องกันสัตว์ป่า ไม่ให้ถูกทำร้ายหรือได้รับอันตรายจนลดจำนวนลง ซึ่งก็จะเน้นเรื่องของการคุ้มครองตัวสัตว์ป่า ในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร การคุ้มครองชนิดพันธุ์ มิให้ถูกล่า ถูกทำร้าย และการควบคุมการค้าในกิจกรรมที่สัตว์ป่าจะได้รับผลกระทบ โดยในการกำหนดมาตรการเพื่อการป้องกัน ย่อมจะต้องทำควบคู่ไปกับการแก้ไขเยียวยาด้วย¹⁷

2) การแก้ไขเยียวยา คือ การกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาควบคู่ไปกับการบำรุงรักษา ฟื้นฟู ดูแลรักษาสภาพให้ตติงเดิม เพราะ มาตรการในการอนุรักษ์ เป็นมาตรการที่เน้นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุก่อน ซึ่งจำต้องทำควบคู่ไปกับการป้องกัน และการคุ้มครองสัตว์ป่านั้นเอง

3) การศึกษา ค้นคว้า และพัฒนางานวิจัยทางด้านวิชาการ เป็นมาตรการที่ใช้ในการอนุรักษ์ โดยจะเป็นตัวช่วยในการประเมินสถานการณ์ และความเหมาะสมในมาตรการคุ้มครองสัตว์ป่าต่างๆ การศึกษาค้นคว้าเพื่องานวิจัยอย่างไม่หยุดยั้ง จะช่วยให้เกิดการคิดค้นมาตรการใหม่ ๆ ที่มีความเหมาะสมและเท่าทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคต

4) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการอนุรักษ์เป็นหลักการที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสูญเสียน้อยที่สุด แต่มิได้หมายถึงการไม่ใช้เลย ดังนั้น มนุษย์ก็สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าได้ แต่จะต้องมีมาตรการที่จะช่วยคุ้มครองสัตว์ป่าให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง ยังต้องมีการให้การศึกษาและปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีในการร่วมกันอนุรักษ์สัตว์ป่าต่อไปอีกด้วย

3.3.3 หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

วาฬบรูด้า เป็นสัตว์ทะเลหายากและเป็นสัตว์ป่าสงวนของประเทศไทยที่มีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ และมีความสำคัญต่อระบบนิเวศวิทยาเป็นอย่างมาก ซึ่งจำต้องสงวนและรักษาไว้ จะปล่อยให้ลดจำนวนลงไปอีกไม่ได้ โดยในปัจจุบันวาฬบรูด้ากำลังประสบปัญหาเกยตื้นตายอย่างต่อเนื่อง การนำแนวคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้

¹⁶ จิราภรณ์ คชเสนี, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 9*, น.258.

¹⁷ ปฎิญาณการรุ้งริโอฯ ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาข้อที่ 15, อ้างถึงใน อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, *กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม*, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2556), น. 32.

เพื่อคุ้มครองวาฬบรูด้า ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร การคุ้มครองชนิดพันธุ์ และการควบคุมการค้าเนืงกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า เพื่อกำหนดมาตรการในการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการสงวนรักษาจึงมีความจำเป็นและจะช่วยให้วาฬบรูด้ารอดพ้นจากภาวะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ได้

3.4 แนวความคิดตามหลักการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

หลักการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ได้ถูกกำหนดไว้ใน แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งหลักการไว้ใช้เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาและนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันประกอบด้วยหลักการสำคัญ ถึง 10 หลักการ อันได้แก่ หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน หลักการบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศ หลักการระวางไว้ก่อน หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย หลักการผู้ได้รับผลประโยชน์เป็นผู้จ่าย หลักความเป็นหุ้นส่วนของรัฐและเอกชน หลักธรรมาภิบาล หลักการขยายความรับผิดชอบแก่ผู้ผลิต หลักการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และหลักสิทธิมนุษยชน โดยมีหลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า ดังนี้

3.4.1 หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

3.4.1.1 สาระสำคัญ

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน และไม่ทำให้คนในรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง¹⁸ ซึ่งนิยามดังกล่าวเป็นนิยามที่แพร่หลายมากที่สุดของ World Commission on Environment and Development Brundtland ในปี 2526 ซึ่งถือเป็นนิยามแรกๆที่ให้ไว้ในการประชุม “Our Common Future”¹⁹ โดยแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มเข้ามามีบทบาทในกระแสการพัฒนาของสังคมโลก โดยเมื่อสหประชาชาติได้จัดให้มีการประชุมสุดยอดระดับโลก ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UN Conference on Environment and Development : UNCED) หรือการประชุม Earth Summit ที่ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดเพื่อป้องกันมิให้โลก

¹⁸ ป.อ. ปยุตโต, การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development), พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลบอลคิมทอง, 2539), น. 65.

¹⁹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ในเอกสารประกอบการประชุมประจำปี พุทธศักราช 2546, น. 3-4.

ต้องดำเนินไปถึงจุดจบ เนื่องจากถ้ามนุษย์ยังคงใช้แนวทางพัฒนาแบบเก่า ซึ่งไม่คำนึงถึงข้อจำกัดในการพัฒนาอันหมายถึงข้อจำกัดด้านสภาพ ความสามารถที่จะรองรับการบริโภค และการใช้ประโยชน์จากโลกเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างที่จะนำมาบริโภค และใช้ประโยชน์หมดลง อีกไม่นานทุกชีวิตบนโลกจะต้องจบสิ้น มนุษย์ก็จะไม่สามารถอาศัยอยู่บนโลกได้อีกต่อไป โดยหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นหลักการที่ทำให้ความสำคัญกับการพัฒนา ที่มีดุลยภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องเกื้อกูลและไม่เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างมีคุณภาพและแข่งขันได้จะต้องคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่สามารถสงวนรักษาไว้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยาวนาน ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต²⁰ สาระสำคัญของหลักการนี้ จึงอยู่ที่ความยุติธรรมและความเสมอภาคในการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างคนรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นอนาคต ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเปรียบเสมือนหนทางในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเสื่อมโทรมและหมดสิ้นลงไปในปัจจุบัน

3.4.1.2 หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

ในด้านนิเวศวิทยาหรือสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืนให้ความสำคัญอย่างสูงกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเน้นเรื่องความยั่งยืนของการทำงานและประสิทธิภาพของระบบนิเวศ เพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนทางนิเวศในระยะยาว ทั้งนี้ เพื่อส่งมอบทุนทางธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ และทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ปัจจัยการผลิตและสินค้าต่างๆ ให้คนรุ่นอนาคตได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ส่วนการคุ้มครองวาฬบรูด้า ภายใต้แนวคิดนี้ อาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันประเทศไทย มีความเจริญเติบโตและการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก โดยมีการขยายตัวของอุตสาหกรรมส่งออกและการท่องเที่ยวเป็นอันดับต้นของโลก วาฬบรูด้าจึงเป็นทรัพยากรสัตว์ทะเลที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวด้วย ไม่ว่าจะเป็น การใช้เครื่องมือประมงซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อวาฬบรูด้า การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่รบกวนแหล่งที่อยู่อาศัยและความเป็นอยู่ของวาฬบรูด้า การปล่อยน้ำเสียหรือสารพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้น หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงควรนำมาใช้ในการคุ้มครองวาฬบรูด้า โดยในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังเติบโตสูงขึ้นเรื่อย ๆ ประเทศไทยจะต้องทำอย่างไรเพื่อไม่ให้วาฬบรูด้าได้รับผลกระทบจนสูญพันธุ์ไป รวมถึงสงวนรักษาวาฬบรูด้าสัตว์ที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์มากมายไว้เพื่อเป็นประโยชน์ได้ไปอย่างยาวนาน

²⁰ ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560 – 2564

3.4.2 หลักการบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศ (Ecosystem Approach)

3.4.2.1 สารสำคัญ

การบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศ เป็นหลักการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์เชิงระบบหรือองค์รวม (Holistic) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำรงอยู่ของระบบนิเวศอย่างสมดุลและการตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน²¹ การบูรณาการการจัดการดิน น้ำ และสิ่งมีชีวิตในบริเวณนั้น²² ให้เกิดความสมดุล ทั้งการอนุรักษ์ ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม โดยอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity) ก็ได้อธิบายความหมายของหลักการบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศไว้ว่า ยุทธศาสตร์สำหรับการบูรณาการการจัดการดิน น้ำ และสิ่งมีชีวิต เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การประยุกต์ใช้แนวทางของระบบนิเวศ โดยการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสม เพื่อมุ่งเน้นการจัดการระบบทางชีววิทยา ซึ่งรวมถึงกระบวนการที่สำคัญ หน้าที่ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของพวกเขา โดยตระหนักว่ามนุษย์มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นส่วนประกอบสำคัญของระบบนิเวศ²³ ซึ่งอนุสัญญาฉบับนี้เป็นที่ยอมรับในแวดวงนักวิทยาศาสตร์ชีวภาพและนักกฎหมายระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก

3.4.2.2 หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

คุ้มครองวาฬบรูด้า ภายใต้แนวคิดนี้ อาจกล่าวได้ว่า ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ก็ตามย่อมต้องมีการวางแผนการจัดการให้รอบด้าน โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ในระบบนิเวศและความสมบูรณ์ทั้งหมดของสรรพสิ่ง มีการบูรณาการองค์ความรู้หลายๆ ด้าน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า เช่น การจัดการลุ่มน้ำ โดยลุ่มน้ำอ่าวไทยตอนบนฝั่งตะวันตก จัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชีวภาพแห่งหนึ่งของอ่าวไทย และเป็นแหล่งประมงที่สำคัญ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ลุ่มน้ำที่สำคัญคือ ลุ่มน้ำเพชรบุรี ลุ่มน้ำแม่กลอง และลุ่มน้ำท่าจีน ซึ่งพบวาฬบรูด้าได้มาก เนื่องจากพบกุ้งและปลาเล็กเหยื่อวาฬบรูด้าอยู่เยอะ ไม่เพียงแต่การจัดการลุ่มน้ำเท่านั้น แต่ยังมี การบูรณาการ

²¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 19*, น.5.

²² ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 20*.

²³ Convention on Biological Diversity, “Ecosystem Approach” Retrieved on May 25, 2017, from <https://www.cbd.int/ecosystem/>

วิธีการจัดการรูปแบบอื่น ๆ ด้วย เช่น การบริหารจัดการทรัพยากรประมงโดยใช้แนวทางเชิงระบบนิเวศ(Ecosystem approach to fisheries management) ซึ่งถือเป็นประโยชน์ต่อวาฬบรูด้ามาก เพราะ ปัญหาการลดจำนวนลงของวาฬบรูด้า และการลดลงของแหล่งอาหารตามธรรมชาติของวาฬบรูด้าส่วนหนึ่งเกิดจากการทำประมงด้วย ดังนั้น การจัดการประมงอย่างรับผิดชอบจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยการพิจารณาผลกระทบในวงกว้างของการทำการประมงต่อระบบนิเวศโดยรวมและคำนึงถึงความหลากหลายทางชีวภาพระดับพันธุกรรม ชนิดพันธุ์ และประชากร ซึ่งเป็นพื้นฐานของการบริหารจัดการทรัพยากรประมงโดยใช้แนวทางเชิงระบบนิเวศคือ การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของระบบนิเวศทั้งระบบและสัตว์น้ำในระบบนิเวศยังคงอยู่ในระยะยาวโดยไม่คำนึงถึงเฉพาะสิ่งมีชีวิตที่เป็นเป้าหมายเท่านั้น²⁴

3.4.3 หลักการระวังไว้ก่อน (Precautinary Principle)

3.4.3.1 สาระสำคัญ

การระวังไว้ก่อน เป็นหลักการที่อยู่ในปฏิญญาริโอ ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ค.ศ. 1992 ข้อ 15²⁵ กำหนดว่า “ในการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อม ประเทศสมาชิกจะประยุกต์ใช้วิธีการแบบระวังไว้ก่อนอย่างกว้างขวางที่สุดตามความสามารถของตน เมื่อมีภัยที่หนักหรือความเสียหายที่แก้ไขไม่ได้ การไม่มีความพร้อมทางวิทยาศาสตร์ จะไม่อาจใช้เป็นเหตุผลเพื่อชะลอการใช้มาตรการในการป้องกันความเสื่อมโทรมด้านสิ่งแวดล้อม” กล่าวคือ หลักการจัดการเชิงรุกที่เน้นถึงการป้องกันผลกระทบล่วงหน้า โดยการสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีระบบนิเวศที่เปราะบาง และพื้นที่เสี่ยง เพื่อป้องกันความเสียหาย

²⁴ นฤพล สุขุมมาสวิน, นัทธริษา ทัดภูสินวัฒน์, เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง กรมทรัพยากรน้ำ, แผนงานประมง “การบริหารจัดการทรัพยากรประมงโดยใช้แนวทางเชิงระบบนิเวศ”, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.), น. 1-2.

²⁵ Principle 15 In Annex 1 RIO DECLARATION ON ENVIRONMENT AND DEVELOPMENT

“In order to protect the environment, the precautionary approach shall be widely applied by States according to their capabilities. Where there are threats of serious or irreversible damage, lack of full scientific certainty shall not be used as a reason for postponing cost-effective measures to prevent environmental degradation.”

ที่จะเกิดขึ้น และคำนึงถึงกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อม²⁶

3.4.3.2 หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

การคุ้มครองภายใต้แนวคิดนี้ อาจกล่าวได้ว่า ถ้ามีความตระหนักขององค์กรที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้ามากขึ้น ในเรื่องการลดจำนวนลงหรือภาวะเสี่ยงของการใกล้สูญพันธุ์ของวาฬบรูด้า โดยมีการออกมาตรการต่าง ๆ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น หรือเพื่อลดความเสี่ยงต่อความเสียหายที่อาจเกิดในอนาคต โดยหลักการป้องกันไว้ก่อน สรุปได้เป็นขั้นตอน ดังนี้²⁷

1) การป้องกัน ได้แก่ การป้องกันไม่ให้วาฬบรูด้าถูกทำร้ายหรือได้รับอันตราย โดยอาศัยการออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายกับสัตว์

2) การคุ้มครอง ได้แก่ การออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองตัววาฬบรูด้า ไม่ว่าจะเป็น การคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร การคุ้มครองชนิดพันธุ์ มิให้ถูกล่า ถูกทำร้าย และการควบคุมการดำเนินกิจกรรมที่สัตว์ป่าจะได้รับผลกระทบ

3) การเตรียมการล่วงหน้า ได้แก่ การเตรียมความพร้อม การประเมินสถานการณ์ความเสี่ยง เพื่อจะใช้อำนาจตามมาตรการที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และสนองตอบปัญหาได้อย่างทันท่วงที

4) การตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน ได้แก่ การพัฒนาแนวทางและมาตรการในการรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทันท่วงที และพร้อมลงมือแก้ปัญหาได้ตลอดเวลา

3.4.4 หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluters Pay Principle) และผู้ได้รับผลประโยชน์เป็นผู้จ่าย (Beneficiaries Pay Principle)

3.4.4.1 สาระสำคัญ

เป็นหลักการที่นำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผู้ก่อมลพิษหรือผู้ก่อความเสียหายต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

²⁶ ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, *อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 20.*

²⁷ The United Nations Educational , Scientific and Cultural Organization, “The Precautionary Principle” Retrieved on May 25, 2017, from <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001395/139578e.pdf>.

ค่าใช้จ่ายในการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อสุขภาพของมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อม และหลักผู้ได้รับผลประโยชน์เป็นผู้จ่าย เป็นหลักการการส่งเสริมความรับผิดชอบโดยสร้างแรงจูงใจให้ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์เป็นผู้จ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้ให้บริการด้านระบบนิเวศทั้งที่อยู่ต้นทางและปลายทาง รวมถึงสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้เสียประโยชน์ เพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมอันเกิดจากการนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ประโยชน์และทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ร่วมกัน²⁸

3.4.4.2 หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

การคุ้มครองภายใต้หลักการนี้ รัฐจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากรัฐจะต้องเป็นผู้กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อใช้ควบคุมในกรณีที่มีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวาฬบรูด้าในด้านต่างๆ เช่น การนำเที่ยวชมวาฬบรูด้าของเอกชน ที่กำเนิดเป็นธุรกิจและก่อให้เกิดรายได้ โดยการนำหลักการดังกล่าวในการส่งเสริมความรับผิดชอบและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์เป็นผู้จ่ายค่าตอบแทน รัฐอาจกำหนดเป็นการจัดเก็บค่าธรรมเนียม ภาษี หรือการให้วางเงินประกัน รวมถึงการขอสนับสนุนเงินอุดหนุน ซึ่งบริษัทเอกชนที่เข้ามาประกอบกิจกรรมการนำเที่ยวชมวาฬบรูด้าต้องชำระเพื่อที่จะได้นำไปใช้เกี่ยวกับการดำเนินการเพื่ออนุรักษ์วาฬบรูด้าหรือการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมบริเวณนั้น หรือการใช้หลักการนี้ของรัฐในการควบคุมเกี่ยวกับมลพิษทางน้ำ โดยรัฐจะมีการจัดเก็บค่าธรรมเนียม ภาษี หรือให้วางเงินประกันอยู่แล้ว ซึ่งเหล่านี้ล้วนจะทำให้ผู้ประกอบการทั้งหลายเพิ่มความระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายมากขึ้น เพราะ ถ้าเกิดความเสียหายขึ้นก็ย่อมส่งผลกระทบต่อประกอบการกิจการของตนเองด้วย

3.4.5 หลักความเป็นหุ้นส่วนของรัฐและเอกชน (Public – private partnership)

3.4.5.1 สารสำคัญ

เป็นหลักการที่ใช้สร้างการร่วมรับผิดชอบและควรนำมาใช้ควบคู่กับหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายเพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนและมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รวมทั้งเป็นหลักการดำเนินการโครงการบริการสาธารณะให้เกิดความสำเร็จ รวมถึงเกิดการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมระหว่างรัฐและภาคส่วนอื่นที่ไม่ใช่รัฐ²⁹

3.4.5.2 หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

หลักความเป็นหุ้นส่วนของรัฐและเอกชนนั้น เป็นหลักการที่นำมาใช้ควบคู่กับหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายนั่นเอง เนื่องจาก หลักการนี้จะสามารถส่งเสริมให้เอกชนที่เข้า

²⁸ ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, *อ้างแล้ว* เชียงอรุณีที่ 20.

²⁹ *เพ็งอ้าง*.

มาดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวาฬบรูด้า เข้ามามีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของสาธารณชนมิใช่เพื่อผลประโยชน์ของเอกชนผู้ประกอบการเท่านั้น ซึ่งถือเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐได้ โดยมาตรการนี้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ในการกำหนดให้เป็นนโยบายสาธารณะ เช่น การกำหนดมาตรการคุ้มครองอนุรักษ์วาฬบรูด้าให้เป็นนโยบายสาธารณะ และให้ประชาชนในชุมชนบริเวณใกล้เคียงได้มีส่วนร่วม สร้างระบบการบังคับใช้อย่างจริงจังกับทุกฝ่าย อีกทั้ง ไม่เป็นการผลักภาระต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมให้รัฐหรือประชาชนต้องเป็นผู้รับผิดชอบฝ่ายเดียว จึงช่วยให้การอนุรักษ์และคุ้มครองวาฬบรูด้ามีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.4.6 หลักการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Resource Efficiency)

3.4.6.1 สาระสำคัญ

หลักการนี้เป็นหลักการลดอัตราการใช้ทรัพยากรต่อหน่วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และเป็นการลดการใช้ปริมาณทรัพยากรในส่วนวัสดุ พลังงาน น้ำ และทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะต้องนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เป็นไปในระดับปกติ ส่งผลให้เกิดการเพิ่มผลิตภาพการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และลดปริมาณการเกิดมลพิษโดยรวมจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าว³⁰

3.4.6.2 หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

หลักการการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นอีกหนึ่งหลักการที่มีความคล้ายคลึง กับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนกล่าวคือ เป็นหลักการที่พูดถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยสิ้นเปลือง เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบในอนาคต หลักการนี้จึงควรนำมาใช้ในการคุ้มครองวาฬบรูด้าควบคู่ไปกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อไม่ให้วาฬบรูด้าได้รับผลกระทบจนสูญพันธุ์ไป

3.5 แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.5.1 หลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) คือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติและต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายรวมถึง วัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่น และการศึกษาเรียนรู้ถึงสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ

³⁰ เฟิงอ้าง.

สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยไม่กระทบกระเทือนต่อระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้น ๆ อีกทั้ง มีการแลกเปลี่ยนความรู้ของผู้ไปเยือนและคนในท้องถิ่นอีกด้วย³¹

ศูนย์วิจัยป่าไม้และฝึกอบรม ได้สรุปสาระสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ ดังนี้³²

1) แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมจึงควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเป็นหลัก และอาจรวมถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ด้วย

2) เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม

3) มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์ และการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยตรง อีกทั้งเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

4) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติ เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

5) มุ่งเน้นคุณค่าลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว แต่ไม่เน้นการเสริมเติมแต่งหรือพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

ส่วนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ประการ ดังนี้³³

1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ อาจมีบางแห่งที่รวมเอาลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบ

³¹ The International Ecotourism Society, “What is Ecotourism?”, Retrieved on May 27, 2017, from <http://www.eco-tourism.org/what-is-ecotourism>.

³² ศูนย์วิจัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, “โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ :กรณีภาคใต้”, ในการประชุมประจำปี, จัดโดยศูนย์วิจัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร, 2538. น.3.

³³ Master Plan, “การทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2560, จาก <http://masterplan.andamanecotourism.com/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A5/>

ธรรมชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ไว้ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวอื่น ๆ ด้วย แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นธรรมชาตินั้น อาจรวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ด้วย

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกัน และจำกัดมลพิษ มลภาวะ และควบคุมอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติตาม ได้รับประโยชน์ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อนำกลับมาบำรุงรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น

โดยจะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะแตกต่างไปจากแนวคิดการท่องเที่ยวแบบเดิมๆ ที่เน้นในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคแต่เพียงมิติเดียว โดยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาคน ชุมชน และสังคม โดยการนำศักยภาพที่มีเป็นทุนเดิมของสังคมมาพัฒนาและจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการบูรณาการกิจกรรมด้านต่างๆ ในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน โดยคำนึงถึงบริบทของท้องถิ่นและสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3.5.2 หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

แหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้าก็เปรียบเหมือนสถานที่ท่องเที่ยวหนึ่งของมนุษย์ กล่าวคือมีนักท่องเที่ยวมากมายเดินทางไปลงเรือดูวาฬบรูด้ามากมาย ซึ่งในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวย่อมส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า ไม่ว่าจะเป็น เสียงเครื่องยนต์เรือที่อาจรบกวนการดำรงชีวิตของวาฬบรูด้า อีกทั้งอาจเกิดอุบัติเหตุต่างๆขึ้น รวมถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น หากมีการนำหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มาปรับใช้

ในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวชมวาฬบรูด้า โดยให้เป็นไปตามหลักการการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการบริหารจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การป้องกัน และการจำกัดมลพิษ มลภาวะ รวมถึงมีการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวาฬบรูด้า ส่งเสริมและปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของวาฬบรูด้าด้วย ย่อมจะแก้ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและยังจะเป็นการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการคุ้มครองวาฬบรูด้าอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

3.6 แนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.6.1 หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วม (Participation) ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับอ็อกฟอร์ด ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง” คำว่าการมีส่วนร่วม นั้น โดยมากมักจะใช้ในความหมายตรงข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย (Apathy)” ฉะนั้น คำว่าการมีส่วนร่วมตามความหมายข้างต้น จึงหมายถึง การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นโดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้ และยังได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจมติชน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน³⁴ จึงกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การเปิดโอกาสให้กับประชาชนได้เข้ามามีบทบาทร่วมกันกับภาครัฐเพื่อดำเนิน

³⁴ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน”, (กรุงเทพมหานคร : กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, 2550), น 1.

กิจการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจการด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ตามหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน³⁵

เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 3 ประการ ดังนี้³⁶

1) การมีอิสรภาพในการเข้าร่วมหมายถึง การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ

2) ความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรมหมายถึง ทุกคนที่เข้าร่วมมีสิทธิเท่าเทียมกัน

3) ผู้เข้าร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง มีความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ แต่หากกิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย ก็จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพให้พวกเขาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

โดยประโยชน์ของการให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีหลายประการ ดังนี้³⁷

1) คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย และบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิผลที่สุดได้

2) ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องก อันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาว เกิดความล่าช้า และความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

³⁵ มูลนิธิปริญญาโทนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน”, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิปริญญาโทนักบริหารรัฐกิจ, 2546), น. 22.

³⁶ ถวิลวดี บุรีกุล, “พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์, 2552), น. 16.

³⁷ เจมส์ แอล. เครย์ตัน, “คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม”, แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล, ผศ.ดร.เมธิตา พงษ์ศักดิ์ศรี. (ขอนแก่น : ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท, 2551), น.21 – 25.

3) การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4) การนำไปปฏิบัติได้ง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้น พวกเขา ก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติและยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ จะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่ายและเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรง

6) การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

7) การคาดการณ์ ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะ เมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วม พวกเขาจะรับรู้ถึงความห่วงกังวล และมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

8) การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำ และทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

โดยการแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ โดยมีข้อสังเกตคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ดังนี้³⁸

1) ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชน

³⁸ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)”, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, 2548), น. 29 – 30.

โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าวสาร และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใดๆ

2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่าง ๆ หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้น ๆ เป็นต้น

3) ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4) ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการ เหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือการใช้อินทราเน็ตเพื่อการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

5) ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6) ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ แต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นการบัญญัติให้ผลของการลงประชามติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสียงข้างมากและแบบที่เป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม

3.6.2 หลักการที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

การคุ้มครองวาฬบรูด้า ภายใต้นโยบายนี้ อาจกล่าวได้ว่า จากสภาพข้อเท็จจริงในการคุ้มครองวาฬบรูด้า ย่อมต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบุคคลในชุมชนท้องถิ่นเป็นจำนวนมากที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสามารถจัดการสิ่งแวดล้อมบริเวณแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้าได้ รัฐจึงต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยรัฐต้องจัดให้ประชาชนมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง

เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจอันดี ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมถึงความรู้สึกและ ห่วงเหวอวาหบรุด้า ตลอดจนโอกาสในการเข้าร่วมในการตัดสินใจดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในทุกภาคส่วนให้ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบแก้ไขปัญหาของชุมชน จะทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ มีการใช้กระบวนการทางความคิด ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งยั่งยืน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะมีส่วนช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับวาหบรุด้าได้

3.7 แนวคิดเรื่องอำนาจรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

แนวคิดเรื่องอำนาจรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เป็นแนวคิดพื้นฐานซึ่งเป็น แนวคิดที่ให้ความชอบธรรมแก่รัฐในการดูแลและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประหนึ่งเป็นทรัพย์สิน สาธารณะซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถครอบครองได้และรัฐจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการดูแล โดยแนวคิดนี้ มาจากแนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยของรัฐ ซึ่งอำนาจอธิปไตยถือเป็นอำนาจอสูงสุดของรัฐ ในอันที่จะตรากฎหมาย ยกเลิก และแก้ไขเปลี่ยนแปลง อำนาจในการบริหารบ้านเมืองของตนได้ ซึ่งอำนาจอธิปไตยนี้เองที่เป็นอำนาจอสถาปนารัฐอธิปไตยให้สามารถปกครองบ้านเมืองได้ รวมไปถึงอำนาจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้วย³⁹ ซึ่งแนวคิดดังกล่าว ไม่ได้ปรากฏให้เห็น อย่างเด่นชัดในกฎหมายไทยฉบับใดเป็นการเฉพาะเหมือนแนวคิดอื่น ๆ แต่แนวคิดซึ่งรัฐ มีอำนาจเด็ดขาดในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ได้รับการยืนยันเป็นหลักการใน ปฏิญญาสตอกโฮล์มและปฏิญญาริโอฯ จึงจะขอกกล่าวไว้ในบทนี้ เพื่อจะใช้เป็นแนวทางใน การเสนอแนะต่อไป

3.8 นโยบายและแผนของรัฐที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาหบรุด้า

ในการดำเนินกิจกรรมที่สำคัญของประเทศ รัฐจะต้องมีการกำหนดนโยบายและ แผนงานต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งกล่าวคือ ข้อความคิดพื้นฐานเพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการ ดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามแนวนโยบายให้สำเร็จตามเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อีกทั้ง เพื่อใช้เป็นฐานในการบัญญัติมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในกรณี

³⁹ สุรศักดิ์ บุญเรือง, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 6*, น.20.

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การคุ้มครองวาฬบรูด้าก็เช่นกัน รัฐจำเป็นต้องมีนโยบายที่ชัดเจนเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดผลและบรรลุตามเป้าหมาย จึงมีการกำหนดนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.8.1 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 20 พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้ในหมวด 3 ตามมาตรา 25 ซึ่งถือเป็นกรอบสิทธิเสรีภาพที่บุคคลพึงกระทำได้ หากการใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ トラบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพ เช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้ เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มี การตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตาม เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ บุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของ บุคคลอื่นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยกล่าวได้ว่า แม้จะไม่มีบทบัญญัติไว้ แต่ถ้ารัฐธรรมนูญไม่ห้ามก็สามารถกระทำได้และได้รับความคุ้มครองเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิย่อมมีการจำกัดการใช้สิทธิเช่นกัน โดยถ้าการใช้สิทธิไปกระทบหรือ เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐก็ทำไม่ได้ การใช้สิทธิถ้ากระทบกับความเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชนก็กระทำไม่ได้เช่นกัน

ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 20 พ.ศ. 2560 ที่ได้บัญญัติ กำหนดนโยบายที่สำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติไว้ใน หมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 57⁴⁰ และ มาตรา 58⁴¹ ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการอนุรักษ์

⁴⁰ มาตรา 57 บัญญัติว่า รัฐต้อง

(1) อนุรักษ์ ป่าไม้ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และ จารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่ เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิ และมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

คุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน และการกำหนดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินการใดของรัฐ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชน อีกทั้ง ในหมวดที่ 6 แผนนโยบายแห่งรัฐ ได้มีการบัญญัติถึงส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 72 โดยบัญญัติให้รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับการใช้และการถือครองที่ดิน การวางผังเมือง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีคุณภาพ รวมทั้งการประกอบเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการอื่น การอนุรักษ์พลังงาน และการสนับสนุนพลังงานทางเลือก

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่า แม้จะมีได้มีการกำหนดบทบัญญัติเรื่องการคุ้มครองสัตว์ป่าไว้อย่างชัดเจน แต่มีการกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง ในการดำเนินกิจกรรมการกระทำต่าง ๆ จะต้องระมัดระวังมิให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ โดยได้มีการบัญญัติให้ต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติด้วย ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วนอีกด้วย

3.8.2 นโยบายสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ฉบับนี้ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา”

(2) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

⁴¹ มาตรา 58 บัญญัติว่า การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากร ธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ

ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 - 11 และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม

โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับนี้ เห็นว่าปัญหาสำคัญของประเทศไทยคือ ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ในการพัฒนาจำนวนมากและเกิดความเสื่อมโทรมลงอย่างต่อเนื่อง มีปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นทั้งระหว่างรัฐและประชาชน ระหว่างประชาชนในกลุ่มต่าง ๆ กันเอง ประกอบกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศมีลักษณะรวมศูนย์ขาดการเชื่อมโยงกับพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ลดลง ทรัพยากรดินเสื่อมโทรมทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคามระบบนิเวศชายฝั่งถูกทำลาย และทรัพยากรน้ำยังมีส่วนที่ไม่สามารถจัดสรรได้ตามความต้องการ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง นอกจากนี้สภาพภูมิอากาศที่มีการเปลี่ยนแปลงผันผวนมากขึ้น ประเทศไทยต้องประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยเฉพาะอุทกภัยและภัยแล้งที่มีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจภายในประเทศและห่วงโซ่การผลิตทั้งภายในประเทศและของโลกในระดับที่รุนแรงกว่าในอดีตมาก การแพร่กระจายของหมอกควันก็เป็นปัญหารุนแรงขึ้นกระทบสุขภาพอนามัยของประชาชนและการดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในบางช่วงเวลา ซึ่งมีสาเหตุจากการเผาป่าเพื่อทำการเกษตรในพื้นที่ป่าไม้และการเผาป่าเพื่อการเก็บเกี่ยวผลผลิตในพื้นที่เกษตรทั้งในประเทศและในประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกัน และปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย

นโยบายในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติฉบับนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคพลังงานและขนส่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 7 ภายในปี 2563 เทียบกับการปล่อยในกรณีปกติ มีปริมาณหรือสัดส่วนของขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกหลักสุขาภิบาลเพิ่มขึ้น และรักษาคุณภาพน้ำและคุณภาพอากาศในพื้นที่วิกฤติให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานและยึดหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหัวใจสำคัญ⁴² ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับวาทะพหุศาสตร์ทั้งสิ้น

⁴² แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564

3.8.3 นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เกิดจากการเสนอแนะของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ตามมาตรา 13 (1) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535⁴³ ซึ่งเป็นนโยบายระยะยาว 20 ปี เพื่อเป็นกรอบให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในอนาคต

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2579 มีนโยบายหลัก 4 ประการ ดังนี้

- 1) จัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างมั่นคงเพื่อความสมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน
- 2) สร้างการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อความมั่นคงและยั่งยืน
- 3) ยกระดับมาตรการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4) สร้างความเป็นหุ้นส่วน ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม⁴⁴

นอกจากนี้ ยังมีการแบ่งนโยบายทรัพยากรธรรมชาติออกเป็นแต่ละด้านเฉพาะ ซึ่งด้านที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า มีอยู่หลายด้าน ได้แก่ นโยบายในการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่ง โดยยังมีนโยบายหลักด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้าอีก ไม่ว่าจะเป็น นโยบายด้านการป้องกันและขจัดมลพิษ นโยบายด้านการศึกษาและประชาสัมพันธ์เพื่อสิ่งแวดล้อมและนโยบายด้านเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3.8.4 แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560-2564 เป็นแผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับประเทศ โดยจัดทำขึ้นภายใต้กรอบนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบชี้้นำให้ภาคีการพัฒนาไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในช่วงเวลา 5 ปีข้างหน้า โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ใช้เป็นกรอบในการแปลงไปสู่การ

⁴³ มาตรา 13 บัญญัติว่า คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) เสนอนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

⁴⁴ นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579

ปฏิบัติ และแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะเป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดต่อไป

โดยแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ ดังนี้⁴⁵

1) เพื่อให้ทุกภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพ

2) เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ และช่วยเสริมสร้างความสมดุล เป็นธรรม และบรรลุเป้าหมาย บนพื้นฐานการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560-2564 ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์สำคัญ ดังนี้⁴⁶

- 1) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและเป็นธรรม
- 2) การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้รับการป้องกัน บำบัดและฟื้นฟู
- 3) เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คุ้มค่าและยั่งยืน
- 4) สร้างศักยภาพเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ

และส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศ

สำหรับในยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า ปรากฏอยู่ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและเป็นธรรม โดยมีเป้าหมายให้ฐานทรัพยากร ธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพได้รับการส่งเสริมทั้งการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์อย่างสมดุล เป็นธรรม และเกิดความมั่นคง โดยมีการกำหนดตัวชี้วัด เป็นอัตราการสูญเสียชีวิตพันธุ์ที่ถูกคุกคาม ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่นและแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติที่ลดลง อีกทั้ง มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติเฉพาะสำหรับทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอีก 12 ข้อ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและป่าชายเลนที่มีคุณค่าต่อระบบนิเวศ โดยเฉพาะปะการัง หญ้าทะเล และสิ่งมีชีวิตบริเวณชายฝั่งทะเล และอนุรักษ์พันธุ์กรรมของสิ่งมีชีวิตทางทะเล และคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่มีคุณค่า

⁴⁵ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560 - 2564

⁴⁶ เฟิงอ้าง.

3.8.5 แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เกิดขึ้นโดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เนื่องจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักในเป้าหมายที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรทะเล และทรัพยากรทางทะเลสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เป็นไปอย่างยั่งยืน ตามภารกิจหน้าที่ข้อหนึ่งที่กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมีหน้าที่เสนอความเห็นและจัดทำนโยบายเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการ การอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ดังนั้น เพื่อให้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล การจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์จึงต้องดำเนินการบนหลักการและกรอบแนวคิดตามนโยบายรัฐบาล รวมทั้งให้มีการปฏิบัติการต่างๆ ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558

โดยวัตถุประสงค์ในการจัดทำแผนแม่บทเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2560 - 2579 กล่าวได้ ดังนี้

- 1) เพื่ออนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งให้มีความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืน
- 2) เพื่อส่งเสริมการบูรณาการและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่สมดุลและยั่งยืน
- 3) เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ตอบสนองต่อการแก้ปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และให้มีการเผยแพร่ความรู้อย่างทั่วถึง
 ทั้งนี้ มีเป้าประสงค์และประเด็นที่จะขับเคลื่อนให้เกิดผล 7 ประการ ดังนี้
 - 1) ป้องกันและลดมลพิษทางทะเล โดยเฉพาะจากบนบก รวมทั้งขยะทะเลและมลพิษที่มาจากสารอาหาร (nutrient pollution) ภายในปี 2025
 - 2) ปกป้องคุ้มครองระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งจากผลกระทบทางลบ รวมถึงการสร้างภูมิคุ้มกันและฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเล ให้บรรลุเป้าหมายของทะเลที่อุดมสมบูรณ์ภายในปี พ.ศ. 2020
 - 3) ลดและแก้ปัญหการเพิ่มความเป็นกรดของน้ำทะเลโดยสนับสนุนความร่วมมือทางวิชาการในทุกระดับ
 - 4) ขจัดการทำการประมงแบบ IUU fishing และการทำประมงเชิงทำลายให้หมดสิ้น โดยเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรประมงบนพื้นฐานเชิงวิชาการ เพื่อเปิดช่องให้พันธุ์สัตว์น้ำต้นทาง (fish stock) กลับมาเจริญเติบโตเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ได้สูงสุดและยั่งยืน (Maximum Sustainable Yield : MSY) ภายในปี 2020

5) กำหนดพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและชายฝั่ง ภายใต้กรอบกฎหมายของรัฐ และระหว่างประเทศบนพื้นฐานทางวิชาการที่ดีที่สุด อย่างน้อย 10% ภายในปี 2020

6) ยับยั้งการอุดหนุนการทำประมงเกินขีดจำกัดและขจัดการอุดหนุนและช่วยเหลือการประมงที่นำไปสู่ IUU fishing และในการเจรจาให้การอุดหนุนช่วยเหลือด้านการประมงแก่ประเทศกำลังพัฒนาและพัฒนาน้อยภายใต้กรอบขององค์การการค้าโลก (WTO) ควรมีแนวปฏิบัติเป็นพิเศษและเหมาะสม ภายในปี 2020

7) เพิ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนให้แก่ประเทศหมู่เกาะขนาดเล็กที่กำลังพัฒนาและพัฒนาน้อย รวมทั้งผลประโยชน์ในการจัดการด้านประมงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วย⁴⁷

จึงอาจกล่าวได้ว่า แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้าในเกือบทุกด้าน เนื่องจากเป็นแผนโดยตรงที่ใช้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ในเรื่องของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยเน้นการคุ้มครอง รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง อีกทั้ง เน้นการสร้างสมดุลในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งรวมถึงสัตว์ทะเลหายากที่อยู่ในน่านน้ำไทยชนิดต่าง ๆ โดยวาฬบรูด้าเป็นสัตว์ซึ่งอยู่ในกลุ่มของสัตว์ทะเลหายากตามแผนแม่บทนี้ ร่วมกับสัตว์อื่น ๆ อีกเช่น เต่าทะเลพะยูน และโลมา ด้วย

⁴⁷ แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2560 - 2579

บทที่ 4

มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย ต่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

4.1 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาตินั้น มาตรการทางกฎหมายถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากประการหนึ่งที่จะใช้เพื่อกำหนดระเบียบแบบแผนในการควบคุมและแก้ไขปัญหาในการคุ้มครองวาฬบรูด้า นอกจากมาตรการในด้านอื่นๆ โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายหลักของประเทศไทยในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ธรรมชาติ ที่เป็นไปเพื่อวางกรอบให้กฎหมายเฉพาะด้านอื่นๆ โดยรัฐบาลได้กำหนดนโยบายและวางแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัตินี้และให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่ดำเนินการ ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายเฉพาะว่าด้วยการนั้นกำหนดไว้¹ อีกทั้ง ปัญหาสิ่งแวดล้อมมิได้มีผลกระทบเฉพาะ ในประเทศของตนเองหรือในประเทศใดประเทศหนึ่ง หากแต่ส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงไปยังประเทศอื่นๆ ในโลกอีกด้วย ดังนั้น ในการพิจารณามาตรการทางกฎหมาย จึงจำเป็นต้องพิจารณาแนวทางที่หลากหลายจากกรณีศึกษามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประเทศไทยด้วย ในส่วนของมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า ผู้เขียนได้แบ่งการศึกษามาตรการทางกฎหมายออกเป็นด้านต่างๆ และจะได้ทำการศึกษาถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในกฎหมายแต่ละฉบับ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยเพื่อให้มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมต่อไป

4.1.1 มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดประเภทและสถานะของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ประเทศไทยแบ่งสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

¹ รัชดาพร นิมพงษ์ศักดิ์, “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม” ในเอกสารประกอบการเรียนวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อม, (นนทบุรี : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ม.ป.ป.), น. 4.

4.1.1.1 ประเภทของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้จำแนกสัตว์ป่า² ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

(1) สัตว์ป่าสงวน

สัตว์ป่าสงวน หมายความว่า “สัตว์ป่าที่หายากตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และตามที่จะกำหนดโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา” ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีสัตว์สงวนทั้งสิ้น 19 ชนิด ได้แก่ นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร แรด กระซู่ กูปรีหรือโคไพร ควายป่า ละองหรือละมั่ง สมันหรือเนื้อสมัน เลียงผา กวางผาจัน นกแต้วแร้วท้องดำ นกกระเรียนไทย แมวลายหินอ่อน สมเสร็จ เก้งหม้อ พะยูง หรือหมูน้ำ วาฬบรูด้า วาฬโอมูระ เต่ามะเฟือง และฉลามวาฬ

(2) สัตว์ป่าคุ้มครอง

สัตว์ป่าคุ้มครอง หมายความว่า “สัตว์ป่าตามที่กฎกระทรวงกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง” ซึ่งปัจจุบันประเทศไทย มีสัตว์ป่าคุ้มครองทั้งสิ้น 1,304 ชนิด³ ประกอบด้วย สัตว์ป่า จำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก แมลง ปลา และ สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังอื่นๆ

(3) สัตว์ป่าชนิดอื่น ๆ

ส่วนสัตว์ป่าชนิดอื่นๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาหรือกฎกระทรวง จะไม่ได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ เว้นแต่อาศัยอยู่ในเขตอนุรักษ์ที่มีกฎหมายกำหนดเอาไว้เป็นกรณีเฉพาะ เช่น สัตว์ที่อาศัยอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือเขตอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น⁴

² มาตรา 4 บัญญัติว่า “สัตว์ป่า หมายความว่า สัตว์ทุกชนิดไม่ว่าสัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก แมลงหรือแมง ซึ่งโดยสภาพธรรมชาติย่อมเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในป่าหรือใน น้ำ และให้ความหมายรวมถึงไข่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นทุกชนิดด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึง สัตว์พาหนะที่ได้จดทะเบียนทำตัวรูปพรรณตามกฎหมายพาหนะดังกล่าว”

³ กฎกระทรวงกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558

⁴ สุรศักดิ์ บุญเรือง, เสนอต่อคณะกรรมการบริหารศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รายงานฉบับสมบูรณ์ “บทบาทของรัฐและประชาชนในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าในถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ”, กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มกราคม 2557. น. 26.

โดยประเทศไทยมีสัตว์ป่าสงวนอยู่เพียง 19 ชนิดเท่านั้น ซึ่งวาฬบรูด้าเป็นหนึ่งในชนิดพันธุ์ที่ถูกกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าสงวน ซึ่งสัตว์ป่าสงวนถือเป็นสัตว์ป่าที่อยู่ในสถานภาพที่ใกล้สูญพันธุ์หรือเป็นสัตว์ป่าหายากและบางชนิดได้สูญพันธุ์ไปแล้ว จึงเป็นสัตว์ที่จำต้องสงวนและรักษาไว้ไม่ให้สูญพันธุ์หรือลดจำนวนลงไปมากกว่านี้ ส่วนสัตว์ป่าคุ้มครองนั้น ยังเป็นสัตว์ป่าที่ยังไม่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ แต่ก็ยังเป็นสัตว์ที่จำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้เช่นกัน โดยพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้มีมาตรการในการคุ้มครองสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยการควบคุมการค้า⁵ การเพาะพันธุ์⁶ การครอบครอง⁷ การค้าซึ่งสัตว์ป่าซากของสัตว์ป่า ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่า⁸ และกิจการสวนสัตว์สาธารณะ⁹ โดยมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวได้ให้

⁵ มาตรา 16 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดล่า หรือพยายามล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่เป็นการกระทำโดยทางราชการที่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 26”

⁶ มาตรา 18 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่

(1) เป็นการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดตามมาตรา 17 โดยได้รับใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์จากอธิบดี

(2) เป็นการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองของผู้รับใบอนุญาตจัดตั้ง และดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะตามมาตรา 29 ซึ่งได้รับอนุญาตจากอธิบดีให้เพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองที่อยู่ในความครอบครองเพื่อประโยชน์แก่กิจการสวนสัตว์สาธารณะของตน ...”

⁷ มาตรา 19 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน หรือซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่จะเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดตามมาตรา 17 ...”

⁸ มาตรา 20 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครองหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว เว้นแต่เป็นการค้าสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดตามมาตรา 17 ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ ซากของสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว ทั้งนี้โดยได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี”

มาตรา 23 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 24 ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด หรือนำผ่านซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของ สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดี ...”

⁹ มาตรา 29 บัญญัติว่า “ผู้ใดประสงค์จะจัดตั้งและดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี”

ความคุ้มครองสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองทั้งสองชนิดโดยเท่าเทียมกัน สำหรับผู้ที่ฝ่าฝืน มาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็ความผิดต่อสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง ผู้กระทำ จะมีความผิดทางอาญาและได้รับการลงโทษตามกฎหมาย ในอัตราโทษที่เท่ากันของทั้งสัตว์ป่าสงวน และสัตว์ป่าคุ้มครองซึ่งเป็นสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย¹⁰

4.1.1.2 สถานะทางกฎหมายของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ในเรื่องสถานะทางกฎหมายของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตาม กฎหมายนั้น ในประเทศไทยยังมีได้มีกฎหมายฉบับใด ที่ได้บัญญัติถึงสถานะทางกฎหมายของสัตว์ป่า สงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองไว้โดยชัดเจนเลย โดยในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้มีการ กล่าวถึง ลักษณะความเป็นทรัพย์สินของสัตว์ป่า และการได้กรรมสิทธิ์ในสัตว์ป่า

ตามมาตรา 1320 ที่บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งกฎหมายเฉพาะและ กฎข้อบังคับในเรื่องนั้น ท่านว่าสัตว์ป่าไม่มีเจ้าของตราบเท่าที่ยังอยู่อิสระ สัตว์ป่าในสวนสัตว์ และปลา ในบ่อหรือในที่น้ำซึ่งเจ้าของกั้นไว้ นั้น ท่านว่าไม่ใช่สัตว์ไม่มีเจ้าของ

สัตว์ป่าที่คนจับได้นั้น ถ้ามันกลับคืนอิสระและเจ้าของไม่ติดตามโดยพลัน หรือเลิกติดตามเสียแล้ว ฉะนั้นท่านว่าไม่มีเจ้าของ

สัตว์ซึ่งเลี้ยงเชื่องแล้ว ถ้ามันทิ้งที่ไปเลย ท่านว่าไม่มีเจ้าของ”

ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า สัตว์ป่าถ้าไม่มีผู้ใดจับ หรืออ้างสิทธิความเป็นเจ้าของในตัวสัตว์ป่า สัตว์ป่าจะเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีเจ้าของ ซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถ จับจองและเป็นเจ้าของได้ โดยในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ที่ได้มี การบัญญัติถึงนิยามความหมายของสัตว์ป่า และได้แบ่งสัตว์ป่าออกเป็นสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่า คุ้มครองนั้น มิได้มีการกำหนดสถานะในทางกฎหมายไว้โดยตรงแต่อย่างใด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในกฎหมายไทยยังมีได้มีกฎหมายฉบับใดที่มีการระบุถึงสถานะของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครอง ไม่ว่าจะกำหนดสถานะให้เป็นของรัฐหรือให้เป็นของสาธารณชนตามกฎหมายไว้แต่อย่างใด

¹⁰ มาตรา 47 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา 16 มาตรา 19 มาตรา 20 วรรคหนึ่งหรือ มาตรา 23 วรรคหนึ่งต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกิน สี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 48 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา 18 มาตรา 23 วรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 29 ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

ซึ่งแนวคิดนี้ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เคยมีคำพิพากษาในคดี Geer v. Connecticut และ Hughes v. Oklahoma¹¹ โดยศาลสูงสุดได้ตัดสินว่า สัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองเป็นทรัพย์สินของรัฐ รัฐจึงมีอำนาจห้ามการจับสัตว์ป่า ตลอดจน ห้ามการขนย้ายสัตว์ป่าเพื่อขายโดยผิดกฎหมายได้ และเพื่อให้อำนาจในการควบคุมการค้าขายสัตว์ป่าของรัฐ และในประเทศออสเตรเลีย ได้มีการกำหนดสถานะทางกฎหมายของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายให้เป็นทรัพย์สินของรัฐเอาไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดให้รัฐมีอำนาจโดยชอบธรรมในการดูแลจัดการสัตว์ป่า ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า แนวคิดดังกล่าวเป็นเหตุผลที่ชอบธรรมและยังสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสัตว์ป่าอีกด้วย

4.1.2 มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองวาฬบรูด้า

สหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN) ได้ให้คำนิยามของพื้นที่คุ้มครองทางทะเลไว้ว่า “พื้นที่บริเวณน้ำขึ้นน้ำลง หรือบริเวณพื้นที่ท้องทะเลรวมทั้งมวลน้ำ สิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ ลักษณะสำคัญทางประวัติศาสตร์และสังคม ซึ่งต้องสงวนไว้ด้วยระเบียบกฎหมายหรือด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพอื่นใด เพื่อคุ้มครองส่วนหนึ่งส่วนใด หรือทั้งหมดของสภาพแวดล้อมบริเวณนั้น” โดยในประเทศไทย มีพื้นที่คุ้มครองทางทะเล แบ่งออกได้เป็น 12 รูปแบบ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติทางทะเล เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ที่รักษาพืชพันธุ์สัตว์น้ำ พื้นที่ป่าชายเลน พื้นที่แนวปะการัง พื้นที่แหล่งหญ้าทะเล พื้นที่กำหนดมาตรการในการทำการประมง พื้นที่คุ้มครองโบราณคดีใต้ทะเล พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดลอม พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ พื้นที่สงวนชีวมณฑล พื้นที่มรดกอาเซียน¹²

ในการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองวาฬบรูด้า กล่าวคือ มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของวาฬบรูด้า โดยการกำหนดเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองเพื่อให้เกิดการจัดการในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าที่จับสัตว์น้ำประเภทเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดลอม และเขตพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยจะได้ขอกล่าวรายละเอียด ดังต่อไปนี้

¹¹ Wikipedia the free encyclopedia, “Hughes v. Oklahoma”, Retrieved on June 1, 2017 from https://en.wikipedia.org/wiki/Hughes_v._Oklahoma.

¹² อนุวัฒน์ นทีวัฒนา, 2551, พื้นที่คุ้มครองทางทะเลในประเทศไทย : เป้าหมายปี ค.ศ. 2010/2012 ภายใต้กฎหมายว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ, เอกสารเผยแพร่สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ฉบับที่ 35 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, น. 239.

4.1.2.1 เขตอุทยานแห่งชาติ

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็น พันธุ์ไม้ ของป่า สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ ป่าและภูเขา มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป และเพื่ออำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่รัฐและประชาชนสืบไป โดยกฎหมายฉบับนี้ได้ให้อำนาจรัฐ ในการกำหนดบริเวณที่ดินแห่งใดที่มีสภาพธรรมชาติ เป็นที่น่าสนใจให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม เพื่อสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและรื่นรมย์ของประชาชน ก็ให้มีอำนาจกระทำได้ โดยประกาศพระราชกฤษฎีกาและให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาด้วย บริเวณที่กำหนดนี้เรียกว่า “อุทยานแห่งชาติ” ที่ดินที่จะกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาตินั้น ต้องเป็นที่ดินที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครอง โดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใด ซึ่งมีใช้ทบวงการเมือง¹³

ที่ดินตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 หมายถึง พื้นที่ดินทั่วไป และให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะและที่ชายทะเลด้วย¹⁴

โดยปัจจุบันได้มีการออกพระราชกฤษฎีกา กำหนดให้หมู่เกาะต่างๆ และชายฝั่งทะเล เป็นเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล ซึ่งขณะนี้ประเทศไทยมีอุทยานแห่งชาติทางทะเลทั้งหมด 24 แห่ง¹⁵ ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุมทั้งทางฝั่งอันดามันและฝั่งอ่าวไทย และเคยมีการปรากฏตัวของวาฬบรูด้า เช่น อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา เป็นต้น โดยเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเลทั้งหมดเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช แต่เฉพาะอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทองเท่านั้น ที่อยู่ภายใต้การจัดการของสำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สังกัดกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตามพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545¹⁶

¹³ มาตรา 6 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

¹⁴ มาตรา 4 (1) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

¹⁵ คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, “อุทยานแห่งชาติทางทะเล” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2560, จาก <http://www.mkh.in.th/index.php/2010-03-22-18-05-58/2010-03-29-08-00-24>

¹⁶ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 103ก วันที่ 9 ตุลาคม 2545

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ได้มีมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า และบพลงโทษในทางอาญา โดยแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1) ห้ามมิให้บุคคลใดนำสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์¹⁷ ซึ่งใช้บังคับในกรณีที่มีบุคคลใด เข้าไปจับสัตว์ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหรือกระทำการให้เป็นอันตรายต่อสัตว์ เช่น การล่าสัตว์ การทำประมงภายในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยหากฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษในทางอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁸

2) ห้ามมิให้บุคคลใดนำยานพาหนะเข้าออกหรือขับขี่ยานพาหนะในทางที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่¹⁹ ซึ่งใช้บังคับในกรณีที่มีบุคคลใดได้ขับขี่ยานพาหนะเข้าไปโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ เช่น การเล่นเรือ การทิ้งสมอเรือในเขตอุทยานแห่งชาติ เนื่องจากอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุหรือส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้นได้ โดยหากฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษในทางอาญาต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ²⁰

3) ห้ามมิให้บุคคลใดเข้าไปดำเนินกิจการใด ๆ เพื่อหาผลประโยชน์ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่²¹ ซึ่งใช้บังคับในกรณีที่มีบุคคลใดบุกรุกพื้นที่ เข้ามาเพื่อประกอบกิจการต่าง ๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติ ไม่ว่าจะเป็นการค้าขาย การดำเนินกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การปลูกสร้างสิ่งต่าง ๆ โดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้นได้ โดยหากฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษในทางอาญา ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท²²

4) ห้ามมิให้บุคคลใดนำเครื่องมือสำหรับล่าสัตว์หรือจับสัตว์ หรืออาวุธใดๆ เข้าไปเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และปฏิบัติตามเงื่อนไขซึ่งพนักงาน

¹⁷ มาตรา 16 (3) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

¹⁸ มาตรา 24 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

¹⁹ มาตรา 16 (9) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

²⁰ มาตรา 25 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

²¹ มาตรา 16 (13) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

²² มาตรา 27 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

เจ้าหน้าที่ผู้อนุญาตนั้นกำหนดไว้²³ ซึ่งใช้บังคับในกรณีที่มีบุคคลใด ลักลอบนำอวน แห เบ็ด เครื่องมือ สำหรับจับสัตว์อื่นๆ หรือหอก มีด ปืน อาวุธใดๆ อันมีเจตนาเพื่อล่าสัตว์ จับสัตว์ ในเขตอุทยาน แห่งชาติ โดยความผิดตามลักษณะนี้เพียงมีเจตนา แม้จะยังมีได้ลงมือล่าหรือจับสัตว์ พนักงาน เจ้าหน้าที่อุทยานก็สามารถจับกุมได้ทันที ดังนั้นหากฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษในทางอาญา ต้องระวางโทษ ปรับไม่เกินห้าร้อยบาท เหนือเช่นเดียวกับการเข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ ดังที่ได้ กล่าวมาแล้ว

5) ห้ามมิให้บุคคลใดยิงปืน ทำให้เกิดระเบิดซึ่งวัตถุระเบิด หรือจุดดอกไม้เพลิง²⁴ และห้ามมิให้บุคคลใดส่งเสียงอื้อฉาวหรือกระทำการอื่นอันเป็นการรบกวนหรือเป็นที่เดือดร้อนรำคาญแก่คนหรือสัตว์²⁵ โดยทั้งสองมาตรการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการควบคุม เฝ้าระวังพฤติกรรมของผู้ประกอบการหรือผู้ที่เข้าไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ มิให้ทำให้เกิดเสียง ดังโดยการยิงปืน จุดระเบิด ดอกไม้เพลิง หรือส่งเสียงรบกวน โดยการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ รบกวน อันจะส่งผลกระทบต่อสัตว์ที่อยู่ในบริเวณอุทยานแห่งชาติให้ได้รับความเดือดร้อนรำคาญ หากฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษในทางอาญา ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาทเช่นกัน

6) ห้ามมิให้บุคคลใดทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่างๆ ในที่ที่มีได้จัดไว้เพื่อ การนั้น²⁶ ซึ่งเป็นมาตรการในการควบคุมมิให้มีการทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลต่างๆ อันจะก่อให้เกิดมลพิษ หรือเป็นอันตรายต่อชีวิตสัตว์ต่างๆ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยรอบ เช่น การทิ้ง ขยะพลาสติก ซึ่งถือเป็นสาเหตุหลักของการเกยตื้นตายของสัตว์น้ำ เป็นต้น หากฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษ ในทางอาญา ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาทเช่นกัน

จะเห็นได้ว่า มาตรการทั้งหมดในพระราชบัญญัติดังกล่าว เป็นข้อห้ามที่ หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามแล้ว มีบทลงโทษและจะได้รับโทษในทางอาญา โดยการจับกุมปราบปราม ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²⁷ และให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งให้ ผู้กระทำความผิดตามลักษณะที่กล่าวมานั้น ออกจากเขตอุทยานแห่งชาติ หรืองดเว้นการกระทำใด ๆ

²³ มาตรา 16 (15) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

²⁴ มาตรา 16 (16) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

²⁵ มาตรา 16 (17) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

²⁶ มาตรา 16 (18) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

²⁷ มาตรา 20 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

ในเขตอุทยานแห่งชาติ²⁸ อีกทั้ง หากมีการปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างรुक้าเขตอุทยานแห่งชาติ เป็นเหตุให้มีสิ่งปลูกสร้างขึ้นใหม่หรือมีสิ่งอื่นใดในอุทยานแห่งชาติผิดไปจากสภาพเดิม ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดทำลายหรือรื้อถอนสิ่งนั้นๆ ออกไปให้พ้นอุทยานแห่งชาติหรือทำให้สิ่งนั้นๆ กลับคืนสู่สภาพเดิม แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามหรือถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด หรือเพื่อป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายแก่อุทยานแห่งชาติ พนักงานเจ้าหน้าที่จะกระทำการดังกล่าวแล้วอย่างใดอย่างหนึ่งเสียเองก็ได้ตามสมควรแก่กรณีและผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ชดใช้ค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการที่พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการเสียเองนั้น²⁹

4.1.2.2 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์เพื่อสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า รวมถึงแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าด้วย โดยเหตุผลสำคัญในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ เนื่องจากความจำเป็นที่จะต้องมีการเร่งรัดการขยายพันธุ์สัตว์ป่าและให้การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าควบคู่กันไป อีกทั้งมีความตกลงระหว่างประเทศในการที่จะร่วมมือกันเพื่อสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของท้องถิ่นอันเป็นทรัพยากรที่สำคัญของโลก ดังนั้นเพื่อปรับปรุงให้มาตรการในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศ สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนดนิยามคำว่าสัตว์ป่าไว้ว่า สัตว์ทุกชนิดไม่ว่าสัตว์บกสัตว์น้ำสัตว์ปีกแมลงหรือแมง ซึ่งโดยสภาพธรรมชาติย่อมเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในป่าหรือในน้ำ และให้ความหมายรวมถึงไข่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นทุกชนิดด้วย³⁰ และได้จำแนกสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายออกเป็นสองประเภท คือ สัตว์ป่าสงวน และสัตว์ป่าคุ้มครอง ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยวาฬบรูด้าเป็นสัตว์ซึ่งโดยสภาพธรรมชาติเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในน้ำ และเป็นสัตว์ป่าสงวน จึงเป็นสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

(1) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจ ในการกำหนด “เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า” โดยเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นสมควรกำหนดบริเวณที่ดินแห่งใดให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า โดยปลอดภัยเพื่อรักษาไว้ซึ่งพันธุ์สัตว์ป่าก็ให้กระทำได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแนบท้าย

²⁸ มาตรา 21 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504

²⁹ มาตรา 22 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504

³⁰ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 2*.

พระราชกฤษฎีกาด้วย บริเวณที่กำหนดนี้เรียกว่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทั้งนี้ ที่ดินที่จะกำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น ต้องเป็นที่ดินที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินของบุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวงการเมือง³¹ อีกทั้ง ในการขยายหรือการเพิกถอนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้กระทำได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และในกรณีที่มีใช่เป็นการเพิกถอนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทั้งหมด ให้มีแผนที่แสดงเขตที่เปลี่ยนแปลงไปแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาด้วย³² แต่พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มิได้ให้นิยามคำว่า ที่ดินไว้ตั้งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 จึงต้องดูความหมายของคำว่า ที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งที่ดิน ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ได้ให้ความหมายไว้ว่า พื้นที่ดินทั่วไป และให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย³³ ซึ่งจะสังเกตได้ว่า ที่ดิน ของประมวลกฎหมายที่ดิน มีนิยามความหมายเดียวกับที่ดินตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ซึ่งมีได้บัญญัติคำว่า ทะเล ในความหมายของที่ดินตามบทบัญญัติแต่อย่างใด

สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ให้ความหมายของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไว้ หมายถึง พื้นที่ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยปลอดภัย เพื่อว่าสัตว์ป่าในพื้นที่ดังกล่าวจะได้มีโอกาสสืบพันธุ์และขยายพันธุ์ตามธรรมชาติได้มากขึ้น ทำให้สัตว์ป่าบางส่วนได้มีโอกาสกระจายจำนวนออกไปในท้องที่แหล่งอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า³⁴

การพิจารณาเลือกพื้นที่เพื่อจัดตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โดยมีหลักการที่สำคัญประกอบการพิจารณา ดังนี้³⁵

1) เป็นบริเวณที่มีสัตว์ป่าชุกชุมและมีสัตว์ป่าชนิดที่หาได้ยาก หรือกำลังจะสูญพันธุ์อาศัยอยู่

³¹ มาตรา 33 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

³² มาตรา 34 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

³³ มาตรา 1 ประมวลกฎหมายที่ดิน

³⁴ สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า, “เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก http://www.dnp.go.th/wildlifednp/index.php?option=com_content&view=article&id=28&Itemid=29

³⁵ เพิ่งอ้าง.

- 2) เป็นบริเวณที่มีแหล่งน้ำแหล่งอาหารและที่หลบภัยของสัตว์ป่าเพียงพอ
- 3) เป็นพื้นที่ป่าไม้ที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนพอสมควร
- 4) มีสภาพป่าหลายลักษณะอยู่ในผืนเดียวกัน เป็นต้นว่ามีทั้งป่าดงดิบป่าเบญจพรรณ ทุ่งหญ้า ฯลฯ ซึ่งจะทำให้มีความหลากหลายทางพืชและสัตว์ป่าสูง
- 5) จะต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใด

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 จึงได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ เมื่อมีการประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และมีการกำหนดบทลงโทษในทางอาญา ดังนี้

1) ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่าไม่ว่าจะเป็นสัตว์ป่าสงวนหรือคุ้มครองหรือมิใช่ หรือเก็บหรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ป่า เว้นแต่จะกระทำการศึกษาหรือวิจัยทางวิชาการและได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ หากมีการฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษในทางอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ³⁶

2) โดยการเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า นอกจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานอื่นใดซึ่งต้องเข้าไปปฏิบัติการตามหน้าที่ ห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง³⁷ แต่มาตรการห้ามในข้อนี้ หากฝ่าฝืนมิได้มีการกำหนดบทลงโทษในทางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ไว้แต่อย่างใด เพียงแต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดขึ้นเท่านั้น

3) ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้ามมิให้ผู้ใดยึดถือหรือครอบครองที่ดินหรือปลูก หรือก่อสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือตัด โคน แฝ้วถาง เผา หรือทำลายต้นไม้หรือพฤษชาติอื่นหรือขุดหาแร่ ดิน หิน หรือสัตว์เลื้อยหรือปลอยสัตว์หรือสัตว์ป่า หรือเปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมทัน เหือดแห้ง เป็นพิษหรือเป็นอันตรายต่อสัตว์ป่า³⁸ หากมีการฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษในทางอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ³⁹

³⁶ มาตรา 53 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

³⁷ มาตรา 37 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

³⁸ มาตรา 38 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

³⁹ มาตรา 54 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

(2) เขตห้ามล่าสัตว์ป่า

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ยังได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ มีอำนาจกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้บริเวณสถานที่ที่ใช้ในราชการหรือใช้ในสาธารณประโยชน์หรือประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันแห่งใดเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า⁴⁰

สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ให้ความหมายของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าไว้ หมายถึง อาณาบริเวณพื้นที่ที่ทางราชการได้กำหนดไว้ให้เป็นที่ที่สัตว์ป่า โดยเฉพาะสัตว์ป่าที่หายากหรือถูกคุกคามได้อยู่อาศัยในพื้นที่นั้นได้อย่างปลอดภัย สามารถดำรงพันธุ์ต่อไปได้ตามธรรมชาติ การจัดตั้งเขตห้ามล่าสัตว์ป่าจึงเป็นมาตรการหนึ่งในการอนุรักษ์สัตว์ป่า⁴¹

โดยวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเขตห้ามล่าสัตว์ป่า มีดังนี้⁴²

- 1) คุ้มครอง อารักขาสัตว์ป่าในพื้นที่ให้ได้รับความปลอดภัย
- 2) เพื่อรักษาและฟื้นฟูสภาพธรรมชาติให้เหมาะสมเอื้อต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า
- 3) เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างยั่งยืนจากการอนุรักษ์สัตว์ป่าและระบบนิเวศในพื้นที่

สำหรับการกำหนดเขตห้ามล่าสัตว์ป่านั้น กฎหมายฉบับนี้ มิได้กำหนดว่าต้องเป็นที่ดินดังเช่นกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แต่ใช้คำว่า บริเวณสถานที่ที่ใช้ในราชการหรือใช้ในสาธารณประโยชน์หรือประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งพื้นที่ทะเลก็ถูกประกาศให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าได้ และขณะนี้ได้มีการประกาศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าไปแล้ว 56 แห่ง ทั่วประเทศ โดยเขตห้ามล่าสัตว์ป่าส่วนใหญ่มักอยู่ใกล้กับแหล่งชุมชน การคมนาคมค่อนข้างสะดวก จึงมีประชาชนเข้าไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ จำนวนมาก⁴³ ดังนั้น การกำหนดเขตห้ามล่าสัตว์ป่า จึงมีประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าเป็นอย่างมาก และยังเป็นสถานที่ศึกษา ค้นคว้า วิจัยทางวิชาการ อีกทั้งเป็น

⁴⁰ มาตรา 42 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁴¹ สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า, “เขตห้ามล่าสัตว์ป่า”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2560, จาก http://www.dnp.go.th/wildlifednp/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=30

⁴² เฟิงอ้วง.

⁴³ เฟิงอ้วง.

สื่อกลางในการสร้างจิตสำนึกและเผยแพร่ ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั่วไปอีกด้วยพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 จึงได้กำหนดมาตรการต่างๆ เมื่อมีการประกาศเขตห้ามล่าสัตว์ป่า และมีการกำหนดบทลงโทษในทางอาญา ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้⁴⁴

- 1) ล่าสัตว์ป่าชนิดหรือประเภทนั้น
- 2) เก็บหรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ป่าซึ่งห้ามมิให้ล่า
- 3) ยึดถือครอบครองที่ดิน หรือตัด โคน แผ้วถาง เเผา ทำลายต้นไม้หรือ

พฤษชาติอื่น หรือขุดหาแร่ ดิน หิน หรือเลี้ยงสัตว์ หรือเปลี่ยนแปลงทางน้ำ หรือทำให้น้ำในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมทันเหือดแห้ง เป็นพิษ หรือเป็นอันตรายต่อสัตว์ป่า เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี หรือเมื่ออธิบดีได้ประกาศอนุญาตไว้เป็นคราวๆ ในเขตห้ามล่าแห่งหนึ่งแห่งใด โดยเฉพาะ

ดังนั้น หากฝ่าฝืนมาตรการทางกฎหมายข้างต้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁴⁵

4.1.2.3 เขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ

พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำและการประมงของประเทศให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศและมาตรฐานสากล โดยกำหนดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและพัฒนาการบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำ และการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยกฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนดความหมาย ที่จับสัตว์น้ำ ไว้ว่า ที่มีน้ำขังหรือไหล และหาดทั้งปวงที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินรวมทั้งป่าไม้และพื้นดินที่มีน้ำท่วมตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็สาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือที่ดินของเอกชนและภายในเขตน่านน้ำไทยหรือน่านน้ำอื่นใด ซึ่งประเทศไทยใช้อยู่หรือมีสิทธิจะใช้ในการทำการประมงโดยที่น่านน้ำเหล่านั้นปรากฏโดยทั่วไปว่ามีขอบเขตตามกฎหมายท้องถิ่น หรือธรรมเนียมประเพณีหรือกฎหมายระหว่างประเทศ หรือสนธิสัญญา หรือด้วยประการอื่นใด⁴⁶

⁴⁴ มาตรา 42 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁴⁵ มาตรา 54 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁴⁶ มาตรา 5 พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558

พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ได้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือคณะกรรมการประมงประจำจังหวัดโดยอนุมัติรัฐมนตรีภายในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ มีอำนาจประกาศกำหนดเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ โดยให้มีแผนที่แสดงแนวเขตบริเวณที่กำหนดนั้น แนบท้ายประกาศโดยเมื่อประกาศเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดจับสัตว์น้ำภายในเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ เว้นแต่เป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ในทางวิชาการหรือเพื่อการบำรุงรักษาพันธุ์สัตว์ และได้รับอนุญาตจากอธิบดี กรมประมงหรือผู้ที่อธิบดีกรมประมงมอบหมาย⁴⁷

โดยปัจจุบัน ได้มีการประกาศให้บริเวณ หน้าสถานีตำรวจภูธรบางตะบูน และหน้าด่านศุลกากร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นบริเวณที่พบวาฬบรูด้าอาศัยอยู่ ให้เป็นเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ จึงเป็นผลดีต่อวาฬบรูด้า อีกทั้ง ปลากระตัก ปลาหู กุ้งเคย แหล่งอาหารของวาฬบรูด้าจะได้รับการคุ้มครองไปด้วย ส่งผลให้วาฬบรูด้ามีอาหารการกินตามธรรมชาติ และทำให้ระบบนิเวศบริเวณนั้นสมบูรณ์อีกด้วย

4.1.2.4 เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในกรณีที่น่าจะเห็นว่าพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารหรือมีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นโดยทั่วไป หรือมีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่อาจถูกทำลายหรืออาจได้รับผลกระทบกระเทือนจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ได้โดยง่ายหรือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรแก่การอนุรักษ์และพื้นที่นั้นยังมิได้ถูกประกาศ⁴⁸

โดยพื้นที่ที่จะกำหนดเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้ จะต้องมียุทธศาสตร์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

1) มีลักษณะเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ซึ่งได้แก่ พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 ทุกประเภท และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 ตามหลักการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำตามมติคณะรัฐมนตรีหลายฉบับ พื้นที่ต้นน้ำลำธารเป็นพื้นที่เปราะบาง และอาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่บริเวณอื่นได้ง่ายด้วย โดยปกติแล้ว พื้นที่ต้นน้ำลำธารมักจะอยู่บนภูเขาสูงชันอันเป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำลำธารต่าง ๆ

⁴⁷ มาตรา 56 พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558

⁴⁸ มาตรา 43 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

2) มีระบบนิเวศตามธรรมชาติแตกต่างจากที่อื่น โดยปกติแล้วระบบนิเวศแต่ละแห่งมักมีความแตกต่างกันอยู่บ้างไม่มากก็น้อย แต่การที่จะประกาศให้พื้นที่ใดเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมนั้น ระบบนิเวศบริเวณนั้นน่าจะต้องมีความแตกต่างจากระบบนิเวศบริเวณอื่นมาก หรือมีความเป็นเอกลักษณ์อย่างแท้จริง เช่น อาจจะเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์หรือพืชบางชนิดซึ่งไม่พบในบริเวณอื่น

3) มีระบบนิเวศที่อาจถูกทำลายหรือได้รับผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์ได้ง่าย เช่น อาจเป็นพื้นที่ที่มีแนวปะการังสวยงาม หากปล่อยให้มีการทอดสมอเรือบริเวณนั้นจะทำให้เกิดความเสียหายต่อแนวปะการัง เป็นต้น

4) เป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรค่าแก่การอนุรักษ์ เช่น อาจเป็นพื้นที่ที่มีธรรมชาติสวยงาม หรือมีโบราณวัตถุอันควรอนุรักษ์ไว้ เป็นต้น⁴⁹

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีพื้นที่ใดที่มีลักษณะตามข้างต้นแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ยังไม่สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้ทันที เนื่องจากต้องพิจารณาก่อนว่า ได้มีการประกาศให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตอนุรักษ์หรือไม่ หากมีการประกาศให้เป็นเขตอนุรักษ์แล้วย่อมไม่สามารถกำหนดให้เขตดังกล่าวเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้ เขตอนุรักษ์นั้น มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หมายความว่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตสงวนเพื่อการท่องเที่ยว และพื้นที่เขตคุ้มครองอย่างอื่นเพื่อสงวนและรักษาสภาพธรรมชาติตามที่มีกฎหมายกำหนด โดยการที่กฎหมายไม่ยินยอมให้ประกาศเขตอนุรักษ์เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ก็เนื่องจากว่า ในเขตอนุรักษ์นั้น โดยปกติจะมีกฎหมายจัดการดูแลพื้นที่ดังกล่าวโดยเฉพาะอยู่แล้ว⁵⁰

เมื่อมีการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม จะต้องมีการต่าง ๆ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อคุ้มครองพื้นที่ดังกล่าว ไว้ในกฎกระทรวงด้วย ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดการใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือมิให้กระทบ กระเทือนต่อระบบนิเวศตามธรรมชาติ หรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- 2) ห้ามการกระทำหรือกิจกรรมใด ๆ ที่อาจเป็นอันตรายหรือก่อให้เกิดผลกระทบเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศของพื้นที่จากลักษณะตามธรรมชาติหรือคุณค่าของศิลปกรรม

⁴⁹ อานาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2557), น. 92.

⁵⁰ เพิ่งอ้าง.

3) กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนที่จะทำการก่อสร้างหรือดำเนินการในพื้นที่นั้นให้มีหน้าที่ต้องเสนอรายงาน การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

4) กำหนดวิธีจัดการโดยเฉพาะสำหรับพื้นที่นั้นรวมทั้งการกำหนด ขอบเขต หน้าที่และ ความรับผิดชอบของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการร่วมมือและ ประสานงานให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือระบบนิเวศน์ตาม ธรรมชาติหรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่นั้น

5) กำหนดมาตรการคุ้มครองอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควรและเหมาะสมแก่ สภาพของพื้นที่นั้น⁵¹

4.1.2.5 เขตพื้นที่ซึ่งใช้มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า หากมีการประกาศให้พื้นที่ใดเป็นเขตอนุรักษ์หรือ พื้นที่อื่นที่มีกฎหมายจัดการโดยเฉพาะแล้ว ย่อมไม่สามารถกำหนดให้เขตดังกล่าวเป็นเขตพื้นที่ คุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้ แต่ถ้าในเขตดังกล่าวมีปัญหาสิ่งแวดล้อมรุนแรงจนกฎหมายและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องไม่อาจแก้ไขได้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ก็ ได้มีการบัญญัติมาตรการในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมมาใช้แก้ปัญหาเป็นการชั่วคราวได้ โดยใน พื้นที่ใดที่ได้มีการกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์เขตผังเมืองรวม เขตผังเมืองเฉพาะ เขตควบคุมอาคาร เขตนิคมอุตสาหกรรมตามกฎหมายว่าด้วยกรนั้น หรือเขตควบคุมมลพิษตามพระราชบัญญัตินี้ไว้แล้ว แต่ปรากฏว่ามีสภาพปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมรุนแรงเข้าขั้นวิกฤตซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไข โดยทันทีและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไม่มีอำนาจตามกฎหมายหรือไม่สามารถที่จะทำการแก้ไข ปัญหาได้ ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ขออนุมัติเข้าดำเนินการเพื่อใช้มาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างตาม มาตรา 44 ตามความจำเป็นและเหมาะสม เพื่อควบคุมและแก้ไขปัญหาในพื้นที่นั้นได้ เมื่อได้รับอนุมัติ จากคณะรัฐมนตรีแล้ว ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดเขตพื้นที่ รายละเอียดเกี่ยวกับ มาตรการคุ้มครองและกำหนดระยะเวลาที่จะใช้มาตรการคุ้มครองดังกล่าวในพื้นที่นั้น ส่วนการขยาย ระยะเวลาตามประกาศให้กระทำได้เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรี โดยทำเป็นประกาศในราชกิจจานุเบกษา⁵²

⁵¹ มาตรา 44 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

⁵² มาตรา 45 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

ดังนั้น การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยมีมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมการดำเนินกิจกรรมที่อาจเป็นอันตรายหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติย่อมมีประโยชน์ต่อทรัพยากรสัตว์ทะเล ซึ่งรวมถึงวาฬบรูด้าด้วย อีกทั้ง หากในพื้นที่บริเวณใดที่ยังไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์หรือพื้นที่อื่นที่มีกฎหมายจัดการโดยเฉพาะแล้ว แต่หากมีปัญหาสิ่งแวดล้อมรุนแรงก็สามารถใช้มาตรการในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมมาใช้แก้ปัญหาได้ การกำหนดมาตรการดังกล่าว ย่อมส่งผลให้การคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.2.5 พื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เนื่องจากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเปลี่ยนแปลงและเสื่อมโทรม โดยมีการบุกรุกหรือเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเป็นจำนวนมาก ประกอบกับกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่มีครอบคลุมเพื่อคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในบางพื้นที่ โดยที่ในปัจจุบันการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ยังไม่มีความเป็นเอกภาพ ขาดการบูรณาการและการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง รวมทั้งให้ประชาชน และชุมชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วม การปลูก การบำรุงรักษาการอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 ได้กำหนดพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งไว้ 3 ประเภท ได้แก่ พื้นที่ป่าชายเลนอนุรักษ์ พื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และพื้นที่ที่จะใช้มาตรการในการป้องกันการกัดเซาะของชายฝั่ง โดยให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดเขตพื้นที่ป่าชายเลนอนุรักษ์⁵³ พื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง⁵⁴ และพื้นที่ที่จะใช้มาตรการในการป้องกันการกัดเซาะของชายฝั่ง⁵⁵ ดังกล่าว และในกรณีที่ปรากฏว่าทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอาจถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรงเข้าขั้นวิกฤติหรือเป็น

⁵³ มาตรา 18 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558

⁵⁴ มาตรา 20 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558

⁵⁵ มาตรา 21 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558

กรณีที่คณะกรรมการเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง สงวน คุ้มครอง หรืออนุรักษ์ไว้เพื่อประโยชน์หรือสร้างความสมบูรณ์ของระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง ให้รัฐมนตรีเสนอต่อคณะรัฐมนตรีโดยไม่ชักช้าเพื่อขออนุมัติใช้มาตรการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งกำหนดหน่วยงานของรัฐที่จะเป็นผู้ดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวตามความจำเป็นและเหมาะสมเพื่อควบคุมและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นนั้น เมื่อได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดประเภทของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รายละเอียดเกี่ยวกับมาตรการคุ้มครอง และกำหนดระยะเวลาที่จะใช้มาตรการคุ้มครองดังกล่าว ในกรณีที่มีความจำเป็นอาจกำหนดให้มีแผนที่แสดงแนวเขตพื้นที่ที่จะใช้มาตรการคุ้มครองด้วยก็ได้ ส่วนการขยายระยะเวลาตามประกาศในวรรคสอง ให้กระทำได้เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีโดยทำเป็นประกาศในราชกิจจานุเบกษา⁵⁶

เมื่อมีการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแล้ว ย่อมมีการกำหนดมาตรการคุ้มครอง⁵⁷ ดังนี้

- 1) ห้ามดำเนินกิจกรรมหรือกระทำการใด ๆ ที่อาจเป็นอันตรายหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- 2) กำหนดมาตรการในการสงวน การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามความเหมาะสมแก่สภาพพื้นที่นั้น
- 3) กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือมิให้กระทบกระเทือนต่อระบบนิเวศตามธรรมชาติ
- 4) กำหนดมาตรการในการคุ้มครองชายหาดเพื่อประโยชน์สาธารณะ
- 5) กำหนดมาตรการคุ้มครองอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควรและเหมาะสมแก่สภาพพื้นที่นั้น

อีกทั้ง หากมีการฝ่าฝืนมาตรการทางกฎหมาย โดยผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง หรือมาตรการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งที่ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁵⁸ และผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเล

⁵⁶ มาตรา 22 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558

⁵⁷ มาตรา 23 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558

⁵⁸ มาตรา 28 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558

และชายฝั่ง ในกรณีที่น่าปรากฏว่าทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอาจถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรงเข้าขั้นวิกฤติ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁵⁹

จะเห็นได้ว่า กฎหมายฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองพื้นที่ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งโดยเฉพาะ ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีผลโดยตรงต่อการคุ้มครองวาฬบรูด้าด้วย เนื่องจาก หากพื้นที่ใดที่มีวาฬบรูด้าหรือเป็นเส้นทางสัญจรของวาฬบรูด้า และยังไม่ได้เป็นเขตอนุรักษ์หรือพื้นที่อื่นที่มีกฎหมายจัดการโดยเฉพาะแล้ว หรือในกรณีที่น่าปรากฏว่าทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอาจถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรงเข้าขั้นวิกฤติ ก็สามารถกำหนดให้พื้นที่นั้น เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยกำหนดเป็นพื้นที่ป่าชายเลนอนุรักษ์ พื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และพื้นที่ที่จะใช้มาตรการในการป้องกันการกัดเซาะของชายฝั่ง ซึ่งถือเป็นมาตรการในการกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุม ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาการลดจำนวนลงของวาฬบรูด้า และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

4.1.3 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองชนิดพันธุ์วาฬบรูด้า

ในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองวาฬบรูด้า นอกจากการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้าแล้ว มาตรการทางกฎหมายที่สำคัญและจำต้องพิจารณาเป็นลำดับต่อไปเพื่อความสอดคล้องของกฎหมายฉบับต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น กล่าวคือ มาตรการทางกฎหมายในด้านการคุ้มครองชนิดพันธุ์วาฬบรูด้า โดยวาฬบรูด้าเป็นสัตว์ป่าสงวน ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และเป็นสัตว์น้ำ⁶⁰ ตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 จึงมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองชนิดพันธุ์วาฬบรูด้าอยู่ 2 ฉบับ ซึ่งมีมาตรการที่คุ้มครอง ดังต่อไปนี้

⁵⁹ มาตรา 29 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558

⁶⁰ “สัตว์น้ำ” หมายความว่า สัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำเป็นปกติ สัตว์จำพวกสะเทินน้ำสะเทินบก สัตว์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณน้ำท่วมถึง สัตว์ที่มีการดำรงชีวิตส่วนหนึ่งอยู่ในน้ำ สัตว์ที่มีวงจรชีวิตช่วงหนึ่งที่อาศัยอยู่ในน้ำเฉพาะช่วงชีวิตที่อาศัยอยู่ในน้ำ รวมทั้งไข่และน้ำเชื้อของสัตว์น้ำ และสาหร่ายทะเล ซากหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสัตว์น้ำเหล่านั้น และให้หมายความรวมถึงพันธุ์ไม้น้ำตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดและซากหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์ไม้น้ำนั้นด้วย

4.1.3.1 การห้ามล่า

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้ให้นิยามคำว่า ล่า หมายถึง เก็บ ดัก จับ ยิง ฆ่า หรือทำอันตรายด้วยประการอื่นใดแก่สัตว์ป่าที่ไม่มีเจ้าของ และอยู่เป็นอิสระ และหมายความรวมถึงการไล่ การต้อน การเรียก หรือการล่อเพื่อการกระทำดังกล่าวด้วย⁶¹ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการบัญญัติเอาการกระทำในชั้นเตรียมการมารวมไว้เป็นลักษณะเดียวกับการล่าด้วย จึงมีผลตามกฎหมายว่า การเตรียมการล่า โดยวิธีไล่ ต้อน เรียกหรือล่อมาเพื่อเก็บ ดัก จับ ยิง ฆ่า หรือทำอันตรายด้วยประการอื่นใด ถือว่าเป็นการล่าด้วยพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้มีมาตรการห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งวาฬบรูด้าเป็นสัตว์ป่าสงวน จึงมีมาตรการคุ้มครองไม่ให้ถูกล่า

แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดข้อยกเว้นให้มีการล่าสัตว์ป่าได้ในกรณีเป็นการกระทำโดยทางราชการ กล่าวคือ การกระทำเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษา และวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครองสัตว์ป่า การเพาะพันธุ์ หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งกระทำโดยราชการ และโดยได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี และต้องปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ⁶² ดังนั้น หากมีการสำรวจ ศึกษา และวิจัยทางวิชาการ เพื่อการคุ้มครองวาฬบรูด้า โดยได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรืออธิบดีกรมประมง และปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ ย่อมสามารถทำการล่าได้ อีกทั้ง ในกรณีเป็นการล่าด้วยความจำเป็น เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากอันตรายหรือเพื่อสงวนหรือรักษาไว้ซึ่งทรัพย์สินของตนเองหรือผู้อื่น โดยการล่านั้นได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ และมีได้นำสัตว์ป่าที่ถูกล่าหรือซากของสัตว์ป่าที่ถูกล่านั้นเคลื่อนที่และได้แจ้งเหตุที่ได้ล่าสัตว์ป่าไปแล้วนั้นให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบโดยไม่ชักช้า⁶³

ดังนั้น หากมีผู้ใดฝ่าฝืนล่า หรือพยายาม⁶⁴ล่าวาฬบรูด้า ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁶⁵

⁶¹ มาตรา 4 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁶² มาตรา 26 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁶³ มาตรา 7 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁶⁴ มาตรา 80 แห่งประมวลกฎหมายอาญา “ผู้ใดลงมือกระทำความผิดแต่กระทำให้ไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้ว แต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้นั้นพยายามกระทำความผิด”

⁶⁵ มาตรา 47 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

ในส่วนของพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 จากประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2559 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 66⁶⁶ แห่งพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์น้ำที่เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์น้ำที่หายากหรือใกล้สูญพันธุ์ ที่ห้ามจับหรือนำขึ้นเรือประมง พ.ศ. ๒๕๕๙ ที่กำหนดให้โลมาและวาฬทุกชนิดในอันดับ (Order) Cetacea⁶⁷ เป็นสัตว์น้ำที่ห้ามมิให้ผู้ใดจับหรือนำขึ้นเรือประมง เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อการช่วยชีวิตของสัตว์น้ำนั้น

ดังนั้น จึงห้ามมิให้ผู้ใดจับหรือนำวาฬหรือโลมาขึ้นเรือประมง และหากมีผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงสามล้านบาท หรือปรับจำนวนห้าเท่าของมูลค่าสัตว์น้ำที่จับหรือนำขึ้นเรือประมง แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า⁶⁸

4.1.3.2 การห้ามเพาะพันธุ์

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้ให้คำนิยามคำว่า เพาะพันธุ์ หมายถึง การขยายพันธุ์สัตว์ป่าที่นำมาเลี้ยงไว้โดยวิธีผสมพันธุ์สัตว์ป่า และหมายความรวมถึงขยายพันธุ์สัตว์ป่า โดยวิธีผสมเทียมหรือการย้ายฝากตัวอ่อนด้วย⁶⁹ และได้มีมาตรการห้ามมิให้ผู้ใดเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง⁷⁰ ซึ่งวาฬหรือโลมาเป็นสัตว์ป่าสงวน จึงมีมาตรการคุ้มครองมิให้ผู้ใดเพาะพันธุ์ได้

แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนดข้อยกเว้น ให้สามารถเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนได้ ในกรณีเป็นการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองของผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งและดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรืออธิบดีกรมประมง ให้เพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองที่อยู่ในความครอบครองเพื่อประโยชน์แก่กิจการสวนสัตว์สาธารณะของตน และใบอนุญาตให้สิ้นอายุลงเมื่อผู้รับใบอนุญาตได้แจ้งการเลิกการดำเนินการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าที่ได้รับอนุญาตต่ออธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรืออธิบดีกรมประมง ตามวิธีการที่กำหนดไว้ใน

⁶⁶ มาตรา 66 “ห้ามมิให้ผู้ใดจับสัตว์น้ำชนิดที่เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์น้ำที่หายากหรือใกล้สูญพันธุ์ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด หรือนำสัตว์น้ำดังกล่าวขึ้นเรือประมง เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อการช่วยชีวิตของสัตว์น้ำนั้น”

⁶⁷ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่มีลักษณะภายนอกคล้ายปลา

⁶⁸ มาตรา 145 พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558

⁶⁹ มาตรา 4 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁷⁰ มาตรา 18 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

กฎกระทรวง⁷¹ และการกระทำเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษา และวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครองสัตว์ป่า การเพาะพันธุ์ หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งกระทำโดยราชการ และโดยได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีและต้องปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ⁷²

ดังนั้น การเพาะพันธุ์วาฬบรูด้าจะเกิดขึ้นได้ โดยผู้ที่ดำเนินกิจการสวนสัตว์ หรือการกระทำของหน่วยงานราชการ เพื่อประโยชน์ในการสำรวจ ศึกษา วิจัยทางวิชาการ โดยทำตามขั้นตอนที่ได้กล่าวมาแล้วเท่านั้น ประชาชนทั่วไปหรือองค์กรเอกชนอื่นใด ไม่สามารถกระทำการเองได้ และหากมีผู้ใดฝ่าฝืนเพาะพันธุ์สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷³

4.1.3.3 การห้ามครอบครอง

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้มีมาตรการห้ามมิให้ผู้ใดครอบครองซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่า⁷⁴สงวน หรือซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งวาฬบรูด้า เป็นสัตว์ป่าสงวน จึงมีมาตรการคุ้มครองมิให้ผู้ใดครอบครองวาฬบรูด้า และซากของวาฬบรูด้า

แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนดข้อยกเว้นที่ให้ผู้สามารถกระทำได้ ในการครอบครองสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าสงวน ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีกิจการสวนสัตว์สาธารณะตามมาตรา 29⁷⁵ และได้มีการจัดแสดงไว้ในสวนสัตว์สาธารณะที่ได้รับอนุญาต

⁷¹ เพิ่งอ้าง.

⁷² มาตรา 26 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁷³ มาตรา 48 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁷⁴ “ซากของสัตว์ป่า” หมายความว่า ร่างกายหรือส่วนของร่างของสัตว์ป่าที่ตายแล้วหรือเนื้อของสัตว์ป่า ไม่ว่าจะได้ปิ้งย่าง รม ตากแห้ง หมัก หรือทำอย่างอื่นเพื่อไม่ให้เน่าเปื่อย และไม่ว่าจะชำแหละ แยกออก หรืออยู่ในร่างของสัตว์ป่านั้นและหมายความรวมถึง เขา หนัง กระดูก ฟัน งา ขน นอ ขน กลัด เล็บ กระดอง เปลือก หรือส่วนต่างๆ ของสัตว์ป่าที่แยกออกจากร่างของสัตว์ป่าไม่ว่าจะยังมีชีวิตหรือตายแล้ว

⁷⁵ มาตรา 29 บัญญัติว่า “ผู้ใดประสงค์จะจัดตั้งและดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้สิ้นอายุลงเมื่อผู้รับใบอนุญาตแจ้งการเลิกการดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะตามมาตรา 32 การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงในการดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ผู้รับใบอนุญาตต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงและเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต”

ให้จัดตั้งขึ้น⁷⁶ และการกระทำเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษา และวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครอง สัตว์ป่าการเพาะพันธุ์ หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งกระทำโดยราชการ และโดยได้รับอนุญาตเป็น หนังสือจากอธิบดี และต้องปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ⁷⁷

ดังนั้น การครอบครองวาฬบรูด้าจะเกิดขึ้นได้ โดยผู้ที่ดำเนินกิจการ สวนสัตว์ หรือการครอบครองของหน่วยงานราชการ เพื่อประโยชน์ในการสำรวจ ศึกษา วิจัยทาง วิชาการ โดยทำตามขั้นตอนที่ได้กล่าวมาแล้วเท่านั้น ประชาชนทั่วไปหรือองค์กรเอกชนอื่นใด จะกระทำมิได้ และหากมีผู้ใดฝ่าฝืนครอบครองสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสี่ปีหรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁷⁸

4.1.3.4 การควบคุมการค้าภายในประเทศ

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้ให้นิยามคำว่า คำ หมายถึงซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่าย แจก หรือโอนกรรมสิทธิ์ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในทาง การค้า และหมายความรวมถึงมีหรือแสดงไว้เพื่อขายด้วย⁷⁹ และได้มีมาตรการห้ามมิให้ผู้ใดค้าสัตว์ป่า สงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวนหรือซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจาก ซากของสัตว์ป่าดังกล่าว ซึ่งวาฬบรูด้า เป็นสัตว์ป่าสงวน จึงมีมาตรการคุ้มครองไม่ให้ผู้ใดค้าวาฬบรูด้า ซากของวาฬบรูด้า และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของวาฬบรูด้า โดยในมาตรการนี้ ได้มีการกำหนดถึง ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าด้วย โดยพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มิได้ให้นิยามไว้ แต่ในพระราชกำหนดการประมงพ.ศ. 2558 ได้มีการให้นิยามคำว่า ผลิตภัณฑ์สัตว์ น้ำ ไว้ว่า ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการผลิตที่ใช้สัตว์น้ำเป็นวัตถุดิบ⁸⁰ จึงทำให้เข้าใจได้ว่า กฎหมายได้กำหนด ไม่ให้ผู้ใดค้าวาฬบรูด้า ซากของวาฬบรูด้า และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของวาฬบรูด้า ซึ่งต่างจาก มาตรการห้ามการครอบครองที่มีได้กำหนดห้ามการครอบครองผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของวาฬบรูด้า ที่มีได้ใช้ในทางการค้าแต่หากการครอบครองเป็นไปในทางการค้า จึงจะถือว่าเป็นความผิด ดังนั้น หากมีผู้ใดฝ่าฝืนค้าวาฬบรูด้า ซากของวาฬบรูด้า และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของวาฬบรูด้า ผู้นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁸¹

⁷⁶ มาตรา 19 วรรคสาม (2) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁷⁷ มาตรา 26 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁷⁸ มาตรา 47 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁷⁹ มาตรา 4 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁸⁰ มาตรา 5 พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558

⁸¹ มาตรา 47 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

4.1.3.5 การควบคุมการค้าระหว่างประเทศ

อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (CITES) เป็นอนุสัญญาที่กำหนดกรอบแนวทางในการค้าสัตว์ป่า ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าวและได้ให้สัตยาบัน เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2526 นับเป็นสมาชิกลำดับที่ 77⁸² จึงทำให้ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ โดยวาฬบรูด้า เป็นสัตว์ที่อยู่ในบัญชีที่ 1 (ชนิดพันธุ์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์)

มาตรการการควบคุมการค้าระหว่างประเทศ ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 กล่าวคือ มาตรการทางกฎหมาย ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้า⁸³ ส่งออก⁸⁴ ซึ่งสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด หรือนำผ่าน⁸⁵ราชอาณาจักรซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดี⁸⁶ ซึ่งวาฬบรูด้าเป็นสัตว์ป่าสงวน จึงมีมาตรการคุ้มครองมิให้ผู้ใดนำเข้า ส่งออกวาฬบรูด้าหรือซากของวาฬบรูด้า และนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งวาฬบรูด้าหรือซากของวาฬบรูด้า แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ โดยในการนำเข้า ส่งออกสัตว์ป่าสงวนโดยชอบด้วยกฎหมาย กระทำได้ในกรณีกระทำเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษาและวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครองสัตว์ป่า การเพาะพันธุ์ หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งกระทำโดยทางราชการ และโดยได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี และต้องปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ⁸⁷ และหากมีผู้ใดนำเข้า ส่งออกวาฬบรูด้าหรือซากของวาฬบรูด้า ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁸⁸ ส่วนในการนำผ่านสัตว์ป่าสงวนโดยชอบด้วยกฎหมาย กระทำได้ในกรณีเดียวกับการนำเข้า ส่งออก แต่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁸⁹

⁸² CITES, “List of contracting Parties”, Retrieved on June 15, 2017, from <https://www.cites.org/eng/disc/parties/chronolo.php>.

⁸³ “นำเข้า” หมายความว่า นำหรือสิ่งเข้ามาในราชอาณาจักร

⁸⁴ “ส่งออก” หมายความว่า นำหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร

⁸⁵ “นำผ่าน” หมายความว่า นำหรือส่งผ่านราชอาณาจักร

⁸⁶ มาตรา 23 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁸⁷ มาตรา 26 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁸⁸ มาตรา 48 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁸⁹ มาตรา 47 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

ในส่วนของพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 จากประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2559 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 65 วรรคแรก⁹⁰ แห่งพระราชกำหนด การประมง พ.ศ. 2558 เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์น้ำที่ห้ามนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านราชอาณาจักร พ.ศ. 2559 ที่กำหนดห้ามนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านราชอาณาจักรซึ่ง วาฬบรูด้า ตามบัญชีแนบท้ายประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในหมวดพันธุ์สัตว์น้ำที่หายาก ดังนั้น จึงห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้า ส่งออก นำผ่านซึ่งวาฬบรูด้า เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดีกรมประมงหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมประมงมอบหมาย โดยหากบุคคลใดฝ่าฝืน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁹¹

โดยประเทศไทย ได้มีการกำหนดมาตรการจัดตั้งด่านตรวจสัตว์ป่าขึ้น เพื่อควบคุมการนำเข้า ส่งออกสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าว โดยให้ รัฐมนตรีมีอำนาจตั้งด่านตรวจสัตว์ป่าและกำหนดเขตของด่านโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา⁹² สำหรับด่านตรวจสัตว์ป่า แยกได้เป็น 2 ส่วน คือ สำนักงานด่านตรวจสัตว์ป่า และบริเวณเขตพื้นที่ของ ด่านตรวจสัตว์ป่า ซึ่งรัฐมนตรีได้ประกาศกำหนด

สำหรับวิธีการในการขออนุญาตนำสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่า ผ่านด่าน ตรวจสัตว์ป่า ต้องแจ้งเป็นหนังสือตามแบบที่อธิบดีกำหนดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจสัตว์ ป่า โดยแสดงใบอนุญาตให้นำเคลื่อนที่เพื่อการค้า ให้นำเข้า ให้ส่งออกหรือให้นำผ่าน แล้วแต่กรณี เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ตรวจสอบและอนุญาตเป็นหนังสือแล้วจึงให้นำเคลื่อนที่ต่อไปได้⁹³ ซึ่งมาตรการนี้กำหนดขึ้นเพื่อสอดส่องดูแล มิให้มีการฝ่าฝืนลักลอบนำเข้าหรือส่งออก ไปนอก ราชอาณาจักรด้วยนั่นเอง

⁹⁰ มาตรา 65 “เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพันธุ์สัตว์น้ำที่หายาก หรือป้องกันอันตรายมิให้ เกิดแก่สัตว์น้ำและระบบนิเวศ รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนดห้ามการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน เพาะเลี้ยง หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งสัตว์น้ำบางชนิดได้”

⁹¹ มาตรา 144 พระราชกำหนดประมง พ.ศ. 2558

⁹² มาตรา 27 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

⁹³ มาตรา 27 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

4.1.4 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการทำประมงที่มีผลกระทบต่อวาฬบรูด้า

การทำประมงในประเทศไทยได้สร้างรายได้และผลประโยชน์มหาศาลให้กับประเทศ โดยประเทศไทยถือเป็นประเทศที่ส่งออกสินค้าประมงเป็นอันดับต้นๆ ในโลก แต่ในอีกแง่หนึ่งการทำประมงก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติ การทำประมงถือเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้สัตว์ทะเลหายาก ไม่ว่าจะเป็น เต่าทะเล พะยูน โลมา และ วาฬเกยตื้นตายบ่อยครั้ง ส่วนหนึ่งเกิดจากการติดเครื่องมือประมง บางส่วนเกิดจากการกินขยะทะเล ที่มาจากชิ้นส่วนของเครื่องมือประมง และปัญหามลพิษอีกทั้ง ยังมีปัญหาที่เกิดจากการทำประมงสัตว์ที่เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติจนลดปริมาณลงไปมากอีกด้วย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีการศึกษามาตรการในการควบคุมการทำประมงเพื่อแก้ไข้ปัญหาการเกยตื้นตายของวาฬบรูด้า และมีให้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ อีกด้วย

โดยพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายการประมงแห่งชาติและคณะกรรมการประมงประจำจังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดนโยบายและกำกับดูแลการบริหารจัดการด้านการประมง และการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำอยู่ในภาวะที่เหมาะสมและสามารถทำการประมงได้อย่างยั่งยืน โดยใช้หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดและคำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้แนวทางการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและหลักการป้องกันล่วงหน้า ตลอดจนเพื่อรักษาหรือฟื้นฟูระดับทรัพยากรสัตว์น้ำให้อยู่ในระดับที่สามารถก่อให้เกิดผลผลิตผลสูงสุดของสัตว์น้ำที่สามารถทำการประมงได้อย่างยั่งยืน โดยมีการป้องกันและจัดการทำการประมงที่เกินศักยภาพการผลิตและขีดความสามารถในการทำการประมงส่วนเกินเพื่อควบคุมมิให้การทำประมงมีผลบั่นทอนความยั่งยืนของทรัพยากรสัตว์น้ำ⁹⁴

4.1.4.1 การห้ามมิให้ทำประมงผิดวิธี

การทำประมงผิดวิธี ถือเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้ง ยังเป็นการทำลายชนิดพันธุ์ของสัตว์ทะเล รวมทั้งวาฬบรูด้าด้วย จึงต้องมีมาตรการในการควบคุมการทำประมงด้วยวิธีการดังกล่าว ตามพระราชกำหนดประมง พ.ศ. 2558 ดังนี้

⁹⁴ มาตรา 12 พระราชกำหนดประมง พ.ศ. 2558

มาตรา 58 ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

(1) ปล่อย เท ทิ้ง ระบาย หรือทำให้วัตถุอันตรายตามที่รัฐมนตรีประกาศ กำหนดลงสู่ที่จับสัตว์น้ำ

(2) กระทำการใด ๆ อันทำให้สัตว์น้ำในที่จับสัตว์น้ำมีนเมา

(3) ปล่อย เท ทิ้ง ระบาย หรือทำให้สิ่งใดลงสู่ที่จับสัตว์น้ำในลักษณะที่เป็นอันตราย

(4) ทำให้ที่จับสัตว์น้ำเกิดมลพิษในลักษณะที่เป็นอันตรายแก่สัตว์น้ำ

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่การกระทำตาม (2) เพื่อประโยชน์ในการศึกษา วิจัยหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำซึ่งกระทำโดยทางราชการ และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายแล้ว โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายกำหนด หรือการกระทำอันจำเป็นโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อประโยชน์ของทางราชการทหาร

โดยหากมีการกระทำความผิดตามมาตรา นี้ กฎหมายได้มีการกำหนดบทลงโทษไว้ ตามมาตรา 140 บัญญัติให้ ผู้ใดที่ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงห้าแสนบาท

นอกจากนี้ ยังมีมาตรการห้ามการทำประมงผิดวิธีอีกกล่าวคือ มาตรา 60 ห้ามมิให้ผู้ใดใช้กระแสไฟฟ้าทำการประมง หรือใช้วัตถุระเบิดในที่จับสัตว์น้ำ เว้นแต่ในกรณีที่ทางราชการมีความจำเป็นต้องใช้วัตถุระเบิดในที่จับสัตว์น้ำ ให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีและได้ดำเนินการป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่สัตว์น้ำเกินสมควรแล้ว

โดยหากมีการกระทำความผิดตามมาตรา นี้ กฎหมายได้มีการกำหนดบทลงโทษไว้ ตามมาตรา 141 บัญญัติให้ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท หรือปรับจำนวนห้าเท่าของมูลค่าสัตว์น้ำที่ได้จากการทำการประมง แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า

4.1.4.2 การควบคุมเครื่องมือการทำประมง

มาตรการควบคุมเครื่องมือการทำประมง กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมเครื่องมือการทำประมงบางชนิด ที่เป็นสาเหตุทำให้สัตว์น้ำได้รับอันตรายหรือทำให้สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การทำประมงถือเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้สัตว์ทะเลเกยตื้นตายบ่อยครั้ง เนื่องจากเครื่องมือการทำประมงบางชนิดมีรูปแบบลักษณะเพื่อดักสัตว์หรือมีลักษณะเป็นตาข่ายทำให้สัตว์ว่ายเข้าไปติดและไม่สามารถออกได้ จึงต้องมีมาตรการในการควบคุมเครื่องมือการทำประมง ดังนี้

มาตรา 67 ห้ามมิให้ผู้ใดใช้หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อใช้ซึ่งเครื่องมือทำการประมง ดังต่อไปนี้

(1) เครื่องมือโพงพาง รั้วไซมานหรือกั้นชู้รั้วไซมาน เครื่องมือถี่ หรือเครื่องมืออื่นที่มีลักษณะและวิธีการคล้ายคลึงกัน

(2) เครื่องมือลอบพับได้หรือไถ่โง่ ที่มีช่องทางเข้าของสัตว์น้ำสลับซ้ายขวาอยู่ทางด้านข้างใช้สำหรับดักสัตว์น้ำ

(3) เครื่องมืออวนลากที่มีช่องตาอวนกันถุงเล็กกว่าขนาดที่อธิบดีประกาศกำหนด

(4) เครื่องมืออวนรุนที่ใช้ติดกับเรือยนต์ เว้นแต่เป็นอวนรุนเคย ความในวรรคหนึ่ง (1) และ (3) มิให้ใช้บังคับแก่การศึกษาวิจัยซึ่งกระทำโดยทางราชการ เพื่อประโยชน์ในการหาขนาดช่องตาอวนที่เหมาะสมที่ประชาชนพึงใช้ได้และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายแล้ว

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ผู้ทำการประมงพื้นบ้านหรือประมงน้ำจืดที่ได้รับอนุญาตผ่อนผันให้ใช้เครื่องมือทำการประมงตามรูปแบบของเครื่องมือ ขนาดเรือ วิธีการทำการประมง พื้นที่ทำการประมง และเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนด

การขออนุญาตผ่อนผัน การอนุญาต ระยะเวลาการผ่อนผันให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 69 ห้ามมิให้ผู้ใดใช้เครื่องมืออวนล้อมจับที่มีช่องตาอวนเล็กกว่าสองจุดห้าเซนติเมตรทำการประมงในเวลากลางคืน

โดยหากมีการกระทำความผิดตามมาตรา นี้ กฎหมายได้มีการกำหนดบทลงโทษไว้ ดังนี้

มาตรา 146 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 67 (1) ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงห้าแสนบาท หรือปรับจำนวนห้าเท่าของมูลค่าสัตว์น้ำที่ได้จากการทำการประมงแล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า

มาตรา 147 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 67 (2) (3) หรือ (4) มาตรา 69 หรือมาตรา 71 ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือปรับจำนวนห้าเท่าของมูลค่าสัตว์น้ำที่ได้จากการทำการประมง แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า

โดยมาตรการควบคุมเครื่องมือการทำประมงถือเป็นมาตรการที่สำคัญมาก เนื่องจากบริเวณที่วาฬบรูด้าอาศัยอยู่บางพื้นที่มีการทำประมงกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งวาฬบรูด้าเป็นสัตว์ที่มีรูปร่างใหญ่และมีลำตัวเพรียวยาว โดยลูกวาฬบรูด้า มีความยาวตั้งแต่ 4 เมตร จนเมื่อเติบโตเต็มที่จะมีความยาวได้ถึง 15 เมตร และชอบว่ายน้ำตามเหยื่อพวกปลาเล็กๆ กุ้งเคย จึงทำให้วาฬบรูด้าอาจว่ายน้ำเข้าไปติดในเครื่องมือหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายเช่น หางเข้าไปติดในเครื่องมือ และด้วยขนาดตัวเมื่อเข้าไปติดแล้วออกไม่ได้อาจทำให้ตายได้

4.1.4.3 การกำหนดระยะเวลาการทำประมง และการกำหนดการทำประมงในแหล่งหากินของวาฬบรูด้า

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในบทที่ 2 วาฬบรูด้าเป็นสัตว์ที่มีการเคลื่อนย้ายตามแหล่งอาหารโดยสังเกตได้ว่า บริเวณที่พบวาฬบรูด้า จะพบฝูงปลาขนาดเล็ก เช่น ปลาเกะตัก ปลาหู และกุ้งเคยอุดมสมบูรณ์แต่จากการทำประมงในปัจจุบัน ทำให้แหล่งอาหารตามธรรมชาติของวาฬบรูด้าลดปริมาณลง ส่งผลให้วาฬบรูด้าต้องอพยพหาแหล่งอาหารเอง จนเกิดปัญหาเกยตื้นตายในที่สุด อีกทั้งยังทำให้ระบบนิเวศบริเวณดังกล่าวเปลี่ยนไปตั้งนั้น จึงควรมีการกำหนดมาตรการขึ้นเพื่อช่วยบรรเทาปัญหาดังกล่าว ควบคู่ไปกับมาตรการอื่น ๆ ดังนี้

มาตรา 70 ห้ามมิให้ผู้ใดทำการประมงในพื้นที่และในระยะเวลาฤดูสัตว์น้ำมีไข่หรือวางไข่ เลี้ยงตัวอ่อน หรือระยะเวลาอื่นใดที่จำเป็นต่อการคุ้มครองสัตว์น้ำตามที่อธิบดีประกาศกำหนด เว้นแต่จะใช้เครื่องมือ วิธีการทำการประมง และปฏิบัติตามเงื่อนไขอื่นบรรดาที่อธิบดีกำหนด

อำนาจตามวรรคหนึ่ง อธิบดีจะมอบหมายเป็นหนังสือให้คณะกรรมการประมงประจำจังหวัดเป็นผู้กำหนดก็ได้

โดยหากมีการฝ่าฝืนมาตรานี้ จะถือเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายอย่างร้ายแรง จึงมีบทลงโทษตามมาตรา 113 ผู้ใดทำการประมงโดยฝ่าฝืนกฎหมายอย่างร้ายแรง ให้คณะกรรมการมาตรการทางปกครองมีอำนาจสั่ง ดังต่อไปนี้

(1) ยึดสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำที่ได้จากการทำการประมงนั้นหรือเครื่องมือทำการประมง

(2) ห้ามทำการประมงจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

(3) สั่งพักใช้ใบอนุญาตมีกำหนดครั้งละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยจะสั่งห้ามมิให้ใช้เรือประมงนั้นจนกว่าจะสิ้นสุดระยะเวลาการพักใช้ใบอนุญาตด้วยก็ได้

(4) เพิกถอนใบอนุญาต และประกาศให้เรือประมงนั้นเป็นเรือที่ใช้ทำการประมงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(5) กักเรือประมง

การสั่งยึดเครื่องมือทำการประมงตาม (1) หรือกักเรือประมงตาม (5) เจ้าของเรือจะวางประกันแทนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีประกาศกำหนดก็ได้ แต่ถ้ามีการนำเครื่องมือทำการประมงหรือเรือประมงนั้นไปใช้ทำการประมงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายอีก ให้เงินประกันนั้นตกเป็นของแผ่นดิน และจะขอวางเงินประกันแทนอีกไม่ได้

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 105 วรรคสอง⁹⁵ มาใช้บังคับแก่การสั่งยึดสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ตาม (1) ด้วยโดยอนุโลม การสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการมาตรการทางปกครองคำนึงถึงสภาพความร้ายแรงแห่งความผิด การกระทำผิดซ้ำ และการป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดกระทำความผิดซ้ำอีก

จากการศึกษาในหัวข้อนี้ พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ได้มีมาตรการในการควบคุมการทำประมงที่มีผลกระทบต่อวาฬบรูด้า หลายมาตรการดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และยังได้มีบทบัญญัติเพื่อควบคุมการทำประมงในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือคณะกรรมการประมงประจำจังหวัด โดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี มีอำนาจออกประกาศ เพื่อใช้กำหนดเกี่ยวกับการทำประมง ซึ่งจะส่งผลดีในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าได้อีกด้วย กล่าวคือ

มาตรา 71 ให้รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการประมงประจำจังหวัดมีอำนาจออกประกาศ ดังต่อไปนี้

(1) เครื่องมือทำการประมงตามรูปแบบของเครื่องมือ วิธีการทำการประมง พื้นที่ทำการประมง ขนาดของเรือประมงที่ใช้ประกอบการทำการประมง และเงื่อนไขอื่นที่ห้ามใช้ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำ

⁹⁵ ในการยึดสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำตาม (2) พนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งให้เจ้าของเรือหรือผู้ควบคุมเรือดูแลและเก็บรักษาสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำไว้ในเรือหรือในที่อื่นใดเพื่อรักษาสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำให้อยู่ในสภาพเดิมก็ได้ โดยเจ้าของเรือหรือผู้ควบคุมเรือต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น แต่เจ้าของเรือหรือผู้ควบคุมเรือมีสิทธิร้องขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่นำสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำนั้นออกขายทอดตลาดได้ ในกรณีเช่นนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการขายทอดตลาดโดยเจ้าของเรือหรือผู้ควบคุมเรือจะซื้อหรือรับโอนสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำนั้นไม่ได้และผู้ซื้อต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่พนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศกำหนด เมื่อขายทอดตลาดแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่เก็บรักษาเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดภายหลังหักค่าใช้จ่ายในการขายทอดตลาดแล้วไว้แทนสัตว์น้ำหรือผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำที่ยึดไว้

(2) ข้อกำหนดที่ต้องปฏิบัติเกี่ยวกับสัตว์น้ำที่ถูกจับได้โดยบังเอิญ

(3) พื้นที่ที่จะให้ใช้เครื่องมือทำการประมงที่ต้องใช้วิธีหลัก ปัก ผูก ขึง รัง ถ่วงหรือวิธีอื่นใด อันทำให้เครื่องมืออยู่น้อยกว่าที่ในเวลาทำการประมง

ประกาศตามวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่การกระทำเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำซึ่งกระทำโดยทางราชการ และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายแล้ว และในกรณีที่เป็นการออกประกาศเพื่อใช้บังคับในเขตพื้นที่ใดเป็นการเฉพาะ ให้มีแผนที่แสดงแนวเขตบริเวณที่กำหนดนั้นแนบท้ายประกาศด้วย

การกำหนดของคณะกรรมการประมงประจำจังหวัดเมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี แล้วให้ใช้บังคับได้ภายในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ และเฉพาะในเขตประมงน้ำจืดและเขตทะเลชายฝั่ง

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกประกาศเพื่อกำหนดเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบของคณะกรรมการประมงประจำจังหวัดในเขตทะเลชายฝั่ง

โดยหากมีการกระทำความผิดตามมาตรา ๗๒ ฎหมายได้มีการกำหนดบทลงโทษไว้ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือปรับจำนวนห้าเท่าของมูลค่าสัตว์น้ำที่ได้จากการทำการประมง แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า

ส่วนใน มาตรา ๗๒ เป็นกรณีที่การออกประกาศตามมาตรา ๗๑ จะต้องดำเนินการในเขตพื้นที่ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างพื้นที่ของสองจังหวัดขึ้นไป เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์หรือระบบนิเวศตามธรรมชาติของพื้นที่นั้น หรือเพื่อประโยชน์ในการจัดการอย่างเป็นระบบในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ให้คณะกรรมการประมงประจำจังหวัดเสนอต่อรัฐมนตรีเพื่อให้รัฐมนตรีใช้อำนาจในการกำหนดแทนคณะกรรมการประมงประจำจังหวัด แล้วแจ้งให้คณะกรรมการประมงประจำจังหวัดที่เกี่ยวข้องทราบ

ผู้เขียนจึงสรุปได้ว่า หากต้องการที่จะควบคุมการทำประมง ที่ส่งผลกระทบต่อหรือเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า รัฐสามารถใช้มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวในการดำเนินการออกประกาศได้

4.1.5 มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและควบคุมมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อ วาฬบรูด้า

การเกิดมลพิษในน้ำ มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็น การทำประมง การปล่อยสิ่งปฏิกูลที่มาจากโรงงานอุตสาหกรรม สถานที่ท่องเที่ยว สถานประกอบการโรงแรมอื่น ๆ การทิ้งสิ่งของลงสู่แหล่งน้ำ เป็นต้น เมื่อน้ำในทะเลมีสารพิษเจือปน ย่อมส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำต่างๆ รวมถึงวาฬบรูด้า จึงต้องมีมาตรการในการป้องกันและควบคุมมลพิษบริเวณแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า ดังนี้

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดมาตรการในการควบคุมมลพิษซึ่งมีผลต่อวาฬบรูด้า โดยให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจกำหนดค่ามาตรฐานสิ่งแวดล้อมในเรื่องต่างๆ กล่าวคือ

มาตรา 32 เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเรื่องต่อไปนี้

(1) มาตรฐานคุณภาพน้ำในแม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่น ๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน โดยจำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์บริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำในแต่ละพื้นที่

(2) มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งรวมทั้งบริเวณพื้นที่ปากแม่น้ำ

(3) มาตรฐานคุณภาพน้ำบาดาล

(4) มาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศโดยทั่วไป

(5) มาตรฐานระดับเสียงและความสั่นสะเทือนโดยทั่วไป

(6) มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเรื่องอื่นๆ

การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามวรรคหนึ่ง จะต้องอาศัยหลักวิชาการ กฎเกณฑ์และหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐาน และจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในเชิงเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องด้วย

มาตรา 33 ในกรณีที่เห็นสมควร ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สูงกว่ามาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่กำหนดตามมาตรา 32

เป็นพิเศษ สำหรับในเขตอนุรักษ์ หรือเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามมาตรา 43 หรือเขตพื้นที่ตามมาตรา 45 หรือเขตควบคุมมลพิษตามมาตรา 59⁹⁶

โดยประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2549 เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทะเล โดยให้แบ่งคุณภาพน้ำทะเลในเขตน่านน้ำไทย ออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้⁹⁷

1) คุณภาพน้ำทะเลเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งน้ำทะเลที่มีได้จัดไว้ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำทะเลตามธรรมชาติ สำหรับเป็นที่แพร่พันธุ์ หรืออนุบาลของสัตว์น้ำวัยอ่อน หรือเป็นแหล่งอาหาร หรือที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ พืช หรือหญ้าทะเล

2) คุณภาพน้ำทะเลเพื่อการอนุรักษ์แหล่งปะการัง ได้แก่ แหล่งน้ำทะเลที่มีปะการัง โดยมีขอบเขตครอบคลุมพื้นที่ในรัศมีแนวราบกับผิวน้ำ นับจากเส้นตรงที่ลากตั้งฉากกับเส้นที่เชื่อมจุดนอกสุด ของแนวปะการังออกไปเป็นระยะ 1,000 เมตร

3) คุณภาพน้ำทะเลเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ แหล่งน้ำทะเลซึ่งมีประกาศกำหนดให้เป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ตามกฎหมายว่าด้วยการประมง

4) คุณภาพน้ำทะเลเพื่อการนันทนาการ ได้แก่ แหล่งน้ำทะเลซึ่งมีประกาศขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นกำหนดให้เป็นเขตเพื่อการว่ายน้ำหรือใช้ประโยชน์เพื่อการนันทนาการทางน้ำ

5) คุณภาพน้ำทะเลเพื่อการอุตสาหกรรม และท่าเรือ ได้แก่ แหล่งน้ำทะเลที่อยู่ประชิดกับเขตนิคมอุตสาหกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เขตประกอบการอุตสาหกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน เขตท่าเรือ ตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย ท่าเรือ หรือท่าเทียบเรือ แล้วแต่กรณี โดยมีขอบเขตนับตั้งแต่แนวน้ำลงต่ำสุดออกไปจนถึงระยะ 1,000 เมตร ตามแนวราบกับผิวน้ำ

⁹⁶ เขตควบคุมมลพิษ เป็นเขตพื้นที่ที่ถูกกำหนด ตามมาตรา 59 ในกรณีที่น่าจะปรากฏว่าท้องที่ใดมีปัญหามลพิษซึ่งมีแนวโน้มที่จะร้ายแรงถึงขนาดเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบเสียหายต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้ท้องที่นั้นเป็นเขตควบคุมมลพิษเพื่อดำเนินการควบคุมลด และขจัดมลพิษได้

⁹⁷ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเล”, สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2560, จาก http://marinegiscenter.dmcg.go.th/km/oceanography_doc5/#.WZxGknmJjIU

6) คุณภาพน้ำทะเลสำหรับเขตชุมชน ได้แก่ แหล่งน้ำทะเลที่อยู่ประชิดกับชุมชน ที่มีประกาศกำหนดให้เป็นเทศบาล ตามกฎหมายว่าด้วยเทศบาล เมืองพัทยา หรือกรุงเทพมหานคร เฉพาะเขตเทศบาล เขตเมืองพัทยา หรือเขตกรุงเทพมหานครที่ติดกับชายฝั่งทะเลเท่านั้น โดยให้นับตั้งแต่แนวน้ำลงต่ำสุด ออกไปจนถึงระยะ 1,000 เมตร ตามแนวราบกับผิวน้ำ

โดยจากประกาศดังกล่าว จะเห็นได้ว่า น้ำทะเลบริเวณแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า ต้องมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้ในส่วนของคุณภาพน้ำทะเลเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมาตรฐานดังกล่าว ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเกณฑ์วัดค่าของวัตถุหรือสารเคมีที่ปะปนอยู่ในน้ำทะเล เพื่อควบคุมและป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในท้องทะเล

พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการทำประมง แต่ก็ได้มีการบัญญัติถึงมาตรการในการป้องกันการเกิดมลพิษซึ่งมีผลต่อวาฬบรูด้าไว้ด้วย คือ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการปล่อย เท ทิ้ง ระบาย หรือทำให้วัตถุอันตรายตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนดลงสู่ที่จับสัตว์น้ำ หรือปล่อย เท ทิ้ง ระบาย หรือทำให้สิ่งใดลงสู่ที่จับสัตว์น้ำในลักษณะที่เป็นอันตราย หรือทำให้ที่จับสัตว์น้ำเกิดมลพิษในลักษณะที่เป็นอันตรายแก่สัตว์น้ำ เว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำซึ่งกระทำโดยทางราชการ และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมประมงหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมประมงมอบหมายแล้ว โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดหรือการกระทำอันจำเป็นโดยมิอาจหลีกเลี่ยงได้เพื่อประโยชน์ของทางราชการทหาร⁹⁸ และหากผู้ใดโดยเจตนาหรือโดยประมาททำให้ที่จับสัตว์น้ำเกิดมลพิษในลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สัตว์น้ำ ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งปวงในการช่วยเหลือหรือป้องกันชีวิตสัตว์น้ำและทำให้ที่จับสัตว์น้ำฟื้นฟูกลับสู่สภาพตามธรรมชาติ⁹⁹

พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 เป็นกฎหมายที่บังคับใช้กับแหล่งน้ำทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็น แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ ทะเลภายใน และทะเลอาณาเขต โดยแหล่งน้ำเหล่านี้จะต้องเป็นทางสัญจรของประชาชน หรือที่ประชาชนใช้ร่วมกัน ครอบคลุมไปถึงทะเลอาณาเขตและน่านน้ำที่อยู่ในเขตต่อเนื่องของราชอาณาจักรไทยด้วย¹⁰⁰ โดยมีการบัญญัติถึงมาตรการในการป้องกันการเกิดมลพิษ รวมถึงบทลงโทษ อันเกิดจากการทิ้งสิ่งของลงในแหล่งน้ำ คือ ห้ามมิให้ผู้ใด เท ทิ้ง หรือทำด้วยประการใดๆ ให้ หิน กรวด ทราย ดิน โคลน อับเฉา สิ่งของหรือสิ่งปฏิกูลใด ๆ

⁹⁸ มาตรา 58 พระราชกำหนดประมง พ.ศ. 2558

⁹⁹ มาตรา 59 พระราชกำหนดประมง พ.ศ. 2558

¹⁰⁰ อำนาจ วงศ์บัณฑิต, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 49*, น. 260.

ยกเว้นน้ำมันและเคมีภัณฑ์ลงในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือทะเลภายในน่านน้ำไทย อันจะเป็นเหตุให้เกิดการตื่นเขิน ตกตะกอนหรือสกปรก เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากเจ้าท่า ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และต้องชดใช้เงินค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียในขจัดสิ่งเหล่านั้นด้วย¹⁰¹ อีกทั้ง ห้ามมิให้ผู้ใด เท ทิ้ง หรือทำด้วยประการใดๆ ให้น้ำมันและเคมีภัณฑ์หรือสิ่งใดๆ ลงในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบอันเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือทะเลภายในน่านน้ำไทยอันอาจจะเป็นเหตุให้เกิดเป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิตหรือต่อสิ่งแวดล้อมหรือเป็นอันตรายต่อการเดินเรือในแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ หรือทะเลสาบดังกล่าว ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และต้องชดใช้เงินค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการแก้ไขสิ่งเป็นพิษหรือชดใช้ค่าเสียหายเหล่านั้นด้วย¹⁰² นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติเพื่อลงโทษ บุคคลใดซึ่งเท ทิ้ง หรือปล่อยให้น้ำมันปิโตรเลียมหรือน้ำมันที่ปนกับน้ำรั่วไหลด้วยประการใด ๆ ลงในเขตท่า แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบหรือทะเลภายในน่านน้ำไทยต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁰³ ด้วย

4.1.6 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า

การเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่สร้างรายได้มหาศาลเข้าประเทศ ก่อให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมากมาย โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็น แม่น้ำ ทะเล ภูเขา ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับในความสวยงามของผู้คนทั่วโลก แต่ในขณะเดียวกันก็ปฏิเสธไม่ได้ถึงผลกระทบด้านลบที่ได้รับตามมาในด้านต่าง ๆ ในด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ การเข้าไปรบกวนความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า และการบุกรุกพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเข้าไปสร้างประโยชน์และแสวงหากำไรของผู้ประกอบการทั้งหลาย ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่มีการพานักท่องเที่ยวล่องเรือเพื่อชมวาฬบรูด้า จึงมีส่วนในการรบกวนและเป็นอันตรายต่อชีวิตของวาฬบรูด้า ดังนั้น จึงควรมีมาตรการ

¹⁰¹ มาตรา 119 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456

¹⁰² มาตรา 119 ทวิ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456

¹⁰³ มาตรา 204 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456

ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงไม่เป็นการรบกวนความเป็นอยู่ของสัตว์ป่าอีกด้วย

จากการศึกษาพบว่า สถานที่ล่องเรือชมวาฬรูปูด้าที่มีชื่อเสียงมีอยู่ในหลายพื้นที่ ตั้งแต่บริเวณปากอ่าวทางฝั่งมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ไล่ไปทางปากแม่น้ำแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยชุมชนแหลมผักเบี้ย ชุมชนบ้านบางตะบูน อำเภอบ้านแหลม จนถึงบริเวณหาดเจ้าสำราญ จังหวัดเพชรบุรี เป็นชุมชนชาวประมงที่ริเริ่มกิจกรรมพานักท่องเที่ยวชมวาฬรูปูด้า โดยชาวประมงในพื้นที่คุ้นเคยและพบเห็นวาฬรูปูด้าด้วยตนเอง โดยได้รับการว่าจ้างให้นำเรือออกสำรวจวาฬรูปูด้าเพื่องานวิจัยจากหน่วยงานภาครัฐเป็นประจำ และสามารถพบเห็นวาฬได้บ่อยในช่วงฤดูปลอดตมรสุมคือระหว่างเดือนตุลาคมจนถึงเดือนมกราคม จึงเกิดการชักชวนกันพร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนจากจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ดำเนินการนำเรือขึ้นทะเบียนเป็นเรือท่องเที่ยวและนำเที่ยวได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีได้มีมาตรการหรือขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อนแต่ประการใด และเมื่อความต้องการในการชมวาฬรูปูด้ามากขึ้น เนื่องจากมีรายงานการพบเห็นทางวิชาการโดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโทรทัศน์และสื่อออนไลน์บ่อยครั้ง จึงได้เกิดบริษัทเอกชนเข้ามานำเที่ยวชมวาฬรูปูด้าอีกหลายเจ้า¹⁰⁴ โดยปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลต่อวาฬรูปูด้าและแหล่งที่อยู่ของวาฬรูปูด้าโดยตรง ซึ่งการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวชมวาฬตามธรรมชาติสามารถช่วยลดผลกระทบต่อแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬรูปูด้าในแหล่งท่องเที่ยวได้ แต่ปัจจุบันยังไม่ได้ถูกกำหนดหรือวางแนวทางการบริหารเชิงพื้นที่และนโยบายที่ชัดเจนไว้แต่อย่างใด เมื่อกิจกรรมการล่องเรือชมวาฬรูปูด้าเริ่มมีชื่อเสียงมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก มีการนำเรือออกให้บริการวันละหลายสิบเที่ยว อีกทั้งพื้นที่ให้บริการดังกล่าว ยังไม่มีการศึกษาหรือวางแนวทางที่เพียงพอต่อการนำไปสู่การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่เหมาะสม ทำให้ไม่สามารถควบคุมความต้องการท่องเที่ยวชมวาฬที่สูงขึ้นและอาจจะสูงขึ้นเรื่อยๆ ได้ จึงทำให้วาฬรูปูด้าถูกรบกวนจากเสียงเครื่องยนต์ที่นำเที่ยวชมและอาจก่อให้เกิดอันตรายอันส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตและที่อยู่อาศัยของวาฬรูปูด้าด้วย

โดยปัจจุบันประเทศไทย ยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวล่องเรือชมวาฬรูปูด้าที่มีผลเป็นการรบกวนวาฬรูปูด้าโดยตรง ยกเว้นแต่วาฬรูปูด้าที่

¹⁰⁴ สุวัฒน์ จุฑาทฤทธิ. (2559), การปรับเปลี่ยนความเป็นอยู่ของชาวประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวชมวาฬและโลมาในทะเลอ่าวไทย, ในการประชุมวิชาการการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 3 จัดโดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สาขาทรัพยากรประมง, สุราษฎร์ธานี, 2559.

ถูกพบภายในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล ที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า โดยในการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรจะมีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการนำเที่ยว จำนวนเรือท่องเที่ยว หรืออื่นๆ เช่น ระยะห่างของลำเรือ เสียงเครื่องยนต์ ระยะเวลาในการชมที่อาจส่งผลกระทบต่อสัตว์ในกิจกรรมการล่องเรือชมวาฬบรูด้า โดยในเขตอุทยานแห่งชาติ ได้กำหนดให้ บุคคลซึ่งเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้สั่งให้ปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กำหนดโดยอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม¹⁰⁵ แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายในการควบคุมการนำเที่ยวล่องเรือชมวาฬบรูด้าโดยตรงในบทกฎหมายใดหรือการให้อำนาจหน่วยงานใดในการกำกับลงโทษ ซึ่งระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2547 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 16 (13) มาตรา 18 มาตรา 19 มาตรา 21 มาตรา 22 และมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 กำหนดประเภทกิจการที่จะสามารถขออนุญาตเข้าไปดำเนินการภายในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยกฎหมายฉบับนี้ เพียงแต่กำหนดมาตรการควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติเช่น ห้ามนำสัตว์ออกไป หรือทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์¹⁰⁶ ห้ามส่งเสียงอื้อฉาวหรือกระทำการอื่นอันเป็นการรบกวน หรือเป็นที่เดือดร้อนรำคาญแก่คนหรือสัตว์¹⁰⁷ ทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่าง ๆ ในที่ที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น¹⁰⁸ ซึ่งเป็นการทั่วไป

4.1.7 มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

จากที่ได้ทำการศึกษาข้อความคิดพื้นฐานและแนวนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้ง กฎหมายได้มีการบัญญัติรับรองในหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการร่วมปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้ามา

¹⁰⁵ มาตรา 18 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

¹⁰⁶ มาตรา 16 (3) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

¹⁰⁷ มาตรา 16 (17) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

¹⁰⁸ มาตรา 16 (18) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

มีส่วนร่วมและตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่ต่อไปอย่างยั่งยืน ภาคประชาชน จึงมีส่วนร่วมและสามารถร่วมป้องกันและคุ้มครองวาฬบรูด้าได้ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 20 พ.ศ. 2560 ได้มีการกำหนดถึงการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ในหมวด 5 ว่าด้วยหน้าที่ของรัฐ ซึ่งในเนื้อหาของรัฐถือเป็นเรื่องใหม่ ที่มีได้มีบัญญัติมาในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ¹⁰⁹ และในมาตรา 58 เป็นบทบัญญัติที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดให้ การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากร ธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติอีกด้วย ทั้งนี้ บุคคลและชุมชน ย่อมมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูล คำชี้แจง หรือเหตุผล จากหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งก่อน และยังมีสิทธิที่จะออกความคิดเห็นได้อีกด้วยอีกทั้ง ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 43 ยังได้กำหนดให้ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติอีกด้วย

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ก็ได้มีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการร่วมปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยกำหนดไว้ในมาตรา 6 ว่า เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) การได้รับข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่าเป็นความลับเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ หรือเป็นความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิในทางการค้า หรือกิจการของบุคคลใดที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

(2) การได้รับชดเชยค่าเสียหาย หรือค่าทดแทนจากรัฐ ในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายจากภัยอันตรายที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษหรือภาวะมลพิษ อันมีสาเหตุมาจากกิจการหรือโครงการใดที่ริเริ่ม สนับสนุนหรือดำเนินการโดยส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

¹⁰⁹ จุมพต สายสุนทร, การคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล, พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2560), น. 87.

(3) การร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่ได้พบเห็นการกระทำใดๆ อันเป็นการละเมิด หรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ หรือการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ

(4) การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเคร่งครัด ทั้งนี้ ตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายว่าด้วยการนั้นบัญญัติไว้

อีกทั้ง ตามมาตรา 7 เพื่อเป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้องค์กรเอกชนซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย หรือ กฎหมายต่างประเทศที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และมีได้มีวัตถุประสงค์ในทางการเมือง หรือมุ่งค้าหากำไรจากการประกอบกิจกรรมดังกล่าว มีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และมาตรา 8 ยังกำหนดให้ องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 7 แล้วอาจได้รับการช่วยเหลือหรือได้รับการสนับสนุนจากทางราชการ ในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) การจัดให้มีอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(2) การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข้อมูลหรือข่าวสาร เพื่อสร้างจิตสำนึกของสาธารณชนที่ถูกต้องเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(3) การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ริเริ่มโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นั้น

(4) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเสนอแนะความคิดเห็นต่อรัฐบาลหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

(5) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากภาวะมลพิษอันเกิดจากการรั่วไหล หรือแพร่กระจายของมลพิษ รวมทั้งเป็นผู้แทนในคดีที่มีการฟ้องร้องต่อศาล เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายนั้นด้วย ในกรณีที่องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนประสบปัญหา หรืออุปสรรคในการดำเนินกิจการตามวรรคหนึ่ง และร้องขอให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติช่วยเหลือ ให้นายกรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจสั่งให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม หรือสั่งให้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องดำเนินการช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกต่อไป คณะกรรมการกองทุนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม

แห่งชาติอาจพิจารณาจัดสรรเงินทุนอุดหนุน หรือเงินกู้ให้แก่องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนแล้ว เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามที่เห็นสมควร องค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนแล้วอาจเสนอชื่อผู้แทนภาคเอกชน เพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้

(6) การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเคร่งครัด ในกรณีที่ต้ององค์กรเอกชนใดที่ได้จดทะเบียนแล้วดำเนินกิจการโดยก่อความวุ่นวายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือไม่เหมาะสม ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนขององค์กรเอกชนนั้นได้

พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปลูก การบำรุงรักษาการอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมาตรา 16 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนชุมชนชายฝั่งและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ การปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ให้กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งพิจารณาให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนในเรื่อง ดังต่อไปนี้

(1) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการแสดงความคิดเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติและจังหวัด

(2) ให้คำปรึกษาแก่ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ การปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงาน โครงการ หรือกิจกรรมของชุมชนในเรื่องดังกล่าว

(3) เผยแพร่ความรู้หรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

(4) เรื่องอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

การสนับสนุนและช่วยเหลือชุมชนชายฝั่งและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนด

นอกจากนี้ยังมีการกำหนดให้ผู้แทนชุมชนชายฝั่ง เป็นคณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่า มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า ปรากฏอยู่ตามกฎหมายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ตามรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน ดังนั้น ประชาชนย่อมมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐหรือกับชุมชนในการจัดการ อนุรักษ์และคุ้มครองวาฬบรูด้า อีกทั้ง บทบัญญัติที่ให้รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะดำเนินการหรืออนุญาตให้ดำเนินการ ทั้งนี้ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูล คำชี้แจง หรือเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐ และยังมีสิทธิที่จะออกความคิดเห็นได้อีกด้วย ดังนั้น ประชาชนหรือชุมชนบริเวณแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า จึงสามารถมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และคุ้มครองวาฬบรูด้าได้ ซึ่งการดำเนินโครงการที่อาจส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า เช่น การถมทะเล การก่อสร้างท่าเรือ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำทั้งหลาย ประชาชนก็มีสิทธิรับรู้ รวมถึงต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนด้วย และยังมีมาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า ในกฎหมายอื่นๆ อีกเช่น ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 ซึ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนชุมชนชายฝั่งและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการ การปลูก การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ยิ่งไปกว่านั้น ยังมี การกำหนดให้ผู้แทนชุมชนชายฝั่งสามารถเป็นคณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติได้ ดังนั้น ประชาชนเองก็สามารถมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และคุ้มครองวาฬบรูด้า โดยสามารถกำหนดนโยบายเกี่ยวกับวาฬบรูด้าได้ เป็นต้น

4.2 มาตรการทางกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสัตว์ป่า

จากที่ได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายของไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า ในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 หลายๆด้าน ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงมาตรการทางกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสัตว์ป่า กล่าวคือ Nature Conservation Act ของประเทศออสเตรเลีย และ Wildlife Conservation Act ของประเทศมาเลเซีย ในส่วนของการกำหนดสถานะ การแบ่งประเภทสัตว์ การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครอง มาตรการคุ้มครองสัตว์ป่าและการกำหนดโทษ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นภาพในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของประเทศอื่นๆด้วย ถึงแม้ว่าวาฬบรูด้าจะมีใช้สัตว์ที่มีในประเทศออสเตรเลียหรือประเทศมาเลเซีย แต่ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายสองฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสัตว์ป่าที่สำคัญของประเทศตนเองเช่นกัน จึงสามารถนำมาใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบกับมาตรการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของประเทศไทยในปัจจุบันว่า มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดและควรแก้ไขในเรื่องใดบ้าง อีกทั้ง The National Marine Sanctuaries Act ของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้มีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมล่องเรือชมวาฬโดยตรง ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางให้กับประเทศไทยได้

4.2.1 Nature Conservation Act ประเทศออสเตรเลีย

Nature Conservation Act (NCA) เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสัตว์ป่า และพืชป่า รวมถึงให้ความคุ้มครองพื้นที่ทางธรรมชาติ ของรัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเป็นรัฐที่มีสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีความหลากหลาย และมีทรัพยากรสัตว์ป่าพื้นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ โดยกฎหมายฉบับนี้ออกโดยรัฐสภาของรัฐควีนส์แลนด์¹¹⁰ ซึ่งกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย แบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ กฎหมายซึ่งออกโดยรัฐสภาของออสเตรเลีย และกฎหมายซึ่งออกโดยรัฐสภาท้องถิ่นหรือเขตปกครองพิเศษ¹¹¹ และหลังจากที่รัฐสภาควีนส์แลนด์ได้ออกกฎหมาย Nature Conservation Act 1992 แล้ว ภายหลังจากก็ได้มีกฎหมายลำดับรอง

¹¹⁰ Queensland Government home, “Acts as passed in 1992”, Retrieved on June 25, 2017, from https://www.legislation.qld.gov.au/Acts_Passed_/Acts_Passed_NUM_1992.htm.

¹¹¹ Donald Gifford, Understanding the Australian Legal System, (Sydney: Cavendish Publishing), 1997, p.8.

ออกมาอีกหลายฉบับ เช่น Nature Conservation (Protected Areas) Regulation 1994 , Nature Conservation (Forest Reserves) Regulation 2000 , Nature Conservation (Macropod) Conservation Plan 2005 เพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการคุ้มครองและแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละประเภท โดยมีกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าที่ได้ประกาศใช้ คือ Nature Conservation (Wildlife) Regulation 2006 (NCWR)¹¹² ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าอีกชั้นหนึ่ง

4.2.1.1 การกำหนดสถานะและประเภทของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

(1) การกำหนดสถานะของสัตว์ป่า

Nature Conservation Act ได้มีการกำหนดสถานะทางกฎหมายของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายให้เป็นทรัพย์สินของรัฐเอาไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดให้รัฐมีอำนาจโดยชอบธรรมในการดูแลจัดการสัตว์ป่า¹¹³ ซึ่งการบัญญัติไว้โดยชัดเจนเช่นนี้ ย่อมทำให้รัฐมีอำนาจในการจัดการเรื่องของสัตว์ป่าได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะเห็นได้ว่า แตกต่างจากสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองตามกฎหมายไทยที่ไม่ได้มีการกำหนดสถานะทางกฎหมายไว้ชัดเจน

(2) การกำหนดประเภทของสัตว์ป่า

ในการกำหนดประเภทของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายใน Nature Conservation Act 1992 ได้แบ่งกลุ่มของสัตว์ป่าไว้ 2 กลุ่มใหญ่¹¹⁴ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สัตว์ป่าพื้นเมือง (Native Wildlife) จำแนกออกเป็น 6 กลุ่มย่อย

1) กลุ่มสัตว์ป่าสูญพันธุ์ (Extinct in the wild wildlife) ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจในการออกกฎหมายลำดับรองกำหนดให้สัตว์ป่าพื้นเมืองชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นสัตว์สูญพันธุ์ หากปรากฏว่า ได้มีการสำรวจหาสัตว์ป่าชนิดนั้นแต่ไม่พบสัตว์ชนิดนั้นในช่วงระยะเวลาที่สัตว์นั้น

¹¹² Nature Conservation (Wildlife) Regulation 2006, Retrieved on June 25, 2017. from <https://www.legislation.qld.gov.au/LEGISLTN/ACTS/1992/92AC020.pdf>

¹¹³ Nature Conservation Act 1992 Part 5, Division 3 Section 83 “Property in protected animals

(1) Subject to subsections (2) to (5), sections 85 and 86 and the provisions of any captive breeding agreement, all protected animals are the property of the State.”

¹¹⁴ Nature Conservation Act 1992 Part 5, Division 1 Section 71.

สามารถมีชีวิตอยู่อันเป็นเวลาที่เหมาะสมแล้ว¹¹⁵ โดยได้มีการระบุไว้ในบัญชีท้ายบัญชีที่ 1 ของ Nature Conservation (Wildlife) Regulation 2006

2) กลุ่มสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ (Endangered wildlife) ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจในการออกกฎหมายลำดับรองกำหนดให้สัตว์ป่าพื้นเมืองชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นสัตว์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ หากปรากฏว่า ยังไม่ได้มีการสำรวจอย่างละเอียด และไม่พบสัตว์ชนิดนั้นในช่วงระยะเวลาที่สัตว์นั้นสามารถมีชีวิตอยู่อันเป็นเวลาที่เหมาะสม หรือถิ่นอาศัยหรือถิ่นกระจายพันธุ์อยู่ในภาวะที่อาจจะไม่สามารถพบได้ หรือขนาดประชากรสัตว์นั้นลดลงหรือมีแนวโน้มว่าจะลดลง หรือสัตว์ชนิดนั้นไม่อาจจะดำรงชีวิตอยู่ได้หากภาวะคุกคามยังคงเกิดอย่างต่อเนื่อง¹¹⁶ โดยได้มีการระบุไว้ในบัญชีท้ายบัญชีที่ 2 ของ Nature Conservation (Wildlife) Regulation 2006

3) กลุ่มสัตว์ป่าที่มีแนวโน้มจะสูญพันธุ์ (Vulnerable wildlife) ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจในการออกกฎหมายลำดับรองกำหนดให้สัตว์ป่าพื้นเมืองชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นสัตว์ที่เสี่ยงจะสูญพันธุ์หากปรากฏว่า ขนาดประชากรหรือการกระจายตัวของสัตว์นั้นลดลงหรือมีแนวโน้มว่าจะลดลงจนสัตว์นั้น อยู่ในภาวะที่ใกล้จะสูญพันธุ์อันเนื่องจากการเกิดภาวะคุกคาม หรือขนาดประชากรของสัตว์นั้นลดลงในขั้นวิกฤตประกอบกับการคุ้มครองสัตว์นั้นอยู่ในภาวะไม่ปลอดภัยหรือประชากรสัตว์นั้นอยู่ในระดับต่ำหรือกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่ และถิ่นอาศัยอยู่ในภาวะพึ่งพิงปัจจัยอื่นหรือมีแนวโน้มที่จะต้องพึ่งพิงปัจจัยอื่นทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพอันเป็นผลมาจากภาวะคุกคาม¹¹⁷ โดยได้มีการระบุไว้ในบัญชีท้ายบัญชีที่ 3 ของ Nature Conservation (Wildlife) Regulation 2006

4) กลุ่มสัตว์ป่าหายาก (Rare Wildlife) โดยไม่มีการระบุไว้ในบัญชีท้าย เนื่องจากยังไม่มีกำหนดสัตว์ป่าในกลุ่มนี้

5) กลุ่มสัตว์ป่าที่ใกล้ถูกคุกคาม (Near threatened wildlife) ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจในการออกกฎหมายลำดับรองกำหนดให้สัตว์ป่าพื้นเมืองชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นสัตว์ที่ใกล้จะถูกคุกคาม หากปรากฏว่า ขนาดประชากรหรือการกระจายตัวของสัตว์นั้นมีขนาดเล็กและอาจเล็กลงเรื่อยๆ หรือขนาดประชากรได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยอัตราการลดดังกล่าวสูงกว่าการลดลงตามปกติของการเปลี่ยนแปลงประชากรสัตว์นั้น หรือการดำรงชีวิตของสัตว์ป่าในธรรมชาติได้รับผลกระทบจนทำให้ปริมาณของสัตว์นั้นอยู่ในภาวะอันตรายจากความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

¹¹⁵ Nature Conservation Act 1992 Part 5, Division 2 Section 76.

¹¹⁶ Nature Conservation Act 1992 Part 5, Division 2 Section 77.

¹¹⁷ Nature Conservation Act 1992 Part 5, Division 2 Section 78.

ทั้งนี้ สัตว์ป่าพื้นเมืองอาจถูกกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าที่ใกล้ถูกคุกคามได้ เมื่อตกในภาวะคุกคามบางอย่าง¹¹⁸ โดยได้มีการระบุไว้ในบัญชีท้ายบัญชีที่ 5 ของ Nature Conservation (Wildlife) Regulation 2006

6) กลุ่มสัตว์ป่าที่มีความเสี่ยงน้อยว่าจะสูญพันธุ์ (least concern wildlife) ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจในการออกกฎหมายลำดับรองกำหนดให้สัตว์ป่าพื้นเมืองชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นสัตว์ป่าที่มีความกังวลน้อยว่าจะสูญพันธุ์ หากปรากฏว่า สัตว์นั้นยังสามารถพบได้ทั่วไป หรือมีจำนวนมากและยังสามารถดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ แม้ว่าจะตกอยู่ในภาวะคุกคามบางอย่าง หรือขนาดประชากรได้ลดลง หรือไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะบ่งชี้ได้¹¹⁹ โดยได้มีการระบุไว้ในบัญชีท้ายบัญชีที่ 6 ของ Nature Conservation (Wildlife) Regulation 2006

กลุ่มที่ 2 สัตว์ป่าที่เป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่น (Non Native wildlife) จำแนกออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

1) สัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายระหว่างประเทศ (International wildlife) ซึ่งเป็นสัตว์ที่ไม่ใช่สัตว์พื้นเมืองและเป็นสัตว์ที่ระบุอยู่ในบัญชีที่ 1 และบัญชีที่ 2 ของอนุสัญญา CITES ซึ่งจะได้รับการคุ้มครองและควบคุมตามกฎหมายฉบับนี้ด้วย¹²⁰ โดยได้มีการระบุไว้ในบัญชีท้ายบัญชีที่ 7 ของ Nature Conservation (Wildlife) Regulation 2006

2) สัตว์ป่าที่มีมาตรการห้าม (Prohibited wildlife) ซึ่งเป็นสัตว์ที่ไม่ใช่สัตว์พื้นเมืองและการดำรงอยู่อาจเป็นอันตรายหรือคุกคามสัตว์พื้นเมือง¹²¹ โดยได้มีการระบุไว้ในบัญชีท้ายบัญชีที่ 8 ของ Nature Conservation (Wildlife) Regulation 2006

4.2.1.2 มาตรการกำหนดพื้นที่คุ้มครอง (Protected areas)

Nature Conservation Act 1992 ได้แบ่งพื้นที่คุ้มครองออกเป็น 5 พื้นที่ แต่ละพื้นที่ก็จะมีลักษณะและมีวิธีการแตกต่างกันไป ซึ่งจะได้มีการประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ เขตอนุรักษ์ด้านต่าง ๆ¹²² โดยการกำหนดพื้นที่เหล่านี้มีส่วนช่วยในการคุ้มครองถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าทำให้สัตว์ป่าเหล่านั้นได้รับการคุ้มครองทั้งตัวสัตว์เอง และทรัพยากรธรรมชาติทุกอย่างในบริเวณนั้น และไม่เพียงแต่คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น พื้นที่คุ้มครองยังคุ้มครองด้านอื่น ๆ ดังนี้

¹¹⁸ Nature Conservation Act 1992 Part 5, Division 2 Section 79.

¹¹⁹ Nature Conservation Act 1992 Part 5, Division 2 Section 80.

¹²⁰ Nature Conservation Act 1992 Part 5, Division 2 Section 81.

¹²¹ Nature Conservation Act 1992 Part 5, Division 2 Section 82.

¹²² Nature Conservation Act 1992 Part 4, Division 1

1) พื้นที่คุ้มครองของรัฐ (State land Protected areas) คือ พื้นที่ที่กำหนดลักษณะการจัดการและการใช้ประโยชน์ในพื้นที่โดยเฉพาะตามที่รัฐจะกำหนด¹²³

2) พื้นที่คุ้มครองในเขตของชนพื้นเมือง (Aboriginal land and Torres Strait Islander land) คือ พื้นที่ที่รัฐให้สิทธิชาว Aborigines และพื้นที่ที่รัฐให้สิทธิชาวเกาะบริเวณช่องแคบตอเรส ในการบริหารจัดการและดำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง¹²⁴

3) พื้นที่คุ้มครองที่มีความร่วมมือระหว่างกัน (Nature refuges and coordinated conservation areas) คือ พื้นที่ที่ถูกกำหนดร่วมกันระหว่างรัฐกับเจ้าของผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์¹²⁵

4) พื้นที่คุ้มครองที่เป็นมรดกโลก (World heritage management areas) คือ พื้นที่ที่มีวัฒนธรรมที่เด่นชัด มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ จึงถูกประกาศให้เป็นพื้นที่มรดกโลกโดยองค์การยูเนสโก จึงต้องมีการจัดการพื้นที่ในลักษณะเฉพาะตามที่รัฐจะกำหนด¹²⁶

5) พื้นที่คุ้มครองตามความตกลงระหว่างประเทศ (International agreement areas) คือ พื้นที่ที่ถูกคุ้มครองตามความตกลงในอนุสัญญาต่างๆ ที่ประเทศได้ทำ จึงต้องมีการจัดการพื้นที่ในลักษณะเฉพาะตามที่รัฐจะกำหนดให้สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศ¹²⁷

4.2.1.3 มาตรการคุ้มครองและการกำหนดโทษในการคุ้มครองสัตว์ป่า

Nature Conservation Act ได้มีการกำหนดมาตรการคุ้มครองชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และได้มีการกำหนดโทษในทางอาญาไว้ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนเช่นเดียวกับกฎหมายไทย โดยมีมาตรการที่มีลักษณะเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 คือ มาตรการห้ามล่า ดังนี้

ตามกฎหมายนี้ การล่ามีความหมายว่า การยิง ทำให้เกิดบาดแผล การฆ่า การวางยาพิษ การดัก การจับ การขูดหลุมดัก การต้อนโดยใช้เรือ การทำให้บาดเจ็บ หรือการพยายามกระทำเช่นว่านั้นต่อสัตว์ หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกและปรับ ดังนี้

¹²³ Nature Conservation Act 1992 Part 4, Division 2

¹²⁴ Nature Conservation Act 1992 Part 4, Division 3

¹²⁵ Nature Conservation Act 1992 Part 4, Division 4

¹²⁶ Nature Conservation Act 1992 Part 4, Division 5

¹²⁷ Nature Conservation Act 1992 Part 4, Division 6

ความผิดระดับที่ 1) โทษปรับ 3,000 เหรียญ หรือจำคุก 2 ปี ในกรณีล่าสัตว์ป่าสูญพันธุ์หรือสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ ตามบัญชีที่ 1 หรือบัญชีที่ 2 ตั้งแต่ 1 ตัวขึ้นไป หรือสัตว์ป่ามีแนวโน้มจะสูญพันธุ์ หรือสัตว์ป่าที่ใกล้ถูกคุกคาม ตามบัญชีที่ 3 หรือบัญชีที่ 5 ตั้งแต่ 5 ตัวขึ้นไป หรือสัตว์ป่าหายากตั้งแต่ 10 ตัวขึ้นไป หรือการนำเอาโคอาลา ตุ่นปากเปิด หรือตัวตุ่น ตั้งแต่ 1 ตัวขึ้นไป

ความผิดระดับที่ 2) โทษปรับ 1,000 เหรียญ หรือจำคุก 1 ปี ซึ่งได้แก่ความผิดที่มีใช้ระดับที่ 1 และเป็นกรณีล่าสัตว์ป่าซึ่งมีแนวโน้มจะสูญพันธุ์ หรือสัตว์ป่าที่ใกล้ถูกคุกคาม ตามบัญชีที่ 3 หรือบัญชีที่ 5 ตั้งแต่ 3 หรือ 4 ตัวขึ้นไป หรือสัตว์ป่าหายากตั้งแต่ 4 ตัว แต่ไม่เกิน 9 ตัว หรือการล่าสัตว์ป่าที่มีความเสี่ยงน้อยว่าจะสูญพันธุ์ ตั้งแต่ 10 ตัวขึ้นไป

ความผิดระดับที่ 3) โทษปรับ 225 เหรียญ ซึ่งได้แก่ความผิดที่มีใช้ระดับที่ 1 และระดับที่ 2 และเป็นกรณีล่าสัตว์ป่าซึ่งมีแนวโน้มจะสูญพันธุ์ หรือสัตว์ป่าที่ใกล้ถูกคุกคาม ตามบัญชีที่ 3 หรือบัญชีที่ 5 ไป 1-2 ตัว หรือสัตว์ป่าหายาก 2 หรือ 3 ตัว หรือการล่าสัตว์ป่าที่มีความเสี่ยงน้อยว่าจะสูญพันธุ์ ตั้งแต่ 5 ตัวขึ้นไป แต่ไม่เกิน 10 ตัว

ความผิดระดับที่ 4) โทษปรับ 100 เหรียญ ซึ่งได้แก่ความผิดที่มีใช้ระดับที่ 1 ระดับที่ 2 และระดับที่ 3

อีกทั้ง ความผิดต่อสัตว์พื้นเมืองที่ได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ ซึ่งไม่ได้มีการ กำหนดระดับความผิดไว้ จะมีโทษปรับไม่เกิน 1,000 เหรียญ หรือจำคุกไม่เกิน 1 ปี¹²⁸

จะเห็นได้ว่า ในมาตรการคุ้มครองการล่าสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตาม Nature Conservation Act มีการกำหนดความหนักเบาของอัตราโทษของการล่าสัตว์แต่ละประเภท โดยแบ่งเป็นหลายระดับ มีโทษปรับและโทษจำคุกลดหลั่นกันไป อีกทั้งมีการกำหนดรายละเอียดไปถึงจำนวนตัวของสัตว์แต่ละประเภทด้วย เช่น หากเป็นสัตว์ป่าตามบัญชีที่ 1 (กลุ่มสัตว์ป่าสูญพันธุ์) หรือสัตว์ป่าตามบัญชีที่ 2 (กลุ่มสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์) ต้องระวางโทษหนักกว่าการล่าสัตว์ในบัญชีที่ 3 (กลุ่มสัตว์ป่าที่มีแนวโน้มจะสูญพันธุ์) และสัตว์ในบัญชีที่ 5 (กลุ่มสัตว์ป่าที่ใกล้ถูกคุกคาม) ซึ่งในการกำหนดโทษเพื่อคุ้มครองสัตว์ป่าแต่ละประเภทและมีการบัญญัติบทลงโทษที่ไม่เท่ากันนั้น ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าการล่าสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์มีความร้ายแรงมากกว่าสัตว์ป่าที่มีความเสี่ยงน้อยว่าจะสูญพันธุ์ ซึ่งมีความแตกต่างกับกฎหมายไทยในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ในมาตรการคุ้มครองชนิดพันธุ์ ที่ไม่ว่าจะเป็นความผิดต่อสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง ผู้กระทำความผิดจะมีความผิดทางอาญาและได้รับการลงโทษตามกฎหมาย ในอัตราโทษที่เท่ากันของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยจะได้อธิบายในบทต่อไป

¹²⁸ Nature Conservation Act 1992 Part 5, Division 4 Subdivision 1 Section 88.

4.2.2 Wildlife Conservation Act ประเทศมาเลเซีย

Wildlife Conservation Act 2010 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสัตว์ป่าแฉกเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ของประเทศไทย ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อใช้บังคับแทน Wildlife Conservation Act 1972 ของประเทศมาเลเซีย ซึ่งใช้บังคับมาเป็นเวลานานและถูกวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของประสิทธิภาพอย่างมาก โดย Wildlife Conservation Act ฉบับปัจจุบันได้มีการปรับปรุงและเพิ่มชนิดพันธุ์สัตว์ที่อยู่ในความคุ้มครองและความควบคุมมากกว่าฉบับเดิม นอกจากนี้ยังได้เพิ่มมาตรการลงโทษทางอาญาให้มากกว่าเดิมอีกด้วย¹²⁹ โดยกฎหมายนี้ มีการกำหนดสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายออกเป็น 2 กลุ่ม และมีมาตรการต่างๆ หลายมาตรการที่คล้ายคลึงกับของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า มาตรการควบคุมชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่า เช่น การล่า การครอบครอง การค้า การนำเข้าส่งออกสัตว์ป่า อีกทั้ง มิได้มีบทบัญญัติที่กำหนดสถานะของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองให้เป็นทรัพย์สินของรัฐเช่นเดียวกับประเทศไทย

4.2.1.1 การกำหนดสถานะและประเภทของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตาม

กฎหมาย

Wildlife Conservation Act 2010 มิได้มีการกำหนดสถานะของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย แต่ได้แบ่งประเภทของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครอง (Conservation Wildlife) จำแนกออกเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ

1) สัตว์ป่าคุ้มครอง (Protected Wildlife) คือ สัตว์ป่าคุ้มครองที่อยู่ในบัญชีที่ 1¹³⁰ บัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติ เช่น Silvered-leaf Monkey , Sambar Deer , Malayan Flying Fox เป็นต้น

2) สัตว์ป่าคุ้มครองโดยสิ้นเชิง (Totally Protected Wildlife) คือ สัตว์ป่าคุ้มครองที่คุ้มครองทุกขนาด ทุกวัย ที่อยู่ในบัญชีที่ 2¹³¹ บัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติ เช่น Bos mutus , Mountain Anoa , Roloway Monkey เป็นต้น

¹²⁹ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4.

¹³⁰ Wildlife Conservation Act 2010 Part 1, Section 3

¹³¹ เพิ่งอ้าง.

3) สัตว์ป่าที่ยังโตไม่เต็มวัย (Immature Wildlife) คือ สัตว์ป่าคุ้มครองที่อยู่ในบัญชีที่ 3¹³² บัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติ เช่น แรดสุมาตรา Sumatran Rhinoceros ที่มีขนาดความยาวของหัว และลำตัวน้อยกว่า 240 เซนติเมตร หัวไหล่มีขนาดน้อยกว่า 65 เซนติเมตร และพื้นหน้าด้านบนยังไม่งอก¹³³ เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสัตว์ป่าควบคุม (Controlled Species) คือ สัตว์ป่าที่อยู่ในบัญชีที่ 5¹³⁴ บัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติ ซึ่งเป็นสัตว์ที่อาจกระทำอันตรายต่อตัวบุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคล ตลอดจนอาจจะเป็นอันตรายต่อสัตว์ป่าชนิดอื่น หรือถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าอื่น เช่น Brown Tree Snake , Mamba Snake , Red-Eared Slider เป็นต้น

4.2.2.2 มาตรการกำหนดพื้นที่คุ้มครอง

Wildlife Conservation Act 2010 ได้กำหนดมาตรการควบคุมดูแลสัตว์ป่าโดยกำหนดเขตสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (Wildlife Reserves) และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (Wildlife Sanctuaries) ในกรณีที่จะกำหนดให้เขตใดเป็นเขตสงวนคุ้มครองสัตว์ป่าหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้คณะรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของรัฐมนตรีประกาศเขตดังกล่าวใน Gazette¹³⁵ (เป็นการประกาศเผยแพร่กฎหมายลักษณะเดียวกับการประกาศในราชกิจจานุเบกษาของประเทศไทย) และเมื่อมีการประกาศเป็นเขตสงวนคุ้มครองสัตว์ป่าหรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแล้ว จะทำให้มีมาตรการคุ้มครองสัตว์ป่าอีกหลายประการ เช่น ห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปในเขตที่ถูกประกาศโดยมิได้รับอนุญาต¹³⁶ ห้ามมิให้บุคคลใดรบกวน เก็บ เคลื่อนย้าย ดิน ท่อนไม้ พืชพันธุ์ใด ๆ และห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่าทุกชนิด เอาไป รบกวน ทำลาย ก่อความเสียหายด้วยประการใด ๆ¹³⁷

4.2.2.3 มาตรการคุ้มครองและการกำหนดโทษในการคุ้มครองสัตว์ป่า

Wildlife Conservation Act 2010 ได้กำหนดมาตรการคุ้มครองชนิดพันธุ์สัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และได้มีการกำหนดโทษในทางอาญาไว้ในกรณีที่มีการฝ่าฝืน โดยมีมาตรการที่มีลักษณะเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 คือ มาตรการห้ามล่า ห้ามครอบครอง ห้ามค้า ห้ามนำเข้า ส่งออก ดังนี้

¹³² เพิ่งอ้าง.

¹³³ Wildlife Conservation Act 2010 Third Schedule, section 3.

¹³⁴ Wildlife Conservation Act 2010 อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 130.

¹³⁵ Wildlife Conservation Act 2010 Part 5, Section 47.

¹³⁶ Wildlife Conservation Act 2010 Part 5, Section 48.

¹³⁷ Wildlife Conservation Act 2010 Part 5, Section 49.

1) ห้ามล่าสัตว์ป่าคุ้มครองตามบัญชีที่ 1 และห้ามครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองที่โตเต็มวัยแล้ว รวมไปถึงห้ามครอบครองชิ้นส่วนของสัตว์ชนิดนั้น หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 50,000 ริงกิต หรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะได้รับอนุญาต¹³⁸

2) ห้ามล่าและห้ามครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองที่ยังโตไม่เต็มวัย หรือสัตว์ป่าคุ้มครองเพศเมีย หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 100,000 ริงกิต หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่ได้รับอนุญาต¹³⁹

3) ห้ามล่าสัตว์ป่าคุ้มครองตามบัญชีที่ 2 หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 100,000 ริงกิต หรือจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นพิเศษ¹⁴⁰

4) ห้ามล่าและห้ามครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองที่ยังโตไม่เต็มวัยแต่เป็นสัตว์ซึ่งได้รับการคุ้มครองทุกขนาด หากฝ่าฝืนจะมีโทษสูงสุด ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 200,000 ริงกิต หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นพิเศษ¹⁴¹

โดยกฎหมายฉบับนี้ ได้มีข้อยกเว้นความรับผิดชอบในการล่าสัตว์บางกรณีไว้ด้วย ดังนี้

1) การล่าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์หรือความจำเป็นในบางกรณี ซึ่งกรณีนี้จะต้องเป็นการกระทำของเจ้าพนักงานที่มีอำนาจตามกฎหมาย¹⁴²

2) การล่าของชนพื้นเมือง โดยต้องเป็นชนพื้นเมืองที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยชนพื้นเมือง เพื่อการยังชีพที่ไม่ได้กระทำไปเพื่อการค้าหากำไรหรือได้ประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นเงินได้¹⁴³

3) การล่าที่เกิดจากการกระทำโดยสุจริตของพนักงานเจ้าหน้าที่ หากเป็นการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในขอบอำนาจตามกฎหมายอันเนื่องมาจากเพื่อให้พ้นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของตนหรือบุคคลอื่น หรือเพื่อปกป้องมิให้สัตว์ต้องอยู่ในอาการบาดเจ็บอีกต่อไป¹⁴⁴

¹³⁸ Wildlife Conservation Act 2010 Part 7, Section 60.

¹³⁹ Wildlife Conservation Act 2010 Part 7, Section 61-62.

¹⁴⁰ Wildlife Conservation Act 2010 Part 7, Section 68.

¹⁴¹ Wildlife Conservation Act 2010 Part 7, Section 69.

¹⁴² Wildlife Conservation Act 2010 Part 6, Section 50.

¹⁴³ Wildlife Conservation Act 2010 Part 6, Section 51.

¹⁴⁴ Wildlife Conservation Act 2010 Part 6, Section 52

4) การจับหรือฆ่าสัตว์ป่าเพื่อให้พ้นจากภัยอันตรายที่เกิดขึ้นหรืออาจเกิดขึ้นต่อพืชผลทางการเกษตร โดยกระทำไปเท่าที่จำเป็น¹⁴⁵

ในเรื่องของการล่าที่ถือเป็นลักษณะเฉพาะของกฎหมายฉบับนี้และมีความแตกต่างกับประเทศไทยและประเทศออสเตรเลียคือ การมิได้ห้ามการล่าสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยเด็ดขาดแต่มีการกำหนดฤดูล่าสัตว์ป่า โดยให้อำนาจอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติกำหนดและได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีและประกาศลง Gazette¹⁴⁶ ซึ่งมีข้อดีแต่ผู้เขียนเห็นว่ายังไม่เหมาะที่จะปรับใช้ในประเทศไทยจึงไม่ขอกล่าวถึงรายละเอียด

Wildlife Conservation Act 2010 ยังได้กำหนดบทลงโทษในมาตรการห้ามค้าสัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่า และมาตรการห้ามนำเข้า ส่งออก สัตว์ป่าหรือส่วนของสัตว์ป่า ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไว้แตกต่างกันด้วย โดยห้ามค้าสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าโดยมิได้รับอนุญาต หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 50,000 ริงกิต หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁴⁷ และห้ามนำเข้า ส่งออก สัตว์ป่าหรือส่วนของสัตว์ป่า หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับตั้งแต่ 20,000 ริงกิต แต่ไม่เกิน 50,000 ริงกิต หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁴⁸

จะเห็นได้ว่า Wildlife Conservation Act 2010 ของประเทศมาเลเซียมีการแบ่งประเภทสัตว์เพียงสองกลุ่มเหมือนกับประเทศไทย แต่มีการกำหนดอัตราโทษที่มีความรุนแรงไม่เท่ากันเช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลีย และมีการกำหนดโทษที่มากขึ้นในกรณีที่เป็นสัตว์ตัวเมียหรือสัตว์ที่ยังโตไม่เต็มวัย ซึ่งทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าการกระทำความผิดต่อสัตว์ที่มีใช้ประเภทเดียวกันย่อมเกิดความร้ายแรงและส่งผลกระทบต่างกัน ซึ่งประเด็นนี้ถือเป็นความแตกต่างที่สำคัญกับกฎหมายไทยในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 โดยผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทยควรนำมาศึกษาและปรับใช้จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า โดยจะได้กล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป

¹⁴⁵ Wildlife Conservation Act 2010 Part 6, Section 54-55

¹⁴⁶ Wildlife Conservation Act 2010 Part 3, Section 33.

¹⁴⁷ Wildlife Conservation Act 2010 Part 7, Section 63.

¹⁴⁸ Wildlife Conservation Act 2010 Part 7, Section 65.

4.2.3 The National Marine Sanctuaries Act ประเทศสหรัฐอเมริกา

The National Marine Sanctuaries Act คือ พระราชบัญญัติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ทะเลแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึง เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับกฎหมายของประเทศไทย ในเรื่องการคุ้มครองสัตว์ในเขตพื้นที่คุ้มครอง แต่จะมีความแตกต่างตรงที่จะมีความเฉพาะเจาะจงกว่าเพราะมุ่งคุ้มครองทรัพยากรทางทะเล โดยไม่ได้บัญญัติรวมสัตว์ทุกชนิดไว้เหมือนของประเทศไทย โดยเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสัตว์ทะเลที่อยู่ในเขตคุ้มครองดังกล่าว รวมถึงมีการดำเนินการจัดการกับกิจกรรมที่ดำเนินขึ้นภายในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ทะเล โดยประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีทรัพยากรทางทะเลที่มีความอุดมสมบูรณ์มากประเทศหนึ่งในโลก และยังเป็นประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจถือเป็นประเทศมหาอำนาจ และยังเป็นประเทศอันดับแรกๆที่มีการดำเนินกิจกรรมพาชมสัตว์ทะเลตามธรรมชาติ โดยการท่องเที่ยวล่องเรือชมวาฬ หรือที่เรียกว่า Whale Watching โดยผู้เขียนจะขอกล่าวถึงกฎหมายฉบับนี้ ในส่วนที่มีการบัญญัติถึงหลักการและการกำหนดบทลงโทษจากการดำเนินกิจกรรมชมวาฬโดยตรงไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาปรับใช้ในกฎหมายไทยต่อไป

4.2.3.1 การกำหนดสถานะและประเภทของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

(1) การกำหนดสถานะของสัตว์ป่า

ในเรื่องของการกำหนดสถานะของสัตว์ป่า ระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นระบบกฎหมายแบบ Common Law หรือที่เรียกว่า ระบบแองโกลอเมริกัน ระบบกฎหมายจารีตประเพณี หรือระบบกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยเห็นว่าคำพิพากษาของศาลเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย ดังนั้นเรื่องของสถานะของสัตว์ป่าตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาชัดเจนว่า สัตว์ป่าถือเป็นทรัพย์สินของรัฐ รัฐจึงมีอำนาจในการจัดการกับสัตว์ป่าดังที่กล่าวไปแล้ว ในแนวคิดตามคำพิพากษาในคดี Geer v. Connecticut และ Hughes v. Oklahoma โดยศาลสูงสุดได้ตัดสินว่า สัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองเป็นทรัพย์สินของรัฐ รัฐจึงมีอำนาจห้ามการจับสัตว์ป่า ตลอดจน ห้ามการขนย้ายสัตว์ป่าเพื่อขายโดยผิดกฎหมายได้¹⁴⁹

¹⁴⁹ Wikipedia, *อ้างแล้ว* เชิงอรรถที่ 11.

(2) ประเภทของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

สัตว์ป่าที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ คือ สัตว์ทะเล โดยเฉพาะ ซึ่งได้รับการบัญญัติประเภทไว้ในกฎหมายอีก 2 ฉบับของประเทศสหรัฐอเมริกา อันได้แก่ The Marine Mammal Protection Act (MMPA) และ The Endangered Species Act (ESA)

ซึ่งตามกฎหมายดังกล่าว ห้ามทำการล่า ทำร้าย จับ ฆ่า รวมถึงการกระทำอื่นใดที่เป็นการรบกวน หรือละเมิดต่อสัตว์ทะเลจำพวกนี้ด้วย¹⁵⁰

โดยกล่าวได้ว่า ตามกฎหมายดังกล่าว ห้ามมิให้ทำการล่า ทำร้าย จับ ฆ่า รวมถึงการกระทำอื่นใดที่จะเป็นการรบกวนหรือเป็นการรุกรานต่อสัตว์ทะเลในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ทะเล โดย The Marine Mammal Protection Act คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทางทะเล ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกประเภท¹⁵¹ เช่น แมวน้ำ โลมา วาฬชนิดต่างๆ เป็นต้น และ The Endangered Species Act คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการป้องกันการสูญพันธุ์ของพืชป่าและสัตว์ป่าที่มีความเสี่ยงจะสูญพันธุ์ และเพื่อรักษาประชากรเหล่านั้น โดยการขจัดหรือลดความเสี่ยงต่อการอยู่รอดของประชากรพืชป่าสัตว์ป่าเหล่านั้น¹⁵² ซึ่งการคุ้มครองสัตว์ป่าตามกฎหมายนี้เปรียบได้กับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของประเทศไทย

4.2.3.2 มาตรการกำหนดพื้นที่คุ้มครอง

The National Marine Sanctuaries Act มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองพื้นที่ทางทะเลที่มีความสำคัญระดับชาติ เนื่องจากมีการอนุรักษ์เพื่อการนันทนาการ ระบบนิเวศวิทยา ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม การศึกษา หรือความงามของธรรมชาติ โดยมีการประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ทะเลไว้ 14 แห่ง ซึ่งครอบคลุมทั้งพื้นที่ของรัฐและพื้นที่ส่วนบุคคลด้วย ซึ่งข้อนี้ถือเป็นความแตกต่างประการสำคัญกับกฎหมายไทยอย่างพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ โดยที่ดินที่จะกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาตินั้น ต้องเป็นที่ดินที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใด แต่กฎหมายฉบับนี้ได้เปิดช่องไว้ว่า พื้นที่ใดก็ตามที่แม้เอกชนจะได้เข้าจับจองไว้แล้ว แต่รัฐสามารถจัดให้เป็นพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติได้ เพื่อให้การคุ้มครอง

¹⁵⁰ Stellwagen Bank National Marine Sanctuaries Act, “Whalewatching Guidelines”, Retrieved on April 13, 2018, from <https://stellwagen.noaa.gov/visit/whalewatching/guidelines.html>.

¹⁵¹ The Marine Mammal Protection Act 1972 Section 3.

¹⁵² The Endangered Species Act of 1973 Section 4.

อนุรักษ์เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง และเพื่อการจัดสรรประโยชน์ต่างๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง¹⁵³ ดังนั้น บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ทะเล จึงห้ามมิให้ทำการล่า ทำร้าย จับ ฆ่า รวมถึงการกระทำอื่นใดที่จะเป็นการรบกวนหรือเป็นการรุกรานต่อสัตว์ทะเลในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ทะเล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ดังกล่าว

4.2.3.3 มาตรการคุ้มครองและการกำหนดโทษในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ศึกษากรณี Whalwatching

The National Marine Sanctuaries Act ได้กำหนดมาตรการคุ้มครองสัตว์ทะเลที่อยู่ในเขตพื้นที่คุ้มครองดังกล่าว และยังกำหนดมาตรการในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ทะเลด้วย โดยประเทศไทยก็มีมาตรการในลักษณะเช่นนี้ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดมาตรการเฉพาะและการกำหนดบทลงโทษที่เกี่ยวข้องโดยตรง ในการล่องเรือชมวาฬในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ทะเล (Whalwatching Guidelines) ซึ่งอาจนำมาปรับใช้กับประเทศไทยได้ ดังนี้

ประกาศข้อควรปฏิบัติในการชมวาฬของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ทะเล Stellwagen Bank¹⁵⁴

สัตว์ทะเลจำพวก วาฬ และโลมาทุกชนิด ทุกสายพันธุ์ที่อยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือและได้รับการคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทางทะเล และวาฬขนาดใหญ่ทุกชนิดที่ได้รับการคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งตามกฎหมายดังกล่าว กำหนดห้ามการกระทำต่อไปนี้ โดยการล่า ทำร้าย จับ ฆ่า รวมถึงการกระทำอื่นใดที่จะเป็นการรบกวนหรือรุกรานต่อสัตว์ทะเลจำพวกนี้ถือเป็นการผิดกฎหมาย โดยขั้นตอนการปฏิบัติดังต่อไปนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำซึ่งเป็นการรบกวนหรืออาจทำให้วาฬได้รับบาดเจ็บจากกิจกรรมล่องเรือชมวาฬ การปฏิบัติตามข้อควรปฏิบัติจะสามารถป้องกันทั้งตัวคุณเองและทั้งตัววาฬที่คุณเฝ้ารอชมจากอุบัติเหตุต่าง ๆ และการละเมิดกฎหมายของรัฐบาลกลางด้วย

¹⁵³ The National Marine Sanctuary “Marine Reserves”, Retrieved on April 13, 2018, from <https://channelislands.noaa.gov/marineres/welcome.html>.

¹⁵⁴ Gerry E. Studds Stellwagen Bank National Marine Sanctuary เป็น “เขตคุ้มครองทางทะเลที่ได้รับการคุ้มครองโดยรัฐบาลกลาง มีพื้นที่ 842 ตารางไมล์ ตั้งอยู่ที่ปากอ่าว Massachusetts เป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นสถานที่เฝ้าดูวาฬที่ยอดเยี่ยมที่สุดและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลสายพันธุ์อื่นๆ มีระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์”

กรณีเมื่อมองเห็นวาทอยู่ห่าง 2 ไมล์ทะเล

- ลดความเร็วลง โดยไม่เกิน 13 นีโอด
- คอยช่วยคนบังคับเรือสอดส่อง ระวางสัตว์ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงเรือ
- หลีกเลี่ยงการเปลี่ยนความเร็วและทิศทางของเรือโดยกะทันหัน
- ถ้าเป็นอากาศยาน ต้องอยู่เหนือน้ำทะเล 1,000 ฟุตขึ้นไป

กรณีเมื่อมองเห็นวาทอยู่ห่าง 1 ไมล์ครึ่ง ถึง 1 ไมล์ทะเล

- ลดความเร็วลง โดยไม่เกิน 10 นีโอด

กรณีเมื่อมองเห็นวาทอยู่ห่างน้อยกว่า 1 ไมล์ทะเล

- ลดความเร็วลง โดยไม่เกิน 7 นีโอด
- เรือเดินสมุทรห้ามหันหัวเรือเข้าหาตัววาทโดยตรง

กรณีเข้าใกล้วาท ตั้งแต่ 600 ฟุต หรือใกล้กว่านั้น

- ให้แล่นขนาน โดยจำกัดความเร็ว และระยะห่าง
- ห้ามหันหัวเรือเข้าหาตัววาทโดยตรง
- ห้ามเร่งความเร็วมากเกินไปเกิน 7 นีโอด
- ห้ามไล่กวตวาท โลมา ฯลฯ
- กรณีที่มีเรือหลายลำ เรือทุกลำต้องติดต่อกันผ่านวิทยุได้ เพื่อประสานการชมไปพร้อมกัน
- ระมัดระวังสิ่งกีดขวางที่เป็นอุปสรรคต่อการว่ายน้ำของวาท (ตัวเรือ, อุปกรณ์การประมง, ฟัน เป็นต้น) และไม่เดินเรือตัดหน้าวาทโดยกะทันหัน หรืออยู่ตามหลังแบบรักษาระยะห่าง

กรณีเข้าใกล้/จอดใกล้วาท 300 – 600 ฟุต

- จำกัดเรือที่จะอยู่ในเขตดังกล่าวได้ เพียงแค่ 2 ลำ ในเวลาเดียวกัน

กรณีเข้าใกล้/จอดใกล้วาท 100 – 300 ฟุต

- จำกัดเรือที่จะอยู่ในเขตได้เพียงลำเดียว โดยเรือลำอื่นให้จอดรอห่างออกไป 300 ฟุต จากตัววาท
- กรณีที่ในรัศมี ไม่เกิน 600 ฟุต มีเรือจอดรออยู่ห่างออกไป และในระยะห่างออกไป 300 ฟุต จากตัววาทมีเรือจอดรออยู่มากกว่า 1 ลำ ให้จำกัดเวลาในการอยู่บริเวณดังกล่าวได้ ไม่เกิน 15 นาที

กรณีเข้าใกล้/จอดใกล้วาท น้อยกว่า 100 ฟุต

- จอดเรือให้สนิทและห้ามขับเคลื่อนจนกว่าวาทจะว่ายน้ำออกไปพ้นจากทางของเรือ

ขั้นตอนการเคลื่อนตัวออกของเรือ

- เรือทุกลำต้องจำกัดความเร็วตามที่กล่าวมาข้างต้น
- เรือทุกลำต้องกลับเข้าท่า ก่อนพระอาทิตย์ตกดิน 15 นาที

โดยประกาศดังกล่าว มีบทลงโทษ ในกรณีที่มีการละเมิดข้อปฏิบัติ และทำให้เกิดความเสียหายต่อสัตว์ทะเลในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ ซึ่งอยู่ภายใต้การคุ้มครองของพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทางทะเลหรือพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ผู้กระทำจะได้รับโทษทางแพ่ง โดยกำหนดโทษปรับในอัตราโทษ 10,000 USD ถึง 20,000 USD และยังกำหนดโทษในทางอาญา รวมถึงการยึดเรือและทรัพย์สินของผู้ประกอบการอีกด้วย¹⁵⁵

จากมาตรการทางกฎหมายที่ประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีมาตรการในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยกำหนดเป็นข้อควรปฏิบัติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ทะเลแห่งชาติ ตามกฎหมาย The National Marine Sanctuaries Act ซึ่งได้กำหนดมาตรการคุ้มครองสัตว์ทะเลที่อยู่ในเขตพื้นที่คุ้มครองดังกล่าวไว้ โดยมีบทบัญญัติกฎหมายของ The Marine Mammal Protection Act พระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทางทะเล และ The Endangered Species Act พระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ กำหนดห้ามมิให้ทำการล่า ทำร้าย จับ ฆ่า รวมถึงการกระทำอื่นใดที่จะเป็นการรบกวนหรือเป็นการรุกรานต่อสัตว์ทะเล ซึ่งจะเห็นได้ว่า กฎหมายดังกล่าว ได้บัญญัติให้การกระทำอื่นใดอันเป็นการรบกวนและรุกรานต่อสัตว์ ถือว่ามีความผิดตามกฎหมายด้วย ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงถือเป็นกิจกรรมที่อาจเป็นการรบกวนหรือรุกรานต่อสัตว์ได้ เพราะ ในประกาศข้อควรปฏิบัติในการท่องเที่ยวของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ทะเลแห่งชาติที่ได้ยกมากล่าวนั้น ได้มีการกำหนดข้อควรปฏิบัติไว้อย่างละเอียดและในประกาศดังกล่าวได้มีการกำหนดถึงบทลงโทษเอาไว้อย่างชัดเจนด้วย ซึ่งกฎหมายได้เปิดช่องให้สามารถตีความได้ว่า การท่องเที่ยวโดยที่ไม่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติในประกาศถือเป็นการกระทำที่เป็นการรบกวนและรุกรานต่อวาฬนั่นเอง ซึ่งหากเกิดความเสียหายขึ้นกับวาฬแล้ว ต้องมีความผิดและบทลงโทษตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกันนั้น จึงทำให้ไม่เกิดปัญหาช่องว่างตามกฎหมายเลย เพราะ ได้มีการวางบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้องกันไว้แล้วนั่นเอง โดยในส่วนของประเทศไทย ก็มีข้อปฏิบัติในการท่องเที่ยวพบรูปร่างที่ออกโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเพชรบุรี แต่ของประเทศไทยเป็นเพียงข้อปฏิบัติหรือคำแนะนำที่ไม่มีการกำหนดบทลงโทษหากเกิดความเสียหายไว้ และยังไม่มียุทธศาสตร์ครบถ้วนเท่าของประเทศไทย ซึ่งผู้เขียนจะได้นำไปกล่าวในบทวิเคราะห์ต่อไป

¹⁵⁵ Stellwagen Bank National Marine Sanctuaries Act, “Whalewatching Guidelines”, Retrieved on April 16, 2018, from <https://stellwagen.noaa.gov/visit/whalewatching/guidelines.html>.

4.3 กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า

จากที่ได้ศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า ในหัวข้อที่ผ่านมาแล้วนั้น ในหัวข้อนี้จะได้กล่าวถึงกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า เนื่องจากประเทศไทย ได้ให้สัตยาบันโดยการเข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครอง อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอยู่หลายฉบับ อาทิเช่น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (The Convention on Biological Diversity - CBD) อนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเล (The Convention on the Law of the Sea - UNCLOS) และอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora - CITES) เป็นต้น ประเทศไทยจึงต้องดำเนินการอนุมัติให้มาตรการทางกฎหมายภายในประเทศสอดคล้องกับมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าว

4.3.1 อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (The Convention on Biological Diversity)

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นความตกลงด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีจุดมุ่งหมายเพื่ออนุรักษ์พันธุกรรม ชนิดพันธุ์ และระบบนิเวศน์เพื่อความหลากหลายทางชีวภาพและเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้สมดุลและยั่งยืน ตลอดไป โดยประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเข้าเป็นภาคีสมาชิก เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2546 และมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2547 เป็นประเทศสมาชิกลำดับที่ 174¹⁵⁶ ส่วนหลักการที่มีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าปรากฏอยู่ใน Article ที่ 8 กล่าวคือ หลักการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ โดยกำหนดให้ภาคีจะต้องดำเนินการตามที่กำหนดไว้ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้อย่างมีความเหมาะสม โดยมีการกำหนดให้จัดตั้งระบบพื้นที่ กำหนดมาตรการสำหรับอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในเขตพื้นที่คุ้มครอง มาตรการจัดการพื้นที่คุ้มครอง การจัดทำแผนระดับชาติให้เกิดการผสมผสานการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน รวมทั้งการฟื้นฟูและถนอมรักษาระบบนิเวศน์

¹⁵⁶ Convention on Biological Diversity, “List of Parties”, Retrieved on April 16, 2018, from <https://www.cbd.int/information/parties.shtml>

เสื่อมโทรมและส่งเสริมการบำรุงชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามและใกล้จะสูญพันธุ์ เป็นต้น¹⁵⁷ ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายในเรื่องของการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัย การคุ้มครองชนิดพันธุ์ เพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ ที่มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาตามที่ได้กล่าวมาในหัวข้อต่างๆ แล้ว

4.3.2 อนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเล (The Convention on the Law of The Sea)

อนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเล เป็นความตกลงด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ ที่มีจุดมุ่งหมายในการทำความตกลงตามอนุสัญญา ซึ่งระเบียบทางกฎหมายสำหรับทะเลและมหาสมุทรที่จะอำนวยความสะดวกแก่การคมนาคมระหว่างประเทศและจะส่งเสริมการใช้ทะเลและมหาสมุทรอย่างสันติ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและมหาสมุทรอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ การอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีชีวิต และการศึกษา การคุ้มครองและการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเลและมหาสมุทร โดยคำนึงถึงอธิปไตยของรัฐทั้งปวงตามสมควร เพื่อระงับปัญหาทั้งปวงที่เกี่ยวกับกฎหมายทะเลด้วยความเข้าใจและความร่วมมือซึ่งกันและกัน โดยอนุสัญญานี้ได้รวบรวมเนื้อหาของอนุสัญญาที่เกี่ยวกับกฎหมายทะเลทั้งสิ้นฉบับที่รวมเรียกว่า อนุสัญญากรุงเจนีวาว่าด้วยกฎหมายทะเล 1958 ซึ่งประกอบไปด้วย อนุสัญญาว่าด้วยทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง อนุสัญญาว่าด้วยทะเลหลวง อนุสัญญาว่าด้วยการทำประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีชีวิตในทะเลหลวง และอนุสัญญาว่าด้วยไหล่ทวีป โดยบัญญัติปรับปรุงและเพิ่มหลักกฎหมายใหม่ ๆ อีกหลายเรื่อง ได้แก่ ระบบกฎหมายของรัฐหมู่เกาะ เขตเศรษฐกิจจำเพาะ สิทธิของรัฐไร้ฝั่งทะเล เป็นต้น โดยประเทศไทย ได้ให้สัตยาบันเข้าเป็นภาคีสมาชิก เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2554 และมีผลบังคับใช้

¹⁵⁷ CBD, Articles 8. In situ Conservation

“Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate :

(a) Establish a system of protected areas or areas where special measures need to be taken to conserve biological diversity;

(c) Regulate or manage biological resources important for the conservation of biological diversity whether within or outside protected areas, with a view to ensuring their conservation and sustainable use;

f) Rehabilitate and restore degraded ecosystems and promote the recovery of threatened species, inter alia, through the development and implementation of plans or other management strategies; ...”

เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2554 เป็นประเทศสมาชิกลำดับที่ 162¹⁵⁸ ส่วนหลักการที่มีความสำคัญ และมีความเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้า ปรากฏอยู่ใน Part 5 Article ที่ 61 กล่าวคือ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งมีชีวิตรัฐจะกำหนดมาตรการต่างๆ โดยต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อชนิดพันธุ์สัตว์ที่การแพร่พันธุ์ถูกคุกคามและ Article ที่ 65 กล่าวคือ ไม่ห้ามรัฐหรือองค์การระหว่างประเทศที่จะจำกัดหรือวางกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมการแสวงหาประโยชน์จากสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอย่างเคร่งครัด โดยรัฐจะร่วมมือกันเพื่อการอนุรักษ์สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในทะเล และในกรณีสัตว์ประเภทวาฬ จะดำเนินการเป็นพิเศษเพื่อการอนุรักษ์ การจัดการและการศึกษาวิจัยผ่านองค์การระหว่างประเทศที่เหมาะสม¹⁵⁹ อีกทั้ง ใน Part ที่ 12 เป็นการกำหนดพันธกรณีในการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล โดย Article ที่ 193 รัฐมีพันธกรณีที่จะต้องคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล โดยรัฐมีสิทธิอธิปไตยที่จะแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของตน แต่ภายใต้นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม และมีหน้าที่ที่จะต้องคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล¹⁶⁰ โดยมีพันธกรณีในหลายด้าน เช่น รัฐทั้งปวงมีพันธกรณีที่จะต้องใช้วิธีการเพื่อป้องกัน

¹⁵⁸ Ocean and the Law of the Sea United Nations, “List of Parties”, Retrieved on April 18, 2018, from http://www.un.org/depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm

¹⁵⁹ UNCLOS, Article 61. Conservation of the living resources

“In taking such measures the coastal State shall take into consideration the effects on species associated with or dependent upon harvested species with a view to maintaining or restoring populations of such associated or dependent species above levels at which their reproduction may become seriously threatened”

UNCLOS, Article 65. Marine mammals

“Nothing in this Part restricts the right of a coastal State or the competence of an international organization, as appropriate, to prohibit, limit or regulate the exploitation of marine mammals more strictly than provided for in this Part. States shall cooperate with a view to the conservation of marine mammals and in the case of cetaceans shall in particular work through the appropriate international organizations for their conservation, management and study”

¹⁶⁰ UNCLOS, Article 193 Sovereign right of States to exploit their natural resources

ลด และควบคุมภาวะมลพิษทางทะเล อันเกิดจากแหล่งต่างๆ ทั้งทางบก ที่ส่งผลกระทบต่อมหาสมุทร และพื้นดินท้องทะเล รวมถึงการทิ้งเท เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายในเรื่องของการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัย การคุ้มครองชนิดพันธุ์ การป้องกันและควบคุมมลพิษ ที่มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาตามที่ได้กล่าวมาในหัวข้อต่างๆ แล้ว

4.3.3 อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora)

อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ เป็นความตกลงด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมการค้าซึ่งสัตว์ป่าและพืชป่าที่มีแนวโน้มหรือมีความกังวลว่าจะสูญพันธุ์หรือถูกคุกคาม โดยการควบคุมทางการค้าตามอนุสัญญานี้ เป็นการกำหนดกรอบกฎเกณฑ์ หลักเกณฑ์ ในการค้าซึ่งสัตว์ป่าและพืชป่าที่กำหนดไว้ในข้อบของอนุสัญญาซึ่งไม่ได้เป็นการกำหนดห้ามทำการค้าอย่างเด็ดขาด แต่เป็นไปในลักษณะของข้อบังคับเกี่ยวกับการใช้ใบอนุญาตและใบรับรอง¹⁶¹ เนื่องจาก อนุสัญญานี้ ต้องการให้ได้รับความยินยอมในการเอาตัวอนุสัญญาไปปรับใช้ให้ได้มากที่สุดในประเทศต่างๆ จึงไม่อาจกำหนดห้ามโดยเด็ดขาดได้ มิเช่นนั้นประเทศต่างๆ ย่อมไม่ยอมเข้าร่วมเป็นภาคีแน่ โดยเมื่อประเทศต่างๆ เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาแล้ว ก็ย่อมเกิดความรับผิดชอบในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาอยู่แล้ว ดังนั้น วิธีนี้จึงเหมาะสมที่สุดที่จะนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างประเทศในการสงวนรักษาพันธุ์พืชป่าและสัตว์ป่าไม่ให้สูญพันธุ์ต่อไป โดยประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเข้าเป็นภาคีสมาชิก เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2526 และมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2526 เป็นประเทศสมาชิกลำดับที่ 77¹⁶²

“States have the sovereign right to exploit their natural resources pursuant to their environmental policies and in accordance with their duty to protect and preserve the marine environment.”

¹⁶¹ CITES, Article 6 “Permits and Certificate”

¹⁶² Cites, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 82.

อนุสัญญาไซเตส ได้กำหนดชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่อนุสัญญานี้ควบคุมไว้ โดยระบุเป็นบัญชีหมายเลข 1, 2, 3 (Appendix I, II, III) ของอนุสัญญา และมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้¹⁶³

ตารางที่ 4.2 หลักการควบคุมทางการค้าที่สำคัญของอนุสัญญา CITES

หลักการควบคุมทางการค้าที่สำคัญของอนุสัญญา CITES		
บัญชีหมายเลข 1 (Appendix I)	บัญชีหมายเลข 2 (Appendix II)	บัญชีหมายเลข 3 (Appendix III)
เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ห้ามค้าโดยเด็ดขาด ยกเว้นเพื่อการ ศึกษา วิจัยหรือเพาะพันธุ์ ซึ่งต้องได้รับคำยินยอมจากประเทศที่จะนำเข้า ก่อนประเทศส่งออกจึงจะออกใบอนุญาตในการส่งออกได้ ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้น ๆ ด้วย	เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ยังไม่ถึงกับใกล้สูญพันธุ์ จึงยังอนุญาตให้ค้าได้ แต่ต้องมีการควบคุมไม่ให้เกิดความเสียหายหรือลดปริมาณลงจนใกล้จะสูญพันธุ์ ประเทศที่ส่งออกต้องออกหนังสืออนุญาตให้ส่งออก และรับรองว่าการส่งออกจะไม่กระทบกระเทือนต่อการดำรงอยู่ของชนิดพันธุ์นั้น	เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่งแล้ว แต่ได้ขอความร่วมมือจากประเทศภาคีสมาชิกให้ช่วยกันดูแลการนำเข้าโดยจะต้องมีหนังสือรับรองการส่งออกจากประเทศถิ่นกำเนิดก่อนดำเนินการส่งออก

ส่วนหลักการที่มีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและอนุรักษ์ วาฬบรูด้า กล่าวคือ ตามอนุสัญญานี้ วาฬบรูด้าถูกจัดให้เป็นสัตว์ในบัญชีชนิดพันธุ์หมายเลข 1 (Appendix I) ชนิดพันธุ์ที่อยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ ห้ามทำการค้าโดยเด็ดขาด ยกเว้นเพื่อการ ศึกษา วิจัยหรือเพาะพันธุ์ ซึ่งต้องได้รับคำยินยอมจากประเทศที่จะนำเข้าเสียก่อน ประเทศส่งออกจึงจะออกใบอนุญาตส่งออกได้ ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้น ๆ ด้วย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้า ส่งออกซึ่งสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด หรือนำผ่าน

¹⁶³ CITES, “The CITES Appendices”, Retrieved on April 21, 2018, from <https://www.cites.org/eng/app/index.php>

ราชอาณาจักรซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าว เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดี ซึ่งวาฬบรูด้า เป็นสัตว์ป่าสงวน จึงมีมาตรการคุ้มครองไม่ให้ผู้ใดนำเข้า ส่งออกวาฬบรูด้า หรือซากของวาฬบรูด้า และนำผ่านราชอาณาจักรซึ่งวาฬบรูด้าหรือซากของวาฬบรูด้า ยกเว้นแต่โดยในการนำเข้า ส่งออกสัตว์ป่าสงวนโดยชอบด้วยกฎหมายจะกระทำได้ในกรณีกระทำเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษาและวิจัยทางวิชาการ การคุ้มครองสัตว์ป่า การเพาะพันธุ์ หรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะ ซึ่งกระทำโดยทางราชการ และโดยได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี และประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดชนิดสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าที่ห้ามนำเข้าหรือส่งออก ลงวันที่ 12 เมษายน 2560 ซึ่งอนุวัติตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ โดยกำหนดให้วาฬบรูด้า อยู่ในกลุ่มที่ 1 และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ลำดับที่ 200 ตามบัญชีแนบท้ายประกาศ ประเทศไทยจึงมีมาตรการทางกฎหมายที่มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาตามที่ได้กล่าวมาในหัวข้อต่างๆ แล้ว

4.4 องค์การที่มีบทบาทหน้าที่ในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

ในหัวข้อนี้จะได้ทำการศึกษาถึงองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า เนื่องจากมาตรการทางกฎหมายในด้านต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ล้วนต้องอาศัยองค์กรและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการนำไปปฏิบัติให้เกิดผล โดยองค์กรของภาครัฐถือเป็นเครื่องจักรสำคัญที่จะดำเนินงานและปฏิบัติภารกิจแทนรัฐได้ โดยในการคุ้มครองวาฬบรูด้ามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากมาย อีกทั้ง องค์กรภาคเอกชน ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการคุ้มครองวาฬบรูด้าร่วมกับรัฐด้วย ดังนั้น จึงเป็นการสมควรที่จะต้องทำการศึกษาถึงอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายขององค์กรต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาถึงการบังคับใช้กฎหมายต่อไป

4.4.1 องค์กรภาครัฐ

องค์กรภาครัฐคือ องค์กรภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ซึ่งจะเป็นหน่วยงานที่คอยขับเคลื่อนและดำเนินนโยบายต่างๆ ของรัฐ โดยองค์กรภาครัฐที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า ประกอบไปด้วย

4.4.1.1 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการศึกษาวิจัย อนุรักษ์และคุ้มครองวาฬบรูด้า โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นผู้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลวาฬบรูด้า ตั้งชื่อโดยการจำแนกจากภาพถ่ายและสำรวจประชากรและพฤติกรรมต่าง ๆ ของวาฬบรูด้าอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในการดำเนินการตามภารกิจดังกล่าวนี้กรมทรัพยากรทางทะเลและ

ชายฝั่ง ได้รับมอบอำนาจเกี่ยวกับการใช้มาตรการทางกฎหมายจากหน่วยงานอื่น เช่น พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 เป็นต้น ซึ่งอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าว มีหน่วยงานในสังกัดกระจายอยู่ในส่วนภูมิภาค เพื่อทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายโดยกฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2545 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมออกกฎกระทรวงไว้ กำหนดให้ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีภารกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พื้่นฟู บริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งป่าชายเลน เพื่อความสมบูรณ์มั่งคั่ง สมดุลและยั่งยืนของทะเลไทย เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ โดยให้มีอำนาจ ดังต่อไปนี้

- 1) เสนอความเห็นเพื่อจัดทำนโยบาย และแผนเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการ การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- 2) เสนอความเห็นให้มีการปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎ ระเบียบ มาตรการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การฟื้นฟู การจัดการ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเพื่อให้มีใช้อย่างยั่งยืน
- 3) กำกับ ดูแล ประเมินผลและติดตาม ตรวจสอบให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ มาตรการ
- 4) ศึกษา วิจัย พัฒนาการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมถึงพืช และสัตว์ทะเลที่หายาก และใกล้สูญพันธุ์
- 5) เสนอแนะแหล่งอันควรรักษาเพื่อประโยชน์ในการสงวน รักษา คุ้มครองควบคุม ดูแลทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- 6) สร้างความเข้าใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- 7) เป็นศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของประเทศ
- 8) ประสานความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศและต่างประเทศ ในด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- 9) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวง หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

อีกทั้ง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ยังมีหน่วยงานภายในที่สำคัญ ได้แก่ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล

ชายฝั่งทะเล และป่าชายเลน สำนักงานคณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นต้น¹⁶⁴ ซึ่งเหล่านี้มีภารกิจหลักในการสำรวจ ตรวจสอบ กำกับดูแล ศึกษาวิจัย ประเมินทรัพยากร พัฒนาเทคโนโลยี ประสานความร่วมมือ ส่งเสริม เสนอแนะ เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งให้สมบูรณ์และยั่งยืนตลอดไป

4.4.1.2 กรมประมง

กรมประมงเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักเกี่ยวกับการบริหารจัดการการประมงทุกด้านในประเทศ รวมถึงการคุ้มครองวาฬบรูด้า โดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการประมงเพื่อส่งเสริมและพัฒนากิจการประมง การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำ และการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การประกาศเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ การควบคุมการทำประมงผิดวิธี การควบคุมเครื่องมือการทำประมง การกำหนดระยะเวลาการทำประมง เป็นต้น

โดยกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2545 ให้กรมประมงมีภารกิจเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยและพัฒนาด้านการประมงเพื่อการจัดการทรัพยากรประมง ควบคุมการทำประมงและการผลิตสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์ประมงที่มีมาตรฐาน ถูกสุขอนามัยให้มีปริมาณเพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศและสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ตลอดจนใช้ทรัพยากรประมงและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องอย่างยั่งยืน โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการประมง กฎหมายว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย กฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบกิจการแพปลา กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยง การปรับปรุงพันธุ์ การผลิตการขยายพันธุ์สัตว์น้ำ ปลาสวยงาม พรรณไม้น้ำ อาหารสัตว์น้ำ สุขภาพสัตว์น้ำ เครื่องมือประมงและวิชาการด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกำหนดและรับรองมาตรฐานแหล่งเพาะเลี้ยงและแหล่งผลิตให้มีคุณภาพและถูกสุขอนามัย

3) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย รวมทั้งการสำรวจและวิจัยแหล่งทำการประมงทั้งในและนอกน่านน้ำไทยเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์และบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรสัตว์น้ำ

¹⁶⁴ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, “โครงสร้างองค์กร”, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560, จาก <http://www.dmcr.go.th/aboutus/og/>

4) กำหนดมาตรการในการทำการประมงและการใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำ ควบคุม ป้องกัน และปราบปรามการทำการประมงในแหล่งน้ำจืดและทะเล การค้าสัตว์น้ำให้เป็นไปตามกฎหมาย

5) ศึกษา ค้นคว้า วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการเก็บรักษา การแปรรูป สัตว์น้ำ การวิเคราะห์ตรวจสอบรับรองคุณภาพสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำให้ได้มาตรฐานและ ถูกสุขอนามัยและสุขลักษณะ

6) ศึกษาวิจัยและพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการประมง ส่งเสริม และพัฒนาอาชีพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การทำการประมง การแปรรูปสัตว์น้ำ และอาชีพที่เกี่ยวข้องให้ มีความมั่นคงและเป็นความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ แก่ผู้ประกอบการเกษตรกรและประชาชน ที่สนใจ

7) ดำเนินการเกี่ยวกับการประมงระหว่างประเทศในด้านวิชาการ สืบรวจ และวิจัยแหล่งทำการประมงนอกน่านน้ำไทย การลงทุนด้านการประมงในต่างประเทศและกิจการ ด้านต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

8) พัฒนาระบบข้อมูลด้านการประมง จัดระบบการสำรวจ การจัดเก็บ และการใช้ประโยชน์ข้อมูล และบริการสารสนเทศแก่ผู้ประกอบการเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป

9) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

อีกทั้ง กรมประมง ยังมีหน่วยงานภายในที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันวิจัยและพัฒนาพันธุ์กรรมสัตว์น้ำ กองวิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่ง กองวิจัยและพัฒนาประมงทะเล กองพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีการประมง เป็นต้น¹⁶⁵ เหล่านี้มีภารกิจหลักเพื่อกำกับดูแลการบริหารจัดการด้านการประมง และเพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำอยู่ในภาวะที่เหมาะสม และสามารถทำการประมงได้อย่างยั่งยืน

¹⁶⁵ กรมประมง, “หน่วยงานกรมประมง”, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560, จาก http://www.fisheries.go.th/planning/index.php?option=com_weblinks&view=category&id=4%3A2009-09-12-05-56-05&Itemid=11

4.4.1.3 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ส่งเสริม และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยการควบคุมป้องกันพื้นที่ป่าอนุรักษ์เดิมที่มีอยู่ และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้กลับสมบูรณ์ เพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหาร แหล่งนันทนาการ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน ซึ่งรวมถึงการคุ้มครองวาฬบรูด้าภายในเขตอุทยานแห่งชาติ การควบคุมการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อาจส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่า และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

โดยกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2547 ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) อนุรักษ์ คุ้มครอง ดูแล รักษาทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าให้สมบูรณ์ และสมดุลตามธรรมชาติ โดยให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนที่เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
- 2) ฟื้นฟู แก้ไขความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศในพื้นที่ป่าไม้
- 3) ควบคุม กำกับดูแล ป้องกันการบุกรุก การทำลายป่า และการกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 4) ศึกษา วิจัย และพัฒนาวิธีการอนุรักษ์ การบริหารจัดการ และการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพ
- 5) กำหนดมาตรการและมาตรฐานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การบริหารจัดการ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า
- 6) บริการข้อมูลสารสนเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านป่าไม้
- 7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

อีกทั้ง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ยังมีหน่วยงานภายในที่สำคัญ ได้แก่ สำนักฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น¹⁶⁶ เหล่านี้ล้วนมีภารกิจในการอนุรักษ์ คุ้มครอง และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าวิจัย พัฒนา ให้บริการด้านวิชาการ บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าเพื่อความสมดุลและยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

4.4.1.4 กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการวิจัย พัฒนา ฝึกอบรม สร้างจิตสำนึกและถ่ายทอดเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการคุ้มครองวาฬบรูด้า ในการส่งเสริมการอนุรักษ์วาฬบรูด้า ในด้านต่างๆ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะชุมชนบริเวณใกล้เคียงกับที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า

โดยกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2545 ให้กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) ส่งเสริม เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อม
- 2) รวบรวม จัดทำ และให้บริการข้อมูล ข้อเสนอเทศด้านสิ่งแวดล้อมด้วยเทคโนโลยีต่างๆ ในฐานะศูนย์ข้อมูล ข้อเสนอเทศด้านสิ่งแวดล้อม
- 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งเป็นศูนย์ป้องกันไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทด้านสิ่งแวดล้อม
- 4) ประสานและเสนอแนะแผน และมาตรการในการส่งเสริม เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 5) ศึกษา วิจัย พัฒนา ถ่ายทอดและส่งเสริมเทคโนโลยีและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นศูนย์เทคโนโลยีสะอาดและศูนย์ปฏิบัติการอ้างอิงด้านสิ่งแวดล้อม
- 6) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

¹⁶⁶ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช, “โครงสร้างหน่วยงาน”, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560, <http://portal.dnp.go.th/Content?contentId=22>

อีกทั้ง กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ยังมีหน่วยงานภายในที่สำคัญ ได้แก่ สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม ศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม สถาบันพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม เป็นต้น¹⁶⁷ เหล่านี้ล้วนมีภารกิจในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศึกษาวิจัยให้ความรู้ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ด้านสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปลูกจิตสำนึกร่วมกันปกป้องหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.4.1.5 กรมควบคุมมลพิษ

กรมควบคุมมลพิษเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการดูแล อำนวยการ ประสานงาน ติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับการฟื้นฟูและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมซึ่งรวมถึงการคุ้มครองวาฬบรูด้า โดยการรักษาคุณภาพน้ำทะเลที่อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า เป็นต้น

โดยกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2545 ให้กรมควบคุมมลพิษ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) เสนอความเห็นเพื่อจัดทำนโยบาย และแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติด้านการควบคุมมลพิษ
- 2) เสนอแนะการกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม และมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด
- 3) จัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม และมาตรการในการควบคุมป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากภาวะมลพิษ
- 4) ติดตาม ตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม และจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษ
- 5) พัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการที่เหมาะสมสำหรับระบบต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการกากของเสีย สารอันตราย คุณภาพน้ำ อากาศ ระดับเสียง และความสั่นสะเทือน
- 6) ประสานงานและดำเนินการเพื่อฟื้นฟู หรือระงับเหตุที่อาจเป็นอันตรายจากมลพิษในพื้นที่ที่มีการปนเปื้อนมลพิษ และประเมินความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม
- 7) ให้ความช่วยเหลือและคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการจัดการมลพิษ

¹⁶⁷ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, “หน่วยงานภายใน”, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560, <http://www.deqp.go.th/institution/division>

8) ประสานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศในด้านการจัดการมลพิษ

9) ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์ด้านมลพิษ

10) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติด้านการควบคุมมลพิษ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

11) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

อีกทั้ง กรมควบคุมมลพิษ ยังมีหน่วยงานภายในที่สำคัญ ได้แก่ สำนักจัดการคุณภาพน้ำ สำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย เป็นต้น¹⁶⁸ เหล่านี้ล้วนมีภารกิจในการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อม จัดการกับมลพิษต่าง ๆ รวมทั้งฟื้นฟูและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ

4.4.1.6 กรมเจ้าท่า

กรมเจ้าท่าเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับ การกำกับดูแล การส่งเสริม การพัฒนาระบบการขนส่งทางน้ำและการพาณิชย์นาวีให้มีการเชื่อมต่อกับระบบการขนส่งอื่น ๆ ทั้ง การขนส่งผู้โดยสาร และสินค้า ท่าเรือ อุเรือ กองเรือไทย และกิจการเกี่ยวเนื่อง เพื่อให้ประชาชน ได้รับความสะดวก รวดเร็ว ท้วถึง และปลอดภัย ตลอดจนการสนับสนุนภาคการส่งออกให้มีความเข้มแข็ง โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย กฎหมายว่าด้วยเรือไทย กฎหมายว่าด้วยการป้องกันเรือโดนกัน กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี กฎหมายว่าด้วยการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษาและวิเคราะห์เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งทางน้ำ

3) ส่งเสริม พัฒนาเครือข่ายระบบการขนส่งทางน้ำและการพาณิชย์นาวี

4) ดำเนินการจัดระเบียบการขนส่งทางน้ำและกิจการพาณิชย์นาวี

5) ร่วมมือและประสานงานกับองค์การและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ด้านการขนส่งทางน้ำ การพาณิชย์นาวี และในส่วนที่เกี่ยวกับอนุสัญญาและความตกลงระหว่างประเทศ

¹⁶⁸ กรมควบคุมมลพิษ, “โครงสร้างหน่วยงาน”, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560, http://www.pcd.go.th/about/ab_dir_org.html

6) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย¹⁶⁹

โดยกรมเจ้าท่าเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบเรือนำเที่ยว (เรือโดยสารท่องเที่ยว) ซึ่งผู้ประกอบการที่ดำเนินการพานักท่องเที่ยวล่องเรือชมวาฬบรูด้า ต้องนำเรือไปขึ้นทะเบียนเพื่อขอใบอนุญาตเสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินการได้ โดยกรมเจ้าท่าจะกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เช่น จำนวนเรือ เส้นทางเดินเรือ มาตรการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

4.4.1.7 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่อยู่ในการกำกับดูแลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ ให้เป็นองค์การ เรียกโดยย่อว่า ททท. เป็นนิติบุคคล มีสำนักงานใหญ่ในกรุงเทพมหานคร และจะจัดตั้งสำนักงานสาขาหรือตัวแทนขึ้น ณ ที่อื่นใดภายในหรือภายนอกราชอาณาจักรก็ได้ แต่การตั้งสำนักงานสาขานอกราชอาณาจักรต้องได้รับอนุมัติจากนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย¹⁷⁰

ททท. มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

- 1) ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพของคนไทยในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
- 2) เผยแพร่ประเทศไทยในด้านความงามของธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา และวิวัฒนาการของเทคโนโลยี ตลอดจนกิจการอย่างอื่นอันจะเป็นการชักจูงให้มีการเดินทางท่องเที่ยว
- 3) อำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
- 4) ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความเป็นมิตรไมตรีระหว่างประชาชนและระหว่างประเทศโดยอาศัยการท่องเที่ยว
- 5) ริเริ่มให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยว และเพื่อพัฒนาปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว¹⁷¹

¹⁶⁹ กรมเจ้าท่า, “วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย”, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560, จาก <http://www.md.go.th/md/index.php/2014-01-16-18-12-50/2014-01-16-18-18-42/vision-mission-destination>

¹⁷⁰ มาตรา 7 พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ฉบับที่2) พ.ศ. 2550

¹⁷¹ มาตรา 7 พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี เป็นผู้กำหนด ข้อนแนะนำและข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวและคนขับเรือในการดำเนินกิจกรรมพาล่องเรือชม วาฬรูปดำ อาทิเช่น ไม่ควรนำเรือเข้าใกล้วาฬมากกว่ารัศมี 300 เมตร , ถ้าวาฬรูปดำเข้ามาใกล้ควร ดับเครื่องยนต์ ไม่ควรเปลี่ยนทิศทาง และความเร็วเรือ , เมื่อวาฬรูปดำ ว่ายน้ำออกจากตำแหน่งที่เรา สังเกตเห็น ไม่ควรเร่งเครื่องยนต์ตาม เพราะจะทำให้วาฬรูปดำตกใจ , หากนักท่องเที่ยวที่จะเหมาลำ เครื่องบินมาดูวาฬรูปดำ ควรอยู่ในระยะความสูงที่เหมาะสมคือ ระหว่าง 300-500 เมตร จากผิวน้ำ เป็นต้น โดยการกำกับดูแลผู้ประกอบการล่องเรือชมวาฬรูปดำของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นเพียงข้อแนะนำและข้อควรปฏิบัติ โดยรายละเอียดปรากฏอยู่ในบทที่ 2 หัวข้อประโยชน์ของ วาฬรูปดำต่อการท่องเที่ยว

4.4.1.8 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรสำคัญในการส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพเพราะ เป็นหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่และใกล้ชิดกับประชาชน จึงทำให้ทราบปัญหาที่แท้จริงในท้องถิ่นของตน และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุดที่สุด ปัจจุบันจึงได้มีแนวคิดในการกระจายอำนาจเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ ราชการส่วนท้องถิ่นมากขึ้น

โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม หลายฉบับ ก็ยอมรับบทบาทของราชการส่วนท้องถิ่นในเรื่องดังกล่าว เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตที่มีการประกาศ ให้เป็นเขตควบคุมมลพิษต้องมีหน้าที่จัดทำแผนการในการจัดการปัญหามลพิษซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ซึ่งกฎหมายนี้ส่งเสริมให้หน่วยงาน ในท้องถิ่นจัดทำระบบน้ำเสียรวมหรือระบบกำจัดของเสียรวม โดยหน่วยงานท้องถิ่นต้องกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการของตนเองเพื่อจัดการแหล่งกำเนิดมลพิษของตนเองให้ได้¹⁷²

นอกจากกฎหมายข้างต้นแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังมีอำนาจ หน้าที่ในการจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตของตนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายของ ราชการส่วนท้องถิ่น แต่ละประเภท ดังนี้

¹⁷² อำนาจ วงศ์บัณฑิต, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 49*, น. 210.

(1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นราชการส่วนท้องถิ่นที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 โดยมีพื้นที่ครอบคลุมในแต่ละจังหวัด เนื่องจากพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นทับซ้อนกับพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นตามมาตรา 45 จึงกำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและราชการส่วนท้องถิ่น ขณะเดียวกันบทบัญญัตินี้ก็กำหนดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตความรับผิดชอบของตน¹⁷³ โดยจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด¹⁷⁴ และตราข้อบัญญัติจังหวัดเพื่อใช้ปฏิบัติการตามหน้าที่รวมถึงกำหนดบทลงโทษผู้ละเมิดข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้อีกด้วยแต่ห้ามมิให้กำหนดโทษจำคุกเกินหกเดือนหรือปรับเกินหนึ่งหมื่นบาท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็น¹⁷⁵ อย่างอื่น ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัด สามารถกำหนดแผนและแนวทางในการคุ้มครองวาฬบรูด้าในแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และออกข้อบัญญัติเพื่อคุ้มครองวาฬบรูด้าที่อาศัยอยู่ในเขตรับผิดชอบของตนเองได้

(2) องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล คุ้มครองดูแลบำรุงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม¹⁷⁶ โดยจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล¹⁷⁷ และออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อใช้ปฏิบัติการตามหน้าที่ รวมถึงกำหนดบทลงโทษผู้ละเมิดข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ในการนี้จะกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บและกำหนด

¹⁷³ มาตรา 45 (7) พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540

¹⁷⁴ มาตรา 45 (2) พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540

¹⁷⁵ มาตรา 51 พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540

¹⁷⁶ มาตรา 67 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

¹⁷⁷ มาตรา 46 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

โทษปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยก็ได้ แต่มิให้กำหนดโทษปรับเกินหนึ่งพันบาท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น¹⁷⁸ ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมผักเบี้ย องค์การบริหารส่วนตำบลบางตะบูน สามารถกำหนดแผนและแนวทางในการคุ้มครองวาฬบรูด้าในแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล และออกข้อบัญญัติเพื่อคุ้มครองวาฬบรูด้าที่อาศัยอยู่ในเขตโดยตรงได้ด้วย

(3) เทศบาล

การจัดตั้งเทศบาลเป็นไปตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ซึ่งแบ่งเทศบาลออกเป็นเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร โดยพระราชบัญญัติเทศบาล ได้กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมคือ จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก รักษาความสะอาดของถนน ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล¹⁷⁹ โดยเทศบาลมีอำนาจตราเทศบัญญัติเพื่อใช้ปฏิบัติการตามหน้าที่ รวมถึงกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนข้อบัญญัติเทศบัญญัติได้ แต่ห้ามมิให้กำหนดเกินกว่าหนึ่งพันบาท¹⁸⁰ ดังนั้น เทศบาลอาจออกเทศบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการด้านสาธารณสุข เพื่อรักษาความสะอาดบริเวณพื้นที่สิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลได้ และเทศบาลตำบลหาดเจ้าสำราญ เทศบาลตำบลบางตะบูน เทศบาลตำบลบ้านแหลม สามารถออกเทศบัญญัติเพื่อคุ้มครองวาฬบรูด้า

4.4.2 องค์การภาคเอกชน

ในหัวข้อนี้ จะได้ศึกษาถึงองค์กรเอกชน และภาคประชาชน ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในภาครัฐหรือภาคเอกชน อีกทั้ง การส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงควรให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องของการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทุกภาคส่วนถือว่ามีความสำคัญ ดังนั้น ในเรื่องการคุ้มครองวาฬบรูด้า ก็ย่อมเป็นเรื่องของทุกคน ทุกภาคส่วน จึงต้องมีการศึกษาถึงภาคเอกชนด้วย

4.4.2.1 องค์กรเอกชน

ปัจจุบันองค์กรเอกชนมีบทบาทในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมมาก เนื่องจาก ไม่มีเหตุผลใดที่จะกำหนดว่าการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้นควรเป็นความรับผิดชอบเฉพาะส่วนราชการเท่านั้น เพราะเรื่องคุณภาพสิ่งแวดล้อมย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในภาครัฐหรือเอกชน และเพื่อเป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของ

¹⁷⁸ มาตรา 71 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

¹⁷⁹ มาตรา 50 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

¹⁸⁰ มาตรา 60 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

ประชาชนในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้องค์กรเอกชนซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม หรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และมีได้มีวัตถุประสงค์ในทางการเมือง หรือมุ่งค้าหากำไรจากการประกอบกิจกรรมดังกล่าว มีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง¹⁸¹ โดยปัจจุบันประเทศไทยมีองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ได้มาจดทะเบียนกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม จำนวน 262 องค์กร¹⁸² และแต่ละองค์กรล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยองค์กรเอกชนที่ได้จดทะเบียนแล้วอาจได้รับการช่วยเหลือหรือได้รับการสนับสนุนจากทางราชการ ในการดำเนินงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น จัดให้มีอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในพื้นที่นั้น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเสนอแนะความคิดเห็นต่อรัฐบาลหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงอาจได้รับเงินทุนอุดหนุนหรือเงินกู้เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจากคณะกรรมการกองทุนสิ่งแวดล้อม¹⁸³ แต่อย่างไรก็ตาม ในการให้องค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ควรมีการตรวจสอบขององค์กรเอกชนในการดำเนินงานว่าก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมจริงหรือไม่ เพราะ บางองค์กรเอกชนมักมีความคิดเห็นรุนแรงและบางครั้งขัดขวางโครงการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศในภาพรวม ดังที่ปรากฏเป็นข่าวในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประท้วงโครงการเพื่อการพัฒนาหลายโครงการของส่วนราชการเอง¹⁸⁴

¹⁸¹ มาตรา 7 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

¹⁸² กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, “รายชื่อองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม”, สืบค้นเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2560, จาก <https://www.deqp.go.th/media/37001/%E0%B8%97%E0%B8%A1-%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%84.pdf>

¹⁸³ มาตรา 8 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

¹⁸⁴ สุณีย์ มัลลิกะมาลย์. “บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนในประเทศไทยในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535”, วารสารกฎหมายสิ่งแวดล้อม, ฉบับที่ 1, ปีที่ 1, น.68 (2538).

4.4.2.2 ภาคประชาชน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นเรื่องของทุกภาคส่วน ไม่เว้นแม้กระทั่งภาคประชาชน อีกทั้ง ตามรัฐธรรมนูญของประเทศ ก็ได้มีการบัญญัติหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อย่างชัดเจน ให้ บุคคลมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ในเรื่องสิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ประชาชนจึงสามารถมีส่วนร่วมในเรื่องดังกล่าวได้ สำหรับใน ภาคประชาชนสามารถรวมกลุ่มกัน ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ อาทิเช่น กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ และ เมื่อประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้น ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและห่วงแหน ทรัพยากรธรรมชาติ ย่อมส่งผลให้มาตรการต่างๆ ที่รัฐดำเนินการเพื่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือการอนุรักษ์คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ มีประสิทธิภาพมากขึ้นตามไปด้วย

ในส่วนของการอนุรักษ์และคุ้มครองวาฬบรูด้าของภาคประชาชน ได้มีการรวมกลุ่มของประชาชนบริเวณชุมชนชาวประมงที่มีวาฬบรูด้าอาศัยอยู่ ได้แก่ บริเวณปาก อ่าวบางตะบูน แหลมผักเป็ย จนถึงหาดเจ้าสำราญ จังหวัดเพชรบุรี เช่น ชมรมวาฬบรูด้าแหลมผักเป็ย ชมรมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม แหลมผักเป็ย ซึ่งมีการประกอบการพาเล่เรือชม วาฬบรูด้าของกลุ่มชาวประมงเองด้วยแต่กลุ่มชาวประมงเหล่านี้มีจิตสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ วาฬบรูด้าและสิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว เนื่องจากเป็นที่อยู่อาศัยของตนเองด้วย เพียงแต่มีการปรับเปลี่ยน ความเป็นอยู่ของชาวประมงจากการจับปลาเพียงอย่างเดียว มาสู่การประกอบธุรกิจนำท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง ดังนั้น ถ้าภาครัฐเข้าไปกวดขันดูแล และส่งเสริมการดำเนินการ ของภาคประชาชนให้ถูกต้อง ก็จะมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์และคุ้มครองวาฬบรูด้าได้อีกทางหนึ่ง

4.4.3 องค์การระหว่างประเทศ

นอกจากองค์การภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนในการอนุรักษ์และคุ้มครองวาฬ บรูด้าภายในประเทศที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงองค์การระหว่างประเทศที่มีบทบาท และมีความสำคัญในการอนุรักษ์คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและสัตว์ป่าต่างๆ ด้วย โดยมีองค์การระหว่าง ประเทศที่สำคัญ ได้แก่

4.4.3.1 สหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN)

สหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature) หรือ IUCN เป็นองค์การระหว่างประเทศ ภายใต้องค์การ สหประชาชาติอันประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐและองค์การภาคเอกชน กว่า 1,300 แห่ง ตัวแทน จากประเทศต่างๆ กว่า 160 ประเทศในทุกทวีปทั่วโลก รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่มา เป็นคณะกรรมการมากกว่า 10,000 คน มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในเมืองแกลนด์ ประเทศ

สวิตเซอร์แลนด์ โดยมีพันธกิจหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั่วโลก สงวนไว้ซึ่งความสมบูรณ์และความหลากหลายทางธรรมชาติ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติใด ๆ อันเป็นไปอย่างเที่ยงธรรมและรักษาระบบนิเวศไว้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยมีคณะกรรมการ 6 คณะ แบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1) คณะกรรมาธิการด้านการศึกษาและการสื่อสาร (Commission on Education and Communication CEC) มีหน้าที่ เพื่อแก้ไขปัญหาไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ผ่านการผลักดันการเรียนรู้ในการสื่อสารและการจัดการองค์ความรู้ เพื่อขยายสังคมในการอนุรักษ์ให้แพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น

2) คณะกรรมาธิการด้านนโยบายสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม (Commission on Environmental, Economic and Social Policy CEESP) มีหน้าที่ เผยแพร่ให้คำแนะนำ ดำเนินนโยบายเกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

3) คณะกรรมาธิการด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติโลก (World Commission on Environmental Law WCEL) มีหน้าที่ เสมือนผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของโลก โดยพัฒนาแนวคิดและเครื่องมือทางกฎหมายใหม่ ๆ สำหรับการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน

4) คณะกรรมาธิการด้านการจัดการระบบนิเวศ (Commission on Ecosystem Management CEM) มีหน้าที่ เผยแพร่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางระบบนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการจัดการและปรับปรุงระบบนิเวศ

5) คณะกรรมาธิการด้านพื้นที่คุ้มครองโลก (World Commission on Protected Areas WCPA) มีหน้าที่ ส่งเสริมการจัดตั้งและการจัดการที่มีประสิทธิภาพของเครือข่ายตัวแทนทั่วโลกของพื้นที่คุ้มครองทั้งบนบกและทางทะเล

6) คณะกรรมาธิการการด้านความอยู่รอดของสัตว์ป่า (Species Survival Commission SSC) มีหน้าที่ ให้คำแนะนำสหภาพทางเทคนิค การดูแลอนุรักษ์สายพันธุ์ และช่วยเหลือให้มีการร่วมมือของสหภาพในการลดจำนวนการสูญพันธุ์ของสัตว์ป่าในสปีชีส์ต่าง ๆ¹⁸⁵ โดยมีการประเมินความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ของสปีชีส์ต่างๆ (IUCN Red List of Threatened Species) ซึ่งวาฬบรูด้าอยู่ในหมวด Data Deficient (DD) กล่าวคือ เป็นสัตว์ที่มีข้อมูลไม่เพียงพอ

¹⁸⁵ IUCN, “Commissions”, Retrived on May 1, 2018, from <https://www.iucn.org/about/union/commissions>

ต่อการประเมินความเสี่ยงและยังไม่สามารถจัดระดับความเสี่ยงในการสูญพันธุ์ของวาฬบรูด้าได้ ถือเป็นสัตว์พันธุ์หายากและการแบ่งชนิดพันธุ์ไม่เสถียร

สหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงเป็นองค์การระหว่างประเทศ ภายใต้องค์การสหประชาชาติที่มีความสำคัญ เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั่วโลก โดยปัจจุบันประเทศไทยมีตัวแทนดำรงตำแหน่ง เจ้าหน้าที่อาวุโสอยู่ในสหภาพ ได้แก่ ดร.จำเนียร วรรัตน์ชัยพันธ์ และนายธวัชชัย รัตนช้อน ผู้ทำงานร่วมกับภาครัฐ ภาคประชาสังคมและชาวบ้านในเขตอนุรักษ์หลายแห่งของประเทศไทย เพื่อผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป¹⁸⁶

4.4.3.2 องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF)

กองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (World Wide Fund for Nature) หรือ WWF เป็นองค์กร สิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่ไม่แสวงหาผลกำไร มีพันธกิจหลักในการยับยั้งการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนให้มนุษย์อยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน องค์กรแห่งนี้เป็นองค์กรอนุรักษ์อิสระที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เมืองมอร์เกส ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มีผู้สนับสนุนหลายล้านรายจากทั่วโลก ดำเนินโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ แล้วกว่า 12,000 โครงการ ใน 153 ประเทศ มีสถานะเป็นมูลนิธิ ได้รับการสนับสนุนจากธนาคารโลก กระทรวงการพัฒนาระหว่างประเทศองค์การบริหารวิเทศกิจแห่งสหรัฐอเมริกา¹⁸⁷ โดยการดำเนินโครงการอนุรักษ์ต่างๆ มีการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่าหลายชนิด รวมถึงการอนุรักษ์วาฬชนิดพันธุ์ต่าง ๆ ทั่วโลก โดยจะผลักดันและดำเนินมาตรการแก้ปัญหาต่างๆ ที่วาฬทั่วโลกประสบ เช่น ปัญหาการล่าวาฬ วาฬในมหาสมุทรทางตอนใต้ถูกคุกคามจากการประมงเชิงพาณิชย์ มลภาวะทางเสียง สารเคมีที่กระจายอยู่ในทะเล อุบัติเหตุจากเรือชน และสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจำนวนประชากรวาฬในมหาสมุทรทางตอนใต้ที่ไม่แน่นอน ทำให้การป้องกันประชากรของวาฬมีความจำเป็นมากขึ้น¹⁸⁸

¹⁸⁶ Thaipublica, “IUCN ไทย เปิดวิถี คนอยู่กับป่า” จาก “ป่าชุมชน” สร้าง “ป่าครอบครัว” better forest better life ป่าดีคนมีความสุข”, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2561, จาก <https://thai publica. org/2015/08/iucn-1/>

¹⁸⁷ WWF Global, “Conservation projects around the world”, Retrieved on May 2, 2018, http://wwf.panda.org/ what_ we_ do/where_ we_ work/project/

¹⁸⁸ WWF Global, “Conservation news & stories”, Retrieved on May 2, 2018, from http://wwf.panda. org/ wwf_ news/ ?218890

บทที่ 5

วิเคราะห์ปัญหามาตรการทางกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า

จากการศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วนในทุกแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับวาฬบรูด้า ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทนี้ผู้เขียนจะขอวิเคราะห์ถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองวาฬบรูด้า ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เนื่องจากปัจจุบันวาฬบรูด้า ได้รับความสนใจจากสาธารณชนเป็นอย่างมาก โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้ยกให้วาฬบรูด้าเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมประจำถิ่นอ่าวไทยตอนบนหรืออ่าวไทยรูปตัวก. แต่ก็ยังสามารถพบเห็นได้ในหลายจังหวัดของประเทศไทย จึงทำให้มีสื่อหลายแขนงได้เข้ามาถ่ายทอดและเผยแพร่เกี่ยวกับชีวิตและแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า รวมทั้งการริเริ่มดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวชมวาฬบรูด้าของกลุ่มชุมชนชาวประมงที่แหลมผักเบี้ย และหาดเจ้าสำราญ จังหวัดเพชรบุรี จนบัดนี้ได้มีผู้ประกอบการเพิ่มขึ้นอีกหลายพื้นที่ตั้งแต่บริเวณปากอ่าวทางฝั่งมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ไล่ไปทางปากแม่น้ำแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งถือเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งไปแล้ว จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์ Bryde's whale fever ขึ้น เมื่อมีผู้คนหลังไหลไปชมวาฬบรูด้ากันอย่างมากมาย โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดที่มีนักท่องเที่ยวนับพันคนลงเรือไปชมวาฬบรูด้า จำนวนเรือที่ออกไปมีจำนวนสูงถึงประมาณ 20-30 ลำในแต่ละวัน ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดความกังวลของกลุ่มผู้รักสิ่งแวดล้อมทำให้มีการณรงค์และผลักดันจากหลายภาคส่วน รวมถึงภาคประชาชน และได้มีการเข้าชื่อกันถึงเกือบ 4 หมื่นรายชื่อบนเว็บไซต์ Change.org เพื่อขอให้วาฬบรูด้าเป็นสัตว์ป่าสงวน โดยสัตว์สงวนของประเทศไทยมีเพียง 15 ชนิด ที่ถูกประกาศมากับพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ฉบับปี พ.ศ. 2503 เท่านั้น จนเมื่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้ประกาศใช้ แต่ก็ยังไม่มีการกำหนดเพิ่มสัตว์ป่าสงวนชนิดใหม่ขึ้นแม้แต่ชนิดเดียว ตลอดระยะเวลากว่า 23 ปี จนเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2559 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ได้อนุมัติในหลักการพระราชกฤษฎีกากำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าสงวน ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เสนอให้เพิ่มสัตว์ป่าอีก 4 ชนิด เป็นสัตว์ป่าสงวน อันประกอบด้วย วาฬบรูด้า วาฬโอมูระ ฉลามวาฬ และเต่ามะเฟือง ทำให้วาฬบรูด้าถูกกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าสงวนลำดับที่ 16 ของประเทศไทย แต่เมื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้าในทุกด้าน ประกอบกับบทบัญญัติต่างๆ มาตรการในการลงโทษของกฎหมายไทยนั้น ผู้เขียนเห็นว่า แม้วาฬบรูด้าจะได้ขึ้นบัญชีเป็นสัตว์ป่าสงวนและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมากขึ้นกว่าที่เคยเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง แต่ทว่า มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองวาฬบรูด้าของประเทศไทย ยังมีปัญหาอยู่อีกหลายด้าน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการคุ้มครองสัตว์ป่าทั้งหลาย

ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อีกทั้ง มาตรการในการควบคุมการทำประมง การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวและ มาตรการควบคุมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ยังไม่ครอบคลุมและเหมาะสมพอที่จะจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ ผู้เขียนจึงได้ทำการวิเคราะห์แล้ว แบ่งเป็นปัญหาแต่ละด้าน ดังนี้

5.1 ปัญหานโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า

ในการดำเนินกิจกรรมที่สำคัญของประเทศเอกเช่นการอนุรักษ์และคุ้มครองวาฬบรูด้า จำเป็นจะต้องมีการกำหนดนโยบาย เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐและเพื่อให้สามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีแผนแม่บทหรือแผนปฏิบัติการอนุรักษ์ กล่าวคือ แผนในการดำเนินงานหรือนโยบายหลักที่ใช้เป็นต้นแบบในการจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์หรือคุ้มครองวาฬบรูด้าโดยตรงในทุกด้าน ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหากับวาฬบรูด้า เนื่องจากมีปัญหาในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาในการบริหารจัดการ ปัญหาในด้านการใช้กฎหมาย ปัญหาในด้านเทคนิค ปัญหาในด้านการศึกษาวิจัย เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการอนุรักษ์และคุ้มครองวาฬบรูด้าที่ผ่านมานับได้ว่าอยู่ในทิศทางที่ดีแล้วเพียงแต่ยังไม่ชัดเจนและทรงประสิทธิภาพพอ โดยที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบในการดูแลการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรทางทะเลมีจำนวนมากและต่างก็มีกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของตนเองดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการของแต่ละหน่วยงานจึงเกิดความขัดแย้ง ข้ำซ้อนกันเองทำให้เกิดการบูรณาการได้ยาก โดยที่ผ่านมามีการจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการอนุรักษ์ที่เป็นการคุ้มครองสัตว์ป่าชนิดพันธุ์ต่างๆ ทั้งสัตว์ป่าสงวน และสัตว์ป่าคุ้มครอง ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยตรง อาทิเช่น แผนแม่บทอนุรักษ์พะยูนแห่งชาติ แผนปฏิบัติการบริหารจัดการแหล่งหญ้าทะเลและพะยูน แผนแม่บทเต่าทะเลแห่งชาติ แผนแม่บทอนุรักษ์ช้างแห่งชาติ โดยที่แผนแม่บทเฉพาะเหล่านี้ จะมีการกำหนดแนวทางการคุ้มครองทั้งชนิดพันธุ์ แหล่งที่อยู่อาศัย รวมไปถึงแหล่งอาหารอีกด้วย ส่วนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับวาฬบรูด้า จะปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม และแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ที่กล่าวถึงการอนุรักษ์คุ้มครองและการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งนั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า แผนดังกล่าวเป็นเพียงนโยบายในระดับทั่วไปเท่านั้น เป็นเสมือนเพียงภาพรวมของนโยบายทางสิ่งแวดล้อมที่ยังมิได้มีการเฉพาะเจาะจงในเรื่องการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัย ชนิดพันธุ์ แหล่งอาหารรวมถึงการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับวาฬบรูด้าแต่อย่างใด โดยปัญหาที่เกิดขึ้นจึงยังไม่ถูกจัดลำดับในความสำคัญเท่าที่ควร ดังนั้น จึงจำเป็น

ต้องมีการพัฒนาโดยจัดทำกรอบของการปฏิบัติงานให้ครอบคลุมภารกิจของแต่ละหน่วยงาน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำซ้ำซ้อน รวมทั้งแก้ไขปัญหามาจากข้อจำกัดในเรื่องศักยภาพของบุคลากรงบประมาณที่มีจำกัด การประสานงานระหว่างหน่วยงานเกี่ยวข้อง และความรวดเร็วกับการตอบสนองต่อปัญหา โดยการกำหนดแผนแม่บทจะได้มีการกำหนดกรอบแนวคิดในการดำเนินการ จัดสรรงบประมาณ ระยะเวลาการจัดการ การกำหนดฝ่าย และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง การสรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นการจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่ครอบคลุม ชัดเจน และมีประสิทธิภาพ โดยหากประเทศไทย ได้จัดทำแผนแม่บทของวาฬบรูด้าโดยเฉพาะเจาะจงขึ้น ผู้เขียนเห็นว่า จะเกิดประโยชน์และสามารถช่วยเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าได้มากยิ่งขึ้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า นโยบายหรือแผนการปฏิบัติการเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากว่าจะเป็นมาตรการในการจัดการ การดำเนินการ คุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าได้อย่างดี การกำหนดนโยบายหรือแผนการจัดการต่างๆ ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งยังขาดนโยบายและขั้นตอนต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่ควรทำเช่น กรมเจ้าท่า ซึ่งเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบเรือนำเที่ยว (เรือโดยสารท่องเที่ยว) ตามกฎหมาย ซึ่งรวมไปถึงการนำเรือพานักท่องเที่ยวล่องชมวาฬบรูด้าที่ต้องดำเนินการขอใบอนุญาตเสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินกิจการได้ แต่ในการนี้ ผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดไว้เพียงเท่านั้นยังไม่เคร่งครัดพอ เพราะ ใครก็ตามที่มีเรือที่ขึ้นทะเบียนสำหรับดำเนินกิจการท่องเที่ยวกับกรมเจ้าท่าแล้ว ก็สามารถจะพานักท่องเที่ยวออกชมวาฬบรูด้าได้ทันทีและไม่ต้องขอใบอนุญาตดูวาฬบรูด้าเพิ่มเติม เพราะไม่มีให้ขอ อีกทั้ง ยังไม่ต้องดำเนินการขอใบอนุญาตกับหน่วยงานอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าด้วย เพราะไม่มีให้ขออีกเช่นกัน โดยกล่าวได้ว่า ยังไม่มีการกำหนดแบ่งกิจกรรมที่จะต้องขอใบอนุญาตเพิ่มเติม เช่น การท่องเที่ยวล่องเรือชมสัตว์ ในการล่องเรือพาชมวาฬบรูด้า รัฐจึงควรกำหนดเพิ่มเติม เรื่องการขอใบอนุญาตในการพาชมวาฬบรูด้าเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะขึ้นเพื่อที่กรมเจ้าท่าและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จะได้ประสานการทำงานโดยบูรณาการ อีกทั้ง จะได้กำหนดนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เคร่งครัดมากขึ้นได้อีก เช่น ข้อกำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติของเจ้าของเรือ จำนวนเรือเที่ยวเรือ เส้นทางเดินเรือ มาตรการรักษาความปลอดภัย มาตรการคุ้มครองและอนุรักษ์สัตว์เพื่อประโยชน์ในการควบคุม กำกับดูแล วางแผน และพร้อมรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตต่อไป

5.2 ปัญหามาตรการทางกฎหมายการกำหนดประเภทและสถานะของสัตว์ป่าที่เกี่ยวข้องกับวาฬบรูด้า

วาฬบรูด้า ถือเป็นสัตว์ป่าสงวนตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสัตว์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย โดยแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ สัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง ตามบัญชีแนบท้ายพระราชบัญญัติฉบับนี้ และตามที่จะกำหนดเป็นพระราชกฤษฎีกาในกรณีของสัตว์ป่าสงวนและกฎกระทรวงในกรณีของสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งการแบ่งประเภทของสัตว์ป่าตามกฎหมายฉบับนี้ ยังไม่มีเกณฑ์จำแนกที่ชัดเจนว่าเหตุใดสัตว์ชนิดต่างๆ จึงถูกกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองในพระราชบัญญัติ เนื่องจากไม่มีบทนิยามที่จะอธิบายให้เห็นถึงความแตกต่างของสัตว์ทั้งสองประเภท โดยการแบ่งประเภทของสัตว์ป่าในประเทศไทย ก็ยังไม่สอดคล้องกับการแบ่งประเภทของสัตว์ป่าตามหลักสากลด้วย อย่างเช่น อนุสัญญาไซเตส ที่แบ่งเป็น 3 บัญชีหรือบัญชีแดงแสดงสถานภาพสัตว์ป่าต่างๆ ขององค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN Red List of Threatened Species) ซึ่งมีการแบ่งอย่างละเอียดถึง 9 ประเภท โดยทั้งสององค์กรประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกด้วย โดยอนุสัญญาไซเตส มีการกำหนดมาตรการควบคุมทางการค้าที่มีความเข้มข้นในบัญชีของสัตว์แต่ละประเภทที่ต่างกันไป โดยคำนึงถึงชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์มากกว่าชนิดพันธุ์ที่ยังไม่ถึงกับใกล้สูญพันธุ์ ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในหัวข้อกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยมีพันธกิจในการอนุรักษ์กฎหมายให้สอดคล้อง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การที่พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มิได้กำหนดนิยามที่จะอธิบายให้เห็นถึงความแตกต่างของสัตว์ป่าสงวนกับสัตว์ป่าคุ้มครองหรือการมิได้กำหนดแบ่งประเภทของสัตว์ป่าโดยละเอียดตามสภาพจริง อาจทำให้เกิดปัญหาการจัดประเภทสัตว์ป่าบางชนิดอยู่ในกลุ่มที่ไม่ตรงกับสถานภาพของสัตว์ป่าเองได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อความหลากหลาย ความหนักเบาของโทษ และมาตรการในการจัดการของสัตว์ป่าแต่ละประเภทแน่นอน จากปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในเรื่องดังกล่าว โดยเมื่อพิจารณามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศที่ได้ศึกษามา Nature Conservation Act 1992 ของประเทศออสเตรเลีย มีการแบ่งประเภทของสัตว์ป่าออกเป็น 5 ประเภท และได้มีการกำหนดเกณฑ์ของสัตว์แต่ละประเภทโดยนิยามไว้ในบทบัญญัติของกฎหมาย ในการกำหนดประเภทของสัตว์ต่างๆ ยังพิจารณาจากหลายๆปัจจัย ไม่ว่าจะเป็น การพบเห็น ถิ่นที่อยู่การกระจายตัวภาวะคุกคาม อีกด้วย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ประเทศไทยก็สามารถกระทำได้ เนื่องจากมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในหลากหลายด้านอยู่ เพียงแต่รัฐต้องเห็นถึงความสำคัญในเรื่องของสัตว์ป่าและลงทุนจัดสรรงบประมาณ ซึ่งถือเป็นการลงทุนระยะยาวและไม่เสียเปล่าอย่างแน่นอน ผู้เขียนจึงเห็นว่า ถ้าประเทศไทยได้มีการปรับปรุงประเภทของสัตว์ป่าให้ครอบคลุมมากขึ้น ย่อมจะ

ทำให้การสงวนและคุ้มครองสัตว์ต่างๆ รวมทั้งวาฬบรูด้าในฐานะสัตว์ป่าสงวนมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิมและน่าจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแผนอนุรักษ์รวมถึงการบริหารจัดการที่ดีขึ้นด้วย โดยประเทศไทยอาจนำหลักเกณฑ์ต่างๆ ใน Nature Conservation Act 1992 ของประเทศออสเตรเลียที่ได้นำเสนอไว้มาใช้เป็นแนวทางเพื่อดำเนินการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายต่อไปได้

ในส่วนของสถานะทางกฎหมายของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย จะเห็นได้ว่า ในกฎหมายไทยกล่าวคือ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มิได้บัญญัติถึงสถานะทางกฎหมายของสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองไว้โดยชัดเจน ไม่ว่าจะกำหนดสถานะให้เป็นของรัฐหรือให้เป็นของสาธารณชนก็ตาม โดยแตกต่างจาก Nature Conservation Act 1992 ของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งมีการกำหนดสถานะของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างชัดเจนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยผู้เขียนเห็นว่า เมื่อพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของไทยฉบับอื่น ๆ เช่น พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 ที่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนให้ปิโตรเลียมเป็นของรัฐ ผู้ใดสำรวจหรือผลิตปิโตรเลียม ในที่ใดไม่ว่าที่นั้นเป็นของตนเองหรือของบุคคลอื่นต้องได้รับสัมปทาน¹ และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ทำให้เห็นว่า พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ก็มีมาตรการต่าง ๆ ที่ต้องมีการขออนุญาตและได้รับการอนุญาตจากรัฐคล้ายกับการต้องได้รับสัมปทานในพระราชบัญญัติปิโตรเลียม ดังนั้น ถ้าได้มีการบัญญัติให้สัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมีสถานะเป็นทรัพย์สินของรัฐ จึงไม่น่าจะเสียหายแต่อย่างใด เหตุใดจึงไม่มีการบัญญัติสถานะทางกฎหมายของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายให้เป็นของรัฐ เพื่อประโยชน์ในการจัดการเกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ต่าง ๆ และยังทำให้ประชาชนตระหนัก เกรงกลัวที่จะขัดต่อมาตรการทางกฎหมายและคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการเข้าถึงซึ่งข้อกำหนดโดยรัฐ² ทำให้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งรัฐมีอำนาจโดยชอบธรรมอยู่แล้วในการบริหารจัดการเพื่อการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าทั้งหลาย อีกทั้ง การกำหนดให้สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองเป็นทรัพย์สินของรัฐ ก็เท่ากับว่าเป็นทรัพย์สินร่วมกันของสาธารณชน เพราะ จะไม่มีผู้ใดที่สามารถจะยึดถือเอาไว้หรือใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตนได้จึงอาจช่วยทำให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมในการที่จะปกป้องดูแลสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย มีความรักและหวงแหน มีแรงจูงใจ

¹ มาตรา 23 พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514

² Bromley, Environment and economy property rights and public policy, Cambridge: Basil Blackwell, 1991, p. 23,31 อ้างใน พรพนา กวียเจริญ, “ระบบสิทธิทรัพย์สินรวม : พลวัตการจัดการทรัพยากรประมงน้ำจืด ในกรณีชุมชนลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545, หน้า 9

ในการอนุรักษ์ ในฐานะที่เป็นทรัพย์สินร่วมกัน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอีกด้วย และแก้ปัญหาบุคคลไม่เกรงกลัวและความไม่ศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า การกำหนดดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งรวมถึงวาฬบรูด้าด้วย ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรต้องมีการบัญญัติเพิ่มเติมถึงสถานะทางกฎหมายของสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองให้มีสถานะเป็นทรัพย์สินของรัฐเพื่อความครอบคลุม ชัดเจน และเสริมแรงจูงใจในการอนุรักษ์ของผู้คนทั่วไปด้วย อีกทั้ง ยังเป็นการปรับปรุงให้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

โดยผู้เขียนเห็นว่า หากสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองมีสถานะตามกฎหมายเป็นทรัพย์สินของรัฐ และมีบทนิยามที่จะอธิบายความเป็นสัตว์ป่าสงวนและความเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองที่ถูกบัญญัติลงไปในตัวบทกฎหมายดังกล่าว ย่อมทำให้เกิดหลักเกณฑ์การจำแนกที่ชัดเจนระหว่างสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งจะทำให้เข้าใจได้ว่าสัตว์ป่าสงวนสำคัญกว่าสัตว์ป่าคุ้มครอง เนื่องจาก ประชากรของสัตว์เหล่านั้นอาจลดลงถึงขั้นวิกฤตและกำลังจะสูญพันธุ์เมื่อเทียบกับสัตว์ป่าคุ้มครองแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า จะมีประโยชน์อย่างยิ่งในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้า เพราะบทกฎหมายที่ศักดิ์สิทธิ์ขึ้น จะทำให้ผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจกรรมพาล่องเรือชมวาฬบรูด้า ตระหนักได้ว่า วาฬบรูด้าเป็นทรัพย์สินของรัฐและยังเป็นสัตว์ป่าสงวน ยิ่งต้องใช้ความระมัดระวังมากขึ้น โดยหากเกิดปัญหารัฐย่อมมีอำนาจโดยชอบธรรมในการจัดการหรือสามารถเข้ามาควบคุมดูแลปัญหาได้ และเป็นการเสริมให้บทบัญญัติของกฎหมายครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้น

5.3 ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า

วาฬบรูด้าเป็นสัตว์น้ำและท้องทะเลคือที่อยู่อาศัย โดยวาฬบรูด้ามีพฤติกรรมว่ายน้ำตามเหยื่อที่เป็นแหล่งอาหาร กล่าวคือ บริเวณใดมีปลาเล็กปลาน้อยอุดมสมบูรณ์ก็มักจะพบวาฬบรูด้า ฉะนั้นในเรื่องของการกำหนดพื้นที่คุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า จึงเป็นการยากที่จะสามารถกำหนดให้ครอบคลุมพื้นที่ทางทะเลทั้งหมดที่วาฬบรูด้าอาศัยอยู่ได้ เนื่องจากโดยธรรมชาติย่อมไม่สามารถจำกัดให้วาฬบรูด้าว่ายน้ำอยู่ภายในบริเวณใดบริเวณหนึ่งได้ และจากข่าวสารที่มีการพบเห็นวาฬบรูด้าหรือพื้นที่ที่พบการตายเกยตื้นตายของวาฬบรูด้าบางพื้นที่ก็มีได้เป็นเขตที่มีการกำหนดให้เป็นแหล่งคุ้มครองที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเล เช่น พื้นที่ทะเลบริเวณท่าเรือแหลมฉบัง ที่มีอุบัติเหตุเรือชนวาฬบรูด้าตายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าในปัจจุบันมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า ปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน แต่เมื่อพิจารณาแล้วก็ยังพบว่า มีปัญหามาตรการทางกฎหมาย โดยการมีบทลงโทษที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ซึ่งมีปัญหามาตรการทางกฎหมายที่ล้าหลัง

ไม่ทันสมัย เนื่องจาก มีการประกาศใช้หรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อนานมาแล้ว ทำให้บทลงโทษไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน³ สมควรที่จะต้องแก้ไขเป็นอย่างยิ่งซึ่งอัตราโทษที่ต่ำเกินไปย่อมทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวและไม่สามารถยับยั้งการกระทำความผิดได้อย่างแท้จริงด้วย เช่น ในเรื่องของการยึดถือหรือครอบครองที่ดิน ทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน โดยรุกล้ำเขตอุทยานแห่งชาติเพื่อก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างที่ผิดกฎหมาย โดยการบุกรุกพื้นที่ธรรมชาติให้กลายเป็นสิ่งปลูกสร้างหรือพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งให้มีบริเวณพื้นดินมากขึ้นทำให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่ง โดยการกัดเซาะชายฝั่งเป็นการทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยบริเวณชายฝั่งทะเลของสัตว์น้ำต่าง ๆ โดยตรงทั้งในบริเวณที่เป็น หาดโคลน และป่าชายเลน จึงส่งผลให้เกิดภาวะการล่มสลายตามธรรมชาติ และสัตว์ทะเลจะประสบปัญหาการเกยตื้นตาย ซึ่งปัจจุบันแนวชายฝั่งทะเลของอ่าวไทยตอนบนฝั่งตะวันตกกำลังประสบปัญหาดังกล่าว ดังนั้น หากเกิดปัญหานี้ในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเลที่มีความหวงแหนอยู่อาศัยอยู่ย่อมทำให้เกิดปัญหาการเกยตื้นตายของวาฬหรือสัตว์น้ำได้ โดยปัจจุบันมีการกำหนดบทลงโทษในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าวไว้ให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴ ซึ่งเห็นได้ชัดเลยว่าบทลงโทษต่ำเกินไป ผู้บุกรุกทั้งหลายเป็นผู้ประกอบการโรงแรม รีสอร์ท ซึ่งไปก่อสร้างต่อเติมที่พักลงไปในทะเล ในเขตอุทยานแห่งชาติหรือผู้มีอิทธิพลทั้งหลายที่เข้าไปก่อสร้างที่อยู่อาศัย ซึ่งโทษเพียงเท่านี้ไม่ทำให้บุคคลที่มีกำลังทรัพย์จ่ายค่าปรับเกรงกลัวต่อกฎหมายได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า บทลงโทษดังกล่าวไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันอย่างยิ่ง เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ประกาศใช้มากกว่า 50 ปี แล้ว แต่ปัญหาเรื่องดังกล่าวมิได้มีแนวโน้มหมดไปแต่อย่างใด จึงเห็นควรแก้ไขโดยการกำหนดโทษเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ โดยเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในเรื่องการคุ้มครองพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เช่น ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ 2507 โดยที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2559) ซึ่งได้มีการปรับแก้บทบัญญัติของกฎหมายแล้ว โดยได้กำหนดโทษให้สูงขึ้นในเรื่องของการยึดถือหรือครอบครอง การทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน อันเป็นการเสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติ⁵ ตามมาตรา 31 กำหนดให้ “ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท ” แล้วผู้เขียนจึงเห็นควรกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเท่าตัวเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นต้องระวางโทษจำคุก

³ ชัชชม อรรถกัญญา, “การบังคับใช้กฎหมาย : ประเด็นที่ต้องปรับปรุงในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของไทย”, *ตุลพาทู*, เล่มที่ 1, น.91 (2543).

⁴ มาตรา 24 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504

⁵ มาตรา 14 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ 2507

ไม่เกิน 10 ปี และในส่วนของค่าปรับให้กำหนดเพิ่มขึ้นเป็นปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลและมูลค่าความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการการยึดถือหรือครอบครอง ทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน โดยทำให้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมเสีย ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับพระราชบัญญัติ ป่าสงวนแห่งชาติ

ในเรื่องพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวภายในเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหายต่อสัตว์และสิ่งแวดล้อม เช่น การทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่าง ๆ ในที่ที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น อาจก่อให้เกิดปัญหามลพิษภายในอุทยานแห่งชาติ ที่มีการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า โดยการกำหนดบทลงโทษไว้ให้ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ⁶ โดยเป็นโทษ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า บทลงโทษดังกล่าว ไม่ได้ทำให้นักท่องเที่ยวตระหนัก รมัตระวังหรือเกรงกลัว แต่ประการใด จึงเห็นควรแก้ไขโดยการกำหนดโทษปรับเพิ่มขึ้นเป็นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษปรับนี้เป็นการกำหนดปรับ ตามเพดานโทษปรับขั้นต่ำตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์และ สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน อีกทั้ง ในเรื่องการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้าที่อยู่ใน เขตอุทยานแห่งชาตินั้น ผู้เขียนยังมีความเห็นเกี่ยวกับมาตรการในการป้องกันมิให้เกิดการกระทำ ความผิดภายในเขตพื้นที่คุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยต่าง ๆ ซึ่งมักเกิดพฤติกรรมการท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมหลายประการ โดยมีเพียงแต่การกำหนดบทลงโทษในทางอาญา เท่านั้น รัฐอาจนำมาตราการ และวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39⁷ มาปรับใช้ในส่วนที่สามารถบัญญัติลงในบทบัญญัติของกฎหมายและใช้ได้ อย่างเหมาะสม เช่น การห้ามเข้าเขตกำหนดเพื่อป้องกันผู้มีพฤติกรรมกระทำผิดหรือเคยกระทำผิด มิให้เข้าไปในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติหรือการเรียกประกันทัณฑ์บน เป็นต้น

⁶ มาตรา 25 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504

⁷ มาตรา 39 วิธีการเพื่อความปลอดภัย มีดังนี้

- (1) กักกัน
- (2) ห้ามเข้าเขตกำหนด
- (3) เรียกประกันทัณฑ์บน
- (4) คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล
- (5) ห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง

โดยปัญหาอีกประการของมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของ วาฬบรูด้า กล่าวคือ การบังคับใช้กฎหมายภายในเขตอุทยานแห่งชาติหรือเขตพื้นที่คุ้มครองตาม กฎหมายต่างๆ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลหายากทั้งหลาย โดยมักพบว่า มีการเข้าไปกระทำ ความผิดภายในเขตดังกล่าวบ่อยครั้งตามที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่าง ๆ เช่น การปล่อยให้มีการรุกป่าพื้นที่เพื่อก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างโดยผิดกฎหมายหรือการทำอันตรายกับสัตว์ ลักลอบจับ สัตว์ออกมาจากเขตดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่า แม้มีมาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้อยู่แต่กลับมี การบังคับใช้จริงน้อยและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงไม่สามารถจะแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ มาจากสาเหตุหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการขาดบุคลากรเจ้าหน้าที่ ที่จะเข้าไปตรวจตรา สอดส่อง ดูแล พื้นที่ได้อย่างทั่วถึง หรือการละเลยไม่บังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐเอง ดังนั้น รัฐจึงควรที่จะมีการแก้ไข ปรับปรุงปัญหาดังกล่าวนี้ด้วย โดยอาจเปิดโอกาสให้ภาคท้องถิ่น หรือภาคประชาชน เข้ามามีบทบาทร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการตรวจตรา สอดส่อง ดูแล รักษา สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงให้ประชาชนได้เข้าถึงการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ร้องเรียน หากพบเจ้าหน้าที่ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายได้ ซึ่งปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่า หากมีบทลงโทษ ที่เหมาะสมโดยการกำหนดโทษให้สูงขึ้นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว มิเพียงแต่บุคคลทั่วไปจะเกรงกลัว ต่อกฎหมายมากขึ้นเจ้าหน้าที่ของรัฐเองก็ย่อมต้องตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้นด้วย เนื่องจากหากเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำให้เกิดความเสียหายทางราชการ จะต้องมีความรับผิดชอบ ต่อการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทางราชการหรือหน่วยงานของตนเอง อันอาจจะทำให้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วย

5.4 ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองชนิดพันธุ์วาฬบรูด้า

การที่วาฬบรูด้าได้ขึ้นบัญชีเป็นสัตว์ป่าสงวน หากพิจารณาเพียงผิวเผินก็คงจะเห็นว่า วาฬบรูด้าย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายมากขึ้นและรัฐคงจะเล็งเห็นถึงความสำคัญของ วาฬบรูด้า พร้อมทั้งมีมาตรการที่จะแก้ปัญหาการตายของสัตว์ชนิดนี้แล้ว แต่ทว่าจากการศึกษา ถึงการลดจำนวนลงของวาฬบรูด้าก็มิได้มีแนวโน้มที่จะหมดสิ้นไปแต่ประการใด โดยเมื่อพิจารณา ลงไปในรายละเอียดตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมาย ที่ให้ความคุ้มครองวาฬบรูด้าโดยตรงในฐานะสัตว์ป่าสงวน กลับเห็นว่า บทบัญญัติของ พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายที่ทำให้บทลงโทษที่ บัญญัติขึ้นไม่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ในมาตรการคุ้มครองสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยการควบคุมการค้า การครอบครอง การค้าสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซาก ของสัตว์ป่า และการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน ที่ได้เสนอมานั้น จะเห็นได้ว่า มีการกำหนด

ความผิดสำหรับผู้ล่า ผู้ครอบครอง ผู้ค้า ผู้นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน ซึ่งสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าของทั้งสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองไว้โดยเท่ากัน รวมทั้งใช้บทกำหนดโทษในมาตราเดียวกันอีกด้วย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ปัญหานี้อาจเกิดจากการที่ประเทศไทยไม่มีบทนิยามประเภทของสัตว์ป่าและการแบ่งประเภทโดยยังไม่สอดคล้องกับสถานภาพของสัตว์ป่า ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 5.2 โดยการกำหนดบทลงโทษให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 47 และการกำหนดบทลงโทษให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 48 โดยการใช้บทลงโทษในมาตราเดียวกันของทั้งสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง มีปัญหาว่าการบัญญัติเช่นนี้เหมาะสมแล้วหรือไม่

ประเทศไทย ได้แบ่งประเภทของสัตว์เป็น 2 ประเภทคือ สัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยประเทศไทยมีสัตว์ป่าสงวนอยู่เพียง 19 ชนิดเท่านั้น ซึ่งวาฬบรูด้าเป็นหนึ่งในชนิดพันธุ์ดังกล่าวด้วย โดยสัตว์ป่าสงวนถือเป็นสัตว์ป่าที่อยู่ในสถานภาพที่ใกล้สูญพันธุ์ เป็นสัตว์ป่าหายาก และบางชนิดได้สูญพันธุ์ไปแล้ว จึงเป็นสัตว์ที่จำต้องสงวนและรักษาไว้ไม่ให้สูญพันธุ์หรือลดจำนวนลงไปกว่านี้นั้น ส่วนสัตว์ป่าคุ้มครองนั้น ยังเป็นสัตว์ป่าที่ยังไม่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ แต่ก็จำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้เท่านั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า ความร้ายแรงของการกระทำให้สูญเสียชีวิตของสัตว์ป่าทั้งสองประเภทจึงไม่น่าจะเท่ากัน ผู้เขียนจึงจะขอยกตัวอย่างเพื่อให้เห็นภาพความเสียหายชัดเจน เช่น กรณีความเสียหายที่เกิดกับงูเหลือมที่เป็นสัตว์คุ้มครองตายโดยงูเหลือมเป็นสัตว์ที่มีมากตามธรรมชาติอยู่แล้ว และเป็นสัตว์ที่สามารถเพาะพันธุ์ได้ในสวนสัตว์ ใช้เวลาในการตั้งท้องไม่นาน ออกลูกครั้งละหลายตัว มีจำนวนประชากรกระจายอยู่ทั่วประเทศกับความเสียหายในกรณีที่เกิดกับวาฬบรูด้าที่เป็นสัตว์สงวนตาย ซึ่งวาฬบรูด้าเป็นสัตว์ที่มีอยู่น้อยมากตามธรรมชาติ อีกทั้ง กฎหมายกำหนดห้ามมิให้เพาะพันธุ์ จึงไม่สามารถทำการเพาะเลี้ยงในพิพิธภัณฑสถานสัตว์น้ำได้ใช้เวลาในการตั้งท้องเป็นปี และประสบปัญหาการเกยตื้นตาย ลอยตายทุกปี แล้วเหตุใดบทบัญญัติเรื่องของความผิดและการลงโทษของกฎหมายฉบับนี้ จึงไม่คุ้มครองสัตว์ป่าสงวนให้มากกว่าสัตว์ป่าคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าตามกฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นว่า หากมีการกำหนดความผิดและกำหนดโทษในลักษณะเช่นนี้แล้ว อาจจะทำให้การลงโทษไม่ได้สัดส่วนกับความผิดที่ผู้กระทำผิดได้ก่อขึ้น บทบัญญัติของกฎหมายไม่ศักดิ์สิทธิ์พอผู้กระทำผิดไม่เกรงกลัวต่อบทบัญญัติของกฎหมายและการแยกความผิดและโทษที่กระทำต่อสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองย่อมจะส่งผลต่อการบังคับใช้ อีกทั้ง เพื่อให้เอื้อต่อการตีความของศาลในการกำหนดโทษตามสัดส่วนที่ผู้กระทำผิดพึงได้รับอีกด้วย ทั้งนี้ การกำหนดความผิดและโทษอาจให้มีการจัดชั้นความหนักเบาตามประเภทของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครอง โดยอาจจะยึดแนวทางในการกำหนดอัตราส่วนตามกลุ่มของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองดังเช่น แนวทางการ

คุ้มครองสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย Nature Conservation Act 1992 ของประเทศออสเตรเลีย และ Wildlife Conservation Act 2010 ของประเทศมาเลเซีย ที่ได้กล่าวมาแล้ว ในบทที่ 4 โดยมีการกำหนดโทษที่มีความหนักเบาไม่เท่ากัน เนื่องจากพิจารณาจากความเสียหายที่ไม่เท่ากันระหว่างสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง หรืออาจกำหนดโทษเพิ่มขึ้นได้ ในกรณีที่สัตว์ที่ถูกกระทำความผิดเป็นตัวเมียหรือเป็นสัตว์ที่ยังโตไม่เต็มวัย ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการกระทำความผิดต่อสัตว์ที่อยู่ในสถานะต่างกัน สัตว์ที่มีไข่ประเภทเดียวกัน ย่อมเกิดความร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อสัตว์ที่อยู่ในสถานะต่างกัน โดยในการเพิ่มโทษให้คำนึงถึงความเหมาะสมต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

จากปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงขอเสนอบทลงโทษและเพิ่มบทลงโทษให้สูงขึ้น โดยคำนวณจาก สภาพปัจจุบันที่ประมวลกฎหมายอาญาได้ปรับบทลงโทษเพิ่มขึ้นโดยการใช้สัดส่วนโทษจำคุกหนึ่งปีต่อโทษปรับสองหมื่นบาท⁸ ซึ่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ยังคงใช้โทษปรับในอัตราเดิมอยู่จึงต้องดำเนินการแก้ไขให้ปรับเปลี่ยนอัตราโทษจำคุก 1 ปี ต่อโทษปรับหนึ่งหมื่นบาท ดังนี้ ในกรณีที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นกับสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง จากบทลงโทษที่ได้มีการกำหนด ตามมาตรา 47 ที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ควรปรับเปลี่ยนโดยใช้ มาตรา 47 ในกรณีของสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยปรับบทลงโทษเป็นที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกินแปดหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และตามมาตรา 48 ที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ควรปรับเปลี่ยนโดยใช้ มาตรา 48 ในกรณีของสัตว์ป่าคุ้มครองเพียงอย่างเดียวเช่นกัน โดยปรับบทลงโทษเป็นที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับ ไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยเป็นการกำหนดปรับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบันและในกรณีการกระทำความผิดเกิดขึ้นกับสัตว์ป่าสงวน ผู้เขียนเสนอเพิ่มบทบัญญัติโดยให้กำหนดแยกบทลงโทษออกจากสัตว์ป่าคุ้มครองเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าตามที่ได้อธิบายมาแล้ว โดยในกรณีสัตว์ป่าสงวน ให้กำหนดใช้เป็นบทวิ กกล่าวคือ บทบัญญัติความผิดในลักษณะการกระทำเดียวกัน แต่กำหนดให้ต้องได้รับโทษสูงกว่า เนื่องจากเกิดความเสียหายที่มากกว่า ดังเช่นในกฎหมายอื่นๆ โดยเสนอเพิ่มเป็นมาตรา 47 ทวิ และมาตรา 48 ทวิ พร้อมปรับอัตราโทษจำคุกให้สูงขึ้นเนื่องจากเป็นบทวิ โดยในส่วนของโทษปรับให้ใช้สัดส่วนโทษจำคุก 1 ปี ต่อโทษปรับสองหมื่นบาท ตามการคำนวณโทษปรับในประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบันที่ได้ปรับเปลี่ยนแก้ไขแล้ว และหากในอนาคต ประเทศไทย มีการแก้ไขพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ในส่วนของการจัดประเภทสัตว์ป่าให้ตรงกับสถานภาพของสัตว์ป่าเองได้โดยละเอียด

⁸ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560

ซึ่งอาจมีสัตว์ป่ามากกว่าสองประเภทแบบในปัจจุบัน โดยบทบัญญัติของกฎหมายที่จะได้บัญญัติไว้เพื่อการดำเนินการหรือเพื่อสำหรับการลงโทษต่อไป จึงควรจะมีการจัดลำดับชั้นของความหนักเบา เพื่อให้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

5.5 ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการทำประมงที่มีผลกระทบต่อวาฬบรูด้า

ปลาทุ ปลากระตัก เคย ปลาเล็กปลาน้อยทั้งหลายเป็นอาหารของวาฬบรูด้า และยังเป็นอาหารของมนุษย์ที่จะถูกจับไปเพื่อประกอบอาหารโดยชาวประมงที่มีการทำประมงปลาเล็กปลาน้อยเหล่านั้น โดยในพื้นที่ใดที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยเหยื่อของวาฬบรูด้าก็มักจะพบวาฬบรูด้าอยู่บริเวณนั้นด้วย มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการทำประมงจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากตามสภาพข้อเท็จจริงที่ผู้เขียนได้ศึกษามาพบว่า พื้นที่ที่พบวาฬบรูด้าอาศัยอยู่นั้นเป็นบริเวณที่มีการทำประมงของชาวประมงด้วยและในบางพื้นที่มิได้ถูกกำหนดให้เป็นเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำซึ่งจะมีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการทำประมงและคุ้มครองวาฬบรูด้าได้อย่างเคร่งครัด เช่น การห้ามเครื่องมือบางประเภทในการทำประมง จำพวกอวนลาก อวนรุน ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้สัตว์ทะเลอย่างพะยูน โลมา และวาฬ เป็นอันตราย เนื่องจากการเข้าไปติดในเครื่องมือจำพวกนี้ โดยเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สัตว์เหล่านี้ตาย ผู้เขียนจึงเห็นว่า ต้องอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ในการที่จะออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามมาตรา 71 ซึ่งกำหนด ให้รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการประมงประจำจังหวัดมีอำนาจออกประกาศเพื่อควบคุมเครื่องมือทำการประมงตามรูปแบบของเครื่องมือ วิธีการทำการประมง พื้นที่ทำการประมง ขนาดของเรือประมงที่ใช้ประกอบการทำการประมง และเงื่อนไขอื่นที่ห้ามใช้ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำ ซึ่งจะสามารถกำหนดพื้นที่ วิธีการ ฤดูกาล ในการทำประมงเหยื่อของวาฬบรูด้า ซึ่งเป็นบริเวณที่มีวาฬบรูด้าอาศัยอยู่ด้วย และผู้เขียนยังเห็นว่า ในบางพื้นที่ที่มีวาฬบรูด้าอาศัยอยู่ชุกชุม ถ้าหากปล่อยให้มีการทำการประมงปลาทุ ปลากระตัก เคย ปลาเล็กปลาน้อย ที่เป็นอาหารของวาฬบรูด้าได้ตลอดทั้งปีหรือในปริมาณที่มากเกินไปโดยไม่มีการกำหนดฤดูกาลในการทำประมงหรือพื้นที่ที่ห้ามให้ทำการประมงไว้ ก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อแหล่งอาหารของวาฬบรูด้าให้ลดปริมาณน้อยลงจนกระทบต่อระบบนิเวศน์โดยรวม และอาจทำให้วาฬบรูด้าอยู่ในภาวะขาดแคลนอาหารจนไม่สมบูรณ์ เป็นโรค ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วาฬบรูด้าตายได้ ดังนั้น บริเวณพื้นที่ที่มีได้ถูกกำหนดให้เป็นเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ อาศัยอำนาจตามมาตรา 71 สามารถออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อกำหนดฤดูกาลในการทำประมงได้ โดยการกำหนดจำกัดช่วงเวลาที่จะให้ทำการ

ประมง เช่น ช่วงเวลาที่ปลาวางไข่ เพื่อคุ้มครองปลาที่กำลังมีไข่ไม่ให้ถูกจับไปหมด ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาเหยื่ออย่างเช่น ปลาทุ ปลากะตัก หรือเคย ถูกจับไปเป็นอาหารของมนุษย์จนทำให้เหยื่อตามธรรมชาติสำหรับสัตว์น้ำอย่างวาฬบรูด้าขาดแคลน จึงนับเป็นมาตรการทางกฎหมายที่เสริมประสิทธิภาพในการคุ้มครองวาฬบรูด้าได้อีกทางหนึ่งด้วย

5.6 ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและควบคุมมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า

ปัญหามลพิษทางน้ำที่เกิดจากน้ำเสียในแหล่งชุมชน แหล่งท่องเที่ยว โรงงานอุตสาหกรรม คราบน้ำมันจากเรือ หรือขยะทะเล ซึ่งเกิดการปนเปื้อนลงในทะเลทำให้น้ำเสียและไม่มีคุณภาพ ล้วนแต่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สัตว์ทะเล อย่างเช่น วาฬบรูด้าตายลงเป็นจำนวนมาก และบริเวณจังหวัดที่มีการพบวาฬบรูด้าอาศัยอยู่จำนวนมาก บริเวณอ่าวไทยตอนบน ได้แก่ สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ชลบุรี เพชรบุรี นั้น เป็นจังหวัดที่มีการทำอุตสาหกรรมท่าเทียบเรือประมง สะพานปลา และกิจการแพปลา รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งมีปัญหาการปล่อยน้ำเสีย สิ่งปฏิกูล ทำให้เกิดมลพิษในลักษณะที่เป็นอันตรายกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจากปัญหานี้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้มีการกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด ตามมาตรา 55 ซึ่งกำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษและโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดสำหรับควบคุมการระบายน้ำทิ้ง การปล่อยทิ้งอากาศเสีย การปล่อยทิ้งของเสีย หรือมลพิษอื่นใดจากแหล่งกำเนิดออกสู่สิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดไว้ ซึ่งเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ตามมาตรา 55 จะมีหน้าที่ควบคุมการบำบัดน้ำเสียหรือการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะตามธรรมชาติ โดยจะต้องมีการดำเนินการตามมาตรา 69 กล่าวคือ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมมลพิษมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดประเภทของ แหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อมนอกเขตที่ตั้ง แหล่งกำเนิดมลพิษไม่เกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งที่กำหนดตามมาตรา 55 หรือมาตรฐานที่ส่วนราชการใดกำหนดโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายอื่นและมาตรฐานนั้น ยังมีผลใช้บังคับตามมาตรา 56 หรือมาตรฐานที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนดเป็นพิเศษ สำหรับเขตควบคุมมลพิษตามมาตรา 58 เช่น ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากท่าเทียบเรือประมง สะพานปลา และกิจการแพปลา เป็นต้น

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า อาจพิจารณาออกประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษอื่นๆ ที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ เนื่องจากก่อปัญหาและส่งผลกระทบต่อบริเวณที่วาฬบรูด้าอาศัยอยู่ได้

แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในเรื่องดังกล่าวที่ได้ออกตามกฎหมายฉบับนี้ มิได้กำหนดบทลงโทษหรือมาตรการบังคับทางกฎหมาย ในกรณีที่แหล่งมลพิษที่ถูกควบคุมปล่อยมลพิษสูงกว่ามาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมลพิษที่ถูกปล่อยเกินกว่ามาตรฐานที่กฎหมายกำหนดไว้ นั้น ย่อมเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารตามธรรมชาติของวาฬบรูด้า ผู้เขียนจึงเห็นว่า การไม่มีบทกฎหมาย กำหนดในกรณีดังกล่าว จะส่งผลให้มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ถูกกำหนดขึ้นไม่มีสภาพบังคับ จึงเกิดปัญหาช่องว่างทางกฎหมาย ผู้ประกอบการต่างๆ อาจไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เท่าที่ควร เนื่องจากไม่เกรงกลัวต่อมาตรการทางกฎหมายที่ไร้ผลบังคับ ผู้เขียนจึงเห็นควรให้มีการแก้ไขกฎหมายให้ครอบคลุมเพื่อเสริมให้มาตรการคุ้มครองวาฬบรูด้าในเรื่องดังกล่าวมีประสิทธิภาพขึ้นไปอีก โดยการเพิ่มบทลงโทษให้เป็นรูปธรรมในบทบัญญัติของกฎหมาย อีกทั้งมีการกำหนดโทษทางอาญาในการกำหนดโทษจำคุกและโทษปรับให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ ในปัจจุบัน รวมถึงมูลค่าความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นจริง ส่วนการบังคับใช้มาตรการทางปกครอง เช่น การสั่งปิด การพักใช้ หรือการเพิกถอนใบอนุญาต ซึ่งมาตรการเหล่านี้ จะมีประสิทธิภาพได้โดยหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ต้องปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด จึงจะช่วยให้การคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้ามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.7 ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ใช้เพื่อควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวาฬบรูด้าโดยตรงแต่อย่างใด ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ปัจจุบันมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวาฬบรูด้า คือ การล่องเรือชมวาฬบรูด้า ซึ่งกำลังแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับอย่างมาก โดยจะเห็นได้ว่า ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มิได้กำหนดมาตรการควบคุม และการลงโทษในการกระทำการในลักษณะอื่นใด ที่นอกเหนือจากการล่า การเพาะพันธุ์ การครอบครอง การค้าสัตว์ป่า ซึ่งอาจเป็นการรบกวนหรือเป็นการรุกรานสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยต่างจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา อันได้แก่ The Marine Mammal

Protection Act (MMPA) และ The Endangered Species Act (ESA) ซึ่งตามกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติห้ามทำการล่า ทำร้าย จับ ฆ่า รวมถึงการกระทำอื่นใดที่เป็นการรบกวนหรือเป็นการรุกรานต่อสัตว์ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า กรณีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการล่องเรือชมวาฬบรูด้า นั้นเข้าข่ายเป็นกิจกรรมในลักษณะอื่นใดที่เป็นการรบกวนหรือเป็นการรุกรานต่อวาฬบรูด้า โดยจะเห็นได้ว่า เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้หากเกิดอุบัติเหตุขึ้นต่อวาฬบรูด้า เนื่องจากสาเหตุของการล่องเรือชมวาฬบรูด้าแล้วทำให้วาฬบรูด้าตาย พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ย่อมไม่สามารถบังคับใช้เพื่อเอาผิดผู้ใดในการนี้ได้เลย เพราะ มิใช่การกระทำที่เกิดจากการล่า การเพาะพันธุ์ การครอบครอง และการค้าสัตว์ป่า โดยจากสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น วาฬบรูด้าอาจตายเพราะเหตุอื่นๆ อย่างเช่น การดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวล่องเรือชมวาฬบรูด้า ซึ่งมีใช้การล่า การเพาะพันธุ์ การครอบครอง และการค้า จึงจะทำให้วาฬบรูด้าไม่ได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ทำให้เกิดปัญหาช่องว่างทางกฎหมายจากบทบัญญัติที่ไม่ครอบคลุมและชัดเจน

ในส่วนของการออกข้อแนะนำและข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวและคนขับเรือในการดำเนินกิจกรรมการพาล่องเรือชมวาฬบรูด้าของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี ผู้เขียนเห็นว่า ยังไม่มีความละเอียดและชัดเจนพอ อีกทั้ง ยังไม่สามารถดำเนินการจัดการลงโทษหากเกิดความเสียหายขึ้นกับวาฬบรูด้าได้ ซึ่งเมื่อเทียบกับ The National Marine Sanctuaries Act ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ผู้เขียนได้นำเสนอไป ในบทที่ 4 หัวข้อ ที่ 4.2.3 กฎหมายฉบับนี้ ได้บัญญัติถึงข้อควรปฏิบัติ (Whalewatching Guidelines) ในประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ทะเลต่างๆ และมีการกำหนดสภาพข้อเท็จจริงโดยละเอียดและชัดเจนกว่าของประเทศไทย เช่น กรณีการจำกัดลำเรือที่อยู่ใกล้วาฬ กรณีที่มีเรือหลายลำ เรือทุกลำต้องติดต่อกันผ่านวิทยุสื่อสารเพื่อประสานงานกันได้ การกำหนดเวลาในการกลับเข้าฝั่ง และ The National Marine Sanctuaries Act ยังมี การบัญญัติให้ สอดรับ กับ The Marine Mammal Protection Act (MMPA) และ The Endangered Species Act (ESA) พระราชบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองชนิดพันธุ์สัตว์เสี่ยงสูญพันธุ์และสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งมีเจตนารมณ์เดียวกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 โดยมีการกำหนดบทลงโทษจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวล่องเรือชมวาฬ โดยเปิดช่องให้ใช้บทลงโทษในพระราชบัญญัติทั้งสองและตามพระราชบัญญัติทั้งสองก็มีการเปิดช่องให้ปรับใช้ในกรณีการกระทำอื่นใดที่เป็นการรบกวนหรือเป็นการรุกรานต่อสัตว์เป็นความผิดตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

จากปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการเพิ่มบทบัญญัติลงในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 โดยกำหนดเป็นบทนิยามไว้ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติ เฉกเช่นเดียวกับคำอื่นๆ ว่า รบกวน หมายความว่า “แต่ต้อง ติดตาม รุกราน และหมายความ

รวมถึงการไล่ การต้อน การเรียก การล่อ หรือการกระทำประการอื่นใด ในลักษณะเป็นการรบกวน จนทำให้เกิดอันตรายต่อสัตว์ป่า” ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถออกบทบัญญัติและกำหนดการลงโทษตาม พระราชบัญญัตินี้ เฉกเช่นเดียวกับการกระทำที่เกิดจากการล่า การเพาะพันธุ์ การครอบครอง หรือ การค้าได้ และผู้เขียนยังเห็นว่า การเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้ อาจเพิ่มเติมบทบัญญัติ ให้สามารถออกกฎกระทรวงแนบท้ายในการกำหนดกิจกรรมใดๆ ที่เป็นการรบกวนสัตว์และอาจทำให้ สัตว์ได้รับอันตรายต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมาย หรืออาจกำหนดรายละเอียดลงใน บทเฉพาะกาลก็ได้ ดังนั้น มิเพียงแต่จะคุ้มครองวาฬบรูด้าจากกิจกรรมการท่องเที่ยวได้แล้ว ยังก่อให้เกิดประโยชน์และถือเป็นการคุ้มครองสัตว์ป่าอื่น ๆ ที่มีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะเดียวกัน อาทิเช่น พะยูน โลมาอิรวดี อีกทั้ง ยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้ประกอบการทั้งหลายต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวังมากขึ้น ทำให้มาตรการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้ามีประสิทธิภาพมากขึ้นอีกด้วย

ในส่วนมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใน เขตอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 โดยการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ ในการออกระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไปดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัยในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2547 แต่ ระเบียบดังกล่าว ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อใช้ควบคุมกิจการที่สามารถขออนุญาตไว้ สามประเภท คือ การจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึก ที่พักอาศัย หรือกิจการอื่นที่จำเป็นแก่ กิจการท่องเที่ยว การบริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ⁹ โดยมีได้มีการกำหนด หลักเกณฑ์ในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวอันจะส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า เช่น การจำกัด จำนวนนักท่องเที่ยว ปริมาณเรือที่จะนำนักท่องเที่ยว การจำกัดระยะเวลาหรือฤดูกาลในการท่องเที่ยว พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ไม่มีกฎหมายควบคุม เป็นต้น จึงควรจะได้มีการเพิ่มเติม ปรับปรุง แก้ไข ให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมขึ้นตามกฎหมาย โดยอาจใช้แนวทางใน The National Marine Sanctuaries Act ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาปรับใช้ในพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ในการออกระเบียบดังกล่าว ซึ่งได้บัญญัติให้กระทำได้ตามมาตรา 16 (13) กำหนดห้าม มิให้บุคคลใด เข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงาน เจ้าหน้าที่ และมาตรา 18 บุคคลซึ่งเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงาน เจ้าหน้าที่ ซึ่งได้สั่งให้ปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยอนุมัติของรัฐมนตรี ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า อาศัยอำนาจบทบัญญัตินี้ดังกล่าว ย่อมสามารถกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในการควบคุมกิจกรรมการ ท่องเที่ยวอันจะส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า ซึ่งอยู่ในอุทยานแห่งชาติได้ ไม่ว่าจะเป็น การจำกัดจำนวน

⁹ ข้อ 9 ระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าไป ดำเนินกิจการท่องเที่ยวและพักอาศัย ในอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2547

นักท่องเที่ยว ปริมาณเรือที่จะนำนักท่องเที่ยวออกไปในแต่ละวัน การจำกัดระยะเวลาหรือฤดูกาลในการท่องเที่ยว พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในลักษณะที่ไม่มีกฎหมายควบคุมได้ และยังกำหนดข้อปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในเรื่องของการล่องเรือชมวาฬบรูด้าโดยเฉพาะได้อีกด้วย

ส่วนในพื้นที่หาดเจ้าสำราญ ชุมชนบ้านแหลมผักเบี้ย ชุมชนบ้านบางตะบูน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของเทศบาลตำบลหาดเจ้าสำราญ องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมผักเบี้ย เทศบาลตำบลแหลมผักเบี้ย องค์การบริหารส่วนตำบลบางตะบูน เทศบาลตำบลบางตะบูน เป็นบริเวณที่มีได้อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ และมีได้เป็นเขตอนุรักษ์หรือเขตคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้าตามกฎหมายฉบับใดเลย โดยจะมีเพียงบริเวณหน้าสถานีตำรวจภูธรบางตะบูน และหน้าด่านศุลกากร อำเภอบ้านแหลม ที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ ตามพระราชกำหนด การประมง พ.ศ. 2558 ซึ่งห้ามมิให้ผู้ใดจับสัตว์น้ำภายในเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ แต่จะเห็นได้ว่า มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า จึงไม่สามารถนำมาใช้ได้ ผู้เขียนเห็นว่า ในเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยว ในพื้นที่ที่ขึ้นอยู่กับเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ผู้เขียนเห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว ได้มีการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวชมวาฬบรูด้า โดยให้ดำเนินการนำเรือขึ้นทะเบียนเป็นเรือท่องเที่ยวและนำเที่ยวได้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น แต่ไม่ได้มีมาตรการหรือขั้นตอนในการควบคุม จึงควรจะได้มีการออกข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติต่างๆ เพื่อใช้กำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า ก็ย่อมจะช่วยในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าในอนาคตได้

บทที่ 6

บทสรุปและเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

วาฬบรูด้าเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญและเป็นตัวชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศทางทะเลของประเทศไทย โดยเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและเป็นชนิดพันธุ์ที่อยู่ด้านบนของห่วงโซ่อาหาร ช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศโดยรวม ดังนั้น หากวาฬบรูด้าสูญพันธุ์ไป ย่อมจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติทั้งปวงรวมถึงประเทศไทยซึ่งประเทศไทยเป็นแหล่งอาศัยและแหล่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวาฬบรูด้าแหล่งใหญ่ที่สุดในทวีปเอเชีย และวาฬบรูด้า ยังเป็นสัตว์ที่ปรากฏตัวน้อยในประเทศอื่น แม้จะสามารถพบได้ทั่วโลกแต่กลับมีอยู่มากและสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย โดยการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวล่องเรือชมวาฬบรูด้า สามารถสร้างรายได้และสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศเป็นอย่างมาก แต่กลับสวนทางกับปริมาณวาฬบรูด้าที่ลดลง จนในปัจจุบันวาฬบรูด้าอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์เนื่องจาก พบว่า มีการตายอย่างต่อเนื่อง โดยมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการทำประมง การประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ขยะและการปนเปื้อนของมลพิษในแหล่งน้ำ การรบกวนแหล่งที่อยู่อาศัย การบุกรุกพื้นที่ธรรมชาติ การขาดแคลนเหยื่อที่เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติ โรคภัย และปัจจัยที่เกิดจากธรรมชาติด้วย โดยปัจจุบันวาฬบรูด้า เป็นสัตว์ป่าสงวนตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 แล้ว แต่จากการศึกษาพบว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจเป็นเพียงภาพลวงตา โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงประเภทจากสัตว์คุ้มครองไปสู่สัตว์สงวนอย่างไม่มีนัยยะใด ๆ เนื่องจาก นโยบายของรัฐและแผนที่เกี่ยวข้องกับวาฬบรูด้า มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้า ในกฎหมายไทยหลายฉบับ อาทิเช่น พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ยังมีข้อบกพร่องและความไม่เหมาะสมอยู่หลายประการ อันเป็นเหตุทำให้การคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าของประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพและไม่สามารถจัดการกับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ ดังนี้

1. นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองวาฬบรูด้า

ประเทศไทยยังไม่มีแผนแม่บทหรือแผนปฏิบัติการอนุรักษ์ ในการดำเนินงาน หรือนโยบายหลักที่ใช้เป็นต้นแบบในการจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์หรือคุ้มครองวาฬบรูด้าโดยตรง ซึ่งอาจจะส่งผลทำให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆ เช่น ปัญหาในการบริหารจัดการ ปัญหาในการใช้กฎหมาย ปัญหาในด้านเทคนิค ปัญหาในด้านการศึกษาวิจัย เป็นต้น เนื่องจาก ในการกำหนดแผนแม่บทหรือกรอบของการปฏิบัติงานให้ครอบคลุมภารกิจของแต่ละหน่วยงาน โดยที่หน่วยงาน ผู้รับผิดชอบในการดูแลการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรทางทะเลมีจำนวนมากและต่างก็มีกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับของตนเอง อาจช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำความขัดแย้ง ซ้ำซ้อน รวมทั้ง ปัญหาจากข้อจำกัดในเรื่องศักยภาพของบุคลากร งบประมาณที่มีจำกัด การประสานงานระหว่าง หน่วยงานเกี่ยวข้อง และความรวดเร็วกับการตอบสนองต่อปัญหา โดยการกำหนดแผนแม่บทจะได้ มีการกำหนดกรอบแนวคิดในการดำเนินการ การจัดสรรงบประมาณ ระยะเวลาการจัดการ การกำหนดฝ่ายและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง การสรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นการจัดการกับ ปัญหาต่างๆ ที่ครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้น โดยนโยบายในระดับทั่วไป เป็นเพียงภาพรวมของนโยบาย ทางสิ่งแวดล้อมที่ยังมิได้มีการเฉพาะเจาะจงในเรื่องการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัย ชนิดพันธุ์ รวมถึง การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับวาฬบรูด้าโดยตรง ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หากประเทศไทย จัดทำแผนแม่บทของวาฬบรูด้าโดยเฉพาะเจาะจงก็จะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการคุ้มครองและ อนุรักษ์วาฬบรูด้าได้มากขึ้น

การกำหนดนโยบายหรือแผนการจัดการต่างๆ ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งยังขาดนโยบายและขั้นตอนต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่ควรทำเช่น กรมเจ้าท่า ซึ่งเป็นหน่วยงาน ผู้รับผิดชอบเรือพาณิชย์ (เรือโดยสารท่องเที่ยว (เรือโดยสารท่องเที่ยว) ตามกฎหมาย ซึ่งรวมไปถึงการนำเรือพานักท่องเที่ยวล่องชมวาฬบรูด้าที่ต้องดำเนินการขอใบอนุญาตเสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินการได้ แต่ในการนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดไว้เพียงเท่านี้ยังไม่เคร่งครัดพอ ผู้เขียนเห็นว่า รัฐควรกำหนด ขั้นตอนเพิ่มเติม เรื่องการขอใบอนุญาตในการพาชมวาฬบรูด้าเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะขึ้นเลย เพื่อที่กรมเจ้าท่าและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ จะได้ประสานการทำงานโดยบูรณาการและ จะได้กำหนดนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าจากการดำเนินกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่เคร่งครัดมากขึ้นได้อีก เช่น ข้อกำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติของเจ้าของเรือ จำนวนเรือ เที่ยวเรือ เส้นทางเดินเรือ มาตรการรักษาความปลอดภัย มาตรการคุ้มครองและอนุรักษ์สัตว์ เพื่อประโยชน์ในการควบคุม ดูแล วางแผน อย่างพร้อมรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป

2. มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดประเภทและสถานะของสัตว์ป่าในประเทศไทย

ในเรื่องการแบ่งประเภทของสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ยังไม่มีเกณฑ์การจำแนกที่ชัดเจนว่าเหตุใดสัตว์ชนิดต่างๆ จึงถูกกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองตามกฎหมาย โดยไม่มีบทนิยามที่อธิบายให้เห็นถึงความแตกต่างของสัตว์ทั้งสองประเภท อีกทั้ง การแบ่งประเภทของสัตว์ป่าในประเทศไทย ยังไม่สอดคล้องกับการแบ่งประเภทของสัตว์ป่าตามอนุสัญญาไซเตส และตามบัญชีแดงแสดงสถานภาพสัตว์ต่างๆ ขององค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรที่จะมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย โดยอาจนำกฎหมาย Nature Conservation Act 1992 ของประเทศออสเตรเลีย ที่ได้มีการแบ่งประเภทของสัตว์ป่าโดยมีการกำหนดเกณฑ์ของสัตว์แต่ละประเภทไว้เป็นบทนิยามในบทบัญญัติกฎหมาย โดยการกำหนดประเภทของสัตว์ต่างๆ พิจารณาจากการพบเห็นถิ่นที่อยู่ การกระจายตัว ภาวะคุกคาม ย่อมจะทำให้การสงวนและคุ้มครองสัตว์ต่าง ๆ รวมทั้งวาฬบรูด้ามีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม และน่าจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแผนอนุรักษ์ รวมถึงการบริหารจัดการที่ดีขึ้นด้วย

ในเรื่องสถานะทางกฎหมายของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 นั้น มิได้บัญญัติถึงสถานะทางกฎหมายของสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองไว้ให้เป็นของรัฐหรือให้เป็นของสาธารณชนโดยชัดเจน ผู้เขียนจึงเห็นว่าการไม่กำหนดสถานะทางกฎหมายอาจทำให้เกิดปัญหาช่องว่างของกฎหมายในการตีความได้ จึงควรบัญญัติสถานะทางกฎหมายของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายให้เป็นของรัฐเพื่อประโยชน์ในการจัดการเกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ต่างๆ และยังทำให้ประชาชนตระหนักและคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการเข้าถึงซึ่งข้อกำหนดโดยรัฐ ทำให้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น โดยการกำหนดให้สัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองเป็นทรัพย์สินของรัฐ ก็เท่ากับว่า เป็นทรัพย์สินร่วมกันของสาธารณชน เพราะ จะไม่มีผู้ใดที่สามารถจะยึดถือเอาไว้หรือใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวได้เลย จึงอาจช่วยทำให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมในการที่จะปกป้องดูแลสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย มีความรักและหวงแหน มีแรงจูงใจในการอนุรักษ์ ในฐานะที่เป็นทรัพย์สินร่วมกัน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอีกด้วยผู้เขียนจึงเห็นว่า การกำหนดดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ต่อทั้งสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง รวมถึงวาฬบรูด้า จึงควรต้องมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าวเพื่อความครอบคลุมและชัดเจน โดยผู้เขียนเห็นว่า หากสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองมีสถานะตามกฎหมายเป็นทรัพย์สินของรัฐหรือทรัพย์สินร่วมกันของสาธารณชน และมีบทนิยามในพระราชบัญญัติ ย่อมทำให้เกิดหลักเกณฑ์การจำแนกที่ชัดเจนระหว่างสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งจะทำให้

เข้าใจได้ว่าสัตว์ป่าสงวนสำคัญกว่าสัตว์ป่าคุ้มครอง ผู้เขียนเห็นว่า จะมีประโยชน์อย่างยิ่งในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้า ผู้คนย่อมตระหนักว่า วาฬบรูด้าเป็นทรัพย์สินของรัฐและเป็นสัตว์สงวน ย่อมต้องใช้ความระมัดระวังมากขึ้นและหากเกิดปัญหาขึ้น รัฐยังสามารถเข้ามาควบคุมดูแลได้ เพราะ รัฐมีอำนาจโดยชอบธรรม

3. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า

ในเรื่องการกำหนดพื้นที่คุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า ถือเป็นภารกิจที่จะสามารถครอบคลุมพื้นที่ทางทะเลทั้งหมดที่วาฬบรูด้าอาศัยอยู่ เนื่องจากโดยธรรมชาติแล้วย่อมไม่สามารถจำกัดให้วาฬบรูด้าว่ายน้ำอยู่ภายในบริเวณใดบริเวณหนึ่งได้ แต่หากที่ใดเป็นแหล่งที่มีวาฬบรูด้ารวมกันอยู่เป็นจำนวนมาก การคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้าจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ในเรื่องการคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า ที่เป็นปัญหาอีกประการหนึ่งได้แก่ บทลงโทษที่ไม่เหมาะสมในพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 เนื่องจากการประกาศใช้หรือมีการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อนานมาแล้ว ทำให้บทลงโทษมีอัตราโทษที่ต่ำเกินไป โดยไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ย่อมจะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัว และไม่สามารถยับยั้งการกระทำความผิดได้อย่างแท้จริง เช่น ในเรื่องของการยึดถือหรือครอบครองที่ดินทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน รุกล้ำเขตอุทยานแห่งชาติเพื่อก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างที่ผิดกฎหมายที่มีการกำหนดบทลงโทษไว้ให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้เขียนจึงเห็นควรแก้ไขโดยการกำหนดโทษเพิ่มขึ้นอีก ทั้งนี้ โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เช่น ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติมซึ่งได้มีการปรับแก้บทบัญญัติของกฎหมายแล้ว โดยได้กำหนดโทษให้สูงขึ้นในเรื่องของการยึดถือหรือครอบครอง การทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน อันเป็นการเสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติ ตามมาตรา 31 กำหนดให้ “ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท” ผู้เขียนจึงเห็นควรกำหนดโทษ เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเท่าตัว เป็นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และในส่วนของค่าปรับให้กำหนดเพิ่มขึ้นเป็นปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ โดยขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลและมูลค่าความเสียหายของทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการการยึดถือหรือครอบครอง ทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน โดยทำให้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมเสีย ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ

ในเรื่องพฤติกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหายต่อสัตว์และสิ่งแวดล้อม อย่างการทิ้งขยะมูลฝอยหรือสิ่งต่าง ๆ

ในที่ที่มีได้จัดไว้เพื่อการนั้น อาจก่อให้เกิดมลพิษภายในอุทยานแห่งชาติ ที่มีการกำหนดบทลงโทษไว้ให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ โดยเป็นบทลงโทษลหุโทษ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า บทลงโทษดังกล่าว ไม่ได้ทำให้นักท่องเที่ยวตระหนักหรือเกรงกลัวแต่ประการใด จึงเห็นควรแก้ไขโดยการกำหนดโทษปรับเพิ่มขึ้นเป็นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งเป็นการปรับเพดานโทษปรับขั้นต่ำตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน อีกทั้ง ผู้เขียนยังเห็นว่า รัฐอาจนำมาตราวิธีการเพื่อความปลอดภัย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 มาบัญญัติไว้ในส่วนที่สามารถปรับใช้ได้เหมาะสมในบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดภายในเขตพื้นที่คุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยต่าง ๆ ซึ่งพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมเช่น การห้ามเข้าเขตกำหนด เพื่อป้องกันผู้ที่มีพฤติกรรมกระทำความผิดหรือเคยกระทำความผิดให้เข้าไปในเขตพื้นที่คุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ได้อีก หรือการเรียกประกันทัณฑ์บน เป็นต้น

ในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายภายในแหล่งคุ้มครองที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้า เช่น เขตอุทยานแห่งชาติ หรือเขตพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเลหายากต่าง ๆ โดยมีมักจะพบว่า มีการเข้าไปกระทำความผิดภายในเขตดังกล่าวบ่อยครั้ง ตามที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่างๆ ผู้เขียนจึงเห็นว่า แม้มีมาตรการทางกฎหมายแต่กลับมีการบังคับใช้ยังไม่ค่อยอยู่และไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงไม่สามารถจะแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้ มาจากสาเหตุหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น การขาดบุคลากรเจ้าหน้าที่ ที่จะเข้าไปตรวจตรา สอดส่องดูแลได้อย่างทั่วถึง หรือการละเลยไม่บังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐเอง ดังนั้น จึงควรที่จะมีการแก้ไขปรับปรุงปัญหาดังกล่าวนี้ด้วย โดยอาจเปิดโอกาสให้ภาคท้องถิ่นหรือภาคประชาชน เข้ามามีบทบาทร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการตรวจตรา สอดส่อง ดูแล รักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงให้ประชาชนได้เข้าถึงการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ร้องเรียน หากพบเจ้าหน้าที่ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายได้ โดยบทลงโทษที่เหมาะสมนั้น มิเพียงแต่บุคคลทั่วไปจะเกรงกลัวต่อกฎหมายมากขึ้น เจ้าหน้าที่ของรัฐเองก็ย่อมต้องตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้นด้วย เนื่องจากหากเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำให้เกิดความเสียหายทางราชการ ย่อมจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทางราชการหรือหน่วยงานของตนเอง อันอาจจะทำให้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเช่นกัน

4. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองชนิดพันธุ์วาฬบรูด้า

เมื่อพิจารณามาตรการทางกฎหมายของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พุทธศักราช 2535 ที่ให้ความคุ้มครองวาฬบรูด้าโดยตรงในฐานะสัตว์ป่าสงวน พบว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ในมาตรการคุ้มครองสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยการควบคุมการค้า การครอบครอง การค้าสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่า และการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน มีการกำหนดความผิดสำหรับผู้ล่า ผู้ครอบครองผู้ค้า ผู้นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน ซึ่งสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าของทั้งสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองไว้เท่ากัน รวมทั้งยังใช้บทกำหนดโทษในมาตราเดียวกันอีก ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ทำให้บทบัญญัติดังกล่าวไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจาก สัตว์ป่าสงวน เป็นสัตว์ป่าที่อยู่ในสถานภาพที่ใกล้สูญพันธุ์ ถือเป็นสัตว์ป่าหายากและบางชนิดได้สูญพันธุ์ไปแล้ว จึงเป็นสัตว์ที่จำต้องสงวนและรักษาไว้ไม่ให้สูญพันธุ์หรือลดจำนวนลงไปมากกว่านี้ ส่วนสัตว์ป่าคุ้มครองนั้น ยังเป็นสัตว์ป่าที่ยังไม่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ แต่จำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้เท่านี้ ความร้ายแรงของการกระทำให้สูญเสียชีวิตของสัตว์ป่าทั้งสองประเภทจึงไม่น่าจะเท่ากัน ผู้เขียนจึงเห็นว่า หากมีการกำหนดความผิดและกำหนดโทษในลักษณะเช่นนี้แล้ว อาจจะทำให้การลงโทษไม่ได้สัดส่วนกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้น ดังนั้น จึงควรแยกความผิดและโทษที่กระทำต่อสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยอาจให้มีการจัดชั้นความหนักเบาตามประเภทของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครอง โดยอาจจะยึดแนวทางในการกำหนดอัตราส่วนตามกลุ่มของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครอง ดังเช่น แนวทางการคุ้มครองสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองของกฎหมายประเทศออสเตรเลียและประเทศมาเลเซีย โดยเมื่อพิจารณาตามลักษณะของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ผู้เขียนจึงขอเสนอบทลงโทษและเพิ่มบทลงโทษให้สูงขึ้น โดยคำนวณจากสภาพปัจจุบันที่ประมวลกฎหมายอาญาได้ปรับบทลงโทษเพิ่มขึ้นโดยการใช้สัดส่วนโทษจำคุกหนึ่งปีต่อโทษปรับสองหมื่นบาท ซึ่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ยังคงใช้โทษปรับในอัตราเดิมอยู่จึงต้องดำเนินการแก้ไขให้ปรับเปลี่ยนอัตราโทษจำคุก 1 ปี ต่อโทษปรับหนึ่งหมื่นบาท ดังนี้ ในกรณีที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นกับสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง จากบทลงโทษที่ได้มีการกำหนด ตามมาตรา 47 ที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ควรปรับเปลี่ยนโดยใช้ มาตรา 47 ในกรณีของสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยปรับบทลงโทษเป็นที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกินแปดหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และตามมาตรา 48 ที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ควรปรับเปลี่ยนโดยใช้ มาตรา 48 ในกรณีของสัตว์ป่าคุ้มครองเพียงอย่างเดียวเช่นกัน โดยปรับบทลงโทษเป็นที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยเป็นการกำหนดปรับโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบันและในกรณีการกระทำ

ความผิดเกิดขึ้นกับสัตว์ป่าสงวน ผู้เขียนเสนอเพิ่มบทบัญญัติโดยให้กำหนดแยกบทลงโทษออกจาก สัตว์ป่าคุ้มครองเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ตามที่ได้อธิบาย มาแล้ว โดยในกรณีสัตว์ป่าสงวน ให้กำหนดใช้เป็นบทหวง เพื่อให้เห็นถึงความร้ายแรงในกรณี ของสัตว์ป่าสงวนในส่วนของการจัดประเภทสัตว์ป่าให้ตรงกับสถานภาพของสัตว์ป่าเองได้โดยละเอียด ซึ่งอาจมีสัตว์ป่ามากกว่าสองประเภทแบบในปัจจุบัน ผู้เขียนเห็นว่า บทบัญญัติของกฎหมายที่จะ ได้บัญญัติไว้เพื่อการดำเนินการหรือเพื่อสำหรับการลงโทษต่อไป ควรจะมีการจัดลำดับชั้นของ ความหนักเบาเพื่อให้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

5. มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการทำประมง

เมื่อพิจารณาจากพื้นที่ที่พบวาฬบรูด้าอาศัยอยู่ เป็นบริเวณที่มีการทำประมงของ ชาวประมง โดยบางพื้นที่ได้ถูกกำหนดให้เป็นเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ และแต่ละพื้นที่ที่มีแหล่ง อาหารที่เป็นเหยื่อของวาฬบรูด้า พวกปลาหู ปลากระตัก กุ้งเคย ก็เป็นเหยื่อของมนุษย์ที่จะถูกจับไป เพื่อเป็นอาหาร ซึ่งตามสภาพข้อเท็จจริงที่ผู้เขียนได้ศึกษามาพบว่า พื้นที่ที่พบวาฬบรูด้าอาศัยอยู่นั้น เป็นบริเวณที่มีการทำประมงของชาวประมงด้วย และในบางพื้นที่มิได้ถูกกำหนดให้เป็นเขตพื้นที่รักษา พันธุ์สัตว์น้ำ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ต้องอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ในการที่จะ ออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่จะกำหนดตามมาตรา 71 ซึ่งให้รัฐมนตรีหรือ คณะกรรมการประมงประจำจังหวัดมีอำนาจออกประกาศ เพื่อควบคุมเครื่องมือทำการประมงตาม รูปแบบของเครื่องมือ วิธีการทำการประมง พื้นที่ทำการประมง ขนาดของเรือประมงที่ใช้ประกอบการ ทำการประมง และเงื่อนไขอื่นที่ห้ามใช้ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำ ซึ่งจะสามารถกำหนดพื้นที่ วิธีการ ฤดูกาล ในการทำประมงเหยื่อของวาฬบรูด้า ซึ่งเป็นบริเวณที่มีวาฬบรูด้าอาศัยอยู่ด้วย เนื่องจาก หากปล่อยให้มีการทำการประมงปลาหู ปลากระตัก เคย ปลาเล็กปลาน้อยที่เป็นอาหารของ วาฬบรูด้าได้ตลอดทั้งปีหรือในปริมาณที่มากเกินไป โดยไม่มีการกำหนดฤดูกาลทำประมงหรือ พื้นที่ที่ห้ามทำการประมงไว้ ก็ย่อมจะส่งผลกระทบต่อแหล่งอาหารของวาฬบรูด้าให้ลดปริมาณน้อยลง จนกระทบต่อระบบนิเวศน์โดยรวมและอาจทำให้วาฬบรูด้าอยู่ในภาวะขาดแคลนอาหารจนไม่สมบูรณ์ เป็นโรค ซึ่งเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วาฬบรูด้าตายได้

6. มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและควบคุมมลพิษ

เนื่องจากบริเวณจังหวัดที่มีการพบวาฬบรูด้าอาศัยอยู่จำนวนมาก บริเวณ อ่าวไทยตอนบน ได้แก่ สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงครามชลบุรี เพชรบุรี นั้น เป็นจังหวัด ที่มีการทำอุตสาหกรรม ท่าเทียบเรือประมง สะพานปลา และกิจการแพปลา รวมถึงสถานที่ ท้องเที่ยวต่างๆ มีปัญหาการปล่อยน้ำเสีย สิ่งปฏิกูล ทำให้เกิดมลพิษในลักษณะที่เป็นอันตรายกับ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535 จึงได้มีการกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด สำหรับควบคุม

การระบายน้ำทิ้ง การปล่อยทิ้งอากาศเสีย การปล่อยทิ้งของเสีย หรือมลพิษอื่นใดจากแหล่งกำเนิด ออกสู่สิ่งแวดล้อม เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดไว้ มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและควบคุมมลพิษ ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรมีการพิจารณากำหนด ประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษอื่นๆ ที่มีการปล่อยมลพิษลงสู่บริเวณที่วาฬบรูด้าอาศัยอยู่ให้ เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่ต้องควบคุมต่อไป และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535 มิได้กำหนดบทลงโทษในกรณีแหล่งมลพิษที่ถูกควบคุมการปล่อยมลพิษสูงกว่า มาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ผู้เขียนจึงเห็นว่า การไม่มีกฎหมายกำหนดในกรณีดังกล่าว ย่อมส่งผลให้ มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้นไม่มีสภาพบังคับ เกิดปัญหาช่องว่างทางกฎหมาย จึงควรที่จะได้มี การแก้ไขให้ครอบคลุมเพื่อเสริมให้มาตรการคุ้มครองวาฬบรูด้าในเรื่องดังกล่าวมีประสิทธิภาพขึ้น โดยการเพิ่มบทลงโทษให้เป็นรูปธรรมในบทบัญญัติของกฎหมาย กำหนดโทษทางอาญาในการกำหนด โทษจำคุกและโทษปรับให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน รวมถึงมูลค่าความเสียหายต่อ ทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้น ส่วนการบังคับใช้มาตรการทางปกครอง เช่น การสั่งปิด การพักใช้ หรือการเพิกถอนใบอนุญาต ซึ่งจะมีประสิทธิภาพได้โดยหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ ปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด จึงจะช่วยให้การคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้ามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยว

ในปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ใช้เพื่อควบคุมกิจกรรม การท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวาฬบรูด้าโดยตรง กล่าวคือ มิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุม กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวาฬบรูด้า คือ การล่องเรือชมวาฬบรูด้า โดยจะเห็นได้ว่า ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มิได้กำหนดมาตรการควบคุมและ การลงโทษในการกระทำการในลักษณะอื่นใด ที่นอกเหนือจากการล่า การเพาะพันธุ์ การครอบครอง การค้าสัตว์ป่า ซึ่งเป็นการรบกวนหรือเป็นการรุกรานต่อสัตว์สงวนหรือสัตว์คุ้มครอง โดยต่าง จากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา อันได้แก่ The Marine Mammal Protection Act (MMPA) และ The Endangered Species Act (ESA) ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า กรณีการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการล่องเรือชมวาฬบรูด้า ก็เข้าข่ายเป็นกิจกรรมในลักษณะอื่นใดที่เป็นการรบกวนหรือ เป็นการรุกรานต่อสัตว์ โดยจะเห็นได้ว่า เมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติ หากเกิดอุบัติเหตุขึ้น ต่อวาฬบรูด้า เนื่องมาจากการล่องเรือพาชมวาฬบรูด้าแล้วอาจทำให้วาฬบรูด้าตาย พระราชบัญญัติ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ย่อมไม่สามารถบังคับใช้เพื่อเอาผิดผู้ใดในการนี้ได้เลย ทำให้วาฬบรูด้าไม่ได้รับความคุ้มครองจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เกิดปัญหาช่องว่างทางกฎหมายจากบทบัญญัติที่ ไม่ครอบคลุม ชัดเจน

ในส่วนของการออกข้อแนะนำและข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวและคนขับเรือในการดำเนินกิจกรรมการพาล่องเรือชม วาฬบรูด้าของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี ผู้เขียนเห็นว่า ยังไม่มีความละเอียดและชัดเจนพอเมื่อเทียบกับ The National Marine Sanctuaries Act ของประเทศสหรัฐอเมริกา อีกทั้งยังไม่สามารถดำเนินการจัดการลงโทษหากเกิดความเสียหายขึ้นกับวาฬบรูด้าได้ และ The National Marine Sanctuaries Act ยังมีการบัญญัติให้สอดคล้องกับ The Marine Mammal Protection Act (MMPA) และ The Endangered Species Act (ESA) พระราชบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองชนิดพันธุ์สัตว์เลื้อยลูกด้วยนม และสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งมีเจตนารมณ์เดียวกับพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 โดยมีการกำหนดบทลงโทษจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวล่องเรือชมวาฬ โดยเปิดช่องให้ใช้บทลงโทษในพระราชบัญญัติทั้งสองและตามพระราชบัญญัติทั้งสองก็มีการเปิดช่องให้ปรับใช้ในกรณีการกระทำอื่นใดที่เป็นการรบกวนหรือละเมิดต่อสัตว์ตามที่ได้กล่าวมา ผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการเพิ่มบทบัญญัติลงในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 โดยกำหนดเป็นบทนิยามไว้ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติเอกเช่นเดียวกับคำอื่น ๆ ว่า รบกวนหมายความว่า “แต่ต้อง ติดตาม รุกราน และหมายความรวมถึงการไล่ การต้อน การเรียก การล่อ หรือการกระทำประการอื่นใดในลักษณะเป็นการรบกวนจนทำให้เกิดอันตรายต่อสัตว์ป่า” ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถออกบทบัญญัติและกำหนดการลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้เอกเช่นเดียวกับการกระทำที่เกิดจากการล่า การเพาะพันธุ์ การครอบครอง หรือการค้าได้ และผู้เขียนยังเห็นว่าการเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้ อาจเพิ่มเติมบทบัญญัติให้สามารถออกกฎกระทรวงแบบท้ายในการกำหนดกิจกรรมใดๆ ที่เป็นการรบกวนสัตว์และอาจทำให้สัตว์ได้รับอันตรายต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมาย หรืออาจกำหนดรายละเอียดลงในบทเฉพาะกาล เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ประกอบการทั้งหลายต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวังมากขึ้น ทำให้มาตรการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้ามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

ในส่วนมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ภายในเขตอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวอันจะส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า เช่น การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ปริมาณเรือที่จะนำนักท่องเที่ยว การจำกัดระยะเวลาหรือฤดูกาลในการท่องเที่ยว พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ไม่มีกฎหมายควบคุม จึงควรจะได้มีการเพิ่มเติม ปรับปรุง แก้ไขให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมขึ้นตามกฎหมาย โดยอาจใช้แนวทางใน The National Marine Sanctuaries Act ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาปรับใช้ในพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ในการออกระเบียบดังกล่าว ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 16 (13) ห้ามมิให้บุคคลใดเข้าไปดำเนินกิจการใด ๆ เพื่อหาผลประโยชน์เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และมาตรา 18

บุคคลซึ่งเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งได้สั่งให้ปฏิบัติตามระเบียบ ที่อธิบดีกำหนด โดยอนุมัติของรัฐมนตรี

ส่วนพื้นที่หาดเจ้าสำราญ ชุมชนบ้านแหลมผักเบี้ย ชุมชนบ้านบางตะบูน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของเทศบาลตำบลหาดเจ้าสำราญ องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมผักเบี้ย เทศบาลตำบลแหลมผักเบี้ย องค์การบริหารส่วนตำบลบางตะบูน เทศบาลตำบลบางตะบูน ซึ่งเป็นบริเวณที่มีได้อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ และมีได้เป็นเขตอนุรักษ์หรือเขตคุ้มครองแหล่งที่อยู่อาศัยของวาฬบรูด้าตามกฎหมายฉบับใดเลย โดยจะมีเพียงบริเวณหน้าสถานีตำรวจภูธรบางตะบูน และหน้าด่านศุลกากร อำเภอบ้านแหลม ที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำตามพระราชกำหนด การประมง พ.ศ. 2558 ซึ่งห้ามมิให้ผู้ใดจับสัตว์น้ำภายในเขตพื้นที่รักษาพันธุ์สัตว์น้ำ แต่จะเห็นได้ว่า มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า จึงไม่สามารถนำมาใช้ได้ ผู้เขียนเห็นว่าในเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยว ในพื้นที่ที่ขึ้นอยู่กับเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ผู้เขียนเห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวได้มีการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวชมวาฬบรูด้า โดยให้ดำเนินการนำเรือขึ้นทะเบียนเป็นเรือท่องเที่ยวและนำเที่ยวได้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น แต่ไม่ได้มีมาตรการหรือขั้นตอนในการควบคุม จึงควรจะได้มีการออกข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติต่างๆ เพื่อใช้กำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อวาฬบรูด้า

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทนี้ ผู้เขียนจึงได้ข้อสรุปที่จะสามารถนำมาปรับใช้เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าให้ดีขึ้น โดยจะสามารถใช้ในการแก้ปัญหามาตรการทางกฎหมายในทุกด้าน ซึ่งแบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ นโยบายและแผนในหน่วยงานของรัฐ มาตรการทางกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้

1. ประเทศไทยควรวางแนวทางในการศึกษาวิจัยวาฬบรูด้า ทั้งการศึกษาปัญหาผลกระทบ และแนวทางการแก้ไข โดยกำหนดเป็นแผนแม่บท ในเรื่องของการคุ้มครองวาฬบรูด้า โดยเฉพาะ ซึ่งรัฐควรสนับสนุนเงินงบประมาณ จัดกำลังคนปฏิบัติงาน เพื่อความจริงจังในการแก้ปัญหาการเกยตื้นและตายของวาฬบรูด้า ดังเช่น แผนแม่บทเฉพาะ ในแผนแม่บทอนุรักษ์พันธุ์พะยูน

และหญ้าทะเล แผนแม่บทการอนุรักษ์ช้างแห่งชาติ เป็นต้น เนื่องจากย่อมจะเป็นผลดีในการบริหารจัดการ เพราะ นโยบายในการอนุรักษ์คุ้มครองสัตว์ทั่วไป ที่อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ยังไม่มีความชัดเจนและเฉพาะเจาะจงเพียงพอในเรื่องของการคุ้มครองวาฬบรูด้า โดยหากมิได้มีการจัดลำดับความสำคัญ ขั้นตอน วิธีการ ระยะเวลา งบประมาณ ก็คงจะเป็นการยากที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองวาฬบรูด้าได้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะให้ประเทศไทยควรมีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้า โดยกำหนดเป็นแผนแม่บทหรือแผนปฏิบัติการที่มีความชัดเจนมากกว่านโยบายทั่วไป รวมถึงการกำหนดนโยบายและแผนให้กับหน่วยงานของรัฐ อย่างเช่น กรมเจ้าท่า ในการกำหนดเรื่องการขอใบอนุญาตในการพาชมวาฬบรูด้าเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะ เพื่อที่กรมเจ้าท่าและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจะได้ประสานการทำงานโดยบูรณาการและเพื่อประโยชน์ในกำหนดนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองและอนุรักษ์วาฬบรูด้าจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เคร่งครัดมากขึ้นอีก

2. ผู้เขียนขอเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติม และบัญญัติใช้มาตรการทางกฎหมาย ให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับสภาพปัญหา เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงสถานการณ์ในปัจจุบันเพื่อประสิทธิภาพในการอนุรักษ์และคุ้มครองวาฬบรูด้า ในกฎหมายฉบับต่างๆ ดังนี้

- ปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายที่ไม่ชัดเจน และให้ครอบคลุมในเรื่องของการอนุรักษ์และคุ้มครองวาฬบรูด้าในทุกด้าน โดยเริ่มจากการแบ่งประเภทของสัตว์ป่าในประเทศไทย ให้สอดคล้องกับการแบ่งประเภทของสัตว์ป่าตามอนุสัญญาไซเตส และตามบัญชีแดงแสดงสถานภาพสัตว์ต่างๆ ขององค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) รวมทั้ง กำหนดบทนิยามและสถานะของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายให้มีสถานะเป็นทรัพย์สินของรัฐ เพื่อให้รัฐมีอำนาจโดยชอบธรรมในการบริหารจัดการเพื่อการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และยังทำให้ประชาชนตระหนัก เกรงกลัวที่จะขัดต่อมาตรการทางกฎหมาย โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการเข้าถึงซึ่งข้อกำหนดโดยรัฐ ซึ่งจะเป็นการร่วมสร้างจิตสำนึกที่ดีและทำให้ประชาชนรู้สึกมีส่วนร่วมในการที่จะปกป้องดูแลสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอีกด้วย

- ปรับปรุงแก้ไขบทลงโทษที่ไม่มีประสิทธิภาพ ที่ส่งผลให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย โดยในพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มีบทลงโทษที่ต่ำเกินไป เมื่อเทียบกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวในอุตสาหกรรมอย่างมาก ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พุทธศักราช 2535 ในมาตรการคุ้มครองสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยการควบคุมการค้า การครอบครอง การค้า

สัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่า และการนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน มีการกำหนดความผิดสำหรับผู้ล่า ผู้ครอบครอง ผู้ค้า ผู้นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่าน ซึ่งสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่า ของทั้งสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครองไว้เท่ากัน ทำให้การลงโทษไม่ได้สัดส่วนกับความผิดที่ผู้กระทำผิดได้ก่อขึ้น ทำให้บทบัญญัติกฎหมายไม่ศักดิ์สิทธิ์พอ ผู้กระทำผิดไม่เกรงกลัวต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ดังนั้น จึงควรบัญญัติแยกความผิดและโทษที่กระทำต่อสัตว์ป่าสงวนและสัตว์ป่าคุ้มครอง เพื่อผลดีในการบังคับใช้ และการตีความของศาลในการกำหนดโทษตามสัดส่วนที่ผู้กระทำผิดพึงได้รับ หรืออาจจะให้มีการจัดชั้นความหนักเบาตามประเภทของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย โดยอาจจะยึดแนวทางในการกำหนดอัตราส่วนตามกลุ่มของสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครอง ดังเช่นแนวทางของกฎหมายประเทศออสเตรเลียและประเทศมาเลเซีย โดยคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

การเพิ่มโทษในพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 กำหนดโทษจำคุกเพิ่มขึ้นเป็นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และในส่วนของค่าปรับให้กำหนดเพิ่มขึ้นเป็นปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในกรณีการยึดถือหรือครอบครองที่ดิน รุกป่า เขตอุทยานแห่งชาติเพื่อก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างที่ผิดกฎหมาย และกำหนดโทษปรับเพิ่มขึ้นเป็นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในกรณีมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวภายในเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหายต่อสัตว์และสิ่งแวดล้อม และกำหนดเพิ่มบทลงโทษ ในส่วนของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 โดยให้บัญญัติแยกกันในความผิดที่เกิดขึ้นกับสัตว์ป่าสงวนกับสัตว์ป่าคุ้มครอง กรณีที่การกระทำความผิดเกิดขึ้นกับสัตว์ป่าคุ้มครอง จากบทลงโทษที่ได้มีการกำหนด ตามมาตรา 47 ที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ควรปรับเปลี่ยนโดยใช้ มาตรา 47 โดยปรับบทลงโทษเป็นที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกินแปดหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และตามมาตรา 48 ที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ควรปรับเปลี่ยนโดยใช้ มาตรา 48 ในกรณีของสัตว์ป่าคุ้มครองเพียงอย่างเดียวเช่นกัน โดยปรับบทลงโทษเป็นที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยในกรณีสัตว์ป่าสงวน ให้กำหนดใช้เป็นบทวิ กกล่าวคือ บทบัญญัติความผิดในลักษณะการกระทำเดียวกัน แต่กำหนดให้ต้องได้รับโทษสูงกว่า เนื่องจากเกิดความเสียหายที่มากกว่า ดังเช่นในกฎหมายอื่นๆ โดยเสนอเพิ่มเป็นมาตรา 47 ทวิ และมาตรา 48 ทวิ พร้อมปรับอัตราโทษจำคุกให้สูงขึ้น เนื่องจากเป็นบทวิ โดยในส่วนของโทษปรับให้ใช้สัดส่วนโทษจำคุก 1 ปี ต่อโทษปรับสองหมื่นบาท ตามการคำนวณโทษปรับในประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบัน

- นำหลักวิธีการเพื่อความปลอดภัยในกฎหมายอาญามาเป็นมาตรการเสริม เช่น การห้ามเข้าเขตกำหนด เพื่อป้องกันและห้ามผู้ที่มีพฤติกรรมกระทำผิดหรือเคยกระทำผิด เข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ การเรียกประกันทัณฑ์บน โดยอาจกำหนดเพิ่มลงในพระราชบัญญัติ อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

- เพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งมีได้กำหนดมาตรการควบคุมและการลงโทษในการกระทำการในลักษณะอื่นใด ที่นอกเหนือจากการล่า การเพาะพันธุ์ การครอบครอง การค้าสัตว์ป่า ซึ่งเป็นการรบกวนหรือเป็นการรุกรานต่อสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยกำหนดบทนิยามให้ รบกวน หมายความว่า “แต่ต้อง ติดตาม รุกราน และหมายความรวมถึงการไล่ การต้อน การเรียก การล่อ หรือการกระทำ ประการอื่นใด ในลักษณะเป็นการรบกวนจนทำให้เกิดอันตรายต่อสัตว์ป่า” เพื่อให้สามารถออก บทบัญญัติและกำหนดการลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้และเพิ่มเติมบทบัญญัติให้สามารถออก กฎกระทรวงแนบท้ายในการกำหนดกิจกรรมใด ๆ ที่เป็นการรบกวนสัตว์และอาจทำให้ สัตว์ได้รับอันตรายต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายหรืออาจกำหนดรายละเอียดลงใน บทเฉพาะกาลก็ได้

- เพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะ เนื่องจากยังไม่มีบทบัญญัติในการควบคุมการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะคุ้มครอง วาฬหรือวาฬได้โดยตรง เช่น การกำหนดปริมาณเรือ ปริมาณนักท่องเที่ยว ระยะห่างในการเที่ยวชม ฤดูกาลในการเที่ยวชม จึงควรที่จะมีการเพิ่มบทบัญญัติดังกล่าว โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ ในการออกระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เพิ่มเติม ในกรณีกิจกรรมการท่องเที่ยว ในเขตอุทยานแห่งชาติ

- เพิ่มเติมข้อบัญญัติ หรือเทศบัญญัติ ในองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อกำหนด หลักเกณฑ์ในการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อวาฬหรือวาฬในเขตพื้นที่ดังกล่าว

- เพิ่มเติมบทลงโทษที่เป็นรูปธรรมในกรณีที่แหล่งมลพิษที่ถูกควบคุมปล่อย มลพิษสูงกว่ามาตรฐานที่กฎหมายกำหนด โดยกำหนดโทษทางอาญาในการกำหนดโทษจำคุกและ โทษปรับให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบัน รวมถึงมูลค่าความเสียหายต่อ ทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้น เพื่อแก้ปัญหาช่องว่างทางกฎหมายในกรณีที่มาตรฐานคุณภาพ สิ่งแวดล้อมที่ถูกกำหนดขึ้นไม่มีสภาพบังคับ

- ออกประกาศต่างๆ ตามที่ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมาย สำหรับพื้นที่ที่ วาฬบรูด้ายังไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างครอบคลุมทั่วถึง เช่น พื้นที่ที่พบวาฬบรูด้าอาศัยอยู่และ เป็นบริเวณที่มีการทำประมงของชาวประมงด้วย โดยบางพื้นที่มิได้ถูกกำหนดให้เป็นเขตพื้นที่รักษา พันธุ์สัตว์น้ำ จึงต้องอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ในการที่จะออกประกาศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อควบคุมเครื่องมือทำการประมงตามรูปแบบของเครื่องมือ วิธีการ ทำการประมง พื้นที่ทำการประมง ขนาดของเรือประมงที่ใช้ประกอบการทำการประมง และ เงื่อนไขอื่นที่ห้ามใช้ทำการประมงในที่จับสัตว์น้ำ ซึ่งจะสามารถกำหนดพื้นที่ วิธีการ ฤดูกาล ในการทำ ประมง เพื่อให้ส่งผลกระทบท่อวาฬบรูด้า และประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษอื่นๆ ที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือ ของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ เนื่องจากส่งผลกระทบให้เกิดมลพิษต่อบริเวณที่วาฬบรูด้าอาศัยอยู่ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เป็นต้น

3. เพื่อแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง โดยปัญหาดุลพินิจของ เจ้าหน้าที่ในการอนุญาตให้เอกชนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่กระทบกับสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ หรือการขาดบุคลากรเจ้าหน้าที่ที่จะเข้าไปกวดขัน ตรวจสอบ และจับกุม หรือการใช้มาตรการทางปกครองต่อผู้กระทำความผิด ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะให้มีการประสานงาน ระหว่างหน่วยงานและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางการทำงานให้ชัดเจน เหมาะสม ซึ่งจะทำให้การดำเนินการตามกฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการเปิดโอกาสให้ ภาคท้องถิ่นหรือภาคประชาชน เข้ามามีบทบาทร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการตรวจสอบ สอดส่อง ดูแล รักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงให้ประชาชนได้เข้าถึงการมีส่วนร่วมใน การตรวจสอบ ร้องเรียน หากพบเจ้าหน้าที่ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายได้ อีกทั้ง การกำหนดโทษทางวินัย และทางละเมิดในกรณีที่เจ้าหน้าที่มิปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. วาฬบรูด้าและอ่าวตัว ก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2556.
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. สัตว์ป่าสงวนในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2552.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน. กรุงเทพมหานคร : กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, 2550.
- จิราภรณ์ คชเสนี. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- จุมพต สายสุนทร. กฎหมายระหว่างประเทศ. เล่ม 2 พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2558.
- _____. การคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเล. พิมพ์ครั้งที่ 3. แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2560.
- เจมส์ แอล. เครย์ตัน. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม. แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์ , ถวิลวดี บุรีกุล และ เมธิตา พงษ์ศักดิ์ศรี. ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภัณฑ์ ออฟเซ็ท, 2551.
- ถวิลวดี บุรีกุล. พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน : จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์, 2552.
- นิวัติ เรืองพานิช. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy). กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, 2548.
- ป.อ. ปยุตโต. การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลบอลทีมทอง, 2539.
- มูลนิธิปริญญาโทนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิปริญญาโทนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

ศศิณา ภารา. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ส. เอเชียเพรส, 2550.

สนิท อักษรแก้ว. ประชากรและทรัพยากรชายฝั่งทะเล. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2545.

อุดมศักดิ์ สนิธิพงษ์. กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน. 2556.

อำนาจ วงศ์บัณฑิต. กฎหมายสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2557.

วิทยานิพนธ์

ธราพงษ์ สุขมาก. “มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยในการคุ้มครองพันธุ์เต่าทะเล.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

พรพนา ก้วยเจริญ, “ระบบสิทธิทรัพยากรสินรวม : พลวัตการจัดการทรัพยากรประมงน้ำจืด ในกรณีชุมชนลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

ศรุดา พิซชากานต์. “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองโลมาอิรวดีในทะเลสาบสงขลา.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557.

อรกิตต์ พานิชยานุสนธิ์. “มาตรการดำเนินการให้สอดคล้องภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศเกี่ยวกับพันธุ์พืชป่าและสัตว์ป่ากับประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

อิทธิพัทธ์ บุญดิเรก. “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองพะยูน.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

บทความ

ซัชชม อรรถมัญญ์. “การบังคับใช้กฎหมาย : ประเด็นที่ต้องปรับปรุงในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของไทย.” อุลพาหุ. เล่มที่ 1. (2543) : 91.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. “บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชนในประเทศไทยในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535.” วารสารกฎหมายสิ่งแวดล้อม. ฉบับที่ 1. ปีที่ 1. (2538) : 68.

เอกสารอื่นๆ

นฤพล สุขุมมาสวิน. นัทรธิธา ทัทภูสินวัฒน์. เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง แห่งชาติไทย กรมทรัพยากรน้ำ. แผนงานประมง “การบริหารจัดการทรัพยากรประมง โดยใช้แนวทางเชิงระบบนิเวศ.” กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.

รัชดาพร นิ่มพงษ์ศักดิ์. “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม” เอกสารประกอบการ เรียนวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อม.” นนทบุรี : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ม.ป.ป.

ศุภวิทย์ชัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. “โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ : กรณีภาคใต้.” ในการประชุมประจำปี. จัดโดยศุภวิทย์ชัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร, 2538.

สุรศักดิ์ บุญเรือง. เสนอต่อคณะกรรมการบริหารศุภวิทย์ชัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. รายงานฉบับสมบูรณ์ “บทบาทของรัฐและประชาชนในการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าใน ถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ.” กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557.

สุวัฒน์ จุฑาทฤทธิ. “การปรับเปลี่ยนความเป็นอยู่ของชาวประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวชมวาฬ และโลมาในทะเลอ่าวไทย.” ในการประชุมวิชาการการบริหารจัดการความหลากหลายทาง ชีวภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 3 จัดโดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สาขาทรัพยากรประมง สุราษฎร์ธานี, 2559.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “การพัฒนาที่ยั่งยืน.” ในการประชุม ประจำปี. จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร, 2546.

อนุวัฒน์ นทีวัฒนา. “พื้นที่คุ้มครองทางทะเลในประเทศไทย : เป้าหมายปี ค.ศ. 2010/2012 ภายใต้ กฎหมายว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ.” เอกสารเผยแพร่สำนักอนุรักษ์ทรัพยากร ทางทะเลและชายฝั่ง ฉบับที่ 35 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2551.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมควบคุมมลพิษ. “โครงสร้างหน่วยงาน.” http://www.pcd.go.th/about/ab_dir_org.html, 1 สิงหาคม 2560.

- กรมเจ้าท่า. “วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย.” <http://www.md.go.th/md/index.php/2014-01-16-18-12-50/2014-01-16-18-18-42/vision-mission-destination>, 1 สิงหาคม 2560.
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. “การแพร่กระจายของวาฬบรูด้า.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale07/#.WX38AYSLTIU>, 5 พฤษภาคม 2560.
- _____. “เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเล.” http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/oceanography_doc5/#.WZxGknmJlIU, 20 มิถุนายน 2560.
- _____. “โครงการคูกของวาฬบรูด้า.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale05/#.WX2ziYSLTIU>, 5 พฤษภาคม 2560.
- _____. “โครงสร้างองค์กร.” <http://www.dmcr.go.th/aboutus/og/>, 1 สิงหาคม 2560.
- _____. “ชนิดพันธุ์วาฬและโลมา.” http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/dolphins_doc03/#.WX2jslSLTIU, 5 พฤษภาคม 2560.
- _____. “ซีกรองของวาฬบรูด้า.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/%E0%B8%8B%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%87/#.WX2qg4SLTIU>, 5 พฤษภาคม 2560.
- _____. “พบซากลูกวาฬบรูด้า เกยตื้นทะเลสตูล.” <http://www.dmcr.go.th/detailAll/15372/news/22/>, 15 พฤษภาคม 2560.
- _____. “ลักษณะภายนอกของวาฬบรูด้า.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale02/#.WX2p5ISLTIU>, 5 พฤษภาคม 2560.
- _____. “ลุ่มน้ำอ่าวไทยตอนบนฝั่งตะวันตก.” http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/biodiversity_western-gulf-of-thailand-basin/#.WYsl41VJIU, 17 พฤษภาคม 2560.
- _____. “วาฬบรูด้า.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale/#.WXr1LYTyjIU>, 1 พฤษภาคม 2560.
- _____. “วาฬบรูด้า พฤติกรรม : การกระโดด.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale12/#.WX6tw4SLTIU>, 5 พฤษภาคม 2560.
- _____. “วาฬบรูด้า พฤติกรรม : การกินอาหาร.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale18/#.WX31aYSLTIV>, 5 พฤษภาคม 2560.
- _____. “วาฬบรูด้า พฤติกรรม : การดำน้ำ.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale10/#.WX6rHoSLTIU>, 5 พฤษภาคม 2560.
- _____. “วาฬบรูด้า พฤติกรรม : การผสมพันธุ์.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale16/#.WX7XYISLTIU>, 5 พฤษภาคม 2560.

- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. “วาฬบรูด้า พุทธิกรรม : การนอน.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale15/#.WX6fcYSLTIU>, 5 พฤษภาคม 2560.
- _____. “วาฬบรูด้า พุทธิกรรม : การมองเห็นสี.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale14/#.WX6ftoSLTIU>, 5 พฤษภาคม 2560.
- _____. “วาฬบรูด้า พุทธิกรรม : การส่งเสียง.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale13/#.WX6iM4SLTIU>, 5 พฤษภาคม 2560.
- _____. “วาฬบรูด้า พุทธิกรรม : ความเร็วการว่ายน้ำ.” http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale11/#.WX6m_4SLTIU, 5 พฤษภาคม 2560.
- _____. “สถานภาพของวาฬบรูด้าในไทย.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale06/#WXrYMITyjlU>, 1 พฤษภาคม 2560.
- _____. “สถิติการเกยตื้นของสัตว์ทะเลหายาก.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/newDetail.php?WP=GQSgGrDqcUu6pPMgBKpjGQMgGrDqYycUuw>, 1 พฤษภาคม 2560.
- _____. “อาหารของวาฬบรูด้า.” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale08/#.WX3vBISLTIU>, 5 พฤษภาคม 2560.
- กรมประมง. “หน่วยงานกรมประมง.” http://www.fisheries.go.th/planning/index.php?option=com_weblinks&view=category&id=4%3A2009-09-12-05-56-05&temid=1, 11 สิงหาคม 2560.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. “รายชื่อองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม.” <https://www.deqp.go.th/media/37001/%E0%B8%97-%E0%B8%AD%E0%B8%A2-ngos%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%95%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A0-%E0%B8%A%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%84.pdf>, 5 สิงหาคม 2560.
- _____. “หน่วยงานภายใน.” <http://www.deqp.go.th/institution/division>, 1 สิงหาคม 2560.
- กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช. “โครงสร้างหน่วยงาน.” <http://portal.dnp.go.th/Content?contentId=22>, 1 สิงหาคม 2560.
- คณะอนุกรรมการจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. “อุทยานแห่งชาติทางทะเล.” <http://www.mkh.in.th/index.php/2010-03-22-18-05-58/2010-03-29-08-00-24>, 1 มิถุนายน 2560.
- ทีนิวส์. “"วาฬบรูด้า" สัตว์ทะเลหายาก ตายไร้สาเหตุ หลังลอยติดคอกหอยแมลงภูที่สมุทรสงคราม!!!” <http://www.tnews.co.th/contents/396935>, 25 มีนาคม 2561.

- ไทยพีบีเอส. “ชั้นสูตรซาก "วาฬบรูด้า"ตายทะเลประจวบคีรีขันธ์ตัวที่ 2.” <http://news.thaipbs.or.th/content/260833>, 15 พฤษภาคม 2560.
- _____. “ทช.สรุปสัตว์ทะเลหายากตายคงที่กว่า 400 ตัวต่อปี.” <https://news.thaipbs.or.th/content/268754>, 10 มกราคม 2561.
- _____. “สัตว์ทะเลหายาก วาฬ-เต่า ตายพุ่งเฉียด 300 ตัวต่อปีเหตุกินถุงพลาสติก.” <https://news.thaipbs.or.th/content/260618>, 15 พฤษภาคม 2560.
- ไทยพลับบลิคก้า. “IUCN ไทย เปิดวิถี คนอยู่กับป่า” จาก “ป่าชุมชน” สร้าง “ป่าครอบครัว สู่อะไรดี better forest better life ป่าดีคนมีความสุข.” <https://thaipublica.org/2015/08/iucn-1/>, 1 พฤษภาคม 2561.
- ไทยรัฐ. “ไทยแหล่งข้อมูล ‘วาฬบรูด้า’ มากสุดในเอเชีย.” <https://www.thairath.co.th/content/206629>, 10 พฤษภาคม 2560.
- _____. “สุดสงสาร 'วาฬบรูด้า' ไบจักรเรือฟันลำตัวเป็นแผลลึก ตายนองเลือดกลางทะเลตรัง.” <https://www.thairath.co.th/content/1237149>, 25 มีนาคม 2561.
- เนชั่นทีวี. “ธนาคารดีเอ็นเอ วาฬบรูด้า อ่าวไทย.” <http://www.nationtv.tv/main/content/social/378462505/>, 10 พฤษภาคม 2560.
- _____. “พบซากวาฬบรูด้า เกยชอกหิน ทะเลประจวบฯ คาดป่วย-พลัดหลงกับแม่.” <http://www.nationtv.tv/main/content/social/378536231/>, 15 พฤษภาคม 2560.
- ผู้จัดการ. “พบซาก “วาฬบรูด้า” ขนาดใหญ่ในท่าเรือแหลมฉบัง.” <http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9590000117360>, 15 พฤษภาคม 2560.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. อ้างคำว่า “สงวน.” <http://www.royin.go.th/dictionary/>, 20 พฤษภาคม 2560.
- _____. อ้างคำว่า “อนุรักษ์.” <http://www.royin.go.th/dictionary/>, 20 พฤษภาคม 2560.
- มติชน. ““ธรรม์” ไม่เชื่อ ฉลามกัดวาฬบรูด้าตาย ผลชั้นสูตรชี้กระดูกหักจากแรงกระแทกและมีอาการป่วยก่อนตาย.” <https://www.matichon.co.th/news/372223>, 17 พฤษภาคม 2560.
- มาสเตอร์แพลน. “การทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.” <http://masterplan.andamanecotourism.com/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%9A%E0%B9%81%E0%B8%A5/>, 27 พฤษภาคม 2560.

- มูลนิธิสืบนาคะเสถียร. “ความหมายที่แตกต่างระหว่างการสงวนกับอนุรักษ์.” http://www.seub.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=424:seub&catid=49:2009-11-03-07-41-25&Itemid=72, 20 พฤษภาคม 2560
- สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ชายฝั่งทะเลและป่าชายเลน. “สมาชิกวาฬบรูด้าในอ่าวไทย” <http://marinegiscenter.dmcr.go.th/km/brydeswhale06/#.WX2QXYTjIV>, 5 พฤษภาคม 2560
- สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า. “เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า.” http://www.dnp.go.th/wildlifednp/index.php?option=com_content&view=article&id=28&Itemid=29, 5 มิถุนายน 2560.
- _____. “เขตห้ามล่าสัตว์ป่า.” http://www.dnp.go.th/wildlifednp/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=30, 5 มิถุนายน 2560.
- สำนักอุทยานแห่งชาติ. “สถิตินักท่องเที่ยว ยานพาหนะ และเงินรายได้.” <http://portal.dnp.go.th/Content/nationalpark?contentId=3719>, 15 พฤษภาคม 2560.
- อะเมซิ่งไทยทัวร์. “ล่องเรือชมวาฬบรูด้า ณ แหลมผักเบี้ย.” <http://www.amazingthaitour.com/>, 1 สิงหาคม 2560.

RESEARCH PAPERS

- Donald Gifford, *Understanding the Australian Legal System*, (Sydney: Cavendish Publishing), 1997, p.8.
- Edith Brown Weiss, In *Fairness to Future Generations: International Law Common Patrimony, and Intergenerational Equity*. Tokyo. The United Nations University 1989.
- Bromley, *Environment and economy property rights and public policy*. Cambridge: Basil Blackwell, 1991.

ELECTRONIC MEDIA

- CITES. “The CITES Appendices.” <https://www.cites.org/eng/app/index.php>, April 21, 2018.
- Convention on Biological Diversity. “Ecosystem Approach.” <https://www.cbd.int/ecosystem/>, May 25, 2017.

- Convention on Biological Diversity. "List of Parties." <https://www.cbd.int/information/parties.shtml>, April 16, 2018.
- DifferenceBetween.net. "Difference Between Conservation and Preservation." <http://www.differencebetween.net/science/nature/difference-between-conservation-and-preservation/>, May 20, 2017.
- IUCN. "Commissions." <https://www.iucn.org/about/union/commissions>, May 1, 2018.
- _____. "IUCN Red List of Threatened Species : Balaenoptera edeni." <http://www.iucnredlist.org/details/2476/0>, May 1, 2017.
- _____. "The Union." <https://www.iucn.org/about/union>, May 1, 2017.
- Nature Conservation (Wildlife) Regulation 2006. https://www.legislation.qld.gov.au/LEGIS_LTN/ACTS/1992/92AC020.pdf, June 25, 2017.
- Ocean and the Law of the Sea United Nations. "List of Parties.", http://www.un.org/depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm, April 18, 2018.
- Oxford Dictionaries Online. "Conservation." <https://en.oxforddictionaries.com/definition/conservation>, May 20, 2017.
- _____. "Preservation." <https://en.oxforddictionaries.com/definition/preservation>, May 20, 2017.
- Queensland Government home. "Acts as passed in 1992." https://www.legislation.qld.gov.au/Acts_Passed/Acts_Passed_NUM_1992.htm, June 25, 2017.
- Stellwagen Bank National Marine Sanctuaries Act. "Whalewatching Guidelines." <https://stellwagen.noaa.gov/visit/whalewatching/guidelines.html>, April 13, 2018.
- The International Ecotourism Society. "What is Ecotourism?." <http://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism>, May 27, 2017.
- The National Marine Sanctuary. "Marine Reserves." <https://channelislands.noaa.gov/marineres/welcome.html>, April 13, 2018.
- The United Nations Educational , Scientific and Cultural Organization. "ThePrecautionary Principle." http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001395/139_578e.pdf, May 25, 2017.
- Wikipedia the free encyclopedia. "Hughes v. Oklahoma." https://en.wikipedia.org/wiki/Hughes_v._Oklahoma, June 1, 2017.

WWF Global. "Conservation news & stories." http://wwf.panda.org/wwf_news/?18890, May 2, 2018.

_____. "Conservation projects around the world." http://wwf.panda.org/what_we_do/where_we_work/project/, May 2, 2018.

ภาคผนวก ก

Nature Conservation Act 1992

Part 5 Wildlife and habitat conservation

Division 1 Basic concepts

Article 71 Classes of wildlife to which Act applies

The classes of wildlife to which this Act applies are—

- (a) protected wildlife, that is—
 - (i) extinct in the wild wildlife; and
 - (ii) endangered wildlife; and
 - (iii) vulnerable wildlife; and
 - (iv) near threatened wildlife; and
 - (v) least concern wildlife; and
- (b) international wildlife; and
- (c) prohibited wildlife.

Article 72 Management of wildlife—general

- (1) Wildlife is to be managed in accordance with—
 - (a) the management principles prescribed by this division for the class of the wildlife; and
 - (b) the declared management intent for the wildlife; and
 - (c) any conservation plan for the wildlife.
- (2) The declared management intent for wildlife is the management intent applicable to the wildlife under the regulations.
- (3) The declared management intent for wildlife must contain a statement of—
 - (a) the significance of the wildlife to nature and its value; and
 - (b) the proposed management intent for the wildlife; and
 - (c) the principles relating to any proposed taking and use of the wildlife.

Article 73 Management principles of protected wildlife

Protected wildlife is to be managed to—

- (a) conserve the wildlife and its values and, in particular to—
 - (i) ensure the survival and natural development of the wildlife in the wild; and
 - (ii) conserve the biological diversity of the wildlife to the greatest possible extent; and
 - (iii) identify, and reduce or remove, the effects of threatening processes relating to the wildlife; and
 - (iv) identify the wildlife's critical habitat and conserve it to the greatest possible extent; and
- (b) ensure that any use of the wildlife—
 - (i) for scientific study and monitoring; or
 - (ii) for educational, recreational, commercial and authorised purposes; or
 - (iii) by Aboriginal people under Aboriginal tradition or Torres Strait Islanders under Island custom; is ecologically sustainable.

Article 74 Management principles of international wildlife

International wildlife is to be managed in accordance with the wildlife's international conservation significance and, in particular—

- (a) to ensure the protection of protected wildlife from any threatening process that may be posed by the wildlife; and
- (b) to prevent unlawful introduction of the wildlife into the State; and
- (c) to prohibit the release of the wildlife into the wild except under a licence, permit or other authority issued or given under a regulation.

Article 75 Management principles of prohibited wildlife

Prohibited wildlife is to be managed to—

- (a) prohibit the release of the wildlife into the wild except under a licence, permit or other authority issued or given under a regulation; and
- (b) identify and, if practicable, control any threatening process caused by the wildlife life; and
- (c) reduce and, if possible, eliminate the population and distribution of the wildlife in the wild; and
- (d) encourage the humane taking and use of the wildlife.

Division 2 Classes of wildlife

Article 76 Native wildlife may be prescribed as extinct in the wild wildlife

A regulation may prescribe native wildlife as extinct in the wild wildlife if—

- (a) there have been thorough searches conducted for the wildlife; and
- (b) the wildlife has not been seen in the wild over a period that is appropriate for the life cycle or form of the wildlife.

Article 77 Native wildlife may be prescribed as endangered wildlife

A regulation may prescribe native wildlife as endangered wildlife if—

- (a) there have not been thorough searches conducted for the wildlife and the wildlife has not been seen in the wild over a period that is appropriate for the life cycle or form of the wildlife; or
- (b) the habitat or distribution of the wildlife has been reduced to an extent that the wildlife may be in danger of extinction; or
- (c) the population size of the wildlife has declined, or is likely to decline, to an extent that the wildlife may be in danger of extinction; or
- (d) the survival of the wildlife in the wild is unlikely if a threatening process continues.

Article 78 Native wildlife may be prescribed as vulnerable wildlife

(1) A regulation may prescribe native wildlife as vulnerable wildlife if—

(a) the population size or distribution of the wildlife has declined, or is likely to decline, to an extent that the wildlife may become endangered because of a threatening process; or

(b) the population size of the wildlife has been seriously depleted and the protection of the wildlife is not secured; or

(c) the population of the wildlife is—

(i) low or localised; and

(ii) dependent on habitat that has been, or is likely to be, adversely affected, in terms of quantity or quality, by a threatening process.

(2) In this section—

endangered, in relation to wildlife, means the wildlife falls within a description mentioned in section 77.

Article 79 Native wildlife may be prescribed as near threatened wildlife

(1) A regulation may prescribe native wildlife as near threatened wildlife if—

(a) the population size or distribution of the wildlife is small and may become smaller; or

(b) the population size of the wildlife has declined, or is likely to decline, at a rate higher than the usual rate for population changes for the wildlife; or

(c) the survival of the wildlife in the wild is affected to an extent that the wildlife is in danger of becoming vulnerable.

(2) Native wildlife may be prescribed as near threatened wildlife even if the wildlife is the subject of a threatening process.

(3) In this section—

vulnerable, in relation to wildlife, means the wildlife falls within a description mentioned in section 78(1).

Article 80 Native wildlife may be prescribed as least concern wildlife

(1) A regulation may prescribe native wildlife as least concern wildlife if the wildlife is common or abundant and is likely to survive in the wild.

(2) Native wildlife may be prescribed as least concern wildlife even if—

(a) the wildlife is the subject of a threatening process; or

(b) the population size or distribution of the wildlife has declined; or

(c) there is insufficient information about the wildlife to conclude whether the wildlife is common or abundant or likely to survive in the wild.

Article 81 Wildlife may be prescribed as international wildlife

If the Governor in Council is of the opinion that wildlife included in appendix I or II of CITES is not indigenous to Australia, the wildlife may be prescribed as international wildlife.

Article 82 Wildlife may be prescribed as prohibited wildlife

If the Governor in Council is of the opinion that wildlife is—

(a) an unnatural hybrid or not indigenous to Australia; and

(b) likely to constitute a threatening process to protected wildlife; the wildlife may be prescribed as prohibited wildlife.

Division 3 Ownership of protected wildlife

Article 83 Property in protected animals

(1) Subject to subsections (2) to (5), sections 85 and 86 and the provisions of any captive breeding agreement, all protected animals are the property of the State.

(2) A protected animal ceases to be the property of the State if—

(a) the animal is taken under a licence, permit or other authority issued or given under a regulation; and

(b) under a conservation plan property in the animal passes from the State on that taking of the animal.

(3) A protected animal to which subsection (2) applies becomes the property of the holder of the authority, subject to the rights in the animal of any other person (other than the rights of the State under subsection (1)).

(4) A protected animal that is the progeny of an animal to which subsection (2) applies is the property of the owner of the progeny's female parent, subject to the rights in the animal of any other person (other than the rights of the State under subsection (1)).

(5) If—

(a) a person is keeping an animal that is not a protected animal; and

(b) the animal becomes a protected animal because of the making of a regulation under this Act; the animal and its progeny do not become the property of the State merely because of the making of the regulation.

Division 4 Restrictions on activities relating to protected wildlife

Subdivision 1 Particular restrictions relating to protected animals

Article 88 Restrictions on taking protected animal and keeping or use of unlawfully taken protected animal

(1) This section—

(a) is subject to section 93; and

(b) does not apply to the taking of protected animals in a protected area.

Note— For the taking of protected animals in protected areas, see section 62 (Restriction on taking etc. of cultural and natural resources of protected areas).

(2) A person must not take a protected animal unless the person is an authorised person or the taking is authorised under this Act.

Maximum penalty—

(a) for a class 1 offence—3000 penalty units or 2 years imprisonment; or

(b) for a class 2 offence—1000 penalty units or 1 year's imprisonment; or

(c) for a class 3 offence—225 penalty units; or

(d) for a class 4 offence—100 penalty units.

(3) It is a defence to a charge of taking a protected animal in contravention of subsection (2) to prove that—

(a) the taking happened in the course of a lawful activity that was not directed towards the taking; and

(b) the taking could not have been reasonably avoided.

(4) Subsection (3) does not allow a person to keep or use the animal.

(5) A person must not keep or use an animal that is either of the following unless the person is an authorised person or the keeping or use is authorised under this Act—

(a) a protected animal if, at any time, it has been taken and the taking was not authorised under this Act or a law of another State;

(b) a descendant of an animal mentioned in paragraph (a).

Maximum penalty—

(a) for a class 1 offence—3000 penalty units or 2 years imprisonment; or

(b) for a class 2 offence—1000 penalty units or 1 year's imprisonment; or

(c) for a class 3 offence—225 penalty units; or

(d) for a class 4 offence—100 penalty units.

(6) In this section—

class 1 offence means an offence against this section that involves—

(a) 1 or more animals that are extinct in the wild or endangered wildlife; or

(b) 5 or more animals that are vulnerable or near threatened wildlife; or

(c) 1 or more echidna, koala or platypus.

class 2 offence means an offence against this section that is not a class 1 offence and involves—

(a) 3 or 4 animals that are vulnerable or near threatened wildlife; or

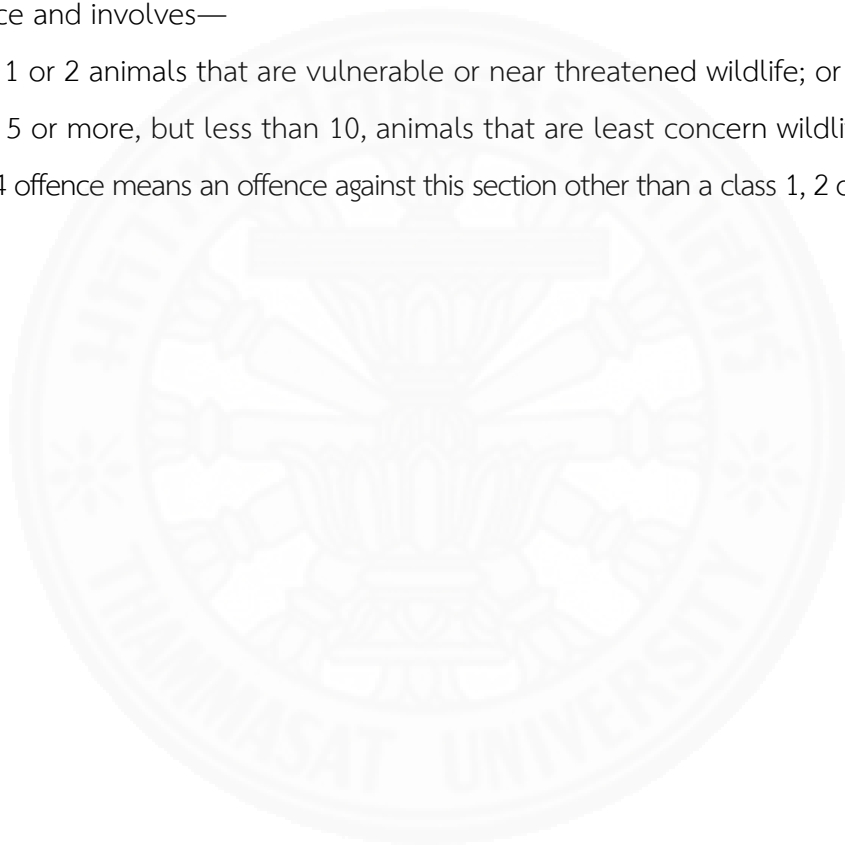
(b) 10 or more animals that are least concern wildlife.

class 3 offence means an offence against this section that is not a class 1 or class 2 offence and involves—

(a) 1 or 2 animals that are vulnerable or near threatened wildlife; or

(b) 5 or more, but less than 10, animals that are least concern wildlife.

class 4 offence means an offence against this section other than a class 1, 2 or 3 offence.

ภาคผนวก ข**Wildlife Conservation Act 2010****Part 5 Wildlife reserves and wildlife sanctuaries**

Declaration of wildlife reserves and wildlife sanctuaries

Article 47 The State Authority may, after consultation with the Minister, from time to time by notification in the Gazette—

- (a) declare any State land to be a wildlife reserve or a wildlife sanctuary and designate the officer for the time being having the control of such reserve or sanctuary;
- (b) define and alter the boundaries of the wildlife reserve or the wildlife sanctuary;
- (c) in the case of a wildlife reserve, specify certain animals and birds (which are not wildlife according to this Act) as totally protected wildlife or protected wildlife (as the case may require) which shall be in addition to the lists of any wildlife specified in the Schedules to this Act.

Permits to enter wildlife reserves and wildlife sanctuaries

Article 48

- (1) No person shall enter a wildlife reserve or a wildlife sanctuary unless he first obtains a written permit from the Director authorizing him to do so.
- (2) No person shall be granted a written permit authorizing him to enter a wildlife reserve or a wildlife sanctuary unless he satisfies the Director by way of a written application that he intends to enter the wildlife reserve or wildlife sanctuary for the purposes of art, science or recreation.
- (3) A written permit granted under this Part shall specify the period during which the holder of the permit is authorized to enter the wildlife reserve or the wildlife sanctuary, which period shall not exceed one month but may be renewed for periods of up to one month at a time.

(4) Where a person permitted to enter a wildlife reserve or a wildlife sanctuary enters the wildlife reserve or the wildlife sanctuary, he may be required to be accompanied by a Director or by any other officer.

Prohibition of certain acts in wildlife reserves and wildlife sanctuaries

Article 49 No person shall—

- (a) in a wildlife reserve, disturb, cut, remove or take any soil, timber or vegetation;
- (b) in a wildlife sanctuary—
 - (i) hunt any animal or bird;
 - (ii) take, disturb, damage or destroy the nest or egg of any animal or bird; or
 - (iii) disturb, cut, remove or take any soil, timber or vegetation.

Part 6 General exceptions and presumptions

Hunting, etc., for the purpose of conservation

Article 50

- (1) Notwithstanding anything in this Act, for the purpose of carrying any conservation activity, the Director General or any officer authorized by him may breed, keep, hunt, import, export, sell or purchase any wildlife.
- (2) “A conservation activity” means an activity that relates to the protection, management and sustainable use of wildlife.

Aborigine may hunt certain wildlife

Article 51

- (1) Notwithstanding anything in this Act, an aborigine may hunt any protected wildlife as specified in the Sixth Schedule for his sustenance or the sustenance of his family members.
- (2) Any protected wildlife hunted under subsection (1) shall not be sold or exchanged for food, monetary gains or any other thing.
- (3) Any aborigine who contravenes this section commits an offence and shall, on conviction, be liable to a fine not exceeding ten thousand ringgit or to imprisonment for a term not exceeding six months or to both.

Officers may hunt wildlife

Article 52 Notwithstanding anything in this Act, an officer acting in good faith in the exercise of his powers under this Act may hunt any wildlife if—

- (a) the wildlife is a danger to human life or property; or
- (b) it is necessary or expedient to prevent undue suffering on the part of the wildlife.

Owner or occupier of land may use birdlime to destroy grain-eating birds

Article 53

(1) Notwithstanding anything in this Act, an owner or occupier of land may, with the written approval of the Director, use birdlime for the good faith destruction of grain-eating birds found damaging or destroying growing cereals during the period when the crop is ripe or ripening.

(2) The Director may, when giving his approval under this section, give directions—

- (a) as to the setting of the birdlime; and
- (b) as to the adequate supervision and control over the use of the birdlime.

(3) An owner or occupier of land authorized to use birdlime shall comply with the directions under subsection (2).

(4) The owner or occupier of land shall, when the crop is reaped, destroy any birdlime and any container, stick or other material upon which birdlime has been used.

(5) An owner or occupier of land who contravenes this section commits an offence and shall, on conviction, be liable to a fine not exceeding ten thousand ringgit or to imprisonment for a term not exceeding six months or to both.

Capturing or killing of wildlife for protection of crops

Article 54

(1) Notwithstanding anything in this Act, where any wildlife is causing, or there is reason to believe that it is about to cause, serious damage to crops, vegetables, fruits, growing timber, domestic fowls or domestic animals in the possession of an owner or occupier of land, the owner or occupier or any servant of the owner or

occupier or any officer may capture or kill the wildlife after first using reasonable efforts to frighten away the wildlife and failing to do so.

(2) Where any wildlife has caused serious damage under subsection (1) but has ceased to do so, it shall not be captured or killed

(3) The owner or occupier of land shall, without unnecessary delay, report to any officer the details of the occurrence, including the species of the wildlife, the damage and weapon which has been used (if any) and whether the wildlife has been captured or killed.

(4) Any owner or occupier of land or servant of owner or occupier of land who contravenes this section commits an offence and shall, on conviction, be liable to a fine not exceeding ten thousand ringgit or to imprisonment for a term not exceeding six months or to both.

(5) Any wildlife captured or killed under this section shall be the property of the State and shall without delay be handed to an officer.

Wildlife which is an immediate danger to human life may be killed

Article 55

(1) Notwithstanding anything in this Act, any person may kill any wildlife if the wildlife constitutes an immediate danger to human life.

(2) Where the immediate danger to human life is a result of provocation or wounding of the wildlife by the person who kills the wildlife, the person shall be absolved from guilt only in respect of killing the wildlife but he may be charged in respect of such provocation or wounding under section 88.

(3) Any person who kills any wildlife pursuant to this section shall, without unnecessary delay, report to any officer the details of the occurrence, including the species of the wildlife which has been killed and the weapon which has been used.

(4) Any person who contravenes subsection (3) commits an offence and shall, on conviction, be liable to a fine not exceeding ten thousand ringgit or to imprisonment for a term not exceeding six months or to both.

(5) Any wildlife killed under this section shall be the property of the State and shall without delay be handed to any officer.

Part 7 Offences and penalties

Chapter 1 Offences relating to licence

Hunting, etc., protected wildlife without licence

Article 60

(1) Subject to subsection

(2), any person who—

(a) hunts or keeps any protected wildlife (other than immature protected wildlife or the female of a protected wildlife); or

(b) takes or keeps any part or derivative of any protected wildlife, without a licence commits an offence and shall, on conviction, be liable to a fine not exceeding fifty thousand ringgit or to imprisonment for a term not exceeding two years or to both.

Hunting, etc., immature protected wildlife without licence

Article 61 Any person who hunts or keeps an immature protected wildlife without a licence commits an offence and shall, on conviction, be liable to a fine not exceeding one hundred thousand ringgit or to imprisonment for a term not exceeding five years or to both.

Hunting, etc., female of protected wildlife without licence

Article 62 Any person who hunts or keeps the female of a protected wildlife without a licence commits an offence and shall, on conviction, be liable to a fine not exceeding one hundred thousand ringgit or to imprisonment for a term not exceeding five years or to both.

Carrying out business of dealing, etc., without licence

Article 63 Any person who carries out business of dealing or taxidermy business without a licence commits an offence and shall, on conviction, be liable to a fine not exceeding fifty thousand ringgit or to imprisonment for a term not exceeding two years or to both.

Collecting birds' nests without licence

Article 64 Any person who collects birds' nests without a licence commits an offence and shall, on conviction, be liable to a fine of not less than twenty thousand ringgit and not more than fifty thousand ringgit or to imprisonment for a term not exceeding two years or to both.

Importing, etc., protected wildlife without licence

Article 65 Any person who imports, exports or re-exports any protected wildlife or any part or derivative of a protected wildlife without a licence commits an offence and shall, on conviction, be liable to a fine of not less than twenty thousand ringgit and not more than fifty thousand ringgit and to imprisonment for a term not exceeding one year.

Chapter 3 Offences relating to special permit

Hunting, etc., totally protected wildlife without special permit

Article 68

(1) Subject to subsection

(2), any person who—

(a) hunts or keeps any totally protected wildlife (other than an immature totally protected wildlife or the female of a totally protected wildlife); or

(b) takes or keeps any part or derivative of a totally protected wildlife, without a special permit commits an offence and shall, on conviction, be liable to a fine not exceeding one hundred thousand ringgit or to imprisonment for a term not exceeding three years or to both.

(2) Any person who commits an offence under subsection (1) and which offence involves—

(a) Pangolin (*Manis javanica*), Blood Python (*Pythonbrongersmai*), Harlequin Monitor (*Varanus rudicollis*), Dumeril's Monitor (*Varanus dumerilli*) or Clouded Monitor (*Varanus bengalensis*), exceeding twenty heads, shall, on conviction, be punished with a fine of not less than fifty thousand ringgit and not more than one

hundred thousand ringgit or with imprisonment for a term not exceeding three years or to both;

(b) Crested Argus (*Rheinardia ocellata*), Mountain Peacock Pheasant (*Polyplectron inopinatum*), Great Argus (*Argusianus argus*), Green Peafowl (*Pavo muticus*), Straw-headed Bulbul (*Pycnonotus zeylanicus*), Rhinoceros Hornbill (*Buceros rhinoceros*), Great Hornbill (*Buceros bicornis*), Plain-pouched Hornbill (*Aceros subruficollis*) or Helmeted Hornbill (*Rhynoplax vigil*) shall, on conviction, be punished with a fine of not less than thirty thousand ringgit and not more than one hundred thousand ringgit and with imprisonment for a term not exceeding two years; or

(c) Serow (*Capricornis sumatrensis*), Gaur (*Bos gaurus*), Javan Rhinoceros (*Rhinoceros sondaicus*), Sumatran Rhinoceros (*Dicerorhinus sumatrensis*), Tiger (*Panthera tigris*), Leopard (*Panthera pardus*), Clouded Leopard (*Neofelis nebulosa*) or False Gharial (*Tomistoma schlegelii*) shall, on conviction, be punished with a fine of not less than one hundred thousand ringgit and not more than five hundred thousand ringgit and with imprisonment for a term not exceeding five years.

Hunting, etc., immature totally protected wildlife without special permit

Article 69

(1) Subject to subsection (2), any person who hunts or keeps any immature totally protected wildlife without a special permit commits an offence and shall, on conviction, be liable to a fine not exceeding two hundred thousand ringgit or to imprisonment for a term not exceeding ten years or to both.

(2) Any person who commits an offence under subsection (1) and which offence involves wildlife specified in paragraph 68(2)(c), shall, on conviction, be punished with a fine of not less than one hundred and fifty thousand ringgit and not more than five hundred thousand ringgit and with imprisonment for a term not exceeding five years.

Hunting, etc., female of totally protected wildlife without special permit

Article 70

(1) Subject to subsection (2), any person who hunts or keeps the female of a totally protected wildlife without a special permit commits an offence and shall, on

conviction, be liable to a fine not exceeding three hundred thousand ringgit or to imprisonment for a term not exceeding ten years or to both.

(2) Any person who commits an offence under subsection (1) and which offence involves wildlife specified in paragraph 68 (2) (c), shall, on conviction, be punished with a fine of not less than two hundred thousand ringgit and not more than five hundred thousand ringgit and with imprisonment for a term not exceeding five years.

ภาคผนวก ค

Whalewatching Guidelines Northeast Region including Stellwagen Bank

All whales, dolphins and porpoises in the northeast region are federally protected by the Marine Mammal Protection Act (MMPA) and most large whales in the area are further protected under the Endangered Species Act (ESA). Under these Acts, it is illegal to "harass, hunt, capture or kill" any marine mammal. Prohibited conduct includes any "negligent or intentional act which results in the disturbing or molesting of marine mammals."

The following operational procedures are intended to avoid harassment and possible injury to large whales, particularly finbacks, humpbacks and minke whales, commonly seen by vessels engaged in whale watching. Following the guidelines can help protect both you and the whale you wish to watch and keep you from accidentally violating federal law.

When in Sight of Whales Two miles to one mile away

- Reduce speed to 13 knots.
- Post a dedicated lookout to assist the vessel operator in monitoring the location of all marine mammals.
- Avoid sudden changes in speed and direction.
- Aircraft observe the FAA minimum altitude of 1,000 feet over water.

One mile to one-half mile away

- Reduce speed to 10 knots.

One half mile or less

- Reduce speed to 7 knots.
- Maneuver vessel to avoid a head-on approach to a whale.

Close Approach Procedure (600 feet or closer)

- Parallel the course and speed of moving whales up to the designated speed limit within that distance.

- Do not attempt a head-on approach to whale.
- Approach and leave stationary whales at no more than idle or "no wake" speed, not to exceed 7 knots.
- Do not intentionally drift down on whales.
- Vessels in multi-vessel approaches should monitor radios and communicate with each other (channel 9, 13, or 16 for hailing) to coordinate viewing.
- Take into account the presence of obstacles (vessels, structures, fishing gear, or the shoreline). All vessels in close approach must stay to the side or behind the whales so they do not box in the whales or cut off their path.

Stand-by Zone (within 300 to 600 feet)

- Maximum of two vessels in the 300- to 600-foot Standby Zone at any one time.

Close Approach Zone (100 to 300 feet)

- Only one vessel at a time. l When one vessel is within 300 feet of a whale, up to 2 other vessels can be in the Stand-by Zone at least 300 feet from the whale; any additional vessels should remain outside the Stand-by Zone.
- If more than one vessel is within 600 feet, the vessel within 300 feet should limit its time to 15 minutes in close approach to whales.

No Intentional Approach (100 feet away or closer)

- Do not approach within 100 feet of whales. If whales approach within 100 feet of your vessel, put engines in neutral and do not reengage propulsion until whales are observed clear of harm's way from your vessel.

Departure Procedures

- All vessels should leave the whales following the same speed and distance procedures described above.
- All vessels should begin their return to port and cease whale watching 15 minutes before sunset.

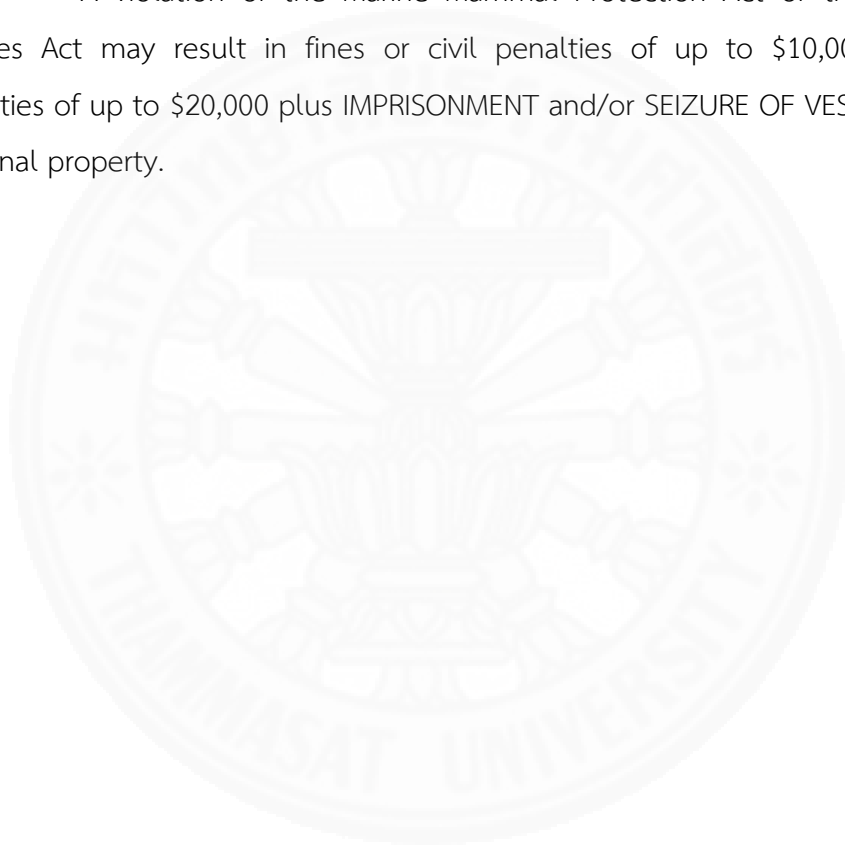
Right Whale Regulations

The right whale is protected by separate State and Federal regulations that prohibit approach within 500 yards of this species. Any vessel finding itself within the 500 yard

buffer zone created by a surfacing right whale must depart immediately at a safe slow speed. The only vessels allowed to remain within 500 yards of a right whale are vessels with appropriate research permits, commercial fishing vessels in the act of hauling back or towing gear, or any vessel given prior approval by NMFS to investigate a potential entanglement.

Penalties

A violation of the Marine Mammal Protection Act or the Endangered Species Act may result in fines or civil penalties of up to \$10,000 or criminal penalties of up to \$20,000 plus IMPRISONMENT and/or SEIZURE OF VESSEL and other personal property.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นางสาวอทิตติยา วินิจฉัย
วันเดือนปีเกิด 28 สิงหาคม พ.ศ. 2532
วุฒิการศึกษา ปีการศึกษา 2554: นิติศาสตรบัณฑิต
ตำแหน่ง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นิติกรปฏิบัติการ
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ผลงานทางวิชาการ

อทิตติยา วินิจฉัย. “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองวาฬบรูด้า” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต
(กฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561.

ประสบการณ์ทำงาน 2558 พนักงานราชการ ปฏิบัติหน้าที่นิติกร
สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล